مكان الاصل

המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום וערש"ק, פ' דברים ח' מנחם־אב מ"ז (31 ביולי 87)
דף היומי: בבלי — בבא בתרא ע"ג; ירושלמי — גיטין י"א

שנה ל"ח גליון 10854
1.10 ש"ח כ' מע"מ

שמיר מציע למצרים ועידה־זוטא בחסותה

— מאת סופרנו המדיני —

ראש הממשלה, יצחק שמיר, חזר על עמדתו ביחס להצעתו בדבר כינוס "ועידה זוטא" בחסותה של מצרים, בה ישתתפו ישראל וירדן, ויתכן גם נציגים אמריקאיים, לדיון על בעיות האזור.

ההצעה כלולה באיגרת ששיגר לנשיא מצרים, חוסני מובארק, כתשובה לאיגרת שהובאה אליו לפני כשבועיים ימים, ע"י שר החוץ המצרי עבד אל מאגיד, בעת ביקורו בישראל.

באיגרתו של שמיר, המנוסחת אף היא כמו איגרתו של מובארק בנימה של ידידות, חוזר שמיר על נימוקי התנגדותו לועידה בין לאומית, כדי למנוע את חדירתה של בריה"מ. בדבריו הוא רומז כי לדעתו שותפה גם מצרים לחשש אלו.

בריה"מ: פיתוח טילים בישראל מערער את המצב במזה"ת

"הדבר נועד לתת גיבוי למדיניותה הנוקשה כלפי שכנותיה וכלפי מדינות בטווח פעולתם של הטילים"

מוסקבה. — דובר משרד החוץ הסובייטי אמר אתמול, כי קיימת הסכנה שהמצב במזרח התיכון יתערער במידה נוספת, אם תפתח ישראל טילים גרעיניים.

גנאדי גראסימוב הוסיף ואמר, כי פיתוח טיל גרעיני ע"י ישראל נועד לתת גיבוי "למדיניות הנוקשה של ישראל כלפי המדינות השכנות, ולא בלבד לשכנותיה הגיאוגרפיות אלא גם לאותן מדינות שיחסית אינן רחוקות משטחה, בתחום טווח הפעולה המשוער של טילים אלה".

היתה זו ההערה הפומבית הראשונה שהשמיע דובר סובייטי, נוכח דיווחים שהופיעו בירחון היוצא לאור בז'נבה "דפנס רוויו", לפיהם ערכה ישראל עתה ניסויים בטיל המסוגל לשאת ראשי חץ גרעיניים.

מישראל נמסר, כי רדיו מוסקבה בשפה העברית כבר הזהיר את ממשלת ישראל כמה וכמה פעמים מפני פיתוח טיל גרעיני.

"דפנס רוויו" מסר, כי ישראל ערכה ניסויים עם טילים מדגם "יריחו 2" עד למרחק של 820 ק"מ ומניחים שבקרוב תקיים ניסויים נוספים, שבהם יפעילו את הטיל עד לטווח של 1,450 ק"מ.

בשידור של רדיו מוסקבה במהלך שבוע זה, שהוקלט ע"י קשב ישראלי, נאמר, כי בריה"מ קוראת לישראל לא להתנגד ליוזמות שלום סובייטיות, כולל היוזמה לסילוק טילים לטווח בינוני מאסיה.

ישראל לא הגיבה על הדיווח של "דפנס רוויו" אך התחייבה שלא תהיה הראשונה שתחדיר כלי נשק גרעיניים למזרח התיכון" (ע"ר) (ראה: "חוגים מדיניים" בעמוד ד').

משה קוסטנטינר בני ברק — **איטה ברלב** ירושלים

מאורשים

בס"ד, אור ליום ה' מנחם אב תשמ"ז

שמשון איזנברגר קרית צאנז־ירושלים — **שושנה שוורץ** בני־ברק

מאורשים

בס"ד, אור לד' מנחם אב תשמ"ז

שמואל רוזנר בני־ברק — **מלכה זומר** ירושלים

מאורשים

בס"ד. אור לד' מנחם אב התשמ"ז

בית המדרש החסידי **פיססבור**
רח' הרי 22 ירושלים ת"ו

בס"ד הננו להודיע כי

התפילות "השולחנות"

השבת פרשת דברים - חזן ערכו בראשותו של

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

באולם "מלכי ישראל"
רח' מלכי ישראל 38 ירושלים ת"ו

זמני התפילות
מנחה עש"ק - 7.20
שחרית שבת - 8.30

"השולחנות"
ליל שבת - 11.00
מנחה שבת וס"ג - 7.15

ב"ה

כולל תפארת זקנים לוי יצחק
שע"י בית הכנסת הגדול

הצבור הרחב, אברכי כולל ובני הישיבות מוזמנים ל

כנוס תורה בנושא הלכות בית הבחירה ובנין בית המקדש

ולסיום מסכת שיתקיים אי"ה ביום ראשון ד' מנחם־אב תשמ"ז 2.8.87 בשעה 5.00 אחה"צ בבית הכנסת "גאולת ישראל" רח' מרכז בעלי מלאכה 16 (פינת יוחנן הסנדלר) בהשתתפות גדולי הרבנים שליט"א

בית הכנסת ממוזג להנאתך

למנהל בית הארחה בית יהושע

מר י. פנש

בהסיבך לנו השרות היפה והמהיר סייעת בהשתלמותנו הרוחנית

ברכתנו — יישר כח!

צוות מורות "בית יעקב"
בן זומא 15 ב"ב

ועדת הבחירות לבחירת רב עיר אשכנזי לתל־אביב־יפו

ת.ד. 9 תל־אביב - 000 61 רח' אודי 1 טל: 260271

ב"ה — ב' באב תשמ"ז (28.7.87)

מכרז
לכהונת רב עיר אשכנזי לתל־אביב־יפו

בהתאם לתקנות בחירות רבני עיר, תשל"ד־1974, ועל סמך הודעת השר לענייני דתות בדבר הצורך לבחור רב אשכנזי לתל־אביב־יפו, שפורסמה בילקוט הפרסומים מס' 3383 מיום ג' בתשרי תשמ"ז (6.10.86), וכן הודעת השר למועצת עיריית תל אביב ולמועצה הדתית לתל אביב מיום ה' בתשרי תשמ"ז (8.10.86), מפרסמת ועדת הבחירות את המכרז על כהונה פנויה של רב עיר אשכנזי לתל־אביב־יפו.

בהתאם לתקנות בחירות רבני עיר, תשל"ד־1974,
סעיף 3(א): —
אלה כשירים להיבחר רב עיר: —
(1) מי שמכהן או כיהן כרב עיר;
(2) מי שמכהן או כיהן כדיין, או מי שיש בידו כתב הסמכה תקף לפי תקנות הדיינים (תנאי הסמכה וסדריה) תשט"ו — 1955, והוא כשיר להתמנות דיין;
(3) מי שמכהן או כיהן כרב ראשי לצבא הגנה לישראל או סגן רב ראשי לצבא הגנה לישראל;
(4) מי שמכהן או כיהן כרב צבאי פיקודי או רב צבאי חילי, והוסמך לרבנות בידי מי שמכהן או כיהן כרב ראשי לישראל;
(5) מי שיש בידו תעודה ממועצת הרבנות הראשית המעידה שהוא כשיר לכהן כרב עיר (להלן — תעודת כשירות).

לפי התקנות הנ"ל סעיף 3 (ה): —
תעודת כשירות כוחה יפה לתקופה של שלוש שנים מיום חתימתה לפי התקנות הנ"ל סעיף 3(1): —
תעודת כשירות יכול שתהיה מוגבלת לכהונה בישוב שהוא מועצה מקומית בלבד.
לפי התקנות הנ"ל סעיף 10:
מי שכשיר להיבחר רב עיר רשאי להציג לועדת הבחירות את מועמדותו בכתב לא יאוחר מ־7 ימים לפני מועד הבחירות, וכן רשאים שלושה מחברי האסיפה הבוחרת לא יאוחר מהמועד האמור להציג מועמד שהסכים לכך בכתב.
הבחירות יתקיימו אי"ה ביום שלישי ד' בחשון תשמ"ח (27.10.87), בשעה 16:00, באולם הישיבות של המועצה הדתית לתל אביב יפו, רחוב אודי 1, קומה ה'.
לפי סעיף 10 בתקנות הנ"ל רשאים המועמדים להגיש את מועמדותם לא יאוחר מיום כ"ו בתשרי תשמ"ח (19.10.87), שעה 16:00.
רב כשיר ע"פ התקנות דלעיל שברצונו להשתתף במכרז, רשאי להגיש את מועמדותו בכתב בצירוף קורות חיים והעתקי תעודות, במעטפה סגורה למזכירות המועצה הדתית לתל אביב יפו, רחוב אודי 1, תל אביב קומה ב' חדר 34. (כתובת למשלוח בדואר: ת.ד. 9 תל אביב 000 61) עבור: ד"ר ח.מ. בסוק — יו"ר ועדת הבחירות.

ד"ר ח.מ. בסוק
יו"ר ועדת הבחירות

ברית המועצות:

ירדן לא תקבל מטוסי מיג־29

רבת עמון, — מקור מוסמך בשגרירות בריה"מ ברבת עמון הכחיש אתמול בפני כתב סוכנות הידיעות הצרפתית, כי ירדן הזמינה במוסקבה מפציצי־קרב מדגם מיג־29, אך אישר, כי בקרוב יתופקו מטוסים כאלה לסוריה.

ההבהרה זו נמסרה לאחר שראש הממשלה, יצחק שמיר, הביע ביום שני בירושלים "דאגה", בעקבות פרסום ידיעות על אספקת מטוסי מיג־29 לסוריה ולירדן.

לאחר שארה"ב סירבה באוקטובר 1985 לספק לירדן בין היתר 40 מפציצי־קרב (אף־20 או אף־16) וטילי נ"מ (סטינגר) בסכום של 1.9 מיליארד דולר — פנתה ירדן לבריה"מ ולמדינות אירופיות.

אולם בחוגים פוליטיים ירדניים יודעי־דבר, מדגישים, כי לירדן אין שני מיליארדי הדולרים הדרושים כדי לקנות 40 מטוסי קרב מדגם מיג־29, וכי לא בריה"מ ואפילו לא אירופה מעניקות תנאי אשראי נוחים כפי שמציעה בדרך כלל ארה"ב.

יצויין כי ירדן קנתה ב־1981 בבריה"מ טילי קרקע־אוויר סאם־8 ותותחי נ"מ מונחים במכ"ים בסכום של 200 מיליון דולר, ששולמו ע"י עיראק.

לו היתה ירדן מזמינה מפציצי־קרב סובייטיים, היתה צריכה לשגר את טייסיה לאימונים בבריה"מ וגם להזמין מומחים סובייטיים לירדן לתקופה ממושכת.

בחוגים הפוליטיים הירדנים מציינים, כי ירדן מעדיפה את ה"אופציה האירופאית" ואולי תנסה לרכוש מטוסי קרב צרפתיים מדגם מיראז' 2000 או מפציצי־קרב "טורנאדו" אירופיים. (ע"צ)

● מוסקבה, — שר החוץ הסובייטי, אדוארד שבארדנאדזה, ידון בסיכויים לועידת פסגה סובייטית־אמריקאית, כאשר ייפגש ב־15 בספטמבר עם שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ בוושינגטון. (ע"צ וע"ר)

כוויית חוששת מהתקפה איראנית

"ארה"ב עשויה למקש את מימי איראן"

מרכז האו"ם — כוויית הודיעה אתמול, כי היא חוששת מהתקפה מצד איראן וביקשה מהאו"ם לנקוט צעדים נאותים.

באיגרת אל מזכיר האו"ם ציין שר החוץ של כוויית, סבאח אל אחמד אל ג'אבר אל סבאח, כי איראן הירבתה בהאשמות ובאיומים נגד כוויית, לאחר שמועצת הבטחון דרשה ב־20 ביולי הפסקת אש מיידית במלחמת איראן עיראק.

המיכלית הכווייתית "בריג'טון", המניפה דגל אמריקאי, לא הצליחה להטעין נפט בנמל הכווייתי אל־אחמדי. הרשויות אמנם שכבר, אך למיכלית אחרת ניתנה זכות קדימה להטעין במסוף הנפט. כך מתעכבת הפלגתה עד יום א'.

העתון הכווייתי "אל קבאס" טען אתמול כי ארה"ב שוקלת את מיקוש מימיה של איראן במפרץ, אם זו תמשיך להניח מוקשים במים הבינלאומיים או במימי המדינות השוכנות לחופי המפרץ (ע"ר וע"צ).

3 שבויים ו־4 נעדרים נמצאים בלבנון

מתאם הפעולות של משרד הבטחון בלבנון, אורי לובראני, אמר אמש כי 3 שבויים ו־4 נעדרים ישראלים נמצאים בידיים עויינות בלבנון, ונעשה כל מה שאפשר כדי להחזיר אותם לישראל.

לובראני אמר כי לגבי הנווט מסתמכת ישראל על הודעתו של ראש תנועת "אמל", שהנווט נמצא ברשות תנועתו.

אנו מניחים ששני השבויים האחרים נמצאים בידי חיזבאללה, ובאותה מידה אנו רואים ארגון זה אחראי לשלומם ובטחונם. באשר לנעדרים, איננו יודעים הרבה ויש לחפש כל דרך כדי לדעת את מקום הימצאם. (עתי"ם)

● ירושלים, — 249 עולים מבריה"מ לישראל בחודש יולי, זהו מספר שיא של עולים שהגיעו בחודש אחד מבריה"מ לישראל במהלך השנים האחרונות. החודש יצאו מבריה"מ 744 יהודים. אחוז הנשירה בקרב היוצאים מבריה"מ היה הנמוך ביותר מאז תחילת השנה והוא עומד על 66. (עש"ת)

הדלקת הנרות

ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
7.00	7.18	7.12	7.15
8.18	8.20	8.21	7.13

מוצש"ק לשוטת ר"ת 7.51

"סופר ספר" בהנהלת שמואל בלוסקי — "היכל הספר" בהנהלת א.מ. רובינשטיין

מוסדות וישיבות

המעוניינים בארוחות צהריים מוכנות ע"י טבח מדופלם ברמה גבוהה

כשר למהדרין גלאט, בהשגחה ישיבתית

באספקה ישירה למוסד

יפנו לטל. 03־799586

נאו להכיר א
אורטל
03-797413
פירסומאים מתוכים

לאחר אזהרות שמיר:

"העבודה" לא תגיש הצעת חוק להקדמת הבחירות

התנגדות גם בקרב החכ"ים וחברי המפלגה

מאת סופרנו המדיני

הנימה התקיפה בפי ראש הממשלה, יצחק שמיר שהדגיש בצורה נמרצת, כי שרים שיצביעו בעד הקדמת הבחירות יידרשו להתפטר מהממשלה, ואם לא — ינקוט את הצעדים הדרושים בהתאם לתקנון הכנסת והחוק, כלומר יפטר אותם, תרמו במידה מרובה להחלטת מפלגת העבודה לסגת מתוכניתה להביא ביום רביעי הבא את הצעת החוק לפיזור הכנסת.

מטעם משרד החוץ פורסמה הודעה שאת ממשלת האחדות הלאומית מנהלים מתוך הידברות ולא מתוך איומים, אולם משקיפים מדיניים טוענים ששר החוץ, שמעון פרס החזיר וטוען זה חודשים רבים שאין לממשלה זכות קיום ומחפש כל דרך לערער אותה. הוא האחרון שיכול לבוא בטענות על איומים דוקא.

כפי שמסתבר גבוה ההתנגדות להקדמת הבחירות גם בקרב חברי מפלגת העבודה, ביניהם חברי כנסת רבים, המשוכנעים כי בחירות שלא בעיתן לא יביאו שינוי מרחיק לכת במערך המפלגתי בישראל.

הם מרגישים, שדעת הקהל כיום מתנגדת לבחירות, העלולות לגרום לחידוש האינפלציה, אמנם נכון שהציבור כמה לשלום וחלק נכבד ממנו מוכן גם לויתורים מרחיקי לכת, אולם ההתלהבות של מנהיגי המערך לועידה הבין לאומית, שתגרור את מעורבותה המכרעת של בריה"מ בעניני האזור, אינה מקובלת, ויש חששות שהבוחרים יענישו את כל אלה שיהיו אחראים לבחירות שלא בזמנן.

שוויץ במצב של כוננות גבוהה

ז'נבה, — שלוש תקריות שהתרחשו במהלך השבוע האחרון, כולל נסיון החטיפה של מטוס "איר אפריק" והריגת של שומר גבול בלילה האחרון, הביאו את שוויץ הניטראלית במצב של כוננות גבוהה ביותר.

פקידים פדראליים גילו, כי אמצעי הבטחון הוחמרו ברחבי המדינה, במסגרת ההכנות לקראת האפשרות של נסיון לפגוע בשוויץ כפעולת נקם על מעצרו של לבנוני שחטף מטוס שהיה בדרכו לפאריס ביום ד' האחרון ואילץ את הקברניט לנחות בז'נבה. (ע"ר)

חברי סיעת אגו"י בכנסת נועדו עם מ"מ ראש הממשלה

נקבעה פגישה נוספת ליום ראשון

מאת סופר "המודיע"

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, נפגש אתמול לשיחה ממושכת עם חברי סיעת אגודת ישראל בכנסת, הח"כ הרב אברהם יוסף שפירא והח"כ הרב מנחם פרוש.

מר פרס פירט בהרחבה את המניעים ליוזמתו להביא להקדמת הבחירות, כאשר המניע המרכזי הוא אי תיפקודה של הממשלה וחוסר צעדים לקידום השלום.

חברי הכנסת של אגודת ישראל הביעו בפניו את צערם על כך שמפלגת העבודה לא תמכה בשנים האחרונות בשום יוזמה לחקיקה דתית. שורה שלמה של נושאים בעלי אופי דתי מובהק, שאגודת ישראל יזמה אותם, לא זכו לתמיכת מפלגת העבודה, שאף התנגדה להם במוצהר.

מר פרס השיב, כי נכון הדבר שהליכוד הבטיח לאגודת ישראל הבטחות רבות בתחום הדתי, אולם העובדה היא שאין בכוחו לממש את הבטחותיו. "כאשר אתם תהיו שותפים שלנו — יחסנו יהיה שונה" — אמר.

חברי הכנסת של אגודת ישראל הבהירו, כי עליהם לשאול בעצתם של גדולי התורה שליט"א וכן להיוועץ בגורמים הנוגעים בדבר באגודת ישראל.

נקבעה פגישה נוספת עם מר פרס וראשי מפלגת העבודה ביום ראשון הקרוב.

תחנות הדלק שובתות עד יום ראשון בבוקר

נהגים "הסתערו" אתמול על התחנות ורוקנו אותן תוך קטטות

מספר קטטות על רקע שביתת תחנות הדלק, שתימשך עד יום א' בבוקר, אירעו אתמול בתחנות דלק רבות ברחבי הארץ.

הנהגים, שבשעות הערב נודע להם על הכוונה של תחנות הדלק לפתוח בשביתה, הדרדרו בהמוניהם לתחנות הדלק כדי למלא את מיכלי הבנזין במכוניותיהם. בתחנות אלה השתרכו תורים ארוכים ומייגעים אשר במקרים רבים גרמו לקטטה בין הממתינים.

בתחנות דלק רבות אזל המלאי כבר בשעות אחה"צ המוקדמות ובעליהן סגרו את שעריהן מבלי שיוכלו להענות לנהגים הרבים שהגיעו אליהם.

● קהיר — נשיא סודאן המודח, ג'עפר נומיירי, שלח לאחרונה את נציגיו לבירות ערביות, וביקש לסייע לו לשוב אל השלטון. אולם המגעים נסתיימו בכלא כלום.

תחזית מזג האויר

תחזית מזג האויר להיום: — תחול ירידה קלה בטמפרטורות והקלה בעומס החום.
ירושלים 18 — 29, צפת 20 עד 29, חיפה 22 עד 31, טבריה 24 עד 36, שומרון 20 עד 30, תל אביב 22 עד 29, באר שבע 20 עד 32. (עתי"ם).

נחתם הסכם שלום בין העדות בסרי־לנקה

קולומבו — קרוב ל־2,000 חיילים הודיים נחתו אתמול בצפון האי סרי־לנקה, במסגרת תוכנית שלום שנועדה לשים קץ לסכסוך הרצחני בין הטאמילים והסינהלזיים, התכנית נחתמה ע"י ראש ממשלת הודו, ראג'יב גאנדי.

אולם, זה היום השלישי ברציפות נמשכו הפגנות של הרוב הסינהלזי המתנגד להסכם זה. מפגינים, שהתעלמו מן העוצר, חסמו מספר רחובות ראשיים, הקימו מחסומים והצלו באש צמיגים, במחאה על הסכם זה המעניק אוטונומיה מסויימת למיעוט הטאמילי בצפון האי ובמזרחו.

השר לבטחון לאומי של סרי־לנקה מסר כי החיילים ההודיים יסייעו בפיקוח על פריקת הנשק של ארגוני הגרילה הטאמילים, שעדיין לא נתנו את הסכמתם להסכם השלום. הסכם זה קובע הפסקת אש בין המורדים לבין כוחות הממשלה, שתיכנס לתוקפה עד היום אחה"צ.

לנשיא ג'איוואורדין נשקף מאבק קשה כדי ליישם את הסכם השלום אחרי ארבע שנים של סכסוך אתני עקוב מדם.

הקמת מצבה

במלאת השלושים לפטירת ראש משפחתנו ועטרת ראשנו, היקר באדם, עדין הנפש

הרה"ח ר' **זאב וואלף וקס** ז"ל

מקאליש - תל אביב

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום ראשון ד' מנ"א תשמ"ז 2.8.87
בבית העלמין שבהר הזיתים ירושלים
בסמוך למערת כ"ק מרן ה"בית ישראל" מגור זיע"א
בשעה 5.30 אחה"צ
תחבורה תצא מביתו רחוב סוטין 3 תל־אביב צפון
בשעה 4.30 אחה"צ

המשפחה

במלאת שלושים לפטירת
בעלי, אבינו, אחינו היקר
הרה"ח ר' **אהרן יעקב מרדכי וואלאך** ז"ל
ב"ר שמחה בונים ז"ל

נעלה לקברו שבהר הזיתים, כולל פולין חלקה ד' היום ערש"ק פרשת דברים בשעה 10.15

תחבורה תצא מבהמד"ר גור ירושלים בשעה 10 בדיוק

המשפחה

אזכרה

במלאות שנה לפטירתה של אמנו וסבתנו היקרה והחשובה
מרת **חיה פניה דודק** ע"ה
אלמנת הרה"ח משה יצחק יעקב דודק ז"ל

נעלה לקברה ביום ראשון ד' מנחם אב 2.8.87 בשעה 4 אחה"צ בבית העלמין שומרי שבת וזקן מאיר בני ברק

המשפחה

במלאת שנה

לפטירת יקירתנו האשה החשובה והצדקנית
מרת **ברכה רייזל חרמון** (לבית שרייבר)
אשת הר"ר מנחם יבלהט"א
נעלה לקברה אשר בהר־המנוחות - הר תמיר
(חלקת חתם סופר) ביום ראשון ד' מנ"א
בשעה 5.00 אחה"צ

המשפחה

אפשר גם אחרת!

ערכים
אגודה להפצת התודעה היהודית

שבוע הכרות עם תנועת התשובה במלון 3 כוכבים בצפת

* * *

יתקיים בין התאריכים יד־כ"א אב (9-16.8.87)
שבוע נופש מיוחד משולב בהרצאות ושיחות שימסרו ע"י צוות רבני ומרצי תנועת "ערכים"
מחיר לפנסיון מלא: למבוגר — 80 ש"ח ליום
לילד — 40 ש"ח ליום
לפרטים והרשמה:
בערב 03־784204 ביום 798828, 03־706117

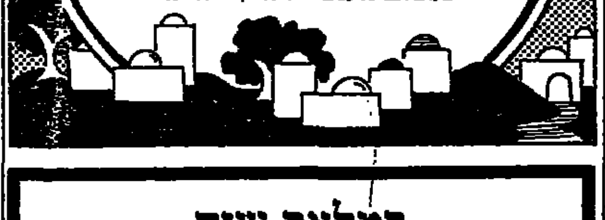

אפשרויות כאלה לבן־תורה אין עוד בארץ!

אפשרויות כאלה לבן־תורה לא תמצאו בשום מקום:

דיור מרווח בתנאי שכירות נדירים;
כולל חצי יום ומילגה המקבילה ל־500 דולר (מותנה בהשתלבות בקורס לסופרי סת"ם המאורגן ע"י הכולל ועל השבונו);
כולל יום שלם – לאברכים מצויינים, יר"ש ותלמידי־חכמים מובהקים, בעלי־התמדה, תשולם מילגה מיוחדת

כל אלה מציעה לך
קרית 'מאור חיים' בצפת!

בקריה
★ מבני־ציבור: בית־מדרש, מקווה, מוסדות־חינוך, גנים, מגרשי משחקים, מרכז קניות וכו'.
★ חברה של בני־תורה, מכל החוגים, שעלו ובאו לצפת כדי להקים בה את ביתם.
★ ניתנת אפשרות מידה לבן־תורה לשקוד על התורה. ללא דאגת פרנסה, ולהכשיר עצמו לעסוק בכתיבת סת"ם

פרטים והרשמה בימים: רביעי, ו' אב - חמישי, ל"ח אב התשמ"ז
בירושלים: קרית מאור חיים, סנהדריה המורחבת 116
(בבית הרה"ג הרב משה ארנסטר שליט"א)
בין השעות 8 - 10 בערב (טלפון 02־824852)
ובטלפונים הבאים: בין השעות 1־1 בצהריים 06־970865 (עד י"ד אב)
בין השעות 4־6 אחה"צ 06־972452

סיור היכרות
ביום שני, ט"ו אב ה'תשמ"ז, נקיים אי"ה סיור היכרות בקריה, בצפת. תחבורה מאורגנת (בתשלום סמלי) תצא בע"ה מירושלים ומבני־ברק. המעוניינים להשתתף יודיעו על־כך עד יום שישי, י"ב אב, לטלפון 06־970865 בין השעות 9–11 לפנה"צ.

היה שותף לאתגר הגדול:
בניין צפת כמרכז גדול לתורה וליהדות

ישיבת "תורה והוראה" תל־אביב

הרינו שמחים להודיע לציבור תושבי תל־אביב כי בהתאם להצעתו של מרן הגאון הגדול הגר"א שך שליט"א

אנו פותחים גן־תינוקות לגילאי 4־5 סתם חובה וחובה

בשעות הבוקר יהיו הילדים בטיפול גננת מוסמכת ומעולה ובשעות הצהריים ילמדו הילדים תורה ע"י מלמד דרדקי

תינתן ארוחת צהרים בסיום הלימודים

בדבר פרטים נוספים והרשמה נא לפנות למזכירות, רח' הפלמ"ח 10, ת"א טל. 03־302261 בשעות 9.00 עד 14.00

הלימודים יתחילו אי"ה בא' אלול תשמ"ז

לילדים הגרים רחוק תהיה הסעה מאורגנת

ההורים מתבקשים להזדרז ולרשום את ילדיהם

מספר המקומות מוגבל!!!

בכבוד רב
ההנהלה

ריקשה כשר
rikshaw kosher
מסעדה סינית
כשרה למהדרין
glatt kosher

הירקות והפירות ללא חשש שמיטה

בן־יהודה 163
תל־אביב טל. 227813

هكذا من الأصل

ינוקרט

הד היום

מאויבי תחכמני

מ/ה. שלוש מפלגות; שינוי, ל"צ ומה שנותר ממפלגת המרכז, מפלגה שהתפלגה לפני שהציבה את רגליה על האדמה הפוליטית, חתמו השבוע על הסכם לאיחוד, בראש מפלגה מאוחדת זו יעמוד אמנון רובינשטיין שפרש לא מזמן מן הממשלה. זה נראה מצב מוקדם לנחש, מה יהיה גורלה של מפלגה חדשה זו. האם יהיה סופה כמו סופה של ד"ש, האם ישפר עליה מזלה, מאשר מזלה של מפלגת המרכז שהתפוררה ברגע מהרגע אותיים, והחברים בולטים בה פרשו ממנה עוד לפני שהתמודדה בבחירות לכנסת.

בשלב זה כבר הודיע חבר הכנסת וירשובסקי, על פרישתו מן המפלגה. הטענה שלו, כי אינו מסכים לקו המדיני של מפלגה זו, מכיון שלדעתו היא התפשרה בנושא ההתנחלויות מעבר לקו הירוק. והיא דבקה עתה בדעה שאינה תואמת את השקפותיו, והן קרובות יותר להשקפות מפלגת העבודה. לנו אין שום ענין לבדוק. מה היו באמת הסיבות לפרישתו של וירשובסקי. בעינינו, לפחות בנושאי דת ומדינה, אין הבדל בינו לבין אמנון רובינשטיין, ועל כך היינו יכולים לומר בלב שלם, את הגדרתם של חז"ל: פיזור לרשעים נאה להם ונאה לעולם.

אבל אין אנו רשאים להתעלם מן המשמעות הנובעת מאיחוד זה של מפלגות אנטי דתיות, שיש להן מטרות גלויות לעקעק תחת יהדות, חוקים והסדרים, שהושגו במשך שנים על ידי היהדות החרדית, לא נסתיר, אם נאמר, כי אנו מקווים שאיחוד זה יתרסק עוד לפני שיגיע מועד הבחירות לכנסת, כמו שהתפרקה אותה מפלגה שקראה לעצמה "מרכז", על ריב בפאות, מי בראש, ומכל היגים שהתימרו לדבר גבוהה על דימוקרטיה חופש, נאלצו לחזור ריקם לביתם, בתוספת של בושת פנים על יומרה שלא יצאה לפועל. לא ידוע לנו, אם היו חברים שהזילו דמעה על התפרקות זו.

נשאיר לרגע את כל החישובים על הסיכויים של מפלגה חדשה המתיימרת להיות "לשון מאזניים" שבידה יהיה להכריע, מי ישלוט במדינה אחרי הבחירות הבאות, בין אם יתקיימו במועדן ובין אם יוקדמו. יש בו באיחוד זה לעורר עניין בציבור החרדי ולהוציא אותו מן התרדמה והשאננות למראה כמה ענגים הטולים על שמי מדינת ישראל. אין צורך להציג לפנינו את המגמות העומדות מאחורי אותם, אישים וגופים המתאחדים עתה. ביחוד במה שנוגע למדיניות הפנים של ישראל, בשאלות הנוגעות לעצם קיומנו.

היהדות החרדית שקועה עד לצוארה בריב פנימי, ריב אשר עלול לעלות לנו ביוקר רב, אם לא נשכיל להתכונן בעוד מועד לקראת המבחן הבא. ומבחן זה קרוב הרבה יותר מכפי שחושבים רבים, בין אם זה יהיה במועד לפי החוק ובכל אחת במה וכמה, אם הבחירות יוקדמו. מפלגת העבודה לא ויתרה, מציין, על המגמה להקדים את מועד הבחירות, גם אם לא עלה בידה להשיג רוב בקריאה טרומית לפני צאת הכנסת לפגרת הקיץ שלה. וזו יותר ענין מקשי.

גם בימים כתיקונם, אפשר לומר כמאמרם ז"ל; פיזור לצדיקים רע להם ורע לעולם. אנו עומדים בפני הסתערות על כמה וכמה עיקרים שהם הנותנים לנו זכות קיום במדינת ישראל. די להצביע על הדברים שהשמיע קצין חינוך ראשי. דברים שכבר אמר לפניו בסגנון אחר גם הרמטכ"ל החדש רב אלוף דן שומרון, וזה עוד לא הכל.

האם אנו לא חשים שאנו מתקרבים לשעת חירום, ובשעת חירום מתאחדים הלבבות ורגשי האחווה בין אחים לדעה. ומעבר לכל שיקול ומעבר לכל חישוב, נקראת היהדות החרדית, לכל פלגיה להשיב את האחדות לתוך המחנה ובתוכה לו. אם מתאחדות מפלגות שונות, שהמאחד ביניהן, הוא המטרה לקעקע את יסודות הדת, עלינו לבוא במגבעת להחזור לשבת ליד שלחן אחד. לא לעסוק בקטנות, אלא לראות את הערפל המכסה את האופק, ולהיות את הצדדים המורכנים, ולעשות יד אחת, כדי להדוף את הסכנות שלא את כלן אפשר לפרט במקום זה, ואין אנו רוצים לפרט אותם, מפני לא תפתח פה לשטן.

בריה"מ איפשרה הגירה לאוסטרליה

לקבוצה של 89 איש, רובם יהודים

סידני — בריה"מ הסכימה להתיר ל־89 אנשים, מרביתם יהודים, להגר לאוסטרליה כדי להצטרף למשפחותיהם — זאת גילה אתמול הדובר משרד החוץ.

ה־89 היו כלולים ברשימה של 124 אנשים שהגיש ראש ממשלת אוסטרליה, בוב הוק, לשר החוץ הסובייטי, אדוארד שווארדנאדזה, כאשר השר הסובייטי ביקר כאן בחודש מארס, אמר הדובר לכתב הדיור.

הוא ציין, כי לא ידוע מתי אנשים אלה יגיעו והוסיף. כי אוסטרליה תפנה אל בריה"מ בבקשה. שתאפשר גם ל־35 האנשים הנותרים להצטרף אל בני משפחותיהם.

"הפעולה הסובייטית מצביעה כצורה שאינה משתמעת לשתי פנים. כי מוסקווה מכירה בשיפור היחסים עם אוסטרליה", אמר הדובר.

מנהיגים יהודיים באוסטרליה קידמו בברכה את המחווה הסובייטית. אך ציינו, כי אין הוא פותר את "הבעיות ההומניטריות" של יהודי בריה"מ. "בבריה"מ ישנם 400.000 יהודים המבקשים לעזוב את בריה"מ" אמר בכיר יהודי.

הנשיא אסאד שוקל שינויים במדיניותו; ייתכן שיחזיר את אחיו ריפעת לסוריה

ביירות — הנשיא אסאד פתח בשלב זה להתאים את מדיניותו במישור הפנימי להתפתחויות שמשקלות החל במערכת הבריתות שלו במישור הבינלאומי — כך מוסר העתון הלבנוני "אל־מסירה".

הנשיא אסאד יודע, כי הן ארה"ב והן בריה"מ מצפיות לשים קץ בכל מחיר למלחמת המפרץ. לכן אין להוציא מכלל אפשרות שאסאד עומד להנהיג שינוי מכריע בממשלו. על מנת להתאים את מדיניות החוץ הסורית לשינוי שחל בהתייחסות המעצמות למשבר באזור. כגון המשבר במפרץ.

במסגרת זו נכלל שובו של ריפעת אסד על מנת ליצור איזון ביחסי דמשק עם המעצמות, שכן ריפעת הינו "גשר" יעיל אל המערב. ידוע כי מדינות אירופה בכלל וצרפת בפרט נוסף לארה"ב, רואות בריפעת השוהה כעת בגלות, את אבן הפינה באסטרטגיה שלהן השואפת להכות בטרור ובתנועות הפונדמנטליסטיות הפועלות במזה"ת בתמיכתה של איראן.

המערב גם אינו שוכח כי ריפעת אסד הוא "גיבור" פעולת חמאת. שבמהלכה נהרגו לפחות 25,000 מאנשי "האחים המוסלמים". אם יחסי הכוחות במימשל הסורי ומערכת הבריתות שלו במישור האיזורי חייבו בעבר את הנשיא לשלוח את אחיו ריפעת לגלות בז'נווה ופאריס כדי למנוע התלקחותם של מאבקים פנימיים, הרי שיחסי הכוחות החדשים שנוצרו כתוצאה משינוי מערכת הבריתות במישור האיזורי מחייבים את שובו של ריפעת לסוריה. זאת לאור העובדה שריפעת אסד התנגד בעבר ומתנגד גם כעת לברית עם איראן נגד עיראק שהיא שכנתה של סוריה ושמשטר הבעת' שלה קרוב באידיאולוגיה שלו לאידיאולוגיה של המשטר הבעת'יסטי הנמצא בשלטון בדמשק.

נוסף לכך, לא נותקו היחסים בין ריפעת אסאד לבין יאסר ערפאת אפילו בימי המצור שהטילו הכוחות הסוריים על ערפאת בטריפולי בשנת 1984. באותה תקופה היו חילופי איגרות בין ריפעת לערפאת.

המקור הדיפלומטי מציין עוד כי ריפעת אסד עדיין נהנה ממעמד חשוב בקרב קציני העדה העלאוית בכל הדרגים ובקרב הכוחות המיוחדים. הדבר מאפשר לריפעת למלא תפקיד כבעל השפעה בזירה הסורית לאחר המעבר מהשלב המדיני הנוכחי לשלב מדיני חדש שגולת הכותרת שלו תהיה צמצום השפעתו של עבד אלחלים ח'אדאם בעמדות המפתח בממשל.

פתיחות ממשיכות להתגלות בחקירתו הנגדית של דמיאניוק

דמיאניוק: חששתי לחיי בארצות הברית; אחד כמוני זכה במשפט אך פצצה הרגה אותו

סתירות נתגלו אתמול בחקירתו של הנאשם איוואן דמיאניוק בחקירתו הנגדית על ידי פרקליט המדינה, יונה בלטמן, והתובע מיכאל שקד, הן בקשר לשהותו במחנות השבויים בפרלין והן בקשר לחייו בארה"ב וקשריו עם אמו באוקראינה.

פרקליט המדינה יונה בלטמן הציג בפני הנאשם שלוש גירסאות שלו בעדויות בארה"ב בתאריכים שונים, בהם מסר פרטים על הכשרתו במחנות השבויים הגרמניים לאחר נפילתו בשבי, לפי גירסתו, בחצי האי קרים.

מר בלטמן הזכיר לעד כי ב־4 במרס 1981 הוא הופיע בפני השופט באטיסטי במשפט בו נדונה שאלת שלילת האזרחות האמריקנית שלו. התובע ציטט מן הדברים שאמר הנאשם בפני אותו שופט: מה עשית בחולם? תשובתו היתה: חפרתי מחפורות, סחבתי אדנים של מסילות ברזל. עוד נשאל אם עשה עבודה נוספת שם. דמיאניוק השיב כי התחיל לבנות צריפים. כאן ציטט יונה בלטמן בהדגשה מאותה עדות בה נשאל דמיאניוק אם עשה עבודה נוספת כלשהי מחוץ לזה, והוא השיב בשלילה. הוא הוסיף כי הכניסו אותו לקבוצה שתפקידה היה לנקות את המחנה.

העד מאשר את הדברים האלה. כאן שאל פרקליט המדינה: אתמול הודת כאן במשפט שעבדת בחולם בפרך בכריית כבול, בתנאים איומים ונוראים. יותר על כן אמרת כי עסקת בעבודה זו 10 חודשים, כמעט כל התקופה שהיית במחנה. וכאשר נשאלת אצל השופט באטיסטי מה עשית עוד. אתה מציין רק עבודות נקיון. איך אתה מסביר זאת?

אב בית הדין השופט דב לוין: לא אמרת לשופט באטיסטי שעבדת בכריית כבול? למה? העד השיב כי הוא כן בגלל זאת אבל לא באותה ההזמנה, אלא בהזדמנות אחרת. הנאשם ציין כי הוא לא אמר על כך כי הוא לא נשאל על הדיור ובעבודות במקומות אחרים.

העד פנה בבקשה לתובע ול־שופטים כי יביאו בחשבון שאדם תחת לחץ רב כבהו לא יכול העד לזכור את כל מה שעבר עליו.

לאחר שפרקליט המדינה הודיע כי החקירה הנגדית הגיעה להבא על ידי עורך הדין מיכאל שקד. ביקש השופט צבי טל לשאול את העד מספר שאלות:

השופט טל: אמרת כי אף פעם לא קיבלת מכות מקאפו. זה נכון? העד השיב כי אכן לא קיבל מכות.

השופט: הנה כאן אתמול כי קיבלת מכות. והוא מצטט בפני הנאשם דברים מן הפרוטוקול של יום אתמול: "אני הרגשתי יקר כלתי סלקות. זה היה כשעבדתי בהגא"ב הקשיב אצל הגרמנים". העד הסביר כי זה נכון אבל זה היה בקרים, ושם הוא קיבל מכלקות, בחולם, טען. לא היכו אותו.

לאחר מכן נחקר העד על ידי התובע מיכאל שקד על צעדיו הראשונים בארה"ב ועבודתו במפעל המכוניות של חברת "פורד" בקליבלנד.

שקד גילה אצל הנאשם סתירה כאשר הוא אמר שהוא עבד באיזון מנועים ב"פורד" שנתיים.

שקד: אבל בחקירתך במשפט בקליבלנד אמרת כי עבדת באיזון מנועים מ־1952 עד 1958. כאן צריך לדבר אמת. זה קצת יותר משנתיים.

העד אמר כי הוא לא כל כך דייק בקליבלנד, הוא התכוון שעבד כמכונאי ולאו דווקא כמאזן מנועים.

לאחר מכן הסתבר מדברי התשובה של העד כי הוא התחיל לחשוש לחייו בארה"ב כאשר נודע לו על מקרה דומה לשלו. "היה כאן אדם כמוני, סובוסקוב שמו, הוא זכה במשפט, אך שמו פצצה והרגו אותו".

הנאשם הוסיף כי הדבר הזה קרה לסובוסקוב "ולעד מישהו כאשר הייתי בטאהור (ושם היה עצור לפני ההסגרה) הזהיר את משפחתי כי יש חשש לחיי. עד אז לא פחדתי בארה"ב".

אב בית הדין, השופט דב לוין וגם השופט צבי טל ביקשו לדעת מתי נהרג אותו סובוסקוב ובאיזה מקום, תוך ציון שהדבר הזה לא עלה עד כה במשפט.

העד טען כי סובוסקוב והאיש השני נהרגו בארה"ב, אבל הוא לא זוכר איפה ומתי.

בשלב זה עבר התובע שקד לשאלות על המיסמך המרכזי במשפט, הוא "תעודת טרווניקי". תעודת השרות שהוצאה לאיוואן דמיאניוק בעת ששירת במחנה זה, ששימש כמחנה אימונים לחילות העזר הגרמנים במלחמת העולם השניה.

על המיסמך מופיע תצלום, ופרטים אישיים שונים, ביניהם השם, שנת הלידה ותיאורו של נושא התעודה.

בתשובה לשאלות התובע מאשר הנאשם כי בתעודה מופיע השם דמיאניוק וכי גם שמו הוא כזה. השם הפרטי הוא איוון וגם שמו הוא איוון.

אולם, כאן הסתייג הנאשם, וטען כי מאז שקיבל אזרחות אמריקנית החליף שמו הפרטי לג'ון.

בענין זה היה דין ודברים בין התובע לבין הנאשם תוך התערבות אב בית הדין ובסופו של דבר הודה הנאשם כי הוא, לגבי האמריקנים, מופיע כג'ון דמיאניוק, אולם בעת שהוא כותב באוקראינית, מדבר אוקראינית, ובשיחות עם אוקראינים, הוא עדיין מופיע בשם איוון.

השאלות הבאות התייחסו לחתימה של דמיאניוק על תעודת השרות הגרמנית מטרווניקי. התובע קורא לעד את התעודה המקורית ושואל אותו אם זו חתימתו.

הנאשם השיב בדברי תודה על כך שמראים לו כאן בישראל את התעודה הזאת בפעם הראשונה, מפני שבארה"ב לא הסכימו להראות לו אותה, אלא תצלום שלה בלבד.

הוא חוזר ועיין בה ואמר כי זאת איננה החתימה שלו משתי סיבות, האחת שהוא לא ראה את התעודה ולא חתם עליה וכי החתימה כלל איננה דומה לחתימה שלו באותו זמן, לא לפי צורת האותיות ולא לפי דרך החתימה.

התובע מצטט לעד מדברים שאמר בקשר לחתימה זו בחקירות המשפטיות בארה"ב. הוא נשאל אם זאת חתימתו. הוא אמר שזאת איננה חתימתו. לאחר מכן נשאל אם ללא ספק הוא אומר שזו לא הצורה בה כתב את שמו. ועל כך השיב העד באותה חקירה: "זה אמנם כמו שכתבתי את שמי".

שאלה נוספת — האם כתבת את שמך על כרטיס כזה? ותשובתו היתה "לעולם לא".

התובע אומר לעד, כי דבריו אלה על חתימתו נוגדים את מה שאמר לפני דקה, שהחתימה אינה דומה.

על כך השיב העד כי הוא רק אמר שם, כי כך נכתב השם דמיאניוק, וכך כותבים את השם שלי.

אולם השופט מציין בפניו כי מה שהוא אמר שם היה: "זה מה שאתה מראה לי, זה כמו שאני כותב את השם שלי".

המשפט יתחדש ביום שני בבוקר. (עתי"ם)

בשאילתות של נציגי אגודת ישראל:

אדמות הוענקו לכתות אליל לשם הקמת ישובים

מאת סופר "המודיע"

ח"כ הרב מנחם פרוש פנה בשאילתה אל שר החקלאות בעקבות פרסום בעתונות, כי ראשי ארגון הפעילים — "יד לאחים" מתריעים על הענקת אדמות מדינה לכתות אליל כדי להקים ישובים בגליל. צויין, כי בתחום המועצה האזורית משגב התמקמו 4 ישובים של יוצאי הכתות: מעלה צביה המיושב באנשי בת האימהב, קיבוץ יחד ומצפה הררית של המעמיקים במדיטציה והר הקף, של המעמיקים בשילוב נצרות ובודהיזם.

הרב פרוש שואל, האם ידועים לשר הפרטים הנ"ל? האם מסירת אדמות לכתות אליל היא מדיניות מוצהרת של הממשלה, ומקובלת על השר? האם נמסרו אדמות נוספות לאנשי כתות ברחבי הארץ בשנים האחרונות? כיצד בדעת השר לפעול כדי למנוע מתן אדמות לאנשי כתות, בהתאם למסקנות הועדה הבינמשרדית לבדיקת נושא הכתות?

כמה משלמות האוניברסיטאות לסגל האקדמי השוהה בחו"ל?

ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא פנה בשאילתה אל שר החינוך בעקבות פרסום בעתונות כי יותר מרבע מהפרופסורים — 1,600 מתוך 6,000 — חברי הסגל האקדמי באוניברסיטאות נמצאים כיום בארה"ב, מבצעים שם בקביעות את עבודות המחקר וחלקם אף חיים שם דרך קבע.

הרב שפירא שואל, האם הידיעה נכונה?, האם האוניברסיטאות משלמים לחברי האקדמי על אף שהותם בחו"ל דרך קבע?, אם כן — האם הדבר מקובל על משרדך?, בכמה מסתכם ההוצאות עבור 1,600 חברי סגל אקדמי בחו"ל לשנה? מה בדעת המשרד לעשות להפסיק את הדבר?

אירועים פוליטיים

הפילוג ב"שינוי" עלול גם לסכל את יוזמת המערך להקדים הבחירות

הפרשנים הפוליטיים סוברים כי ממשלת האחדות הלאומית הוכיחה משך כל שלושת קיומה כושר השרדות שדוגמתו לא היה עד כה ועל כן, להערכתם. גם יוזמתו הנוכחית של המערך להקדים הבחירות, למרות שצברה תאוצה תיאורטית לא תגיע לכלל מימוש. ההערכה במסדרונות הפוליטיים נותרה בעינה, אם כי בסייג מוגבל מאד: הכנסת תצא לפגרה מבלי לקבל כל החלטה שהיא על פיזורה.

מצבת הכוחות הפוליטיים נותרה ללא שינויים מהותיים: המערך, יחד, רק"ח, מפ"ם, המתקדמת, שינוי ור"צ — מונים 59 חכ"ים בלבד. המערך מביא בחשבון את הצהרתו של ח"כ הרב יעקב יוסף כי יתמוך בהקדמת הבחירות בגלל שהליכוד לא מקיים הסכמים; ובמדה מסויימת הוא צופה שגם ח"כ כהנא יתן ידו ליוזמה. במקרה כזה. יהיו 61 חכ"ים התומכים במערך.

בליכוד, בשלב זה, מייחסים רציונות לאיומים ועל־כן החליטו על נוכחות מלאה של כל חכי"ם עד צאת הכנסת לפגרה. מאידך, הם לא תולים סיכויים לאיום. בליכוד מעריכים כי ח"כ כהנא לא יצטרף ליוזמת השמאל. מקודם שגם ח"כ הרב יוסף ישוכנע לבסוף. מעבר לכך. הם אינם מאמינים שיהיה עוד ח"כ אחד מקרב המפלגות הדתיות שיחליט להעניש את הליכוד על אי־כיבודם הסכמים.

מה שיותר מעניין — שהמערך עשוי להתקל ב"מוקש" בלתי צפוי לאור ההתרחשויות ב"שינוי". נכון שח"כ זיידאן עצמו חזר בו מכוונתו להמנות על מחנה הליכוד ולהתנגד להקדמת הבחירות, אך מאידך, ח"כ וירשובסקי שפרש מ"שינוי" נותר כמעט חסר סיכויים להופיע בשלב זה בכנסת הבאה ועל־כן בכוונתו לדחות את קיום הבחירות כדי לאפשר לו פסק זמן להתארגנות פוליטית.

ביום ראשון הקרוב ועד ליום שני בצהריים חייבת התמונה להתבהר. ביום שני בצהריים, חל המועד האחרון בו ניתן להגיש לכנסת הצעת חוק פרטית. גם אם תוגש הצעה לפיזור הכנסת, הרי שעוד יצטרך המערך לשכנע את יו"ר הכנסת, שלמה הלל, לחרוג מן הנוהג הקיים בכנסת שבשבוע האחרון לפני הפגרה לא מעלים הצעות חוק פרטיות.

האירועים בשינוי

השבוע, חלו תהפוכות במחנה השמאל. סיעת "שינוי" אישרה חתימת הסכם משותף עם "המרכז הליברלי" ועם "הליברלים העצמאיים" על כינון מפלגה חדשה. עפ"י ההסכם. כבר השבוע יהיו החכ"ים- רובינשטיין, עטשי וארצי סיעה חדשה בכנסת. לקראת הבחירות הבאות יופיעו במשותף, כאשר בראשם עומד ח"כ אמנון רובינשטיין.

ח"כ וירשובסקי התנגד לתת־מת האיחוד. לדבריו, בגלל שהמצע של המפלגה החדשה מתיר אמנם בסייגים נוקשים איזו שהן התנחלויות ולכך הוא מתנגד נחרצות. לדברי עמיתו, ח"כ רובינשטיין אין בטענה הזו ממש ווירשובסקי הוא סתם אנוכי ואינו מעוניין כנראה שרובינשטיין יהיה "נשיא" של תנועה חדשה.

בין אם כך ובין אם אחרת, לאחר שאושר ההסכם במועצת "שינוי" הודיע וירשובסקי על פרישתו ממפלגתו, תוך שהוא מדגיש שאת המנדט שלו אין בכוונתו להחזיר אלא יכריז על עצמו כסיעת יחיד בכנסת בשלב הראשון.

וירשובסקי יודע שאין לו סיכויים להכלל בכנסת הבאה אם יופיע באורח עצמאי. הוא טוב אולי כשני למישהו, באופן אישי הוא חסר סיכוי. וירשובסקי היה מעוניין להצטרף לר"צ, אך בר"צ לא ששים לקראתו. במקרה "הטוב" ביותר מבחינת וירשובסקי, מוכנה ר"צ לצרפו לשורותיה רק עד תום הקדנציה הנוכחית, לקראת הבחירות הבאות לא מבטיחים לו מאומה.

גם על צירופו בשלב זה לסיעה — יש עוררין. לא כל חכ"י ר"צ חפצים בוירשובסקי בתוכם. וירשובסקי עצמו טוען כי הוא מביא בחשבון שהקריירה הפוליטית שלו מגיעה לסיום, אך עד כמה שיוכל הוא יפעל להשרדותו.

הדרך היחידה של וירשובסקי להשרד. היא להחזיר עבודה מידוד זמן נאות כדי שיוכל להתארגן פוליטית. לצורך הזה, הדבר הגרוע ביותר מבחינתו יהיה אם יוקדמו הבחירות.

לסיכום: איומים עוד ישמעו עד ליום שני הקרוב. אך ללא הפתעות מרעישות במיוחד, ללא תמורה פוליטית יוצאת דופן, אין סיכוי להקדמת הבחירות.

חומייני פוסל אפשרות של שלום עם עיראק

טהראן — מנהיגה של איראן, חומייני, פסל מכל וכל את הדיבור של כריתת שלום בין עיראק ובין נשיא עיראק, צדאם חוסיין.

חומייני גם קרא להפגין נגד ארה"ב ונגד "קהילית הכופרים הבינלאומית". בנאום אשר שודר ברדיו טהראן אמר חומייני בין היתר: "הדיכוי הבינלאומי וארה"ב מבקשים לכפות עלינו את השלום שלהם, ולמנוע מאיתנו להנחית מהלומה סופית על עיראק... צדאם (נשיא עיראק. צדאם חוסיין) כמוהו כזאב פצוע, והוא דורש עתה שלום מכיון שנחלש. וכי מי יוותר בנסיבות אלה על המלחמה נגד האוייב שנחלש, ויעניק לו בדרך זו אפשרות להתאושש ולשוב ולתקוף אותנו? הוסיף חומייני.

משקיפים רואים בדברים אלה תגובה ציבורית ראשונה של חומייני להחלטת מועצת הבטחון, שקראה להפסקת אש מיידית בין איראן ועיראק. (ע"צ)

● לונדון — בנקאי מצרי. שנדקר שלשום בערב מספר דקירות סכין על ידי פורצים בלונדון, כאשר אילצוהו לפתוח כספת שהכילה תכשיטים, מת זמן קצר לאחר שאושפז (ע"צ).

שרשרת המודיע
לימין "קרן השביעית"

כ"ק האדמו"ר מבוהוש שליט"א תל אביב תורם תרומה מכובדת ל"קרן השביעית" וקורא בזה לכל אנ"ש ומכירי ולכל נאמני התורה ומצוותיה להושיט סיוע של ממש ביד רחבה למען השובתים בחריש ובקציר, ובשכר זה ימלא הקב"ה כל משאלותיהם לטובה ולברכה.

הרב משה אירנשטיין ראש עירית בני ברק תורם סך 3,000 שקל למען "קרן השביעית" ומזמין את ידידיו הר' עו"ד משה שפירא, עו"ד דוד זעירא, ישראל שיבר"ק, אהרן רוזנברים, ישראל הלפרין, אהרן לובינסקי, דוד רדזיסלבסקי, שמואל וכסלברים, צבי ביאלוסטצקי, יוסף וידניצר, ש. שליסל, יצחק ל. פישביין, מנכ"ל פולקסוגן, מנכ"ל קוקה־קולה, עו"ד יגאל ארנון, פילץ, חיים איתני, להרים נדבת לבם למען אחינו גיבורי הכח שומרי השביעית בארץ.

הרב מאיר פרוש חבר מועצת עירית ירושלים תורם סך 1,000 שקל וקורא לעמיתיו ברשויות המקומיות הר"ר דוד אזולאי עכו, הר"ר שלום איפרגן דימונה, הר"ר משה בוטבול נתיבות, הר"ר משה לפני אופקים, הרב יצחק הלברשטט בני ברק, הר"ר יוסף ויניצר בני ברק, הר"ר צבי ולצר באר שבע, הר"ר יצחק כהן אשקלון, הר"ר יוסף פרץ אופקים, הר"ר אברהם מרדכי קמינר ערד, הר"ר שרגא רוזנברג חיפה, הר"ר אברהם שורין צפת, הר"ר שמעון שער נתניה לבוא לעזרת גיבורי הכח מקדשי שביעית.

מר מתתיהו ליפשיץ מירושלים ענה לאחיו הר"ר נטע ליפשיץ ולהרב מנחם פרוש ותורם סך $1,500 וקורא בזה לכל ידידיו ומכריו, ולכל בוני ירושלים ותורמי עיה"ק ולתורמי המוסדות לקחת חלק במהפך הגדול המתחולל ע"י 2000 החקלאים שנטשו את שדותיהם במסירות נפש עילאית ושומרים על מצות השביעית לכל דיקדוקיה והידוריה.

הר"ר יצחק מאיר ליכטשיין מירושלים ענה לקריאתו של הר"ר יעקב קריבוס ותורם תרומה חשובה ומכובדת למען "קרן השביעית" ומזמין בזה את הר"ר נפתלי שכטר, הר"ר זושא ליבוביץ, הר"ר מאיר צבי הרשלר, הר"ר מנדל יוסקוביץ, הר"ר אריה אלתר, הר"ר פנחס הרשלר לעשות כמוהו ולהושיט בעין מדיבה סיוע למקדשי שם שמים בשדה ובכרם בשנת השמיטה.

הרב ירחמיאל בריאר מבני ברק נענה לקריאתו של הרב בנימין שצרנסקי ותורם סך $600 למען "קרן השביעית" וקורא לידידיו הר"ר ישראל אורליך, הר"ר דוד וולקן, עו"ד משה שוב, עו"ד אליעזר קיסטר, הר"ר בנימין רוטלר, עו"ד חיים פוברסקי לעשות כמוהו ולהשתתף בעין יפה למטרה קדושה נעלה זו.

הר"ר שמואל גרינולד מבני ברק ענה לקריאתו של הר"ר דוד זכר ותורם תרומה מכובדת ל"קרן השביעית" ומזמין בזה את הר"ר יעקב אנגל, הר"ר מנחם צבי שטייסל ובניו, הר"ר יוסף אריה רייך, הר"ר שמחה וידר, האחים הר"ר יעקב שלום והר"ר אביגדור אהרן קליין, הר"ר משה פרסי להיענות לקריאת גדולי ומאורי הדור שליט"א ולהשתתף בשותפות של אמת עם אחב"י הפזורים ב־180 ישובים ונוטרים את מצות השביעית לכל דיקדוקיה והידוריה.

הרב יצחק מרנשטיין מחיפה ענה לקריאתו של הר"ר אריה רובינשטיין ותורם סך $500 למען "קרן השביעית" וקורא בזה להר"ר דוד זילברשטיין, הר"ר יצחק לילנטל, הר"ר עזריאל פוניצבסקי, הר"ר יצחק פיידברג לעשות כמוהו ולהיות לאחיעזר ואחיסמך ל"גיבורי כח עושי דברו" השובתים ממלאכתם בשנת השביעית.

עזור לשובתים בשביעית
קרן השביעית ת.ד. 5480 ירושלים
החשבון בבנק פועלי אגודת ישראל ירושלים (085) מס' 105-332267
התרומות פטורות ממס, אישור מס' 4511345

אטלס עץ חיים
מאת הרב רפאל הלפרין
אנציקלופדיה לתולדות עם ישראל מבריאת העולם ועד ימינו
הופיעו 2 כרכים חדשים במבצע 70 ש"ח כולל משלוח
מבצע הנחה מיוחד 16 כרכים
6 תשלומים x 79 ש"ח במזומן 399 ש"ח
כולל מע"מ + 10 ש"ח אריזה ומשלוח
לכל הוצאת "עץ חיים" רח' פרץ 10 ת"א 63497 טל. 241386
נא לשלוח 16 כרכים של אנציקלופדיה "אטלס עץ חיים"
□ בתשלומים רצ"ב 6 צ'קים כ"א 79 ש"ח + 10 אריזה ומשלוח
□ במזומן רצ"ב צ'ק ע"ס 399 ש"ח + 10 אריזה ומשלוח
שם .... כתובת .... טל. ....
אפשר לרכוש כרכים בודדים / נא לכתוב הפרטים על דף נפרד

מבוקשת משפחה אומנת חמה ומסורה
עבור נער בגיל 15
שהפסיק ללמוד בגלל בעיות סביבתיות
הנער בעל רצון לקיום מצוות
משפחה תומכת תעזרת
תואיל נא לפנות בדחיפות לטלפון 08-471129
בכל יום בין השעות 8.00-14.00
תשלום ממשרד הרווחה מובטח

ישיבת מאור אליהו
שבהרי יהודה קרית טלז סטון
נותרו מספר מקומות
לנופש בין הזמנים
★ כשר למהדרין ★ שומרי שמיטה
★ מרשאות ★ תוכניות מגוונות למשפחה
ימי ההבראה: י"ב מנ"א-כ' מנ"א (7.8-15.8)
מבצע מיוחד לסוף שבוע מכ"ד מנ"א-כ"ח מנ"א
פרטים והרשמה בטלפון: בבוקר 02-341814
בערב: 02-341258

קורץ
מלכי ישראל 43
ליד בנק פא"י
כשר למהדרין
מן המהדרין
מבצע: השבת עוף גריל
ב־10 ש"ח בלבד
אוכל מוכן הביתה
לנופשים בירושלים באו
ונפגש אצל קוריץ
פתוח עד 10.00 בערב

עסקיך יתחילו לפרוח
א.א. רעיונאים
★ יעוץ בשיטות עבודה משרדיות
★ שרותי תיבת דואר
★ שרותי הפצה
★ מוצרי פרסום
★ עריכה וארגון כנסים ומופעים
★ יעוץ בשיווק
טלפונים: 03-683920, 03-796365, 03-688627

מלון רמת תמיר
בהכשר בד"צ העדה החרדית
אל מול הנוף הנהדר של הרי ירושלים ובמרחק הליכה מהמרכז
נופש לך במלון רמת־תמיר:
● 210 סוויטות וחדרים ממוזגים
● תפריט עשיר ומגוון ● רמת שרות גבוהה
● אולמות לאירועים ושמחות עד 800 מקומות
● מחיר לילד בחדר הורים: $6 בלבד
● קופי שופ Coffee Shop
● מסעדה Restaurant
להזמנות:
כביש רמות ת.ד. 23081 ירושלים
824411-7

הזדרזו!!!
עכשיו במבצע מיוחד
פלא יועץ
השלם מנוקד ב־כ"ב (!)
להזמנות מרוכזות 02-539170

דרושים לעבודה
במאפית מצות לפסח
בברוקלין ניו־יורק
"שיבער" "קנייטער" "יידלער"
רצוי ידע באנגלית או באידיש תנאים טובים
תשלום מצוין
057—84222 — F-408
מ־6-8 בערב

תלמוד תורה של אגודת ישראל בוינה
מחפש זוגות
הוא מלמד, היא מורה או גננת
בשפה אידיש
להתחיל מספטמבר 1987
משכורות חודשית לשניהם
$ 3,000 דירה מרוהטת
לפנות 03-799512

בס"ד
במלאות שנה לפטירתו של הצדיק רב הפעלים לתורה ומצוות מזכה הרבים
הרב מרדכי גימפל
בן הגה"צ הכהן וואלק זצ"ל
תתקיים אזכרה בישיבת נצח־ישראל - רמיילס רח' אבן עזרא 22 רחביה
ביום ראשון ד' מנ"א תשמ"ז בשעה 6 בערב
ישאו דברים:
הגה"צ הרב שלום מרדכי הכהן שבדרון שליט"א
הגאון ר' יצחק אזרחי שליט"א
הגאון ר' מיכל ברנזקר שליט"א
תתקיים עליה לקברו בבית העלמין סנהדריה ביום ראשון י"ד אב בשעה 9:30 בבקר

ברוך דיין האמת
בצער רב אנו מודיעים על פטירת אמנו, אחותנו וסבתנו היקרה
יהודית וולהנדלר ז"ל
בת מטילדה ודוד יוסף בוימפלק ז"ל
מלוקוב, פולין
המתאבלים משפחות
משה צבי ורדיאל, מאיר וולהנדלר
מרדכי אשל, חוה עמית
ומשפחות בתיה הרץ, יחיאל ושמאי ארדי
דב בוימפלק, שרה בליברים וחנה ספיר וכ"ב
יושבים שבעה בבית מרדכי אשל, רח' משמר הגבול 8 רמה אשכול, ירושלים

למען לקיים בנו חכמי ישראל
לרגל יום ההילולא של מרן האר"י הקדוש זיע"א
היום יום ה' אב
הננו לצטט בזה קטע מדברי האוה"ח הקדוש, בפרשת קדושים, בפסוק י"ג "לא תעשוק שכר שכיר"
וזלה"ק: "עוד ירמוז ע"ד אומרם ז"ל כי בני תורה אין להם פרנסתם בעוה"ז, ובאמרם ילקוט משלי (רמז תתקל"ד) שאמרה תורה מפני מה בני עניים, והטעם הוא שמעתי טעם נכון בשם האר"י ז"ל כי אין העולם יכול לסבול רוב הטובה אשר תנתן בשביל הצדיקים לזה אינו משפיע אלא לבינונים והדרך שם יהיו ניזונים בני תורה, הא למדת שאין העשירים אלא מרוב אשר הוכן להתפקות הצורך לצדיקים. וצוה ה' לבל יעשוק האדם את רעו שהוא הצדיק, דכתיב תהלים (קכ"ג) למען אחי ורעי. ולא יתן את חוקו. וזה עשק מפורסם" עכל"ק
ובהיות שביום המצב הכלכלי קשה מאד ות"ח מובהקים שרויים בעוני ובמחסור, מצוה לפרסם מאמר זה. ויקויים בנו מקרא שכתוב בהפטרת השבוע ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה
המעוררים

מ
מכללה ירושלים לבנות
שמחה להודיע על פתיחתה מחדש של
בריכת שחיה לנשים (מגיל 16)
בקמפוס המכללה בבית וגן
ביום חמישי י"א מנ"א - יום שני ו' אלול (6-31.8.87)
בשעות 9.00 - 13.00, 16.00 - 20.00
דמי כניסה 4.50 ש"ח כרטיסים להשיג במקום
אין כניסה ללא כובע ים
אין להכניס תינוקות וילדים קטנים לשטח הבריכה.
תחבורה: קווים 21, 21/א

مكامن الاصل

י. שפיגל

דימוקרטיה דיקטטורית...

הדימוקרטיה הישראלית עוברת תהפוכות מתקופה לתקופה. לפעמים היא במיטבה ובשיא פריחתה כאשר "יש שופטים בירושלים", הגדרה שטבע מנחם בגין ונתקבלה בחביבות מרובה על כל שוחרי הדימוקרטיה הצרופה בארצנו, והיא מצטטת לעתים קרובות על ידם. זה קורה כאשר, למשל, השופטים פוסקים שהתנחלות פלונית נעשתה שלא כחוק, שערבי גורש מהארץ לא לפי הנוהל התקין, או שהשופטים פסקו שאין סמכות חוקית למנוע שידורי טלויזיה בשבת.

הדימוקרטיה טובה, היא כצור איתן, היא מעוז ומשגב של ישראל המתחדשת, כאשר הכנסת מקבלת הצעת־חוק טרומית של שמאלן זה או אחר, הקובעת ביטול מחולט של צנזורה על סרטים, ובעיקר מחזות, ודוקא כאלה שבהם מוצגת ההלכה היהודית כנלעגית, האחיזה בשטחים כמשטר כיבוש אכזרי, המפלגות הדתיות כעלוקות סחטניות ומוצ־צות. הרי זה אחד מיסודות הדימוקרטיה ומנכסי צאן הברזל שלה, מותר לדבר בכל העולה על הרוח. לא יעלה על הדעת לכלוא את המחשבה ולאסור עליה.

ושוב טובה היא הדימוקרטיה תכנתה, כאשר יש לנו רדיו ממלכתי לעילא, המביא לשידור כל דיעה אנטי־דתית, כל דיעה בכיוון השמאלני הקי־צוני, כל ביטוי של אש"ף תומכיו ומריעיו. וכלל זה של דימוקרטיה צרופה חל באותה המידה, כאשר אותו הרדיו ואותה התקשורת מחרימים חלקית דיעות של יהודים דתיים מכל הגוונים האפשריים, ומנהלים חרם טוטאלי ומחולט על הח"כ של "כך". ומיטיב להגדיר את טיבה של הדימוקרטיה הזו מר יוסף בראל, מנהל הטלויזיה בערבית: "אם ישמיע דברי הסתה — כהנא לא יופיע אצלי כשם שלא יופיע כל אדם אחר שיסית. לגבי תומכי אש"ף מהשטחים — הם מופיעים אצלי כל יום", והוא מתפאר שהיה היחיד שראיין במהדורה חדשות את חנא סניורא, כשהודיע על רצונו להתמודד על ראשות עירית ירושלים, וסניורא אינו מ"כך", כידוע, אלא אחד שמצהיר ברבים על תמיכתו באש"ף...

הדימוקרטיה במיטבה היא, כאשר יו"ר הכנסת, מר שלמה הלל, מתערב בצורה חריגה בדיוני הכנסת ו"קורא לסדר" ח"כ מאגודת ישראל, כשל־דעתו "פגע בחוק", ובאותה מידה הוא מפגין דימוקרטיה כשהוא מתעלם לחלוטין מח"כ של חד"ש המקיים מפגש עם חברי אש"ף, דבר האסור במפורש עפ"י חוק שנתקבל רק לאחרונה ונועד במיוחד למקרים כאלה...

* *
*

אולם, יש לציין, "לא תמיד". לא תמיד דימו־קרטיה היא מתכון נאות ונכון. לא תמיד יש לדגול בכך. בנבאי לא עד הקץ המר. כלומר, אם הקץ מאיים מכיוון זה, שבגלל הדימוקרטיה מוכרחים להתיר השמעת כל דיעה שמאלנית מהרסת והצגת מחזות בדוסאליים המפריכים עד היסוד את הזכות היהודית על ארץ־ישראל כולה או אף בחלקה אזי אין מנוס, הרי זה טבעה של דימוקרטיה, שלא הכל בה ורוד, אבל מוכרחים לקבלה על מעלותיה ומגרעותיה, ובכלל זה לא נורא אם סובלים קצת. כלומר אם בגלל זה מנתקים עוד כמה ורבבות בני־נוער מעמם ומתודעת ארצם והם יהודים, או אם בגלל זה מתרבה פוטנציאל נשואי־התערובת, או שבגלל זה נחשפים יותר לתרבות המהרסת של המתירנות, הסמים, הסכינאות וכל השאר. מה לעשות? זה המחיר של הדימוקרטיה!...

אבל, כאמור, לא תמיד, לפעמים יש גם שהדי־מוקרטיה היא לרועץ. כמו, למשל, כאשר בא ביהמ"ש העליון ופוסק שאסור לרשות השידור להטיל חרם על דיעות של מפלגה ימנית־קיצונית מסויימת. במקרה כזה, קשה אפילו לחזור ולדקלם את המשפט "יש שופטים בירושלים". במקרה קודר כזה, איך יעלה על הדעת לדבר על ביהמ"ש העליון ושופטיו כעל מקור כל התקוה הטובה שלנו?... כן, אפילו מידענו, השר לשעבר לעניני תקשורת והפרופסור למשפטים, מר אמנון רובי־נשטיין, מתבטא בנבאות־דדת: "חופש הביטוי הוא רחב ביותר אבל... הוא מסתיים במקום שבו מתחיל האיום על הדימוקרטיה ועל חופש הביטוי עצמו".

אפשר, בעצם, להסכים לניסוח הזה של הח"כ המלומד, אבל לא על הנסיבות ולא על העיתוי שבהם הוא נאמר. עד כה ידענו ושמענו, כי חופש הביטוי הרחב, הוא ללא כל סייג וללא כל הגבלה. אבל זה היה תקף, כל עוד לא נשקפה סכנה כזו, שבית־המשפט יבוא ויאמר שהוא חל גם על דיעות ימניות, ומרגע שגם זה הותר — אז כבר מותר לדבר על הגבלות, אבל צריך להבין שוב, כי הגבלות יכולות רק לחול לכיוון ימין, ולא לכיוון שמאל, כי אם אפשר להגביל גם שמאל, לא היינו צריכים לחכות עד עתה. כאשר תחולת־ההיתר לכל הפקרות ניתנה גם לימין הקיצוני...

ובמלים אחרות: הדברים של מר רובינשטיין מקובלים, אבל כל זה בתנאי שחופש הביטוי יסתיים לא רק באשר למאיר כהנא, אלא גם בכל מה שנוגע למאיר וילנר, תופיק זיאד, מתי פלד, יוסי שריד, מרדכי וירשובסקי, שולמית אלוני, ועוד כהנה וכהנה שמות של אנשים שפיהם פרוץ, לשונם בלתי־מרוסנת, והם תוקפים לכל עבר שאינו מזדהה אתם בסגנון של הסתה קיצונית, ולא פעם בעלת גוון גזעני אנטי־יהודי. הדברים של מר רובינשטיין מקובלים, אם יש להם תחולה גם על כותבי מחזות המשווים חיילי צה"ל לנאצים, מד־ביקים על יהודים עלילות־דם של מוצצי דם ערבי, מתארים הריגה של בני נח (עלילה שבה מר רובי־נשטיין עצמו התערב להשתתף ולתרום לה מפרי־עטו).

* *
*

אבל, כאשר הכל מתחיל להתנדנד מפני שביהמ"ש מחליט שחרם שהטילו ברשות השידור תמשך שלש שנים תמימות היה מנוגד לחוק, הדבר נראה חשוד ביותר, חסר כל כנות ואמיתות. אין דימוקרטיה לחצאין, כפי שהבינונו מהחלטת בג"ץ, אבל אין גם דימוקרטיה מוגבלת ומבוקרת לחצאין.

אתה לא יכול כל הזמן לשדר דברי הסתה נגד שומרי־תורה ונגד אלה שיש להם תפיסה שונה משלך לגבי איזורים שנכבשו במלחמת ששת הימים. והכל בשם "חופש הביטוי", ובו בזמן להחליט כי דיעות אחרות אסורות בשידור, כי הן "מסוכנות לציבור". אם מותר לך הכל, מותר הכל גם לאחרים שאתה שונא אותם. אם אתה רוצה להגביל את ההוא, אנא, במחילת הכבוד, גם אותך יש להגביל, לצנזר ולרסן.

אלא שדבר פשוט ואלמנטרי זה איננו מקובל על האנשים הללו, ובתוכם מר רובינשטיין. אנו, מבחינת התפיסה שלנו, אפשר שמתנגדים יותר ממנו ל"כך" וכל המתגלם בה, אבל בשום פנים לא נוכל להבין מה ההבדל בין הסתה שלו נגד ערבים, לבין הסתה אש"פית נגד יהודים, שכן זוכה לסיקור ולביטוי, ולפעמים לסיוע נלווה, ברשות השידור הישראלית. בשום פנים לא נוכל להבין, מה ההבדל בין השיסוי הכהניסטי האנטי־ערבי לבין השיסוי האנטי־דתי המתנהל במדינה מאז קומה, ושבה יש לפרופ' רובינשטיין חלק נכבד, ולא רק באמצעות מפלגתו שבראשה הוא עומד, אלא כפובליציסט ותיק בעתון "הארץ", עתון שהוא אחת הבמות המרכזיות ביותר להסתה אנטי־דתית שיטתית ופ־רועה ביותר.

אמנם נכון, כי כל הדימוקרטיסטים הללו אין להם שום כוונה לעצור הסתה אנטי־דתית, שהרי זה חלק חשוב מכל מחייתם ומכל פרנסתם הפו־ליטית, אבל קשה לנו לתאר שניתן למצוא נוסחה שתאמר בערך כך: הסתה, אסור לתת לה להתנהל, אבל רק אם היא נגד ערבים, או נגד קיבוצים, או נגד השמאל הנאור, או נגד החלק היוני של מפלגת העבודה: הסתה — הכרח בל־יגונה, בהתחשב במטרה הנעלה המקודשת של מיגור הריאקציה הדתית, הפנאטיזם החרדי, הימין וההדוגמאטי וכיו"ב...

זה פשוט לא הולך ולא מסתדר, ודבר זה נמצא למעשה בהחלטת ביהמ"ש העליון מראשית הש־בוע. השופטים פשוט לא היו מסוגלים לעשות מה שעושים הפוליטיקאים ואנשי־התקשורת הש־מאליים במדינה: לומר דימוקרטיה, כן ולא; חופש־דיבור, כן ולא. הם אמרו כן, ולכל אורך החזית...

* *
*

הבעיה הגדולה של אבירי הדימוקרטיה הישראליים היא, שאין הם יודעים בדיוק דימוקר־טיה מה טיבה, או שהם יודעים, אבל הם מדברים רק בשמה ומתכוונים למשהו אחר, כמו, למשל, מה שבגוש הקומוניסטי מכונה "דימוקרטיה עמ־מית", אבל הכל יודעים שמדובר בדיקטטורה טוטאליטרית.

שוחרי דימוקרטיה אלה רוצים גם לקבוע את גבולות הדיבור, [illegible] חופש־הדיבור. הם גם רוצים לקבוע את הדיעה המותרת, ורק אז מתחילה הדימוקרטיה לפעול, כלומר לכל אחד במדינה הזאת תהיה הזכות לומר בדיוק מה שהם אומרים וקובעים...

הנה, למשל, החליטו הם באחרונה, כי הרעיון הקרוי "טרנספר", המוצע ע"י אנשים מסויימים כפתרון לבעיית הסכסוך היהודי־ערבי, ע"י העברת האוכלוסיה הערבית של א"י לאחת המדינות הערביות, או רק לתחומי ממלכת ירדן, הוא מושג נבזי ודיעה אסורה בתכלית, ומי שמציע זאת איננו אלא גזען חסר־תקנה שמותר לנהל נגדו מסע־הכפשה ללא כל הגבלה.

ואולם מסתבר כי הרעיון הזה, בתחומי התנועה הציונית, ואפילו בתנועת העבודה, בכלל אינו חדש. בעבר דיברו עליו בגלוי, ואת בטענה, כי הדבר צריך להיעשות גם בתמורה לכך שמדינת ישראל קלטה לתוכה, מאז קומה, מיליוני יהודים משורה של ארצות ערביות, ואת מלבד הקודמים אחרים בין ארצות אחרות, כגון בין צרפת וגרמניה, או ארצות המצויות בגוש הקומוניסטי.

תום שגב מספר בספרו "הישראלים הראשונים", כי ב־1949 כתב שר החוץ דאז, משה שרת המנוח, לד"ר נחום גולדמן, כי פינוי הערבים (שנמלטו או גם גורשו מכפרים וערים שנכבשו) הוא "כאורע נהדר בתולדות הארץ ובמובן מסויים אף נהדר יותר מהקמתה של מדינת ישראל", כי הוא "פותח אפשרויות עצומות־נשיכה לפתרון רדיקלי ובר־קימא של הבעיה המציקה ביותר שעמדה בפני המדינה". באותה תקופה פעלו שלושה אנשים, בעלי תפקידים ציבוריים וממלכתיים שונים בהוד "ועדת טרנספר". כמציין עוד שגב בספרו, והוא מביא ציטוטים מדיון שנערך במזכירות מפא"י, ובין השאר:

ח"כ שלמה לביא: "...מדאיג אותי המספר הגדול של הערבים"... ח"כ אליהו הכרמלי: "...אני אינני מוכן לקבל אפילו ערבי אחד ולא רק ערבי אלא גם גוי. רוצה אני שמדינת ישראל תהיה כולה יהודית, בני אברהם יצחק ויעקב"... ח"כ יחיאל דוברינר: "...אילו היתה לנו אפשרות להגיע לפתרון בדרך של טרנספר גם לגבי 170 אלף הערבים הנמצאים במדינה — היינו מקבלים את הדבר"... ח"כ דוד הכהן: "...אנחנו לא גרמנו את עזיבת הערבים. עזיבתם היוותה נס מן השמים"... ז. און: "...גם נוף הארץ הרבה יותר יפה: אני נהנה עד מאוד כשנמצא אני בנסיעה מתל־אביב לחיפה ואינני מוצא ערבי בדרך"...

* *
*

מסתבר כי אלה לא היו ביטויים ראשונים מסביב לרעיון הזה, שכן עוד לפני קום המדינה נדון הדבר בדיוני מוסדותיו השונים של היישוב המאורגן בארץ, ובין היותר דגל בכך מנהיגה של תנועת העבודה, ברל כצנלסון המנוח.

היום, כאמור, החליטו אבירי הדימוקרטיה שלנו, כי זוהי דיעה אסורה ופסולה, מתועבת וגזענית, וכאשר השמיע אותה לאחרונה מחדש האלוף במילואים רחבעם זאבי, השבעת סוב הועלתה ע"י סגן שר הבטחון מיכאל דקל, התגייסה רשות השידור הממלכתית למסע־הוקעה ובתי. בשיטה המאפיינת "דימוקרטיה עממית", כאשר לא די בהצמדת עמדה מול עמדה, אלא בניכוס כללי של הח"כים ה"מתקדמים" ו"השפויים", להודיע על התנגדותם לדבר, כשהם מתחרים ביניהם מי יגלה על מי בשיפעת דברי גינוי הדיוק כלפי מי שמשמיע עמדה, שמקורה בתנועת העבודה, ולאו דוקא במאיר כהנא, שכן הוא רק העתיק אותה כמנה, בתוספת את הנופך משלו, בסגנונו האופייני!...

הבעיה עצה בכל הרעיון הזה היא, שהוא איננו מעשי. שאין מי שיקבל אותו, ואין לפיכך טעם לדבר על דבר שאין שום סיכוי להגשימו. הזרמים הפוליטיים השונים בציבוריות הישראלית מגיעים לאיזה שהוא קיר אטום בדרך הפתרון של הבעיה הסבוכה של הסכסוך עם הערבים. המחנה השמאלי המתון דוגל במקום ברעיונות של "קונפדרציה ירדנית־פלשתינאית", או, לחלופין, ההחזרה הלקית של שטחים. כאשר אין בצד הערבי שום פארטנר להצעות: המחנה הימני דוחק אף הוא במקומו, באומרו שאין לוותר על שום שטח. אבל אין לו שום תשובה לבעיה הדמוגרפית, הקשה, ורק

השמאל הקיצוני הוא המציע עתה להסכים להקמת מדינה פלשתינאית, אבל אין לו תשובה לבעיה הבטחונית המסוכנת, של עוד מדינה ערבית ממש בתוך גרונה של המדינה היהודית.

באותה המידה, גם רעיון ה"טרנספר" הוא חסר כל סיכוי במציאות, אבל הוא איננו פסול יותר מכל הרעיונות האחרים, שאף הם בלתי־מעשיים. אבל אבירי הדימוקרטיה הם שהחליטו שיש בו משום תועבה בלתי־נסבלת, ובינתיים הם הקובעים והפו־סקים אצלנו בכל דבר ובכל ענין. תוכיח שאנו חיים בדימוקרטיה הנשלטת על־ידי דיקטטורה של קבוצה קטנה המחזיקה במדינה בגרונה, באמצעות כלי־התקשורת שיצאו מכלל ההגדרה של "מדינה בתוך מדינה" והגיעו לדרגה של "מדינה מעל המדינה"...

אחד הרבנים

אוי! - מה היה לנו?

הלב מסרב להאמין — האמנם עד כדי כך קהו חושינו?, האמנם עד הנה נקהה כאבני האבנים ליבותינו?, כלום ליתורים היינו ואין אנו רואים את הבערה והתבערה האוכלת סביבנו ובתוכנו?!

הלוא — אין לנו שיור אלא התורה הזאת!

זהו המושכל־ראשון בכל חיי העם הזה מאז היה לגוי ועד הנה. זולת זאת — אין עצה ואין תבונה לכל הסובב אותנו. התורה היא אם ליהודים וליהדות, היא ורק היא. היא בית חיינו והיא הנותנת טעם להיותנו עם ואומה. בלעדה — חיינו אינם חיים; חיים שבזכותה אנו חיים כאומה; חיים שבזכותה אנו קיימים כעם התורה.

מה טעם לחיים שאין עמהם, חלילה, חיים־של־תורה, מה ערך לכל אשר לנו ועמנו אם מנותקים המה ממקור החיים — זו התורה!

בדם הלב ובתמצית החיות אנו מביטים על ההסתערות החילונית על מעוזינו ועל חומותינו — אלו הם היכלי התורה ובתי הישיבות. להם נתונות מיטב דאגותינו ועם פעימותיהם נישענים אנו רוח חיים לנפשנו ונשמותינו.

והנה כולם, מן הימין ומן השמאל, מהאגפים ומהחזיתות, מסתערים על היכלי התורה ותלמידי־הם, לבלוע את הקודש, לעקרו חלילה משורשי עתיקי היומין ולהעבירם מן העולם. כולם נאבקים בסטרא דקדושה, אשר מאז ומעולם לא מצאה מקום לשרייתה אלא בבתי תורה. כולם מכפישים ומבזים את התורה ולומדיה, נוגחים בה ובחבורתיה, מערערים על עצם יסודותיה ומקוממים עליה עולם ומלואו.

דומה כי לא נחטא אל האמת אם נאמר על העת הזאת — גזירת שמד!

כי המאבק הנורא נגד הישיבות ותלמידיהן אינו יכול להתפרש אחרת. אם אין תורה אין אומה ישראלית. זו היא האמת לאמיתה. זו היא אמונתנו ועליה נשבענו בהר סיני.

* *
*

שעה זו היא שעה גורלית לעם ישראל. ואל נברח מפני האמת, עם ישראל הוא עם התורה. מי שלא האמין בכבר באמונת אומן זו, יצא מכלל ישראל, או הוא או ביתו אחריו; וכי שאמונה זו איננה חקוקה על ליבו כיום — צריך לבקש עליו רחמים...

אבל אין להסתיר את האמת. גזירה על לומדי התורה היא גזירת שמד על עם התורה.

אין מי שיראת השם בליבו שיכול ורשאי לומר על עצמו: "מובטחני שלא תשתכח תורה מישראל", שכן כל יחיד, כפרט בין הכלל כולו, חייב לחשוש עליו ועל זרעו שלא תשתכח תורה ממנו ומיוצאי חלציו. הפרט הישראלי אינו רשאי לומר את האימרה העממית הנפוצה בעם: "מה שיהא עם כלל ישראל — יהא עם ר' ישראל"... משום שהנחה זו איננה נובעת מאומה מחלקו של כל יהודי בתורה, עליה הוא חייב למסור את נפשו.

בשעה הרת־עולם־התורה כמו זו, כאשר החי־לוניות על כל חוגיה וגוניה, ולא מעט גם זו הקרויה "דתית", קוראת תיגר על עולם הישיבות — אין מילים אחרות לקרוא עליה אלא — גזירת שמד! עם כל החרדה והפלצות האוחזת בכל אחד ואחד מאתנו לשמוע מילים אלו.

בעוד עומדת לנגדנו, כאן בארץ ישראל, עתירה כפולה ומשולשת, שהוגשה לבג"ץ נגד דחיית גיוסם של בני הישיבות; באותה שעה שועדת חוץ ובטחון דנה וחוזרת ודנה בנושא זה, באותה עת שהופרו כל המוסכמות שהיו בעבר, כאשר לא פחות מאשר ראש המטה הכללי של צה"ל פוצה פה בנושא שהוא רחוק אפילו, והורה החזיק אחריו, במילים בוטות וקשות, מסיתות ומשסעות, גם קצין חינוך ראשי של צה"ל — מה שבעבר הקרוב לא העיז שום קצין בצה"ל, בכיר ככל שיהא, שעה של איום ישיר לחיי העם הזה, פשוטו כמשמעו, צריך שיהא ברור לכל מי שיראת השם בליבו, כי אין זו שעה כשרה לאדישות ולשאננות — אין זו אלא שעה של גזירת שמד!

לא היה בעבר, מאז קמה מדינת ישראל, עד ימי מבוכה אלה, שיקומו כולם כאיש אחד ובעצה אחת, במערכה יזומה ומתוכמת להעביר את עולם הישי־בות מישראל. זו היא מגמה ברורה, אף כי איננה מוצהרת בראשי חוצות, אבל המהלכים סביב נושא זה מוכיחים כי עמי הארץ הידועים בשינאתם לתורה וללומדיה, תופסים את המחנה התורתי במצב של אפיסת כוחות, של חוסר אונים, של פירוד ופיצול, במצב כמות שהוא... ואלה תולים תקוות רבות בעובדה עגומה זו.

זאת האמת והיא חייבת להיאמר.

כארבעים שנה לא היתה שעה נוחה יותר לשונאי התורה להרכיע ולכופף את עם התורה כשעה איומה זו. ארבע עשרות שנים היה המחנה התורתי מלוכד ומאורגן, ולפחות כלפי חוץ היו כולם כאיש אחד ובלב אחד. המחנה היה מוצק מבפנים, שלטון התורה, בתוך המחנה, נתנה משלטון ללא מצרים, ללא פילוג והתפלגות, ללא דברים שכל ילד ב"חורד" יודע אותם ומשרבב לשונו לדבר על כך. שנים רבות של התפתחות נפלאה של עולם הישיבות, שהיה מאוחד ומלוכד בתוכו סביב ראשי עם התורה, ועם התורה — כולל הכל: ללא פיצול של עדות וחוגים!

כל אשר היה בצל התורה לגוניה ולחוגיה, היה כלול בארגון חורי — גם אם כלפי פנים היו נהרא נהרא ופשטיה. על ברכי אחדות זאת צמחה וגדלה היהדות החרדית בזכות ורק בזכות עולם הישיבות.

מי שעדיין יכול להעמיד פנים, כאילו המסגרת הפוליטית או המפלגתית, היא אשר שימרה ושמרה על עולם התורה אינו אלא טועה, או תועה, או שניהם כאחד. אדרבה, עולם התורה, הישיבות הקדושות, הן הן אשר נתנו את הכוח, האון והע־צמה, למסגרת הארגונית, ככל שהיתה ומה שהיתה, כלפי רשויות השלטון.

הביצור וההתבצרות של המחנה החרדי היה בין כתלי הישיבות, משום שבזהר כאור היום, כי רק בין חומותיה, ועל ברכי לימוד התורה הקדושה וההתמכרות בהתמדתה, התכונן המחנה החרדי ועמד על תילו, עם כינונה של מדינת ישראל והעליה הגדולה אליה, ועל כולם — גודל שגבותם של מכונני עולם התורה, וכאמור — עולם התורה כולל הכל, כל שומר תורה ומצוות באשר הוא, ולכולם, לכל החוגים — ישיבות גדולות וקדושות משלו, בהנהגתו ובהדרכתו.

כולם חשו את האחריות הגדולה השורה על בוני ומכונני עולם התורה, כולם ממש, כל מי שהאציל מתורתו ומחכמתו וחסידותו על ציבור כל שהוא והקים ישיבה ללימוד תורה בישראל. כולם החזיקו בדופקו של המחנה התורתי והרביצו תורה ושיכללו את עולם התורה. כולם היו מאוחדים בזיקה הקושרת את העם היהודי לתורתו ושמרו עליו ועליה מכל משמר.

* *
*

האחדות אשר שררה במחנה התורתי — אין זה סוד מפה לאוזן — היא אשר ביצרה את עולם התורה, ולא זו בלבד אלא מגנה עליו מפני שונאי דת ודין בעצם אחדותה וליכודה.

המציאות שעולם התורה היה מאוחד תחת דיגלם של כל גדולי התורה, היא כשלעצמה מנעה מראש את ההסתערות על אותו עולם מופלא שהתכונן בנס ופלא, ללא דמיון למה שהיה בעבר הלא רחוק. משום שאחדות וליכוד הכוחות היא ברכה לא רק כלפי פנים — אף כי בודאי אין למעט מערכה בלא מצב איום של סיכון ושימת עין לרעה מבחוץ — אבל על אחת כמה וכמה כאשר האחדות מחויבת המציאות, לפחות מפני הסכנה של העומדים על המפעל הגדול וההדור בקדש, הלוטשים עין לפרצות אם ניבעו חלילה בחומתה של האחדות. בודאי שאי אפשר להעביר מנגד עינינו את החומות אשר קרסו בשנים האחרו־נות מסביב למחנה.

עולם התורה זועק: די!, עולם הישיבות קורא: די!

כוח הסבל הולך וכלה, היאוש מכלה כל רצון של התחזקות, הלבבות נוחמים מעוצר רעה ויגון — עד מתי?!

כל מי שפוקח עין — וכל היהדות החרדית הם כאלה — כואבים כאב של אמת ללא חישוב התחשבנות, גניחה אמיתית וכנה על המצב השורר ברחוב החרדי, בסימטאותיו ובין כתליו.

נאמנים עלינו בשערי־ברי־אורת, אלה שאינן להם מהלכים בנעשה מאחורי הקלעים; המאמינים באמונה פשוטה בזיוניתו של עולם התורה — תורה כמות שהיא ללא כחל ושרק, תורה לשם ולשמה, ללא זמורת כל שהיא מלבד השאיפה ללמוד תורה ולחיות חיי תורה, נאמנים עלינו כאבם שרק מפני הפילוג וההתפרדות האחדות, יכול המחנה החילוני על כל גוניו, אף אלה הקרובים לו, להסתער עלינו סערה של שמד ואבדון חלילה.

הציבור הנאמן לישיבות וללומדיהן — והוא כל הציבור שומר תורה ומצוות — השולח בניו להיכלי התורה כדי לעלות ולהתעלות בצל קדושתה, ורק לשם כך, רק כדי ללמוד תורה ולא לשום דבר אחר זולתה, דואב וכואב על המיצר־אשר אליו נקלע עולם התורה.

זהו כאב של אמת, כי האמת הזאת מוחשת לעיניים וללב, נראית ונצפית יום יום מעל דפי העתונות הכללית ה"מבשרת" כי הגיע הזמן להרוס את מבצרי התורה. המלחמה על עולם התורה איננה צריכה ראיה בימים קשים וכואבים אלה. כולם משסינים בנו, הכל פוגעים בציפור נפשנו ומטיחים נגדנו, ובכל מישור המלחמה — בבג"ץ, בכנסת, בצבא ובכל העתונות בכלל, של אישים במפד"ל. מכל הצדדים ומכל העברים מני־פים נגדנו את חרב הכליון רחמנא ליצלן.

כי אלה יודעים את האמת, לבשתנו ולחרפתנו, שמעולם לא היתה היהדות החרדית מאז ארבעים שנות "שלטון יהודי בארץ ישראל" נתונה בשפל המדרגה ופרוצה מכל עבריה — הפירצות אשר קראו והזמינו את המלחמה עלינו. לא היו ימים שאינם טובים של המחנה החרדי כימי מבוקה ומבולקה אלה.

* *
*

האחריות הציבורית של כל אחד ואחד במחנה התורתי מחייבת שיהוד משובות, אין אחד מאתנו רשאי להסיר מעליו אחריות זו, משום שכולנו חרדים לעולם התורה, כולנו בצער על שכינתא שבגלותא, כולנו מאויימים מפני החילוניות הלוחמת והסכנה מרחפת על כל אשר בשם תורתי יקרא.

קשה מאוד להתגבר על עריכת מכשולים שהר ערמו בעת האחרונה על השלום במחנה התורתי, אבל כנגד קשיים אלה, עמוקים ורחבים כמה שיהיו, עומדת וזועקת משאלת היסוד הקיומי שלנו — עולם הישיבות! ועולם זה הוא של כולם, מכל צד ומכל עבר של המחנה התורתי.

השאלה הקיומית מקיפה את כולנו, ללא הבדל חוג ועדה, כי מעבר לכל דעה ומגמה המפצלת ומפלגת עד היום את המחנה, עומד עולם התורה, אותו עולם מופלא ומופרש לתכלית הקיומית — לימוד תורה וחיים של תורה. שאלה קיומית זאת היא מעבר לכל פלגנות ופצלנות אשר היא כעת בעוכרינו.

הלבבות רועדים מפני התמשכות המצב, והאמת ניתנת להיאמר ואולי חייבת להיאמר — שכולנו הפסדנו ממצב זה, אין מי שיכול לומר: "שלום עלי נפשי", כי גם חוגים שמחוץ למחנה החרדי, שוחבר הדגול התאחד בצל דיגלה של אגודת ישראל, מהשמאל ומן הימין כאחד, ניזוקו מפירודה של החבילה. כל יהודי אשר לבבו חרד לדבר ה' וישנם כאלה מחוץ למחנה האגודאי, מודים בפה מלא ולא בציניות אלא בהתוודות כנה היוצאת מן הלב, כי הפילוג ואי ההידברות לשלום הנמשך זה כמה שנים; אי הרצון לרדת לעומקה של הרעה ולסיכון של הפירוד, כפי שאנו רואים בחוש עד היכן הגיע, כל אלה סחפו את היהדות החרדית למיגננה קשה שבלא חידוש התחושות ארגונית מי יודע להיכן נגיע.

האחריות הרובצת על כתפי כולנו, בלא לחפש אשמים ובלא להסיר מסוה מעל הזולת, היא כבדה עד מאד. שעה של גזירת שמד אינה שעה של התחשבנות — אדרבה היא שעה של וותרנות, של רצון להיחלץ מן המיצר ולברוח מפני הסכנה, שעה של סתימת פירצות וביסוס החומות, שעת ליכוד התלכדות שאין עמה שום משא ומתן לא על העבר ולא על ההווה, לא על כח ולא על שלטון, שעה שאין להעלות שום מחשבה זרה מלבד החיזוק וההתחזקות, מלבד השלום וההתא־רגנות המלוכדת לקדם את הרעה ולבלום את ההסתערות.

שעה של מלחמה מהחזית והעורף היא שעה שאם לא מקדמים אותה היא תוקפת ושולטת על המצב. ואוי לנו: אם לא נדע לעצור את הרעה מבעוד מועד...

ביום הזה ניצבים אנו וזועקים: אוי מה היה לנו!!!, זעקה המתנפצת לכל עבר ונתקלת בחומת אדישות נוראה, אותה אדישות המזמינה איומים גלויים על עולם התורה, ואין כל בטחון שנוכל לעמוד בה.

אין דרך אחרת אלא השלום. החלופה לשלום היא אכזרית ואיומה ומסכנת את כלל ישראל. הבה ונושיט יד לאהבת חינם. ותחת כי נזעק בכאב לב: "אוי מה היה לנו — הביטה וראה את חרפתנו", הבה ונבשר:

— "כי חיזק בריחי שעריך — ברך בניך בקרבך"!.

ט.להב

הסכנה השחורה

הדברים הבאים, המתיחסים לעדות המזרח בארץ, הם דבריו של סופר עברי מהמעלה הראשונה, כפי שצוטטו באחד העיתונים:

"ארץ ישראל היפה ואנשיה שהיו יפים פעם, שהגודל ועוונותיהם מאלצים אותם לפנות את מקומם לכוחות האפלים, שבאו מארצות המגרב לרשת אותם".

דומה ששטנה עדתית מעליבה כזו, רקוחה בהנחה שקרית, טרם היתה בעיתונות או בספרות העברית, להוציא כמובן את המינוח השמור לחר־דים, שכלפיהם, כרגיל, כל לשון מותרת.

מאז החלה מדינת ישראל קולטת עליה, התייחס אמנם הממסד הרשמי אל עדות המזרח כאל מזרחים אשר יש "לתרבת" אותם, אבל המינוח הרשמי היה "מזוג גלויות". לכאורה [illegible] חזון הפיכת פזורי העם לאומה אחת מלוכדת, אף למעשה היה פרושו של "מזוג" זה — אחד: "אשכנוז" עדות המזרח — החל בהפרדת ילדים מאבותיהם ה"פרימיטיביים", לצורך חינוכם מחדש באמצעות העברה כפייתית על הדת; המשך — בספרות ובתכני הלימוד בבית הספר, אשר מרכז הכובד בהם היה מה שכונה "תרבות מערבית", וכלה בשינוי מאולץ של הרגלי תזונה במטבחים ציבוריים — גם אם מחקרים הוכיחו כי דוקא בגסטרונומיה ה"פרימיטיבית" — סרטן ומחלות לב שואפים לאפס. (כאן המקום להזכיר כי דוקא בתחום שמירת המצוות — בתלמודי התורה, בישיבות ובבתי הכנסת — לא הורגש כל צורך למזג או להתמזג — דוקא משום הכבוד האמיתי שחשה היהדות כלפי כל נוסח בתוכה — דבר הבא לידי ביטוי בהלכה פסוקה, בנוסח התפלה, בנגינות הטעמים וכו'. אחדות של ריבוי בעם ישראל — שמאז ומעולם היתה בו ברכה ולא אסון). עם כל זאת — הצטיינה ההתבטאות הרשמית המילולית כלפי הלא־אשכנזים באיפוק ובזהירות, והכותה "פליטת פה" אומללה של זמר־שיכור־בחירות, שעלתה למערך בכמה אלפים טובים של קולות, שנפלו — כתוצאה מכך — לידי הליכוד.

מה קרה, אפוא, שעדות המזרח אבדו את ה"כ־בוד" שהיה שמור להם בספרות האשכנזית, עד שזכו לארסיות מילולית, כמיטב האנטישמיות המערבית, הנהירה מן הסתם היטב לאשכנזי עמוס עוז?

הוא אינו מותיר אותנו ללא תשובה: יוצאי עדות המזרח עלולים לנצל את הדמוקרטיה (שהוא כידוע נכס בלעדי של האשכנזים...) ויבטאו את כוחם בהליכים דמוקרטיים ויסכנו את ההשגים היפים של הסוציאליסטים הציונים ממזרח אירופה. זו בערך המועקה הרעיונית של אותו שמאלן אוהב ערבים, ובהזדמנות אחרת אף נקב בשמה המפורש: ש"ס המאורגנת מפחידה אותו. לא האש"פיסטים בכנסת, או המתנדבים מקדמי־מכירות הסמים בקיבוצים: לא ההתבוללות המסלידה של הקיבוצים וההלשות של רוכבי המרדוחים בעיר; לא תשעים אחוזים בני עדות המזרח באוכלוסיה בתי הכלא — שהגיעו לשם בגלל החינוך המיוצג על ידי אסכולת עמוס ושות'. לא אלה מפחידים אותו. רק מארצות המגרב תפחה, לדעתו, הרעה. ומדוע דוקא כעת, ארבעים שנה אחרי שהעלו ארצה בתעמולה רקוחה פיתויים וכזבים — מכר הסופר הנכבד בסכנה המאיימת? התשובה פשוטה: משום שגם לאוזניו של בן הקיבוץ הנכבד, המבוצר בחומה פיזית ורוחנית סגורה הרמטית למשב הרוח של ישראל השניה — נודעה השמועה בדבר עצירת תהליך ההתפקרות של בני עדות המזרח, וגדולה מזו: הסתפחות רבים מהם בתנועת התשובה.

רק משום כך זכו להמנות על ה"כוחות האפ־לים"! באוירה הקיימת בארץ — כדי שיימנה אדם על "כוחות השחור" — די שיחבוש כיפה. עפ"י אסכולת שריד את עוז — לא משנה מה הוא צבעה: כל כפה היא שחורה, פסקו הללו. או אז — פטורה השמצת חובשיה מכל הוכחה. החרדים בני עדות המזרח לא גרמו, כמובן, כל נזק לפרט או לחברה. הסלק אכזבו את מפא"י ההסטורית, אשר קוותה תוך דור לעשות מהם אבק אדם — "למזג" אותם בחבורה האשכנזית החילונית המדרדרת ווהולכת. גם העובדה שהתחזרות זו הקטינה את הצפיפות בבתי הסוהר - אינה עומדת לזכותם. סכנת ההתהדרות גדולה מסכנת הסמים והפשיעה, ורק כלפיה שולפים ממאגר השטנה את מלות הארס.

והאכזבה מעדות המזרח, אליבא דחילוניים, באמת גדולה: כל זמן שהם היו זקנים תכיבים השוקעים בתלמודם או עוסקים בצרופי קבלה, ומניחים לבניהם לצאת לתרבות רעה — היו חביבים על סופרי הפלמ"ח, כל זמן ששמשו גורם פולקלורי המספק סגנון אותנטי להקות מחול או ללבוש לאומי — היו נסבלים. כאשר אפשר היה "למכור" אותם לתיירים בטור מוזהר במועדוני לילה — היו אפילו רצויים, ואם בתערוכות צילו־מים הופיע קשיש מזרחי עטור זקן בצד ילד מסולסל פאות — היה זה פולקלוריזם אותנטי עסיסי מארץ הקודש. בדרך מקפק על ורנהת ערב פסח בבית אמא — היה תמיד מבוקש בתקשורת. מה גם שבעי־קיפין יצרו את הרושם שערב פסח הוא רק זכרון פר־

קלורי. גריפת הממון מה"צבעי" ומהניחוח שהוסיף חוזי המזרח הקיפה את כל שכבות המסתור בארץ — כל זמן שלא היתה מסוכנת. משהוא בדומה לבית הכנסת העתיק בקיבוץ בית אלפא — אותו קיבוץ שבאופן עקרוני אין נהגים בו לומר קדיש ולשבת "שבצבה": רצפת הפסיפס היפהפיה — טובה היא כל עוד יש בה ברשם עבר ופתנסה לא רעה בהווה. אבל, חס ושלום אם ינסה מישהוא לתרגם את ההסטוריה למעשה מחייב בהווה, אז תפצה מקהלת השסאים באזהרות מפני "כוחות השחור" המאיימים על זוהר ההומניזם. (סח לנו מישהוא כי "בתמימות" שאל פעם את הקיבוצניק הקשיש, מוכר הכרטיסים בכניסה, אם יש בבית אלפא גם בית כנסת [illegible] של השואל — נענה הקיבוצניק כאשר נאלץ לצוות על כך בשלילה...)

כך גם המצב כאשר עדות המזרח מעידים להוכיח שיש בהם יותר מפאלפל ותומוס — סמלים שאומצו כמאכל לאומי של הריבונות הלאומית. הם בלתי נסבלים עתה, כאשר הם מזכירים לכול את תפארת עברם המתחדשת, את בתי המדרשות וענקי ההלכה והאגדה שקמו מקרבם, את פרשני התורה ואת מלחיני הפיוטים. ואם הם מתקנים את העוול הנורא שנגרם להם ב־40 שנות קיום המדינה, אם הם משקמים מתוך האפר הרוחני משפחות הרוסות ומשיבים כבוד אב על בניו ולב בנים אל אביהם שבשמים — תוקפת תזזית את השמאל.

שקרית היא גם ההנחה כי הציונות ה"יפה" היא זו הנכחדת בגלל בני המגרב. מרצעת העובדה כי ה"יפה" הזו נשלה ערכים מאדמתם בגלל אידיאו־לוגיה — וכעת מדביקה לעדות המזרח תוית ריאקציונרית של זוללי ערבים. כביכול לא היא, הציונות היפה, רצחה את דיהאן ודבים מבין פורשי המתחרות, ובביכול לא הומניזם מערבי "שפוי" רצח את נמלטי אלטלנה: לצורך ההשואה לעידון המערבי נשזרה לעיתים — בביקורת על עדות המזרח — טענה על היותם "יושבי כברות וחוגגי מימונות" (התבטאות "קיבוצניק" על בני קרית שמונה, שקדם לה מנהל ביה"ס הריאלי בחיפה). וכאן מושכות בחזק העובדה כי הפיכת המימונה הציבורית למסע זלילה הבמות בידוד — היא מעשה מכוון והחוני של מקדמי קולות בערב הב־חירות. אלה מאלצים את נבחרי הציבור לעטות גלימה מזרחית ולאכול קוסקוס מול המצלמות, ופותחים את הגל הפתוח בדיזי לפניים מתכימות מהסוג "באנו לאכול ולשמוח מבוקר עד ערב. מרכיבים אלה לא ציינו את המימונה המסורתית, הביתית, אשר פארה את הרחוב היהודי במקורו. גם גדישת הכברות איננה אלא פעול יוצא של החינוך, שטיפה ריקנות ועשיית "חיים" כסימן היכר לקדמה — ועובדה היא שהוליך ההתחדרות "השחור" מבריח את ישבהן מנגד הכבר לבית המדרש...

מערכת התעמולה האשכנזית החילונית מנסה גם להפחות לעבר עדות המזרח את ספחת תרבות [illegible] רשויות החופים — בפרט בכינרת ובאילת — על טנות של אשפה שמשאיר הישראלי הממוצע, זה שהתחנך לבלות את חגי ישראל מסביב למתקני הצליה באתרי הפיקניקים. איש לא העז להטיל תוית עדתית על סמכן ישראלי טיפוסי זה, פרי החינוך הישראלי המצוי, שהיה למשל ולשנינה גם בין עמי העולם. כיום, במסגרת "חטאי" המזרח אין מסתפקים ב"אשמת" המימונה — שאגב, על צביונה הישראלי ההמוני הפרוץ חתומים ובתוריעים רבים מדי שנה — אלא מדביקים גם על "קהל בורקס" — כאילו הביתיות (בלינצ'ס בלע"ז) בסגנון מרכז אירופה עושות את אוכליהן מעודנים יותר.

ההתנשאות המערבית של חוזקי דיזנגוף מע־דיפה לשכוח כי רבים מיצרי האומה, סופרים ואמנים אשכנזים ידועי שם, נגררו לביתם שכורים כלוט מבתי הקפה. נכון — מסבאות אלה כונו "בתי קפה" לתפארת המליצה, ואולי גם "מעוזן ספרותיים"; בודאי שגם שם יין צרפתי ולא סתם סחלב ים־תיכוני, (הקלפים ה"תרבותיים" עברו שם מיד ליד במקום קוביות השש־בש. אבל שם, ולא במימונה של צפון אפריקה — החולה ההס־תאבות התרבותית והמוסרית של הממוצע האנושי, הגודש כיום את הכבירות. הסכנה לכל היפה והטוב — שאולי היה בארץ, אבל בודאי יכול להיות בארץ — התחילה אז ושם, ועברה אל יורשי השיטה — בדרגים והסופרים, הקשורים ומהזאים — המוציאים את דבת העם והארץ רעה ומשתפים בתגיעת השנאה העצמית את בני בריתם — האנ־טישמים מעבר לים.

לעמוס עוז ולמרעיו יש אמנם בעיה: ההסטוריה "מתקנת" את עצמה וגוזל נשמות של שלושה דורות מתחיל לחזור למקורו. זהו רק ההתחלה.

אכן, בני עדות המזרח המדשים ישיבות ותלמודי תורה, כוללים ומכוני יהדות — מהוים סכנה: הם מסכנים את המשך הריקנות הערכית וההפקרות המוסרית שהן הן המאיימות חז"לה על קיומנו.

מי זה מסית ומי גורם למלחמת אחים

שתי שאלות עולות למקרא הדברים שאמר ראש עירית ירושלים טדי קולק, לפני ועידת הסתדרות הרבנים האמריקאית המתכנסת עתה. הראשונה היא, מי הוא הכופה או המנסה לכפות את אורח חייו על הזולת? הציבור החרדי בירושלים, הנאשם הראשי בפיו של קולק, כבר מזמן השלים עם שורה של דברים שאינם מקובלים עליו, אלא אף מנוגדים באופן עקרוני לדמותה צביונה וקדושתה של עיר הקודש. רוב רחובותיה של העיר, לא זו בלבד שהם פתוחים לתנועה ערה של כלי רכב בימי שבת ומועד, אלא גם הפכו כמעט מחוץ לתחום עבור הציבור החרדי, זה שאינו רוצה להיתקל באותן מחזות שהנפש היפה סולדת מהם.

ציבור זה, מבקש בסך הכל לחיות בתוך התחום המושב שלו. לשמור על קדושת השבת באותם רחובות, מפני שהוא חרד מאוד לאיכות הסביבה שבה הוא חי שהיא גורם המשפיע באופן משמעותי על החינוך של ילדיו. לציבור הזכות גם להרחיב את גבולותיו כאשר הצרכים הטבעיים דורשים זאת. הוא זכאי לנצל את חופש הביטוי המהואה, זכות השמורה לכל אורח מדינה. גם לאלו ההזורים תחת יסודות קיומה. השבוע נתחדשה פסיקה משפטית השוללת את זכותה של רשות השידור לאסור על שידור דעותיו של חבר הכנסת מאיר כהנא, גם אם אינן עולות בקנה אחד עם הכללים שקבעה הנהלת הרשות.

לדעת קולק זכות זו כנראה אינה שמורה לעיתון כמו "המודיע". הוא מכנה את הדברים המתפרסמים בו — הסתה. "המודיע", המבטא את דעותיו של הציבור החרדי, העומד על משמר זכויותיו של ציבור זה, שלא יקופח, העומד על משמר קודשי ישראל, שלא יבולע להם, אותו מגדיר קולק כ"מ־סית" למלחמת אחים. קשה לנו לרדת לסוף דעתו של ראש עירית ירושלים. למה נטפל דוקא לדברים המתפרסמים בעיתון זה. מדוע הוא מפלה אותו לרעה לעומת דברי ההבל, ניבול הפה, נבזות הרוח וההסתה של כמה מהמתפרסמים בעיתונים החילו־ניים, המגדירים אותנו כ"חשכנים" או כ"אוכלי לחם חסד". למרות שאנו נהנים מהקופה הציבורית כעט מאוד. לעומת מה שהיא מעניקה לכוהלה המתנכים לשינוי אורח החיים בירושלים. לא בכאן ההזדמנות זו "לבהתו" את התבטאויותיו של מר קולק עצמו בהזדמנויות שונות. אנו רוצים לקוות כי היו אלו התבטאויות בעידנא דריתחא. בודאי היה רוצה שהדברים שאמר ימחקו מהזכרון הציבורי.

קולק: החרדים דוחפים הנוער לשנאת היהדות
אני קורא יום יום את המודיע ומתחלחל, אנו קרובים לריב או למלחמת אחים

קטע מעתון "הארץ" ובו דברי קולק בפני חברי הסתדרות הרבנים.

אף שהם השאירו משקע מריר בליבו של הציבור.

אנו מוכנים לעמוד בפני כל פורום אובייקטיבי שיצביע כתי הסית "המודיע" למלחמת אחים. האם קריאה להגן על קדושת השבת בירושלים, קריאה היוצאת מלב כואב ודואב על חילול קדושתה של ירושלים היא קריאה למלחמת אחים? האם בקשה להמנע מלהציג בראש כל חוצות תמונות שחץ, ולמנוע מלהפוך את העיר למאורת פריצים היא קריאה למלחמת אחים? האם נודף מקריאות אלה ריח של הסתה?

האמת היא שהציבור החרדי עומד חסר אונים וצופה בדאבון לב על התפתחויות המואצות של החילוניות לבצר את מתהורהוא מפני הרוחות הרעות המנשבות ברחובות ירושלים, רוחות פריצים ופיתויים, שיש בהן כדי לשנות לחלוטין את צביונה של העיר.

מר קולק אמר שהוא מתחלחל כשהוא קורא יום יום את "המודיע". ולמה לא שמענו שהוא מתחלחל לנוכח הדברים הקשים המתרח־שים יום יום באיזורים שונים של ירושלים, שם מתרחשים מעשי רצח, התעללויות והתפרעויות? מקום שם פורח הסחר בסמים, כמתפרסם חדשות לבקרים בעיתונים, עיתונים שהם כבזיונת כל יראה וכל ימצא בבית החרד על חינוך ילדיו. דברי הסתה נגד הציבור החרדי המתפרסמים יום יום ושבוע שבוע מעל גבי עיתונים ושבועונים חילוניים, אינם באים לנגד עיניו של מר קולק? היתכן שיש לדון אותו לכף זכות כי הוא קורא כנראה רק את "המודיע" שהוא כידוע העיתון היחיד המופיע בשפה העברית בירושלים. למרות שאין הוא זוכה לעידוד מצד העיריה. כאן המקום לציין כי עיתון זה מופיע בקביעות מזה 37 שנה, אינו זוקק לתמיכת העיריה, ובן אינו זוכה לרבות מאותן מודעות שמפרסמת עירית ירושלים מעל גבי עיתונים שבקושי מגיעים לעיר ומספר המנויים שלהם נמוך יותר ממספר המנויים של "המודיע" באיזור.

בירושלים, כמו בערים אחרות בארץ, יש מוקדי פורענות המעסיקים לעיתים קרובות מאוד, את המשטרה. שם רוצחים אישה זקנה כדי לשדוד את כספי הבטוח הלאומי שלה ולממן בהם רכישת סמים. ציבור זה אינו קורא את "המודיע". מר קולק היה צריך לדעת, כי מוקדי פורענות אלה אינם מצויים באיזורים המיושבים ע"י הציבור החרדי. עד היום לא היה עוד מקרה אחד בירושלים שבו יתקף אדם חילוני בגלל הסתה של "המודיע". אולם היו מקרים רבים בהם הותקפו אנשים שחזותם ולבושם חרדיים ע"י אנשים הקוראים את העיתונות הצהובה ליהדות החרדית.

לא היהדות החרדית דוחפת את הנוער לשנאת את הדת היהודית. הדבר נעשה במשך דורות ועדיין ממשיכים לעשותו לצערינו בבתי ספר שבהם לא יודעים אפילו לקרוא "שמע ישראל" ויש מי שמנסה לסגור את בתי הספר בפני רבנים וכרמים דתיים, שמא יהיה בדבריהם משום הסתה לתשובה. עובדות אלו אינן דוחפות לדעתו לשנאת הדת היהודית. לפי הוראות של קצין החינוך הראשי אסור לחיילי צה"ל להקשיב לדברים הנאמרים מפי הרבנים, נאסר לקיים סדרות חינוך ולהכיר את הישיבות, אולם מותר ואולי אף חייבים לבקר, בכל הכנסיות הנוצריות וגם במסגדים המוסלמיים כדי שהשכלתם תהיה מושלמת בכל כהונת הדת הנוצרית, אבל יהדות הס מלהזכיר.

ושאלה נוספת בפינו. מר קולק גילה את מה שהיה ידוע לנו מכבר. שיש עסקנים או לפי הנוסח של מר קולק "רבנים מהזרם החרדי", שאומרים לו, או מלחשים באוזניו כי הם "מזועזעים ממה שנכתב", אולי הגיע הזמן שמר קולק יפרסם את שמותיהם ברבים? והלא הוא בעצמו אומר כי אותם רבנים אלמונים מזדעזעים מאחרי הדברים שנכתבו ב"המודיע". "ומכיון שהוא רואה בכך דברי חנופה שנועדו להשיג עוד דברים לציבור שלהם". היה רצוי מאוד, שהם יחשפו לעיני הציבור, לא על ידי "המודיע" שבאורח עקרוני אינו עוסק ברכילות ולשון הרע.

"המודיע" אינו מסית ואינו מסוכן, הוא רחוק מלקרוא למלחמה אחים, אולם הוא מגלה חרדה עמוקה על הדרך בה רוצים להפוך את ירושלים לרומא. מתוך ידיעה ואמונה בדבריהם של חז"ל, "ששתיהן אינן מתקיימות בבת אחת", ובימים אלו, שבהן אנו מקוננים על חורבן הבית וצמים בט' באב. אנו חרדים גם מבני אותה שנאת חינם שהונה מר קולק לעיתון זה. ומכיון שאין אנו עוסקים בסיפוח שנאת חינם אנו מנועים מלהכביד לו את כל אותן טענות שיש לנו כלפיו וכלפי מגמותיו. לעשות את ירושלים לעיר שבה מנשבות רוחות רעות, לעיר שבה מקימים לא רק מרכזים גדולים לריפורם המקעקע ביסודות הדת, אלא גם מרכז מסיונרי עולמי על הר הצופים. בתמיכתו הגלויה של מר קולק מי שמביע את התנגדותו להזימות אלו מוגדר בפיו של מר קולק כמסית. העקרון של חופש הביטוי קיים, לפי הנוסח של מר קולק, רק כלפי ריפורמים, נוצרים ועתונים מלאי זוהמה. ומי שדורש להחזיר עטרת ירושלים ליושנה הוא מסית.

מ.ע.ד.

هكذا من الأصل

המודיע

קצין חינוך ראשי רוצה להגביל סמכות הרבנות הצבאית

חלופי דברים חריפים היו לפני זמן מה בין הרב הצבאי הראשי האלוף הרב גד נבון לבין קצין החינוך הראשי תת אלוף נחמיה דגן.

קצין החינוך הראשי ביקש להגביל את סמכויות הרבנות הצבאית לחיילים דתיים בלבד, וכן רצה למנוע ממנה להופיע בפני צבור החיילים בכללותו.

״זוהי גישה חדשה שאינה תואמת את הנוהלים והסדרים הקיימים כל השנים״, טען בחריפות רבה הרב הצבאי הראשי האלוף הרב גד נבון, שדיבר נגד פעילותו החדשה של קצין החינוך הראשי אשר הורה לא לתת כניסה למרצים דתיים.

מ. דרורי

תאונות שהזמן גרמן

סוג חדש של תאונות קיץ נפגעי גלישה בפארקי מים...

חילופי האשמות לא יועילו התאונות עובדה, שמונה עשרה נפגעים במשך חודשיים באחד מפארקי המים החדשים שהופעלו בקיץ זה, הם עדות ארמלה.

– נכון. מנהלי המקום מאשימים את המתרחצים המחוצפים המתעלמים מכללי הבטיחות ומן ההוראות ובכך הם נופלים ומתחלקים.

– במגלשות קורות התאונות כאשר אנשים נתקעים האחד בשני במהלך הגלישה. יש מקרים חמורים של שברים באיזורים שונים של הגוף. ״גלוש כפי יכולתך״ אומרת הסיסמה. אולם לפעמים מתגלה הגולש כחסר יכולת כלל. אדם אחד שבר את חוליות הצוואר, לאחר שנפל עם ראשו אל קרקעית הבריכה. לנערה אחת נתקעו שתי שיניים לתוך הלסת. יש פצועים עם שברים בחוט השדרה, בידיים ובעוד מקומות.

– חוקר שערך בשנה שעברה אחד הנפגעים העלה שאין בארץ חקן בנושא המגלשות והאחריות על הנושא לא ברורה ונופלת בין הכסאות של משרדי הפנים, המשטרה והבריאות.

אחד ממנהלי הפארקים גילה תופעה חדשה של ״סחטני מים״. הוא מאשים את חבריו בהצפת נושא הפגיעות, אך מוכן להעניק כרטיסי חינם לאמהות המתלוננות על פגיעות. אחרים מפנים את הסחטנים המתלוננים על פגיעות ותאונות לחברות הביטוח. בינתיים החל מכון הבטיחות לבדוק את פרטי התקנות והתקינות.

נושא הבטיחות שהזמן גרמן נגע גם לשטחים אחרים. (כמובן שלא נגענו פה בנושא ״בטיחות רוחנית״ מבחינת צניעות וכו׳) לאחרונה סיפר לנו הורה כיצד ״נסחט״ ע״י ילדיו שרצו לשחק במזרון אויר. מדובר במתקן ענק מתנפח כמו בלון ענק שהילדים משתוללים עליו. כאשר ניגש ההורה למקום ההפעלה הבחין בכמה חורים במתקן העלולים לעורר בעיות, אם לא תאונות ממש. החמור ביותר הוא שמפעיל המתקן מעמיד פנים כאילו הוא משרת מטרת צדקה.

ד. ירושלמי

תורה מגינא ומצלא

״תורה מגינא ומצלא״ מאמר חז״ל לא ידוע לכתבי הפלילים של העתונים האנגליים, אך גם הם לא מצאו אלא הסבר זה במילון שלהם כמובן.

תחת הכותרת ״המזל של ראש הישיבה״ הופיע בשבוע שעבר ידיעה זו על אחד מראשי הישיבות החשובות בארץ שהיה בשבועות אלו בסיור של איסוף תרומות בלונדון, ראש הישיבה הידוע בצניעותו ובצדקתו מעדיף את הנסיעה ב״אנדרגרנד״ הלונדוני.

הפעם קרה לו מקרה לא נעים כאשר שהה באחת התחנות בה נטפלו אליו 3 כושים שכנראה עקבו אחריו ובודדו אותו מן הקהל, הם הצליחו לשדוד ממנו סכום כסף גבוה מאד אותו נשא בכיסיו מן התרומות שקיבל אותו יום מנדבנים.

ראש הישיבה המשיך לאכסניתו בשכונת סטמפורד היל ורק לאחר שהתאושש מעט נעתר לבקשת מארחו לספר את קורותיו. הלה מיהר להזעיק את המשטרה וכן את הנציג החרדי במועצת עירית הקני הר׳ יוסף לאבנשטיין סגן יו״ר אגו״י שמיהר להתקשר למפקד המשטרה. ואכן התברר כי כבר באותה שעה היו השודדים בידי המשטרה וכל שללם בידם.

מתברר כי באשר עזבו את הרכבת נתקלו בשוטר חרוץ שחשד בהם ועקב אחריהם כאשר ניסו לצלצל למונית הבחין שכשהם מנסים לשלם הוציא מכיסם ערימת שטרות גדולה הדבר עורר חשדו יותר והוא עצרם, כך ניצלה התרומה הכשרה שתרמו יהודי לונדון לטובת לומדי תורה בארץ ישראל.

הדבר היה לשיחת היום בציבור החרדי באנגליה.

ג׳.ק.

יש עזיבה גדולה של קופת חולים?

התרעומת שקיימת בציבור נגד מנהלי הביורוקרטיה הגורמים סבל לאנשים — גרמה שרבים מבין החברים נוטשים את קופת החולים הכללית של הסתדרות העובדים הכללית ואת החברות באיגוד המקצועי ועוברים לקופות חולים אחרות.

יו״ר הנהלת קופת חולים פרופ׳ דורון הכחיש השבוע את הידיעות על עזיבה המונית. לדבריו הצטרפו בשנה האחרונה 64 אלף חברים חדשים.

הוא הודה שקיימים קשיים רבים לחברים. והקופה נאלצה לסגור כמה בתי מרקחת, דבר שגרם לתורים ארוכים בבתי המרקחת הפתוחים. אולם את הקולר תלה במחסור ברוקחים. מספרם של הרוקחים צומצם באופן דרסטי. ומשרד הבריאות יחד עם קופ״ח עושים להקמת בית ספר שני לרוקחות. אך בקשה זו נתקלת בסחבת של המועצה להשכלה גבוהה.

דורון הבטיח לעשות לקיצור ההמתנה לניתוחים מתוכננים על ידי הוספת שעות עבודה במחלקות הכירורגיות.

מ. דרורי

״מוצאי שבת״ בעיצומו של יום שבת קודש...

חברת ״דן״ חנכה חניון חדש ברמת החייל מאחורי קרית הדר״ם לוין. כדי למנוע תרעומת של התושבים החרדים במקום, עקב חילולי שבת, ביציאות מוקדמות של האוטובוסים בשעות אחה״צ של השבת, הוחלט בחברה להעתיק את התחנה המוצא למקום אחר בשבת.

כידוע, נוהגים חברי ״דן״ לעשות ״הבדלה״ כבר בשעה 4 אחרי הצהריים, כאשר עוד היום גדול... הנסיעות מתחדשות כבר אחה״צ, למגינת לב שומרי תורה.

החברה הציבה שילוט על התחנה וכן מודעה ב״קיוסק״ של החניון, בו נאמר כי מ... מוצאי שבת ועד... צאת השבת״ יוצאים האוטובוסים מרחוב בית א־ל... כאשר בהגדרה ״מוצאי שבת״ מתכוונים ״כמובן״ לשבת אחה״צ...

ק. בן ציון (צילום: ״המודיע״)

הרפורמים הקימו ״מחנה קיץ״ לילדי שכונות מצוקה במימון ה...סוכנות

״התנועה ליהדות מתקדמת״, הלא הם הרפורמים בישראל, מודאגים, ככל הנראה, ממספרם המועט באוכלוסיה. כל טיעון שלהם כנגד הציבור הדתי נתקל, בסופו של דבר, בשאלה: ״אז מדוע אין חבריכם הרבים מאמריקה עולים לישראל״.

ובראותם כי עליה לא מגיעה — ולפי השמועה לא מעטים מהם שהגיעו לישראל העדיפו לחזור — החליטו לצרף לקהילה שלהם ציבור ישראלי.

מיהו היעד הקל והנוח ביותר? ילדי שכונות המצוקה. שליחיהם הגיעו לילדים בשכונות מצוקה בקרית ים, בטבעון, בחיפה, בירושלים, רמת גן ורמת עמידר. הילדים התמנו להשתתף ב״מחנה קיץ״, שמומן על ידי ״הסוכנות היהודית״.

הרפורמים הודיעו, כי מחנות דומים קויימו גם בשנים שעברו, אולם במספר מצומצם מאוד ובמימון קהילה רפורמית מארגליה. השנה, לראשונה, עם קבלת תקציב מהסוכנות, התאפשרה הרחבת המסגרת עד 150 ילדים מכל רחבי הארץ.

בהודעת הרפורמים נאמר, כי ״בתום המחנה יוצאים הילדים עם מטען וסיפוק פיזי ונפשי והתנועה אף היא חשה בקיום ערכי היהדות״... הכל, כאמור, במימון הסוכנות...

ש. אמיתי

ל״קדש״ את השפה הפינית

דרוש אדם דובר פינית!, הודעה זו לא פירסם משרד החוץ הישראלי. אם כי יש לציין שהמשרד אכן מבקש ודורש מפעם לפעם לאנשים דוברי שפה זו, אם בקביעות ואם באקראי.

הפעם דרוש דובר הפינית למטרה שאולי עוד לא היתה בתולדותיה של שפה זו. והיא לשם מעשה קירוב רחוקים. לצורך טיפול והסברת ערכי יהדות ויסודותיה למשפחה יהודית שעלתה ארצה לאחרונה מפינלנד והיא מטופלת על ידי מרכז ״שבות״ של ״יד לאחים״. במשפחה 4 ילדים שבארץ מוצאם לא זכו ללמוד ולדעת שום מושגי יהדות, אך בהגיעם ארצה גילו נכונות ופתיחות להתקרב למצוות. החשש הוא שלימודי עברית באולפן ירחיקו את מימוש שבתם.

המשטרה חוקרת איומי קצין על תלמידי ״חידושי הרי״ם״

שר המשטרה, חיים בר־לב, הודה בתשובה לשאילתה של ח״כ ר׳ אברהם ורדיגר, כי קצין משטרה התבטא כלפי בחורי ישיבת ״חידושי הרי״ם״ בתל־אביב ואיים עליהם, כי ״המשטרה תבוא לישיבה ותפוצץ לכם את הראשים״.

השר הוסיף, כי כנגד הקצין, פקד ב.א., נפתחה חקירה ועם סיומה יוחלט אלו צעדים יינקטו נגדו.

יחד עם זאת אמר בר־לב, כי הרקע להתבטאויות היה, לדבריו, התנהגות בלתי הולמת של התלמידים כלפי פקח עירוני ושוטרים שהגיעו למקום. השר הדגיש, עם זאת, כי מאז בכניסתו לתפקיד הורה להחשיב מאוד את הנושא של התנהגות השוטרים כלפי אזרחים, שינון פקודות הקבע, מעקב צמוד וענישה של מפירי הוראות, כל זאת כדי שהשוטרים יתנהגו באיפוק ובדרך מכובדת באזרח, אפילו אם הוא מתנהג בצורה בלתי הולמת.

א. בד

קצין בריטי: טביעת דקר מטעות בניווט

קצין בכיר בצי המלכותי של בריטניה אמר לאחרונה כי לדעתו טבעה הצוללת הישראלית ״דקר״ בשעתו, כתוצאה מטעות בניווט ומשום שאנשי צוותה עוד לא אומנו כראוי אך יצאו להפלגה משום השתוקקות ישראל להביא את הצוללת ארצה.

הקצין שזהותו לא פורסמה צוטט בעתון אנגלי היוצא לאור בישראל ועוסק בעניני צבא. ״סודרי״ אינו מגלה זהותו של קצין זה, שדבריו הוכחשו תידוע על ידי הגורמים הצבאיים. הצי המלכותי לא יכול היה לדבריו, למנוע את ההפלגה לאחר שישראל כבר שילמה עבור כלי השייט.

כידוע ממשיכה ישראל בבדיקות שונות ובנסיונות לאתר את מקום טביעתה של הצוללת.

איך לטוס לחו״ל גם כאשר אין מקום והטיסה מלאה?...

תופעה מוכרת לכל מי שמנסה בימים אלה לצאת לחו״ל: אין מקום. כל הטיסות תפוסות וחברות התיירות מודיעות, כי ניתן לרכוש כרטיסים רק לטיסות בעוד שבועיים־שלושה. מדובר ביעדים כמו ניו־יורק, לונדון, ציריך, מינכן ופאריס.

אולם סקר שנערך על ידי חברות התעופה עצמן גילה, כי בעצם הטיסות התפוסות כלל אינן מלאות. למרבית ההדהמה הובהר, כי ישראלים רבים הזמינו 3-4 מקומות בכמה חברות תעופה, כדי ״לשריין״ לעצמם טיסה בטוחה, בעוד שלמעשה נסעו רק בחברה אחת וכלל לא טרחו להודיע לחברות האחרות על ביטול טיסתם.

תופעה זו, המוכרת ברחבי העולם במספר קטן של מקרים, גדלה לשיעור של 15% מכלל הזמנת מקומות הטיסה מישראל. מכיוון שבטיסות סדירות אין ״קנס ביטול״, מי שמפסיד במצב של דבר היא חברת התעופה, החוששת — מצד שני — לזמן לנמל התעופה נוסעים מעבר לרשימה המוזמנת, שמא בכל זאת יופיעו כל אלו שנרשמו.

אחד המנהלים הציע לישראלים, הצריכים לנסוע לחו״ל בדחיפות ואין מקום פנוי בטיסה יוצאת, להגיע לנמל התעופה ולוודא לפני צאת הטיסה, האם אכן הופיעו כל אלו שנרשמו. אין ספק, שחברת התעופה תשמח להטיס נוסע בלתי צפוי כזה, אשר ימלא את החלל שהותיר הנוסע המוזמן, שכלל לא הופיע.

ש. אמיתי

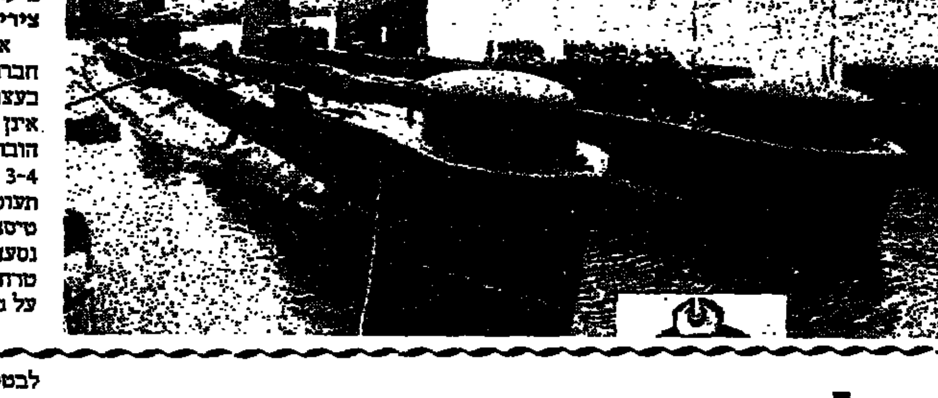

כשהקיבוצניקים בגולן פונים אל רבני ירושלים

מתי פונים חברי קיבוצים לרבנים וועדות הכשר כדי להזהירם מפני פרי שמיטה? מי שחושב שהעיתונות והפוליטיקה השחיתו כל מידה טובה אצל הציבור החילוני יכול גם לטעות. ומעשה שהיה כך היה.

חברי קיבוצים בגולן העבירו מכתב לועדת הכשרות בירושלים, ובו נאמר כי התפוחים שאמורים לספק כפרי הדרוזים בגולן כתוצרת ערבית כשרה לשנת שמיטה, הינם למעשה פירות של מגדלים יהודיים ברחבי הארץ שנרכשו על ידי הדרוזים, לאחר שגידולי התפוחים בגולן, הן של היהודים והן של הדרוזים, לקו השנה קשות. הקרה שהיתה בתחילת האביב באיזור גרמה נזקים כבדים למגדלים.

גם אם יהיה מי שיטען כי הקיבוצניקים לא עשו זאת דווקא מאהבת מרדכי, גם אז, יש במעשה זה שלהם כדי להציל רבים ממכשול.

הקיבוצים והמתיישבים בגולן רואים בדאגה את ההשתלטות הגוברת של הדרוזים קרקעות המדינה, הם נוטעים מטעים וצורכים על ידי כך כמויות גדולות של מים בצורה לא כשרה, ובכך פוגעים באפשרות קיומם של המגדלים היהודים הסובלים מפגעים רבים.

עם זאת, נמסר כי מספר ישובים דתיים שקיבלו הנחיות מטעם ועדות השמיטה על דרכי העיבוד של חלקותיהם זכו ליבול מבורך על אף הכל.

ד. ירושלמי

כדאי להיות מנהל ״דובק״

לא כדאי לעשן סיגריות ״דובק״ מטעמי בריאות. אבל כדאי מאד להיות מנהל של חברה זו. שכרו של מנהל החברה מסתכם ב־14 אלף ש״ח לחודש.

כלומר כל מעשן המסתפק בשכר חודשי של 400-600 שקל לחודש, תורם מכיסו למימון שכר מופרז זה שאושר על ידי ההנהלה הציבורית של חברה זו.

כאשר ירצה המנהל לפרוש מתפקידו זה או שיאלץ לפרוש יקבל פיצויים בסך 2.2 מיליון דולר.

לא מספיק שכר גבוה כזה, אלא גם מוסיפים לו, מכונית וכל הוצאות האחזקה ונהג צמוד. אם זה לא מספיק משלמת החברה את הפרמיות על הוצאות הביטוח השונות שהוציא המנהל על שמו.

בינתיים חוקרת המשטרה חשדות למעשים פליליים, שגרמו להתייקרות הסיגריות.

מ. יעקובי

״קופסנות כפולה״ של מגביתן נוכל...

מנהלי מוסדות, מלכדים לעתים בתומם, ולומדים על בשרם את פרק ״יש מכליך״... הם שילמו ״שכר לימוד״ גבוה עבור מוסר השכל להגברת הזהירות לעתיד. את הפרק הם מעמידים איפוא חינם אין כסף לטובת שאר עמיתיהם...

פלוני אלמוני, התדפק על דלתו של אחד המוסדות. מבקש להצטרף למנגנון גביית צדקה. כיון שהיה אותו מוסד זקוק לסיוע — ניאות לקבל שירותיו תמורת עמלה.

לאחר תקופת נסיון של עבודה תחת בקרה, העלה האיש החדש הצעת ״ייעול״. המדובר היה בארגון מנגנון ״קופות צדקה״ לטובת מפעל קודש. הוזמנו קופות אצל יצרן והוזמנו תויות בבית הדפוס.

הנורה הראשונה נדלקה, כאשר המגביתן ביקש מהמנהל להזמין גם עבור ידידו העוסק בצרכי ציבור, כמות של כמה עשרות קופות. הוא שילם מראש עבור הזמנתו.

ערב אחד, לפני שהגיעו הקופות אל המוסד ואל המגביתן, נשמעה קריאה טלפונית במעונו הפרטי של מנהל המוסד. על הקו היה בן ישיבה. הוא מצא קופה ועליה תוית צדקה. מספר הטלפון שעליה, היה של מנהל במעונו.

הבחור נתבקש לבוא מיד במונית על חשבון המנהל, ולהביא הקופסה עמו.

כאן נחשפה תרמית המודה. האיש הדפיס — עובדה שנתבררה לאחר חקירה מאומצת של אנשי המוסד — בבית דפוס אחר, תויות מקבילות. תכניתו המתוחכמת היתה, כי כאשר יפיצו את הקופסאות האמיתיות, יפיץ אף הוא במקביל את קופסותיו שלו. אם יטלפן מישהו לכתובת, על מנת לברר את מהימנות הקופות, יקבל אישור ואימות, שכן איש לא יחשוד שמדובר בקופסנות־כפולה...

בסייעתא דשמיא, אבדה לו קופסה אחת בדרך והדברים נתגלגלו אחרת... שכן המוסד טרם הפיץ ולו קופסה אחת משלו...

אנשי המוסד מיהרו לדרוש ולקבל את הקבלות שהיו בידי אותו נוכל. נעשו צעדים נוספים, שלא כאן המקום לפרטם.

ק. בן ציון

ח״כ יוסי שריד מפחד: חזרה בתשובה במשטרה?

ח״כ יוסי שריד נבהל ונבעת כולו מידיעה שהגיעה לאזניו: בערב תשובה שנערך בצפת, אותו יזמה ישיבת ״יתד התשובה״, שהוקמה כדי לקלוט ולטפל בחוזרים בתשובה, נטל חלק הרב של משמר הגבול, הרב משה פרידמן.

היתכן שהחזרה בתשובה חדרה גם למשטרה? את זה לא יכול יוסי שריד לסבול. בשאילתה לשר המשטרה, חיים בר־לב, [illegible] הכפוף למשטרת ישראל ומקבל משכורתו מקופת הציבור, אבקש לדעת, האם הדברים נכונים? האם היתה בכך עבירה משמעתית? האם ננקטו הליכים? האם הדבר מתיישב עם תפקיד כשמר הגבול? וכו׳.

יש להניח, כי שר המשטרה היה משועשע מהשאילתה, המחורה, עליה מיהר להשיב: ״הרב פרידמן מסר שיעור תורה בבית כנסת. אין מדובר ב״ערב תשובה״ וכלל אין ישיבה בשם ״יתד התשובה״ ובודאי שלא בבית הכנסת בו נמסר השיעור. ממילא אין בכך עבירה משמעתית, שהרי מדובר בפעילות תורנית, או תרבותית, ולא פוליטית. אשר לשאלה אם זה תפקיד משמר הגבול? — ״אין כל סתירה בין מתן שיעור תורה ובין תפקיד הרב פרידמן במג״ב״ — אמר בר לב. יש רק בעיה אחת: הופעת הרב לשיעור במדים. על כך העירו לו הממונים...

יוסי שריד יכול, איפוא, להירגע. המשטרה עדיין לא חזרה בתשובה. אבל שיעורי תורה ניתנים על ידי רבניה, אם ירצה בכך יוסי שריד ואם לא.

ש. אמיתי

ילד גדול

ח״כ זיידן עטשי העלה הצעה לסדר היום בעקבות האירועים בבית ג׳אן. בין היתר סיפר על מקרה, שבו הוכה ילד על ידי השוטרים בכפר.

שר המשטרה, חיים בר־לב: המשטרה לקחה ילד והתחילה להכות אותו? כך זה היה?

עטשי: הוכה ילד בן 16.

ח״כ בני שליטא (ליכוד): הוא כבר מתחיל לשנות את התיאור... ילד בן 16. הוא נראה בודאי כבן 32...

השר בר־לב: בינתיים הוכו שם 23 שוטרים...

ש. אמיתי.

סוף שבוע

חיים אשר ברגמן

דמיאניוק: אני לא מסוגל לרצוח. אפילו תרנגול לא שחטתי מעולם ורק אשתי עשתה זאת. אולם לפני השחיטה, סייעתי בידי אשתי, ע״י מריטת נוצות התרנגול, עקירת כנפיו והוצאת קרביו...

★

עו״ד יורם שפטל עדיין מקוה להוכיח לעולם כולו, כי הצליח ברגע האחרון להציל את ״איוון האיום״ מעמוד התליה, לאחר שהביא לפיטוריו של עו״ד אוקונור ונטל לידיו את ההגנה על הנאשם.

★

מה שברור עד כה מתכנית קיצור שבוע העבודה הוא, שלפחות ביומיים הנותרים של השבוע... ודאי לא יעבדו.

★

במו״מ על השכר, מאיימת ההסתדרות בהשבתת המשק, אם לא תתקבלנה החלטות מחייבות בהקדם.

במו״מ בין ועדת השרים למורמונים על נוסח התחייבותם שלא לעסוק בפעילות מסיונרית, לא ממהרים המורמונים להתחייב, שהרי לעולם לא תשבית הממשלה את עבודתה בשל העיכוב וגם אף שר לא יתפטר בשל כך.

★

כדי להבטיח אי חילול קברי קדמונים, על היהדות החרדית לבא בדברים עם ארגוני דת נוצריים וערביים, כדי שיקימו קול זעקה על חילול קברי קדמוניהם, כל אימת שימצאו קברים באתר חפירות ארכיאולוגיות.

★

כל חברי הכנסת מהסיעות הגדולות, החוששים מאי הצבתם במקומות ריאליים ברשימת סיעותיהם לקראת הבחירות הבאות — שוקלים עתה הקמת סיעת יחיד, כדי להתמקח מבחוץ עם סיעותיהם על הבטחת הצבעתם בעד או נגד הקדמת הבחירות, תמורת הבטחת מקום ריאלי עבורם בבחירות הבאות.

★

תנועת ״שינוי״ והליברלים העצמאיים, הקימו השבוע במשותף מפלגת מרכז חדשה. ואם לשפוט על פי העבר, יש לקוות שצעד זה יביא ל... ״שינוי״ אמיתי בכוחם האלקטוראלי.

״המקדמה״ של קצין חינוך ראשי

תוך צפיה לכניסתו לחיים הפוליטיים בונה כנראה הקצח״ר את עתידו על ההסתה בפומבי במדים נגד אלפי בני הישיבות. תת־אלוף נחמיה דגן הוכיח בכל תקופת כהונתו המגיעה בימים אלו לקיצה שהוא שונא דתיים. הוא עצמו מכחיש, אך מניתוח תקופת כהונתו ברור שלא היה עוד קח״ר בצה״ל שכל כך הרבה לחם בציבור הדתי, הכניס את הנצרות בדלת האחורית כ״דבר שכדאי להכיר״, לחם בחוזרים בתשובה, שלח את החיילים למסגדים וכנסיות ולבסוף פתח את פיו נגד שחרור בני הישיבות תוך הסתה גלויה של החילונים בדתיים

מאת א. פאר סופרנו הצבאי

זה קרה בעשרה בטבת השנה. קצין חינוך ראשי בצה״ל, תת־אלוף נחמיה דגן הזמין אליו קבוצה של אנשי חינוך מהקיבוצים הדתיים. הם באו לשכתו וגילו שולחן עמוס כל טוב. השיחה התנהלה על מי מנוחות. אך איש מהאורחים לא נגע בתקרובת. ״זה כשר אצלנו״, אמר דגן, שראה אותם נמנעים מלאכול. הם לא הגיבו. השיחה נמשכה. ״זה לא בשר בחלב״, חזר אמר. הם שתקו ולא הביטו זה בזה. לבסוף העיז אחד מהם ואמר: ״סליחה המפקד היום עשרה בטבת״. דגן הרים גבות ושאל, ״נו אז מה?״. עשרה בטבת שבו ואמרו לו, אך קצין החינוך הראשי של צה״ל, לא קלט. אחד התנדב להסביר לו. הוא היה כל כולו מופתע. בפעם הראשונה שמע על דבר שכזה.

כשיצאו אמר אחד האורחים לחבריו. ״אם זה היה תלוי בי הייתי קם באותו רגע ועוזב את המקום. אם קצין חינוך ראשי בצה״ל אינו יודע מהו עשרה בטבת, מה בכלל יש לנו לדבר אתו״.

זהו האיש שהשבוע עלה לכותרות כשבראיון לעתון ״במחנה״ פתח את פיו כדי להסית נגד אלפי בני ישיבות בטענה ש״החיילים הדתיים המתגייסים מקריבים עצמם למען הלומדים בישיבות שאינם מתגייסים״.

שותף לשמאל

האדם ששמו נחמיה דגן, מתואר על ידי מכריו הקרובים כבריה משונה. לשונו תמיד מקדימה את הגיונו, קצין שניסה להתבלט אך תמיד לא בתחום עיסוקו העיקרי שבו נתגלה כאיש מקצוע בינוני בחיל האויר וכחסר תושיה בחיל החינוך. כשעמיתיו בני גילו כבר היו למפקדי טייסות וטייסים של מטוסי קרב מהמתקדמים ביותר, נותר דגן מאחור בטייסת ההליקופטרים. בחיל האויר מיצה את עצמו כבר לפני הרבה שנים, אך לא נמצא לו תפקיד מתאים כדי שיתקדם בו ויקבל דרגת תת־אלוף. למזלו, תקופתו של משה לוי כרמטכ״ל מתאפיינת, במבט לאחור, גם בנסיון לשבור בין מחיצות הירוקים (חילות השדה) לכחולים (חיל האויר). הנסיון לשבץ כמה קצינים מחיל האויר בחילות השדה הביא את הרמטכ״ל לחפש למפקדת חיל החינוך קצין מה״כחולים״ וכך נפלה הבחירה על קצין שהכי הרבה דיבר בחיל האויר, הגם שרבים הזהירו את הרמטכ״ל שמדובר במפקד שכל כוחו רק בפיו.

אך אילולי אותם ימים, הזה־מוטות והאדמה החרוכה שהותיר אחריו המפקד הקודם לא אפשרו המתנה רבה ואל״מ דגן קיבל את התפקיד ועלה לדרגת תת־אלוף.

האמת היא שהוא התקבל בבואו בתקוות מרובות של כל הסובבים אותו. יותר גרוע מתקופתו של יוס, קודמו כבר לא יכול היה להיות גרוע אמרו במפקדת קח״ר. הוא נכנס בסערה. קבע תוכניות עבודה. [illegible] רבי משתתפים, איפשר לסובבים אותו להשמיע עמדותיהם ונדמה היה שכאן הולכת להפתח תקופה חדשה. גם מבחינה תקציבית לא השלים עם העובדה שקבל תקציב של 5 מיליוני דולרים והגיע עד לשר הבטחון בדרישה שיתנו לו עוד ועוד.

אך בתוך תקופה קצרה נשתנתה האוירה בקרב הסובבים אותו. לפתע גילו שכל אותם ״גשרים חדשים שהרומאים בונים לא בשביל היהודים הם בונים אותם אלא בשביל עצמם״. התברר שמה שמעניין את האיש, זה האיש עצמו. כל דבר נמדד ב״איך יתקבל נחמיה בעיני המטכ״ל ואיך מעשה זה או אחר יקדמו בעתיד את שאיפותיו הפוליטיות והחצי פוליטיות במפלגות השונות או בסוכנות היהודית.

תקופת כניסתו לתפקידו חפפת את ימי ״המלחמה הגדולה״ של השמאל ב״גזענות״ בישראל. נחמיה דגן עולה מהר מאד על הגל והופך את חיל החינוך, לחיל הלחימה בגזענות. נדמה לו שרוב החיילים המתגייסים לצבא נגועים בחיידק ה״גזענות״ והוא מושיב צוותים ורבי משתתפים כדי לתכנן את הלחימה בגזענות. הוא מפיק סרטים, חוברות, עלונים, מזמין מרצים, מקהיל אסיפות, רק לא דבר אחד — לא עוסק בחינוך האמיתי שעליו הוא מופקד.

הלחימה בגזענות מביאה אותו מהר מאוד לישור־קו עם השמאל הישראלי הרואה גם בדברים שדנים שבהלכה היהודית, במנהגים ובהתבטאויות המתבססות על ראשונים והאחרונים — גישה גזענית. כשרב ביהודה ושומרון מוציא עלון ובו אוסף של ראשונים ואחרונים על מחיית עמלק ומפיץ אותו בין חייליו לקראת שבת פרשת זכור, קופץ הוא ממקומו ו״כלוחם מובהק״ בגזענות תובע להעמיד את הרב לדין ונותן חומר בידי כל השמאל, שותפיו. מהר מאד הוא מוחזר למקומו. לרב לא עשו דבר.

הוא דוחף את חיל החינוך לעצור בעד תופעות שונות ואצלו תופעה כמו נהירת חיילים להכיר את היהדות דרך המעשה בישיבות, היא מוקצה ולפי הוראתו נפסקים הביקורים בישיבות.

הוא צריך תחליף והמדרשות החינוכיות שלו מפתחות רשת של ביקורים ב״אתרים ארץ ישראליים״. הרבה כנסיות, הרבה מסגדים, הרבה נצרות ואיסלם. זה כן, יהדות לא.

עוין לדת

בתקופתו הוא משלב הרבה אנשי מילואים שעיסוקם בחיי היום־יום ביצירה. כתיבה, הפקה, בימוי, מוסיקה, אמנות פלסטית, ספרות. הוא מחדש ומרחיב את ספרית ״תרמיל״ שרבים בצה״ל אינם מבינים מדוע צריך גוף צבאי לעסוק בכך. מרובה בחומר כתוב תוך שנושאים דתיים נעלמים כליל מהחומר הכתוב שכן הם מורכבים בידי כותבים שלהם ולדת אין ולא כלום המעט שהוא כבר משלב מבין הכותבים הדתיים, הרי אלו מקרב אנשי תנועת תורה ועבודה ועוד פחות מכך.

כשישאל על גישתו זאת יאמר תמיד ״ידידי הטובים ביותר הם דתיים״ ויפנה מבט לאחד מסגניו. יהודי דתי חובש כיפה ולמפקד המדרשה הגדולה שלו שאף הוא לא רק יהודי דתי חובש כיפה אלא גם אדם מוסמך לרבנות ובר־אוריין.

אך מי שמכיר את המצב יודע שאלו עלי תאנה למדיניותו האנטי דתית הגלויה.

עוד לא היה קצין חינוך ראשי שכה הצר צעדיהם של רבנים צבאיים וניסה לדחוק רגליה של הרבנות הצבאית ובצורה בוטה ושחצנית. מאז נכנס ניסה בעקביות לבטל פעולות חינוכיות שזה עשרות בשנים הרבנות הצבאית היתה מופקדת עליהן.

הוא נלחם בשצף קצף נגד החוזרים בתשובה והחזרה בתשובה, תוך שהוא מתבטא בלשון משתחצת נגד טייסים וקצינים חיילים ומפקדים שחזרו בתשובה ונעלמו מסביבתו.

בתקופת כהונתו נכנסה הנצרות לצבא בדלת הקדמית. הוא כלל סיורים בכנסיותיה של ירושלים כחלק בסיסי בימי ההדרכה לאלפי החיילים שבאו למדרשת גילה ו״בית החייל״. הוא ערך חידון לקראת יום ירושלים והבימה היתה מקושטת כל כולה בתמונות של מסגדים וכנסיות בלי שימצא מבנה דתי־יהודי אחד. שאלות רבות עסקו בהסטוריה של ימי הנוצרים בירושלים והשאלה המרכזית בחידון ליום ירושלים היתה: מה אמר ״אותו האיש״ בעניין זה וזה על ירושלים...

כלי התקשורת של צה״ל כפופים לחיל־החינוך שתא״ל דגן עומד בראשם. הוא הפך את העתון ״במחנה״ לכלי ביטוי בולט לתולדות הנצרות בארץ ישראל. רק בגליון האחרון של השבוע, אותו גליון שבו מתפרסם הראיון של תלמידי הישיבות יש למעלה מ־10 עמודים על כנסיות ונוצרים בליווי תמונות רבות, צלבים ומה לא. אם נוריד את עמודי המודעות הרי שהחומר על הנצרות בגליון אחד ויחיד זה של ״במחנה״ הוא כ־20 אחוזים מכלל החומר בבטאונם של חיילי צה״ל. וכך היה בעתונים רבים משך השנה האחרונה. בהשראתו הרשו לעצמם עורכי העתון וכתביו לפרסם מכתבים למערכת שפגעו בציבור הדתי, ורשימות על נושאים שהעם היהודי סולד מהם ולשמאל הישראלי נוסף בטאון כרוחו, חסר חוש שדרה יהודי, עוין ומתנשא לכל מה שקשור ליהדות ודת יהודית קשור אליו.

זמן קצר לאחר שנכנס לתפקידו חיבר תוכנית־אב לחינוך בצה״ל. מי שקורא תוכנית זאת מגיע מהר מאד למסקנה שהאיש המופקד על החינוך בצה״ל, היה יכול להיות גם מופקד על החינוך בצבא מדגסקר או סוריילנד. אין שם ולא כלום על חינוך יהודי. יש שם הרבה על דמוקרטיה ושוויון, על פתיחות והשכלה ועל כל מה שהוא טוב ויפה כשהוא חלק מתוך חינוך יהודי.

אומרים שקשה להאשים את דגן אישית. הוא עצמו איננו יודע ביהדות ולא כלום. אף פעם לא למד, תוצר ארץ ישראל החילונית. ייתכן, אך כקצין חינוך ראשי בצה״ל היה צריך להכיר את מקומו. ולא עשה זאת. במקום לקחת לעצמו יועץ לעניינים יהודיים, הוא לוחם בכל מה שקשור ליהדות והשיא — התבטאויותיו נגד תלמידי הישיבה.

כאן, לקראת סוף תקופת שרותו, אמר את שאצר בתוכו זה זמן רב ולא הרשה לעצמו עד עכשיו. זהו ״הכתר״ שבהתבטאויותיו והנושא שיביא לו את מירב נקודות הזכות בקרב השמאל החילונים, הפוליטיקאים ושונאי הדת שעד מעט יסתפח אליהם כפוליטיקאי עם שאיפות להיות חבר־כנסת, שר, חבר הנהלת הסוכנות, שליח ראשי, מנכ״ל.

הצהרתו הרגיזה את צמרת משרד הבטחון ואת צה״ל. לא שאין שם עוד כאלו הבוזים כמוהו, אלא שבמשך השנים נוצר קונצנזוס מסויים שלו שותפים, מתוך הכרה מלאה, שר הבטחון וצמרת משרדו, המטה הכללי וכל מי שהוא בר בינה להבין שהנהגת שינויים במוסכמות שעד עתה, יביאו לקץ שיתוף הפעולה בין היהדות הדתית בארץ לבין הנהגת המדינה ויקוממו כל יהודי באשר הוא בעולם. מה שהבין בן־גוריון והמשיכו להבין יורשיו במשרד הבטחון עד ליצחק רבין של היום, לא מבינים כמה שהקני משנה וכמה פוליטיקאים והרוצים להסתפח אליהם. אך זה לא יעזור להם.

ORS
בני־ברק
עבודה זמנית וקבועה
בס״ד
דרושות
★ מנהלת חשבונות
עם נסיון על מחשב C.P. .I.B.M
★ מזכירה / כתבנית
מעולה
עם נסיון על מעבד תמלילים
״וורדמיל״ (WORDMILL)
או א״ב.
★ מזכירה
עברית / צרפתית
עם ידע בטלקס ובהדפסה
★ טבחית
למטבח מזרחי (ספרדי)
העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ומתנאים סוציאליים מלאים!
טל: 03-702148
בני ברק, רח׳ רבי עקיבא 65 (הכניסה מרח׳ ירושלים 10)
או. אר. אס... וזה עובד!

הרב מנחם פרוש

מה להסתה אנטי דתית ולתכנון הכלכלי

חושבני שגם אלה הסוברים שיש צורך לצמצם את משרדי הממשלה, באשר ישנם כמה וכמה משרדים אשר היה אפשר כהתלם לשלב — רואים חשיבות רבה במשרד הכלכלה והתכנון אשר מר גד יעקבי מופקד עליו. ההסבר הוא פשוט: מי שרואה לנגד עיניו את יעדי המשרד ואת הנושאים שהמשרד טיפל בהם עד כה נוכח בחשיבות קיומו של המשרד. ללא כל ספק יש לעודד את השר גד יעקבי להתמיד בטיפול בנושאים שהוא מטפל בהם ולהרחיבם.

אם אנחנו מתבוננים במצבנו, אנחנו רואים שברוך השם הצלחנו לבלום את האינפלציה הדוהרת, כפי שדהרה בעבר, אבל אני חושב שאחד התפקידים המיוחדים שיש לשר הכלכלה והתכנון הוא לשקוד על השאלה כיצד להחדיר בציבור — לציבור וליחיד — להיות לפי היכולת.

כאשר אנחנו מתבוננים בסטנדרט החיים של הפרט במדינה נראה שעברנו את הקו ושאנחנו יכולים להשוות עצמנו אל המדינות העשירות ביותר בעולם. כך זה לגבי יחידים; ודומה לזה גם הגישה של הממשלה כלפי צרכיה היא. אני חושב שאחד הדברים שהמשרד שלך צריך לשקוד עליהם זה איך להחדיר אצל כולם את התודעה שאין להיות מעל ליכולת ולצורך.

בהזדמנות זו אני רוצה לפנות אליך השר, אולי פעם ולתמיד אתה בעצמך תערוך סקר ותעשה מחקר כדי לראות בכמה כסף עולה למדינה הלהיטות הזאת למתן היתרי עבודה בשבת, ולראות גם מה זה נותן למשק, ואני הייתי אומר עד כמה זה פוגם במשק.

כולנו זוכרים איך ליוו בשעתו את הדרישה להחזיר את אל־על לקדמותה, כמו שהיתה בעת ייסודה כאשר אווירוני אל־על לא טסו בשבתות, וכך אמנם היה המצב אז. אני זוכר יפה איך הבאתי פעם לכנסת את הידיעה מ״ג׳רוזלם פוסט״, שמציינך עומד לטוס בשבת אווירון של אל־על, ושר התחבורה דאז, מר משה כרמל, התרגז איך אני מביא ידיעה כזו שאינה תואמת למציאות, והוא התבטא אף בצורה יותר חריפה. ומאז התחילו הדברים להישנות. איך נאמר? מי שעושה עבירה פעם אחת ושניה, נעשה לו כהיתר. ״עבר ושנה נעשה לו כהיתר״.

אם נמכור שבבתי חרושת, למשל, משלמים עבור עבודה בשבת תוספת של 300 עד 400% נעשה את החישוב ונראה אם זה בכלל משתלם. אם נסתכל על הכרטיסיות של אגד בשבת, אותן נסיעות שחייבות כביכול להקדים צאתן לשעות המוקדמות של אחר הצהרים בשבת, נראה בכמה כסף עולה הדבר הזה לאגד וכמה כסף זה מכביס לה, ונשאל השאלה אם כדאי לאגד להרגיז או לא את הציבור שומר השבת הנוסע באגד.

מדוע לא נעלה שוב את ההצעה שהיתה מקובלת ומושרשת בציבור בעבר, להשבית את הרכב הפרטי יום אחד בשבוע, ולמה לא נעשה זאת בשבת? אני מדבר על העניין גם מבחינה כלכלית וברור מבחינת שמירת השבת.

אני פונה אליך, אדוני השר, כאל מי שממונה על התכנון והכלכלה ואומר לך כי אין כל ספק שהמתירנות הזאת שבה אנחנו נמצאים, היא זו הגורמת להידרדרות הזאת באינפלציה ולפירוק כל המסגרות.

מחר יעלו כאן הצעות לסדר היום, ובין היתר השאלה מדוע מפסיקים את החפירות בבית שאן. למה? ההסבר הוא: מחוסר תקציב. אם יש כאן עניין של חוסר תקציב, מדוע מתעקש אגף העתיקות של משרד החינוך להמשיך בחפירות בקיסריה, למרות ההוראות אל החופרים מהאוניברסיטה בניו־ג׳רסי שלא לחפור? אני מדבר עכשיו על הצד הכלכלי של העניין, ולא על חילול השם הגדול הזה, שעליו יש להרבות ולדבר. הגויים מבינים שלא צריך לפגוע בקברים קדמונים, בין אם הם של יהודים ובין אם אינם של יהודים. אסור לנו להשריש בהם את ההרגשה כאילו אצלנו יש הבדל בין קבר של יהודי ושל לא־יהודי לצורך זה. אם נלך בכיוון כזה, איך נוכל לבקש משלטונות פולניה ואוסטריה שידאגו לכך שלא יפגעו שם בקברי יהודים, כאשר יגידו שבמדינת ישראל מתירים פגיעה בקברים של לא־יהודים. אני מתייחס אל זה גם מבחינה כלכלית. אם אין כסף בשביל חפירות בבית שאן, מי נותן את הכסף עבור החפירות בקיסריה?

עכשיו אני רוצה לשאול אותך דבר שנראה בעיני תמוה מאד, כי אינני יכול להבין לשם מה אתה צריך להתמיד כדי ליצור לעצמך תדמית של אנטי־דתי, תסלח לי על הביטוי אבל כך זה מתקבל. כשעתו יצאת בהכרזות על הפסד בגובה של 40 עד 50 מיליון דולר שייגרם למדינה אם נעשה את החלפת החיטה שלנו עם חיטה מארצות הברית, כאשר החיטה שלנו תימכר למדינה אחרת ואנחנו נשתמש בחיטה של ארצות־הברית, אמרת שזה יעלה לנו 40 עד 50 מיליון דולר. ואת אחרי שנוכחת ואחרי שהוכיחו לך, ולא אני אלא יושב ראש ארגון הטחנות הוכיח שנרויח בין 4 ל־6 מיליון דולר. לא אני, אלא הוא הוכיח זאת, והוא מומחה בנושא זה.

שר הכלכלה והתכנון: ״מעולם לא אמרתי 40 עד 50 מיליון דולר הפסד. אמרתי: 9 עד 11 מיליון דולר. הדברים נתפרסמו בעתונות ואפשר לעיין בהם. שנית, זה יעלה יותר מ־9 עד 11 מיליון דולר; שלישית, הראיה, שעד לרגע הזה אף טון אחד של חיטה לא יצא במסגרת העיסקה הזאת״.

מנחם פרוש: אדוני היקר, הייתי רוצה לשאול אותך מה עניין נושא תכנון בכלכלה להסתה בענין מיהו יהודי.

שר הכלכלה והתכנון ג׳ יעקבי: איני מדבר על זה כשר התכנון והכלכלה. אני לא מסית, אני מביע את דעתי כחבר הממשלה, כחבר הכנסת וכאזרח מדינת ישראל, שאם הדבר ייעשה יגבר הנתק בינינו ובין יהודי ארצות־הברית, אני לא עושה זאת כשר הכלכלה והתכנון, אלא כאזרח ישראל שמאוד מודאג מהתהליך הזה.

מנחם פרוש: מונחת לפני הודעה לעתונות שיצאה ממשרדך, ובמה אתה מתחיל דבריך על התכנון והכלכלה? — אני מזהיר מפני מעשה חקיקה ופעולות שיעמיקו את הנתק בינינו ובין יהודי התפוצות בכלל וארצות הברית במיוחד.

אדוני היקר, כלך לך מדרך זו. התדמית האנטי־דתית שלכם גרמה לכם לרדת מהשלטון. אין ספק בכך שאם אתם לא תשנו את עמדתכם ביחס לדת ולדתיים, לעולם לא תחזרו לשלטון. בלי הדתיים לא יהיה שלטון כאן במדינת ישראל, בכל קונסטלציה שתהיה. אבל למה לך ההסתה הזאת? הנה אתה רואה, הבוקר פורסם כאילו ראשי הקהילות בארצות־הברית באו והצביעו על ירידה בהכנסות למגבית. בא מר נפתלי לביא, העומד בראש המגביות, ואומר שיש עליה. מי כמוך, וגם אני בין אלה הסטיים הרבה בארצות־הברית, יודע טוב ויפה מי כן תורם ומי לא תורם.

אני מבקש ממך, אתה שהנך שר במשרד כל כך חשוב, אל תיתן דעתך ללכת בכיוון זה, להרגיז את היהודים החרדים אשר בסופו של דבר הם אשר היו כאן והם אשר יישארו כאן.

(דברים בכנסת)

יוסף לביא

איך להילחם בירידה?

איך נלחמים בירידה? אין למרבים על כך תשובה משכנעת. אבל הרושם המתקבל אצל העוקב אחרי כלי התקשורת המוטרדים מן התופעה הוא, שהתרופה המכרעת היא חיסול מהיר ומוחלט של כל השפעה דתית במדינה. או, אם לדייק יותר במינוח המעשי, של הנוכחות החרדית בה.

ניקח לדוגמא את יורם המוזרי. בעבר היה דמות ידועה במדינה, שכיכב כקצין קישור בגבול הלבנוני בימים הטובים של מיסוד ״הגדר הטובה״ וככתב ״הארץ״ ורשתות שידור ועתונים אחרים בארה״ב, בימי השתוללות הסירוב האש״פי ובתקופת מלחמת לבנון. הוא ביסס לעצמו מעמד של מומחה ממדרגה ראשונה לבעיות הגבול הלבנוני. בשנים האחרונות הוא חי בוויניפג שבקנדה.

כשהתראיין לא מכבר ונשאל על סיכויי שיבתו לארץ, אמר שאינו שוקל צעד כזה כל עוד נשלטת המדינה על ידי החרדים. הוא ציין אז כדוגמא את הידיעות על מאמץ שנעשה בכיוון הנהגת סדרי צניעות בקו 54 הבני־ברקי. אין לדעת מתי אי־פעם השתמש יורם המוזרי בקו הזה, אבל הידיעה לבדה הספיקה להפחיד את סמל הצבר ה״גבועי״ הזה מפני המחשבה על חיים בארץ. האיש שלא נרתע מפני הקטיושות והמטענים בתופת הלבנונית, נבהל ללא תקנה מפני ה״חרדים״ ו״השתלטותם״ על המדינה. הוא מוכן לחיות עם יאסר ערפאת, אך לא עם השחורים. הוא הפגין אומץ ללא חת בקו האש, אך קיבל פיק ברכיים ונשבר לגמרי מול קו 54.

הפזמון הזה חוזר בפי מטיפים רבים, במלל ובכתב. הוקמה מדינה שכל בסיסה האידיאולוגי היה התקוממות נגד מסגרת החיים היהודית המקובלת, והנה צצו מאי־שם אורחים בלתי קרואים בדמותם של חרדים שחורים — והם הולכים וכובשים לעצמם נתח אחר נתח מן המדינה הזאת, שלא נוסדה בשבילם או בשביל אורח החיים שלהם. אי אפשר לבלום את הסרטן המתפשט הזה, ואין מנוס ממנו. או, בעצם, יש אכן מנוס — והוא מתבטא ברגלי לגיונות הנוטשים את המדינה.

זהו, לפחות, אחד התירוצים הנפוצים ביותר, כפי שהם מצוטטים מפי היורדים. ניתן לשמוע זאת לא פעם גם מפיהם עצמם. לרוב יתברר מהר מאד שהם אישית נתקלו מעט מאד בחרדים, ועוד פחות מכך באלימות או בהשתלטות חרדית, אך אווירת הפאניקה שיצרו אמצעי התקשורת הספיקה לשמש גורם מאיץ בהחלטתם לעזוב.

אמצעי התקשורת עושים כל הזמן כמיטב יכולתם כדי להמאיס את הארץ הזאת על יושביה. קשה למצוא מדינות אחרות בהן הולמים השדרנים הממלכתיים והעתונאים המובילים במרץ כזה ובהנאה גלויה כזאת על ראש המוראל הציבורי. ברוב הארצות התרבותיות בולט טיפוח מתמיד ומובן מאליו של הרגש הפאטריוטי ושל תחושת השייכות הלאומית; ואין הכוונה למקומות שבהם נעשה הדבר על פי צו מגבוה. במדינת ישראל נעשה הכל כדי להקהות את הרגש הזה וכדי ליצור תחושה של אשמה עצמית חריפה על עצם הקיום של עם יהודי בארצו.

את הציונות כבר שמו מזמן במרכאות כפולות. היום האזכרה הזאת אינה מעוררת עוד גיחוך, היא מהווה אות קלון בפי רבים מנושאי דגלה המושבעים בעבר. אם פעם לעגו לה, היום הם מתביישים בה. התרגשו בזמנו מהחלטת עצרת האו״ם שהגדירה את הציונות כגזענות. היום מרעיפים אמצעי התקשורת ובימות הפוליטיקה בישראל באשמות הרבה יותר צורבות ומרשיעות.

קודם יוצרים אווירה של מחנק ושל להיטות לברוח מכאן בכל המהירות האפשרית, ואחר כך מצביעים באותה התלהבות על ה״אשם״ בתוצאות הבלתי נמנעות — הציבור החרדי, כמובן.

ואז מתחילים להפוך עולמות כדי להתגבר על התופעה של חוסר שורשים ושל נהירה החוצה. במסגרת האמצעים להילחם בירידה ולעודד את השיבה ארצה תורם גם צה״ל את חלקו. זה נעשה, למשל, על ידי הוצאה מרוכזת מיוחדת של גליונות ״במחנה״ שנשלחים פעמיים בשנה לכל אנשי המילואים הגרים בחוץ לארץ. הגליון האחרון, שנשלח לקראת הקיץ, עמד בסימן מלאת עשרים שנה למלחמת ששת הימים ולאיחוד ירושלים.

וכך, בין השאר, מעורר צה״ל את תיאבון אנשי המילואים שלו לשוב ארצה באמצעות התיאורים המרתקים באחת הכתבות על אופיה של ירושלים. ״לובשי השטריימלים שורפים תחנות אוטובוסים״, זועקת כותרת המשנה בכתבה, שנושאה מוכתר, כראוי לבטאון צבאי: ״חרדים וחילונים: שדה קרב״.

כתב העת הרשמי של צה״ל, בעטו של הכתב שחר אילן, מתייחס אל הציבור החרדי כאל יישות זרה ומוזרה שנפלה הנה מעולם אחר. התיאורים המפחידים פותחים בקביעות המובלטות: ״לובשי השטריימלים שורפים תחנות אוטובוסים. העירייה, בתגובה, לא מאשרת סגירת כבישים נוספים בשבת. משרד השיכון בונה בעיקר להגנת צעירים. הדתיים שסובלים מהצפיפות, מתפשטים ובולעים שכונות חילוניות״.

ומכאן: ״את הגיטו החרדי בצפון־ירושלים מגדיר ד״ר מנחם פרידמן כשטח, שרחובותיו סגורים בשבת, ותלויים בו שלטים המבקשים מבנות ישראל ללכת בו בלבוש צנוע בלבד. בשל הצמיחה המהירה של האוכלוסיה החרדית הולך השטח הזה ומתרחב במהירות, בחלקו את ירושלים החרדית לשניים — צפון חרדי ובלתי ציוני ודרום חילוני״. (שימו לב, דרך אגב, שבטרמינולוגיה הזאת ״חילוני״ הוא, אוטומאטית, שם נרדף ל״ציוני״).

כתב ״במחנה״ מאשים את טדי קולק בכניעה לחרדים: ״שנת העשרים לאיחוד ירושלים עומדת בסימן דמדומי עידן טדי קולק. בימי קולק, הדוגל בוויתורים הדדיים, כורסם מאד הסטטוס־קוו בנושאי דת בעיר. ראש העיר הבא כבר לא ייהנה מן הרוב המוחלט של קולק, וידוקק, כנראה, לחרדים בקואליציה העירונית. הוא יוותר הרבה יותר״.

הכתב מדבר על עשר השנים הראשונות של ירושלים המאוחדת כעל שנות שקט ביחסי דתיים וחילוניים, שהופר רק מדי פעם על ידי מאבקים חרדיים. הוא מתאר את טדי קולק כמי ש״קנה את השקט באמצעות מספר אמצעים, שהחשוב בהם היה סגירת הרחובות החרדיים לתנועה בשבת. כך איפשר קולק לאוכלוסיה זו לחיות לפי אמונתה. הוא גם הזרים כספים רבים למערכת החינוך החרדית, המקופחת בתקציב משרד החינוך. לטענת אנשי הליגה נגד כפייה דתית, עזר בכך קולק לבנות את התשתית החרדית, שתילחם בו אחר כך״.

״אשמתו״ של טדי קולק אינה מסתיימת בכך. כתב העת הרשמי של צה״ל אינו מרוצה ממנו כלל: ״לתדמית הלוחם בכפייה הדתית, שיצאה לקולק, אין, כמובן, כיסוי במציאות. נכון — בדרך כלל הוא בעל ההצהרות הקיצוניות ביותר (״מודיאון ישראל עדיף מהמשיבים ישיבות״, ״צריך לשבור את העצמות לאנשי מאה שערים״, ״מחר יבואו ערבים, וכל החרדים יברחו מפה כמו עכברים״, ״החרדים הם סרטן בלב המדינה״). אבל הוא גם הראשון להיכנע לדרישות החרדים. כך, למשל, הגדיר בית המשפט את תמיכת העירייה בסגירת חנות ״אורוס״ בראשית שנות השבעים כ״חרב פיפיות מסוכנת, העלולה להסגיר מוסדות ציבוריים לידי הסיוד של הרחוב״.

הלאה: ״אחת הטענות של קולק היתה, שלא השכיל להבין את העובדה, שהחרדים לא יסתפקו בהשלטת אורח חייהם בשכונותיהם, אלא ירצו להשליט אותו על כל העיר. כך הפכה העיר, החל מ־1976, לשדה קרב של מאבקי דת על נושאים כלל־ירושלמיים. המאבק הראשון היה בנושא האיצטדיון בשועפט, הרחוק, בעצם, מהשכונות החרדיות, והם נאבקו מאז גם נגד התכניות להקים איצטדיון בקטמון או במלחה. על כן אין עדיין איצטדיון עירוני בירושלים״.

לאחר שהוא ממשיך לתאר את מאבקי החרדים על סגירת כביש רמות בשבת, ועל סגירת בתי קולנוע בשבת בירושלים ״גם הרחק משכונותיהם״, וש״הם גם שורפים תחנות אוטובוסים בשכונות חילוניות מובהקות״, הוא מציין בסיפוק ש״כתוצאה מכך יש הקשחה מסויימת במדיניות העירייה כלפיהם. ואין מאשרים סגירת כבישים נוספים בשבת״.

אם הספיק מישהו לשכוח את פרשת המאבק נגד פירסומים פרובוקאטיביים בתחנות האוטובוסים בשכונות החרדיות בירושלים, ואת ההאשמה הקולקטיבית של כל הציבור החרדי בשריפת כל התחנות בכל מקום ובכל עת — כולל שבת ויום הכיפורים — מוצא זאת ״במחנה״ לחובתו להעלות באוב גם את הסיפורים האלה, כאילו אירעו זה עתה, וכאילו נגמרה לפתע התחמושת האנטי־דתית השוטפת.

מכאן עובר הכתב לדון בגורמי ה״התפשטות החרדית״, תוך שאינו יכול להתעלם מן המציאות האובייקטיבית: ״קצב הריבוי של הציבור החרדי בירושלים עולה פי כמה על זה של החילונים. הם יולדים הרבה יותר ילדים. הם הציבור היהודי היחיד שמהגר אל ירושלים ־ ולא ממנה. גם רוב העולים החדשים המגיעים לירושלים הם חרדים מארצות המערב, ויותר מחצי מתלמידי בתי־הספר היהודיים בעיר הם דתיים. החרדים מהווים, איפוא, היום כשליש מהאוכלוסיה היהודית בעיר, והם נזקקים ליותר מחמש מאות דירות חדשות בשנה בירושלים, רובן דירות לזוגות צעירים. אלא שבעשרים השנים האחרונות מיעט מאד משרד השיכון לבנות לחרדים. נכון, יש בירושלים בנייה די נרחבת למען אוכלוסיה זו — כמו הקריות החרדיות צאנז, מטרסדורף, אנטסדורף והשכונה החדשה הר־נוף. אולם זוהי בנייה יקרה של קבלנים פרטיים, והיא אינה פותרת את בעיית הדירות לזוגות צעירים״.

והמסקנה: ״תוצאות המחדל הזה של משרד השיכון הרסניות. הגיטו הקטן של מאה שערים, גאולה ובית ישראל פשוט התפרץ בעשרים השנה האחרונות, והוא החל להתפשט ולספוח את כל צפון־העיר החילוני: שכונת הבוכרים, שמואל הנביא, סנהדריה, סנהדריה המורחבת, (מסתבר שזאת האחרונה היתה לבטח שכונה חילונית בשלב יישובה הקודם, לפני החורבן, כשגם כל האחרות ברשימה היו שכונות חילוניות מובהקות מאז ששת ימי בראשית) מקור־ברוך, רוממה, גבעת שאול, קרית־משה. ההתפשטות הזאת מלווה מאבקים בלתי־פוסקים בין החרדים לבין החילונים, כתוצאה מרצון החרדים להשליט את אורח חייהם על סביבתם החדשה, ואלה, סופם בדרך מראש — החילונים יעזבו״.

כתב אחר באותו גליון מספר על חוויות השיבה בירושלים: ״אני גר באבו־טור ועובד באוניברסיטה על הר־הצופים. יש לי שתי דרכים להגיע לשם. אחת — דרך השכונות הערביות; שניה — דרך השכונות החרדיות. בשתיהן אני עלול לספוג אבנים״.

אולי, באמצעות התיאורים המושכים האלה, מתכוון ״במחנה״ להשפיע במיוחד על אנשי המילואים הדתיים לשוב לארץ. ואולי דווקא כדי למנוע סכנה כזאת הוא מעטר את שעריו בצורה זולה ומחפירה ביותר — ובכך מפגין קולו של צה״ל את מידת ההתחשבות ברגשות ציבור שומרי התורה שבין חייליו. מאידך, ספק רב אם עשויה מלה כזאת על פצעי רבבות היורדים החילונים בגיל שרות צבאי, תניע אותם לארוז מיד את המזוודות ולשוב הביתה.

המטרה המוצהרת של הוצאת הגליון הזה של ״במחנה״ ומשלוחו אל אנשי המילואים היושבים בחוץ לארץ היא ״לשמור על הקשר עם הבית״, ועל ידי כך לעודד בהם את הגעגועים לשוב. מסתבר שמשתדלים לשמר בהם את טעמה המלא של אווירת הארץ, כדי שידעו היטב מה הם מחמיצים בנכר.

בשביל כלל ציבור היורדים החילוני, האמצעי העיקרי של משימת השמירה על ״הקשר עם הבית״ הוא הקפדה על קריאת העתונים הישראליים המופצים במושבות הישראלים בחוץ לארץ. המהדרים משתבחים בהאזנה עיקבית לשידורי ״קול ישראל״, המועברים בגלים קצרים. כך ניתן להבטיח ששום זריקת רעל לא תחסר בתפריט החיוני של הקאלוריות הרוחניות והנפשיות שהם צורכים.

מקובל להתריע על פגעי ההתבוללות שהיורדים חושפים עצמם לפניהם. אם יש למישהו, למשל, נקיפות מצפון על סכנת ההתבוללות של הילדים ועל האפשרות שיצטרכו יום אחד להתמודד עם נישואי תערובת במשפחה, אזי דואגים העתונים הישראלים הנפוצים להרגיע אותם בסיפורים נרחבים המתארים בהתרפקות מתמוגגת יחסי רעות ונישואין בין ״בנות ישראל גאות ואמיצות״ ובין ״ערבים אבירים ואצילים״ שיש להם כל כך הרבה להציע.

הנה כי כן, אין עוד פגם או בושה בתופעות כאלה. העתונות הישראלית מעמידה בפני הציבור הישראלי סטנדרטים חדשים של מקובלות טבעית. לפיהם רק פחדנים ומפגרים מתייחסים בשלילה אל ה״יופי״, ה״טוהר״ וה״אמת״ שבנישואים כאלה, תוך גילויי גבורה הירואית בהתגברות על התנגדות ההורים והיחס השלילי של החברה. מדוע, איפוא, צריכים היורדים בחוץ לארץ לדאוג מפני תופעה מאת בעולמם החדש?

ואם לא די בשנאה העצמית שבסיפורי התקשורת, בעלבונות המרושעים, באכזריות שביחסים בין מנהיגים ועסקנים, בשפלות האופי המבצבצת מכל שורה ומשפט בהם — אפשר תמיד לתגבר את מצב הרוח במחזות ובספרים הישראליים העושים את הכל כדי להראות עד כמה טיפשים הם אלה שעודם חיים בארץ. עד כמה הכל מושחת בה וחסר תקנה ותקוה. עד כמה גדול בה העוול שנעשה לערבים בידי היהודים. ובכלל, עד כמה עלובים יושביה.

מה נותנת להם התקשורת, מחוץ לרוח הנכאים ולרגש הבחילה? במידה שניתן למצוא שם רשמים אחרים, הרי אלה גילויי החקיינות המשתלטת ההולכת על כל סגנון החיים. מה עוד נשאר מן ה״מקוריות״ שבישראליות? אם הכל הוא ממילא חיקוי, עלוב ונחות, של אורח החיים האמריקאי — הלא יותר טוב להישאר באמריקה.

אחר כך תמשיך, כמובן, אותה תקשורת לקונן על הירידה ועל סכנות ההתבוללות. ועם גלגול העיניים המתחסד תמשיך להפנות את האצבע המאשימה כלפי החרדים. ומתוך חרדה נוקבת, חרדי בטן בכנותה יקום טיפוס כאורי אבנרי — אביר משנאי הארץ על יושביה — ויעמיד את עצמו בראש הדואגים לכלימת הירידה, כשהוא חוזר ומסיף את עיקרי אמונתו בעם כנעני אחד אשר רק הוא ראוי להישאר בארץ. המדינה הזאת אינה בשביל יהודים, אלא בשביל ״ישראלים״, שאין צורך בקשר ביניהם. זהו, כמובן, תלמודו הישן ופתרונו הבדוק לכל בעיות המדינה הזאת. וזה מה שיירתק אליה את יושביה לעולם. ובאותה מידה מרטיטה של כנות הדאגה יביאו אמצעי התקשורת את המסר הלאומי שלו בהבלטה המעריצה — לא במדורי הלצים השליטים במבזים הזה, אלא בכותר הראש של עמודי החדשות ה״רציניות״.

ואם אולו הפתרונות וההצעות — בין פיתויים ואיומים והסתת עלבונות ושיגור עוד תרפיט שליחים — הרי אפשר תמיד להוציא מן השרוול את תרופת הקסם של שינוי שיטת הבחירות. רק זה עוד יכול להציל את המצב. כששנו את שיטת הבחירות מיחסיות לאיזוריות — כשהמטרה המוצהרת בגלוי היא סתימת פיו של הבוחר הדתי, ״האוחז את המדינה בגרונה״ בהיותו לשון המאזניים בהרכב הקואליציה — תבוא מיד הישועה לכל תחלואי המדינה.

רק כך עוד ניתן להגיע לאור התקוה האחרונה. רק כשכוח המיקוח והתמרון יעבור מיד הנציגים הדתיים לידיהם של מוכתרי הקולות השכונתיים והאיזוריים, ייעלמו סופית הסחטנים ומנצלי המצבים המפותים. ייבחרו רק נציגים נקיים מכל פנייה ונגיעה אישית, שלעולם־לעולם לא יצטרכו לדאוג לאינטרסים המקומיים והכיתתיים של איזור הבחירות שלהם. ואף פעם לא יחלמו על ניצול העובדה שנזקקים לקולם. ותמיד־תמיד תהיה הצבעתם מובטחת מאליה, וללא תנאי, לפי שיקולים טהורים של טובת הכלל — שתוכל, כמובן, להיות תמיד אך ורק חילונית למהדרין. אז יקומו לתחייה כל החלומות הגדולים והחזונות המרהיבים ־ ולא יהיו עוד בעיות בתוך המדינה, ולא יימצא ישראלי אחד שיוכל לעמוד בפני הפיתוי לשוב מיד הביתה.

ואם במדינות בהן נהוגה שיטת הבחירות האיזוריות היא נוצרה דווקא כדי לשמור על חלוקה מאוזנת ומגוונת יותר של ייצוג השלטון בין חלקי האוכלוסיה והאינטרסים השונים; ואם גם שם משמש עיוות העיקרון הדמוקרטי הכרוך בכך; ואם המרכיב האנושי במדינת ישראל והמיבנה התרבותי שלה כלל אינם מתאימים לכך — הרי הכל כדאי אם אפשר לשלול על ידי זה את זכות הבחירה של הציבור הדתי. אולי כך יפסיק לקלקל את הגוף הלאומי. ואולי אף ייעלם סוף־סוף מכאן לגמרי. לפחות, בעיית הירידה תחדל להיות כזאת. אז אפשר יהיה סוף־סוף להסתער על חוקי המדינה, ולמחוק מהם כל זכר לעיקרון או למגע יהודי. אז אפשר יהיה להפוך את המדינה למה שהתכוונו הוזיה ומעצבי דרכה מלכתחילה — מדינה ללא ריח של תורה מחייבת וללא שורש של יהדות חיה ופעילה. תובטח התעלמות מוחלטת מכל אינטרס דתי, כשלמיסי אזרחי הציבור הדתי לא יהיה שום ביטוי בכיסוי צרכיו האלמנטריים, וכספיו יוזרמו למסורת המחבלות ביסודות קיומו. אז תהיה המדינה היהודית אור קורץ לגויים מרחוק תחת אין־סוף ליושביה מקרוב. ולא יימצא עוד חולם על שדות מרעה אחרים ויותר ירוקים, כשהיא עצמה תהפוך סופית לחוץ־לארץ.

ואם עוד ימשיכו היורדים גם אז לרדת, יצטרכו לחפש נאשם אחר. ואולי עדיין אפשר יהיה למצוא שוב את האשם הנצחי — ביטו שכודה הטבע לכל אותם חרדים המהנתיים, שבכל זאת יתעקשו להמשיך ולהיאחז בארץ הזאת.

דוד אבן

חוגים מדיניים

״קרבות המאסף״ של פרס למען ועידה בינלאומית: ״דיאלוג יריחו״ עם בריה״מ ואיגרת מוזמנת מתאצ׳ר

ככל שהולך ומתקרב מועד הבחירות לנשיאות בארה״ב מתברר, כי הסיכויים לועידה בינלאומית מתמעטים

הבחירות לנשיאות בארצות־הברית ייערכו בחודש נובמבר 1988. מערכת הבחירות נפתחת כבר בנובמבר 1987, כלומר בעוד 3 חודשים. גם אם הנשיא רונלד רייגן אינו יכול עוד להיבחר כנשיא, לאחר שכבר נבחר לשתי תקופות כהונה, ברור שהמפלגה הרפובליקנית ״שלו״ תרצה להציב מועמד ״ממשיך קולות״, שיהיה מקובל על כל האמריקאים, לפחות כמותו.

אם בדרך כלל יכול הממשל האמריקאי להפעיל לחצים על מדינות, לקפוץ ידו ולא להעביר סיוע בזמן, הרי בתקופת בחירות המצב שונה לחלוטין. כל בקשת סיוע זוכה לתמיכה מלאה של הרפובליקנים והדמוקרטים. אף אחת משתי המפלגות הגדולות לא רוצה להסתכן בעוינות של ״לובי״ זה או אחר.

גם הנושאים המדיניים, אפילו ה״בוערים״ ביותר, נכנסים ל״קירור״. בתקופת בחירות אי אפשר להפעיל לחצים, לא ניתן להכריז הכרזות ולצאת בהצהרות מדיניות, העלולות להתפרש שלא כראוי על ידי מדינות, שלהן יש ״לובי״ בציבור האמריקאי.

שר החוץ הישראלי, שמעון פרס, שמזה שנתיים עמל ללא הרף למען כינוסה של ועידה בינלאומית לענייני המזרח־התיכון, מודע היטב למצב זה. הוא יודע שנותרו רק 90 ימים, כדי לנסות להפעיל לחץ על ראש הממשלה, יצחק שמיר, בנסיון להסיר את התנגדותו התקיפה לכינוס הועידה.

עכשיו עוד אפשר לנסות ולגייס ״שדר״ מרייגן, שיחת טלפון של ״עצה טובה״ משר החוץ שולץ, ועוד לחצים דומים. עוד מעט קט וכבר יצטרכו אנשי הממשל האמריקאי להפסיק את הלחצים ואולי אפילו להכריז, כי גם הם, בעצם, סבורים, שעכשיו אין השעה יפה לכינוס הועידה...

• מי יקבל ״קרדיט״?

יש לציין, שעמלו של שמעון פרס אינו מושב ריקם. לפחות באירופה ואמריקה. הוא ואנשיו מצליחים להפעיל בצורה נאה ומתמשכת שורה ארוכה של ראשי מדינות באירופה בכיוון זה, כש״המוטו״ העיקרי הוא ״המאמץ המשותף לקידום השלום. ולאיזה ראש מדינה אירופי לא ירצה, שבבוא השעה יקבל את ה״קרדיט״ כמי ש״הזיז״ עניינים והביא לשלום במזרח התיכון?

בחוגים הקרובים לראש הממשלה רואים בצורה כזו את הלחץ הבינלאומי המופעל לאח־

העידה. גם האיגרת המנומסת ששלחה ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ׳ר, לשמיר ולפרס, היא חלק מהמסע. הדברים הכתובים בה מנוסחים בעדינות, מדברים בעיקר על חשיבות השלום באזור, אך בסופו של דבר, ״השורה התחתונה״ אומרת: על מר שמיר להצטרף למחייבי הועידה.

כמעט מיותר להוסיף שראש הממשלה אינו מתרגש במיוחד משטף האיגרות וה״יעצות״ הידידותיות המגיעות אליו, לפתע, בזרם בלתי פוסק. ״ועידה בינלאומית היא אסון למדינת ישראל ופתח להקמת מדינה לאש״פ, שאינו נסוג מכוונותיו לחסלנו״ — חוזר מר שמיר ומכריז, כהסבירו את התנגדותו. ״בועידה יהיה קולה של ישראל בודד מול כל המעצמות ובודאי מול הערבים״.

גם ״דיאלוג יריחו״ שניהל פרס עם הסובייטים ב־10 הימים האחרונים, לא גרם לסערות מיוחדות בלשכת ראש הממשלה. כזכור, בעקבות האזהרה הרוסית לישראל, לנוכח פיתוח הטיל ״יריחו״, הודיע שר החוץ, שמעון פרס, כי לא ישראל היא המאיימת על ברית המועצות ואין לה כל כוונה כזו, ואם מוסקבה רוצה כל־כך לקחת חלק בתהליך השלום באזור, הגיע הזמן שתסדיר את ״המצב הלא נורמלי״ של ניתוק יחסים עמנו, הגדרה אותה השמיע בעבר המנהיג הסובייטי, גורבאצ׳וב.

• תגובה מקורית

בעקבות הודעתו של פרס — שפורסמה בתום ישיבת הממשלה ביום ראשון — הגיבה בריה״מ בצורה מקורית למדי: בשידור בעברית של ״רדיו מוסקבה״. נקרא הציבור בישראל להשפיע על ״המתרחקים מהשלום״ לחזור בהם מעמדותיהם הקרבניות. קריין הרדיו הזכיר במפורש את שמו של יצחק שמיר בהקשר זה, בעוד ששמעון פרס זכה לשבחים על עמדותיו המדיניות.

אלא שגם הפיכת שמיר ל״ילד הרע״ של השלום, בעיני מוסקבה, לא שינתה את דעתו. להיפך, הוא התחזק בה עוד יותר. ״ראש הממשלה הצביע אפילו על דבריו של יצחק רבין, שר הבטחון, שהתבטא השבוע, כי ״בגלל ברית המועצות לא תהיה ועידה״. ומי ששמע את דבריו של רבין בנושא העידה בחודשים האחרונים יודע, ...

(המשך מעמוד י״ד)

אוצר בית דין – כרמי יין בראשות הגאון רבי נסים קרליץ שליט״א

★ המשרד הראשי: רחוב מהרש״ל 13 בני־ברק טל. 03-788928, 03-780074 בערב 06-390080

אנו שמחים לבשר לציבור על פתיחת הרשמה לחלוקת יין מתוק ומיץ ענבים (טבעי 100%) ״תירוש״ למהדרין מן המהדרין

על פי הוראות בית הדין:

א) תשלום ההוצאות עבור ארגז יין או מיץ ענבים (המכיל 12 בקבוקים גדולים 750 סמ״ק) נקבע ל־27 ש״ח בלבד (2.25 ש״ח לבקבוק).

ב) כל משפחה (ממוצעת) זכאית לקבל 5 קרטונים בלבד.

ג) היין ומיץ הענבים לא יחולקו בחנויות.

הרב ש. י. נסים קרליץ
רמת אהרן
בס״ד, יום כ״ח סיון תשמ״ז

לאחינו יושבי ארץ הקודש העמוסים במצוות של שנת השמיטה

הנני בזה לפרסם מעשיהם של גיבורי כח אחינו שבשדות, אנשי כרם היין, אשר קבלו, וקימו, ונמנעו ממלאכות בעבודת הכרם, ונהגו בכל השנה לעשות הכל רק על פי הוראה, והקדימו את הגזירה לפני שביעית, על אף הסיכונים שבדבר, לפי דברי המומחים.

אך מאחר שבמלאכת זמירה אין היתר של הפסד לא סמכו על היתרים שונים, ובטחו בזכות המצוה.

ואכן, שומר מצוה לא ידע דבר רע. הכיח לפירות שביעית כשרים ומופקרים כדין.

ועכשיו שמגיע זמן ענבים, שלוחי ב״ד שוכרים פועלים ובוצרים אותן ודורכין אותן, ולפי המשוער יחולק בחודש אב מיץ ענבים ויין קודש בקדושת שביעית, כאשר ינכה הוצאה שהשקעו בגרומים, והוצאות היקב, והוצאות האריזה והחלוקה.

ביהד״ר ביקב אר״ד עושים כל הסידורים הנחוצים ליצור היין. (כולל חלוי אריזה) בתכליה הכשרות והגהירה מכל חשש איסור.

ועתה בידי כ״א לזכות ולקחת ברכה לתוך ביתו — ליטול יין קודש בקדושת שביעית בלא שום חשש נעבד ושמור. הנעשה בהשגחה מהודרת על יצור היין.

בס״ד סיון תשמ״ז

שמירת שביעית בהידור בענף גפן היין, היתה מאז ותמיד כרוכה בנסיונות קשים מיוחדים, להמנע מכל ומירה, ולחלק יין קודש בקדושת שביעית בלא איסור סחורה, ועוד נסיונות רבים.

והנה זכינו כי קמו כמה וכמה ישובים חקלאים אשר קבלו עליהם שמירת שביעית בהידור, נטרו כרמיהם בשנה השישית, אמם נוהגים בכרמיהם על פי הוראות הגאון רבי ניסים קרליץ שליט״א גאב״ד רמת אהרן ובית דינו.

ועתה בוצרים שלוחי ביה״ד את הכרמים, ועושים מיץ ענבים (יין), הקדוש — בקדושת שביעית על מנת לחלקו במסגרות אוצר ב״ד.

כל סידורי הכשרות נעשים בתכלית ההידור על דעת הגאון רבי ניסים קרליץ שליט״א.

באשר ידוע כמה מסרו עצמם גדולי הוראות זצ״ל לחזק שמירת השביעית בהידור, וכמה השתדל הרה״ג זצוק״ל שיהיו מהזירים שמיטה לארץ הקודש, על ידי חלוקת יין קודש בקדושת שביעית, משורות שנתקיים בהם ושבתה הארץ שבת לה׳ — ״אשר לא זכינו לזה היום חורבן בית מקדשנו״ ונלשונו בהקדמה בית הרידב״ז).

באנו בשורות אלה לקרוא לאחב״י לחזק ידי בית הדין: ליטול מיץ ענבים ויין שיוצר בהשגחת בית הדין, ויקבל ביה״ד לעמוד בכל ההתחייבויות לשלוחי הב״ד שיתבער חומת השמיטה בארץ ויושע.

הבו״ח למען שמירת השמיטה ושומרי השמיטה.

יוסף שלו׳ אלישיב   שלמה זלמן אויערבאך

שמואל הלוי ואזנר

רשימת ארצית של סוכנים

אזור ירושלים
רכז — בני לוי טל׳ 02-381579 בערב 02-976944

מה צבי אייזנשטיין — פישל 17 02-822028
סנהדריה אדלשטיין בלוי 35 02-810454
נוה יעקב — אהון נוה יעקב 10/1 02-859074
הר נוף — בירנצוויג משקלוב 5 02-538213
בית וגן — בן ישר החזו״א 18 02-424988
ארזי הבירה — גרלבסקי ארזי הבירה 47 א׳ 02-824724
הר נוף — גריין שאולזון 38 02-535617
רוממה — הלוי זכרון יעקב 17/10 02-521774
גבעת שאול — וייספיש ביהר״ב זומיק
סנהדריה המורחבת — וייספיש מעגלי הרי״ם 136/16
קרית צאנז — וייס דברי חיים 12 02-821314
מטרסדורף — ויצמן פנים מאירות 13 02-534656
עזרת תורה — זייבלד אבן האזל 15 02-815777
זייבלד בהגב 28 02-663275
קטמון — חסיד תן 02-6390246
שכון חב״ד — טבריצוק הנה 17 02-812248
בתי הבוכרים — כץ הזרה מציון 14/א׳ 02-539473
איתרי — כץ סורוצקין 16 02-537113
נוה יעקב — לכטנשטיין קרית קמניץ 530/2
02-855078
אנסדורף — פריד סורוצקין 51 02-816625
רמות פולין־אביב — פיין רמות פולין 52/2 02-866716
בית מדרש גור — פרחיבזרג רבינו גרשום 44 02-821872
פליישמן עזרה 17 02-637525
רמות ג׳ — קנייבסקי קאופמן 6 02-863061
גילה — קראוס הנאעה 2 02-762563
תלפיות — קליין ליב יפה 4 02-712120
אנסדורף — קלמהולץ סורוצקין 33 02-824823
קולד זכרון יעקב 10 02-521921
הרובע היהודי — רווזבסקי הבאר, ישראל 26 02-271673
בית וגן — שדון משולם ראטה 8 02-422469
קרית משה — שטיטל קרית הכיתים 8 02-526716
הרובע המוסלמי — ששר שער הפרחים 2 02-288621

אזור הצפון
רכז — יוסף דויטש: טל׳: 03-783359

זכרון יעקב בר עזר זכרון יעקב 06-390760
רכסים ברוטי רכסים 04-846352
קרית אתא הוירס מקוד ברוך 20 ק. אתא 04-441085
כפר הרא״ה בגדל כפר הרא״ה 06-365246
ק. צאנז־נצרת הרכיך שכון עירוני בויסה ב׳ 25 06-974125
נצרת
חיפה נוה שאנן אורבך טהמפלדה 15 חיפה 04-222708
חיפה הדר המלך אולחורוב 35 א׳ חיפה 04-643949

איזור המרכז—
רכז איזורי עודד בוגדד—טל׳ 03-791289

לוד השכונה — מרכז תורני ״אוהל אברהם״ הטיבת יפתח 336 לוד 08-246023 18.00-20.00
לוד — הרב אורנטר נתן קרן להפצת תורה ויהדות ת.ד. 08-221848 503
ראש העין — הרב אבוקן יצחק אבוקן שמר בראש העין
יפו תל־אביב ואגור — ברנהרד שילה בלוי 24 בני־ברק 702125
יהוד — בוטקילה רח׳ כוהלובר 18 יהוד 362028
קרית שלום, שפירא — ביתי שלמה קפלנסקי רח׳ ת״א 5741874—828701
חולון — ישעיהו בן־ציון מבנין 7 ת״א חולון 885821
יד־אליהו — וילנסקי רח׳ המלכה 19 ת״א
הרצליה — כהן אברהם אבוהמפקי 41 ק. הרצוג ב״ב 790994
פ״ת נחלים, עמישב — כהן נפתלי רוטשילד 144 פ״ת 9225676
בת־ים קרית באבה — לנהובן מרדכי אדמו״ר מבבוב 10 בת־ים 5513073
רמלה — לייטר שמעון אצל 9 רמלה 08-231771
נבעתיים — מוצא עזרא כצנלה צבי 3 גבעתיים 312117
בבית כ. שלם שרא מחניים — מרי ביבין ששה הימים 35 בחניים 303847
ת״א — בורקל משה לנץ 14 ת״א 223904
בת־ים — פלח אבינעד לוטקביים 50 בת־ים 5518827
שכון בבלי ת״א — ההר״ג איתה בורקל שליט״א שכון בבלי ת״א
רמת גן — ששון מו טד׳ ירושלים 33 ר״ג 764597
רעננה — שטיין בנימין אליהוה 18 רעננה 052-21846
בצרון והסביבה — כולל ניצבנדג 8 ת״א 330497
נחלת יצחק — אהרון חיים ביסיס 5 ת״א 219908
קרית אונו — עמיד חיים בן דוד 25 בב׳ 5740910
רמת החייל, והסביבה — הרב בריזא הגולן 29 רמת החייל ת״א 473691
רמת גן — וייס יוסף כבבקין 9 רמת גן 770650
ק. שדה רעננה, הרצליה — פרק דוד אפוי ציון 12 ק. שדה רעננה 052-913786
כפר סבא — פרקש אליעזר ההנצקין 3 כ״ס 797601
רמת גן — צייטלין יצחק צבי ר׳ עקיבא 127 ב״ב 781448
רעננה, כפר סבא, אבן יהודה — זינגר משה רמב״ם 19 רעננה 052-29609
יבנה — אלברט מלכה הדוד 25 יבנה 08-437831
גבעת שמואל, רמת אילן קרית בפלון — ביטון יהודה מרזא 19 גבעת שמואל 5321345
קרית אונו, ישבת משה, גני תקוה — בנימין מאיר 9362356
רמת השרון — דוד פחימא בר כוכבא 12 רמת השרון 476773
מושב חמד, צפריה — אברהם כהן מושב חמד 985304
מושב נחם — נתן הירש נחם — כבולה 08-224309 בית: 08-249765
נוה שרת, ר״ב לוין, רמת החייל — כהן אליעזר הדף 493150
ישבתת משה — כהן ישראל חיים קדושה יחיא 10 ישבתת משה 355639
רמת גן — ריבה הלוחמי מרי הבבעה 22 רמת גן 752583
הוד השרון — כפר סבא, מעה אמרצי, עציון 6 כפר סבא 052-20890

אזור — נתניה — רכז: משה דוטש:
053-339676

נתניה — רוט פתח תקוה 20 נתניה 053/339676
עמנואל — וייס זהבה סופר 11 052-921583
אלקנה — עוז 03-9362387
קרני שומרון — ויסקיש קרני שומרון 052-39537
מעלה אדומים — חמו מצפה נבו 18/1 02-353762
מצפה יריחו — כהן
כפר עציון גוש עציון — ויטמן 02-935126
אלון שבות גוש עציון — כהנא 02-931001
אפרת — גוש עציון — עבדי 02-931930
ישובי גוש עציון — גולדשטיין 02-931701
ישיבת אלון שבות גוש עציון — זרקו 02-931456
בית חגי קרית ארבע — טל 02-961602
דולב — שבתאי 02-976156
ישיבת ההסדר — שילה — וייס
מבשרת ירושלים — דים: טבון רהוב בדואר 7 דים 02-412338
גבעת זאב — בן עטרה רח׳ שבט בנימין 23 02-361349
בית אל — בני לוי 02-976944

אזור הדרום

רכז — בורשטיין משרד: 055-34415 בית: 055-31970
ראשון לציון — ארליבכן 03-998526
נס ציונה — שמעון ניסים 08-471071
רחובות — איזור ישיבת הדרום — ליבע 08-476021
רחובות — מרכז — מרזל 08-491752
רחובות — מרמורק שעריים — ניסים נחמיה 08-454482
גדרה — יהודה 055-92168
בני עי״ש — המועצה הדתית 055-92554
גן יבנה — המועצה הדתית 055-74324
אשדוד — בורשטיין 055-31970
אשדוד — מלך 055-34769
אשדוד — קלין רובע ח׳
אשקלון — בן דוד 051-37814
מושב ברכיה — בוכריס
שדרות — אזולאי 051-899317
נתיבות — צדיק 057-942101
באר שבע — (נבטים, עומר, מיתר) כהן 057-36250
באר שבע — אמין 057-36250
קרית גת, קוממיות, חזון יחזקאל — ליברמן 051-889934
ישובי גוללה — הרב נפתלי טובים 055-85375
ישובי אבן שמואל — קדמי 051-883190
ישובי גדם ביבנה ושביבתה — הרצל הדר 055-21752
ישובי באר״י נחל שורק — וייס בית חלקיה 055-94083
בית שמש — סימוני 02-916190
דימונה — אלמליח בין 18.00-20.00 057-53000
ירוחם — שלזינגר 057-89420
תפרח — טל. 057-921220
ערד — 057-957364

אזור בני־ברק
משרד ראשי טל׳
03-788928—780074

אדלשטיין עטיה 4 טל׳ 5741358
אפרתי אהרן דב 8 783468
בוקאי רש״י 11 787418—799490
בכר חזו״א 12 798416
גולדמן נחמיה 5 709541
גוטסמן נחמיה 22 706638
דויטש ירמיהו 3 706643
דויטש מלצר 20 783359
הורן בר־יוחאי 12 778599
האוזי בית שמאי 14 793988
וסרמן סורוצקין 4 707626
וייס טד״י כפר עציון 12 784656
ויינטרויב בן דוד 32 779597
וכיבר טבריא 15 796455
ילגוק בלוי 1 797203
מזרחי ר׳ עקיבא 18 793076
כונק יואל 20 705576
סלומון גבורי ישראל 18 776164
פרקל הנפלד 6 5741416
פרקש סורוצקין 3 797601
צישינסקי ר׳ עקיבא 152 796016
צ׳ציק גניחובסקי 5 709507
צדוק לנדצקין 5 706916
קולודצקי חנפלד 4 772349
רוזנברג מיכה 5
שור חזו״א 19 786016
שלוב אברהם רשב״ם 22 701468
לוד בלוי 3 790837
כהן עקיבא 5 784020
צדוק חזון־איש 41 579103
מגדל בלוי 9 788770
אלוש צידלסון 19
קוקיס ירושלים 22 703289
בונדר יה״ ירושלים 31 791289

هكذا من الأصل

דברי בינה - במדבר

כ"ק האדמו"ר מביאלא הרה"ק רבי יחיאל יהושע זי"ע שזכינו לאחז פה עיר הקודש ירושלים, והוא נכדו של הרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא זי"ע, עודד את בנו, הרה"צ רבי ירחמיאל צבי יהודא שליט"א האדמו"ר מפשיסחה־ביאלה, להביא לדפוס את הספר "דברי בינה".

כשבעים שנה עברו מאז הוד נגהו לדפוס ובמשך עשורות בשנים חיפשו אחריו רבים ולא היה בנמצא, עד אשר התנדב נכדו הרה"צ יבלח"ט ובמצוות אביו זי"ע החל להביא לדפוס את ספרי "דברי בינה". עד כה זכינו בשלושת חלקים הראשונים בראשית, שמות ויקרא, וכפרוס חג מתן תורתנו, הופיע לאורה החלק הרביעי של ספר "דברי בינה" על ספר במדבר. בהתאם לדברי חז"ל במדרש "התורה ניתנה במדבר באש ובמים" מסביר המלביה"ר את הדרכים השונות בלימוד התורה, וענין מיוחד במסורת המובאת בשם זקנו הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצה זי"ע, שהשבת לפני חג מתן תורה ראויה להיקרא "שבת דרך ארץ" על יסוד דברי חז"ל "דרך ארץ קדמה לתורה" ומן המפורסמות שמידות טובות ודרך ארץ הן הקדמה לקבלת התורה: "ידוע — הוא מוסיף — שעיקר המטרה של ספרי החסידות הוא להביא את האדם לתיקון המידות". היתה זאת אחת מפעולותיו הנשגבות של כ"ק אדמו"ר מביאלה זי"ע בתקופת מגוריו בירושלים, על תיקון המידות בקרב שומעי לקחו, ובהקדמתו לספר "תולדות אדם" אף מבטיח כי בתיקון המידות מתקנים נשמת משיח צדקנו ומקרבים את הגאולה.

כבר עם הופעת חלק בראשית לא יכול היה כ"ק אדמו"ר זי"ע להוסיף את הקדמתו הנרחבת, כמו לספר "תפילת הצדיקים", אלא הורה לבנו לסדר הקדמה על יסוד ליקוט מתוך ההקדמות הקודמות. הבן שליט"א קיים מצוות כיבוד אב, וזיכה את הרבים מתוך כוונה טהורה לעורר לבות ישראל לאביהם שבשמים להדריכם לתורה וליראת שמים.

דברי חז"ל "ואהבת לרעך כמוך — זה כלל גדול בתורה" מוסברים ע"י בעל "דברי בינה" שע"י אהבת ישראל יש חשיבות לתורה, ונכדו הרה"ק ר' יחיאל יהושע זצללה"ה מוסיף על כך, שלכן תיקנו בברכת כהנים "ברכנו" מיד אחר ברכת השחר ברכת התורה, כדי להודות ולהורות שמעלת התורה ע"י אהבת ישראל, ובכך "יבחן אם למדו כהוגן. בנו הרה"צ רבי ירחמיאל צבי יהודא שליט"א, הוסיף נופך משלו על יסוד דברי הירושלמי. (ברכות פרק א) "לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה" וידועים הם מאמציהם של אבות החסידות מאז ועד עתה לחזק את שני העמודים, עמוד התורה ועמוד התפילה גם יחד.

גם בהקדמתו לחלק הרביעי חוזר המלביה"ר לענין חשיבות לימוד התורה. בעקבות דברי הטור שיש לכוון בברכת "נותן לנו את תורתו" על תורה שבכתב "וחיי עולם נטע בתוכנו" על תורה שבעל פה. הוסיף, כ"ק האדמו"ר זי"ע, שיש לכוון גם שבח ההודאה על התגלות תורת החסידות, ע"י הבעש"ט ותלמידיו בכל דור ודור.

כמה פרקים בתולדות המחבר, שנכתבו בשעתו ע"י כותב הטורים ונכללו בספר "תפארת אבות" נכללו בפתח החלק הראשון לספר בראשית. איננו יכולים שלא להזכיר אותה מסורת נפלאה, שהיתה נפוצה בפי חסידי ביאלה, על הקשר הנפשי בין "היהודי הקדוש" מפשיסחה לבין נכדו ונקרא על שמו, הוא בעל "דברי בינה", והיו שהוסיפו ש"היהודי הקדוש" נפטר בשנת העמידה ומה שלא הספיק לגלות בימי חייו השלים נכדו בספר שלפנינו.

"דברי בינה" כשמו כן הוא, דברי בינה מלאים יראת שמים וראשית חכמה. להדריך בהם בני ישראל במעגלי יושר לעבוד את ה' הנכבד ביראה ובאהבה — כך הגדיר כ"ק האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל, בנו של כ"ק הרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלה, כאשר הביא לדפוס את ספרו של אביו "דברי בינה". בהקדמתו הוא מאריך לבאר בראיה ברורה על פי מדרשי התורה, את כוונת אביו שקרא את ספרו בשם "דברי בינה", ואת ספרו לעניני שבת בשם "ישרי לב", ומוסיף להסביר על יסודות הנגלה והנסתר את גדולת אביו שזכה לשתי המדרגות חכמה ובינה. והדברים שיצאו מפיו בקדושה ובטהרה הם הם שהובאו לדפוס בספר אשר לפנינו "דברי בינה".

אין איפוא כל פלא שכ"ק האדמו"ר רבי יחיאל זי"ע נשא עיניו להדפסת הספר. כאמור מסר את זכות הדפסתו לבנו כ"ק הרה"צ רבי ירחמיאל צבי יהודא שליט"א, אף מסר לו כתבי יד להוסיף למהדורה זאת, והפרטים הלא הם בהקדמה לחלק ראשון. דמו לכך נמצא בהקדמתו של האדמו"ר מלובלין, המציין כוונות אביו לקרוא לספר "דברי בינה", שיש בהם לא רק התגלות חלק תורתו הקדושה שלו מצד הנשמה לבד, כי השלים חלק התורה מאבותיו הקדושים מספר דורות לפניו, שלא הספיקו כעה"ר לגלות חלק בעולם הזה, ולא נשאר מהם שום ספר מיוחד, ובספר הזה "דברי בינה" גילה המחבר גם את חלקם של אבותיו הקדושים בדורות שלפניו.

תקצר היריעה מפירוט שבחם של האדמו"רים לבית ביאלה וממשיכי השושלת. אם כל הימים דיו וכל רקיעים יריעות לא יכלו להכליל את שבח וערך חידושי התורה אשר בספר שלפנינו. ואין לנו אלא לסיים בדבריו הקדושים של כ"ק האדמו"ר הרה"ק רבי יחיאל יהושע זי"ע, שהעניק את הסכמתו למהדורת "דברי בינה" שהופיע כאמור ע"י בנו שליט"א, ופנה בפניה מיוחדת לכל אנ"ש מידידינו הי"ו "לעמוד לו לאחיעזר שיוכל לברך על המוגמר ולזכות את הרבים באוצר בלום של חידושי תורה, המוסיף יראת שמים ואמונה בלבות ישראל, ולבבו יבין ושב ורפא לו, ונזכה ע"י זה לרפאות ולישועות ושפע ברכות בתוך כלל ישראל".

בצלאל לנדוי

ספר "דברי־יוסף"

ברוך יתום זה, אשר החושך יכסה ארץ, ובחרון אף ד' בימי השואה האיומה רח"ל ניטלו מאיתנו זקני החסידים ואנשי מעשה, דמויות הוד, תמימי דעים ויראי ד', והדור הצעיר אינו יכול להראות באצבע "כזה ראה וקדש". מלבד שרידי יחידים אודים מוצלים מאש, אשר בחמלת ד' עלינו, ניצלו מגיא ההריגה, למען לא יקצץ האילן ולא ייבש המעיין ח"ו.

ולכן דבר בעתו מה טוב, בן יכבד אב, ברא כרעא דאבוה, האי גברא רבא, אבר"ך כמשמעו, מחשובי רמ"י ישיבת ויזניץ המעטירה, הרה"ח הרב ברוך כץ שליט"א אשר מכירו הייתי בעבר ועכשיו ביותר, הראה בזה כוחו וחילו לאורייתא, בהעמידו ציונים לאביו הגדול, חסיד בכל דרכיו, מופלא שבערכין, ירא ושלם, דחיל חטאין והולך תם. מנקיי הדעת וטוהר המדות הרה"ח רבי יוסף אריה ב"ר צבי הכהן כ"ץ זצ"ל, שו"ב ומרביץ תורה ברבים בק"ק סקעלהייד, ואחר בקרית בת ים יצ"ו.

אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הם הם זכרונם, ואכן רב רוחיו בקודש אמרות נפלאות, פנינים יקרים, רעיונות עמוקים, אשר השמיע בשעותיו הקצרות עלי אדמות, דברים ערבים ומתוקים, המנסכים בהירות וצלילות הדעת בעבודת ד', וממעין הברכות יתברך הרב המחבר שליט"א, אשר מרוב חיבת הקודש לכבודו של אביו הגדול זצ"ל, השכיל לעטר את דברותיו בהרחבת היריעה מתוך ספרי הקודש תלמידי אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זיע"א, אשר מתוכם מתבאר עומק כוונת אותו חסיד ז"ל שהפליג לפרש באופן נפלא, פסוקי התורה ומאמרי חז"ל ועוד, דברים מופלאים ונשגבים העומדים ברומו של עולם.

הספר מעוטר בתולדותיו של המחבר זצ"ל, שעבר כל מאורעות השואה רח"ל, ועל אף כל זאת ולמרות מחשבותיו השטניות של צורר היהודים להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים רח"ל, ולהעבירם מחוקי רצונך ח"ו, קידש שם שמים בהתמבגותו לסופת, בעמדו במסי"נ בפועל ממש על כל נסיון ונסיון, ואחרי שראה בחורבנה של יהדות עירו, בחזרו בחסדי השי"ת למקום מגוריו סקעלהייד, החל מיד בפעולת החייאה בהיותו בחור כבן 20 שנה בלבד. בהקמת מקוה כשר למהדרין בדקדוק רב והקפדה מלאה, ללא התחשבות בקשיי הרב שבו נקלע, ובעקבות המזון הדל והעניות ששררה שם, והתחיל לארגן שיעורים לאברכים ללימוד ההלכות הנחוצות המקיפות חיי יום יום, ובאותו זמן ועידן אירגן וקיבץ תינוקות דוויים ורצוצים שלא זכו עדיין לטעום טעמו המתוק של "בית רבן", החדיר בתוכם ובלבם אהבת תורה ואמונה טהורה בדברי עידוד ונחמה בלמדו אתם תורת ד', ובנסכו בהם כוונות רעננים של שמחת חיים, והכל בשילוב טהרה בהקמת ה"מקוה" בכוחות על אנושיים.

ולא בכדי העיד עליו מורו ורבו כקש"ת אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א, הראיתם פעם קולמוס מבטל בדיו? ! כך היה ר' יוסף אריה ז"ל, סובל ביראת שמים, הוא היה כולו יראה !

ובכן מה נאה הוא פעלו הברוך של בנו הרב ברוך כץ שליט"א, אשר זכה להפיץ בושם ריחני תפלא זה, וראוי הוא עצמו לברכה, בשלשה מאמרים הנפלאים מאירי עיניים ומשמחי לב, אשר קבע מקומם בסוף הספר, הלוא המה, ביאורים מקיפים אודות המנהגים הנפוצים של אמירת "לדוד ד' אורי" בחודשי אלול ותשרי, ואמירת פסוק בסיום תפלת שמו"ע המתחיל ומסיים באותיות שם האדם, וענין אמירת "לכפרת פשע" בתפלת מוסף דר"ח.

יישר כחו וחילו לאורייתא.

נ. הרלינג

עד אנה בכיה בציון

מגילת איכה וסדר קינות לת"ב עם ביאור שווה לכל נפש / מאת הרב בנימין זאב הלוי שישא. מהדורה חדשה והוספה. ירושלים תשמ"ז 263 עמ'.

שנה חולפת ושנה באה, אללי לנו, ועדיין בן־דוד לא בא; כבר תמו כל הקצים אלא שבושש לבוא, כמו שאומרים בתפלת "אני מאמין" — "ואף על פי שיתמהמה..." ושוב עומדים אנו בפרוס צום החמישי, יום בכיה לדורות, בעינים כלות לראות בנחמה. הבכיה שלנו בתשעה באב אינה בכיה של יאוש, כי אם בכיה של תקוה וגעגועים, ציפיה, מתי יבנה כבר ביהמ"ק. ישראל קדושים, אשר בעיקר לבם דווי על גלות השכינה וכנסת ישראל, ממאנים להינחם ולהשלים עם המציאות אף שכבר חלפו מני החורבן אלפי שנה, הבנים שגלו מעל שולחן אביהם לא יחדלו מקווי וכוסף כי ישיבם אל נוהו. ואם תימצי לומר, בעצם הערגון הזה יוסיפו נדבך ועוד נדבך לבית השלישי בהיבנותו, הוא מקדש של אש העתיד לרדת מן השמים כדברי חז"ל, היא אש הגעגועים אשר תוקד בלבותיהם. "כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו" ומה עם כל הדורות שהיו בהם צדיקים קדושי עליון ומקדשי השם? אלא הבנין זו התקוה והציפיה, ההשתוקקות אל הדביר והעבודה, אל השראת השכינה ו"רוח אלוקים שפוכה על בחיריך". אשר כל רטט ממנה הופך להיות אבן־נזר בריצפת העזרה.

הקינות שאומרים כשרי ישראל בצום החמישי, המקיימין בנפשם "לבכות ענותך אני תנים", נתחברו בידי הפייטנים הקדמונים אשר שרתה עליהם רוה"ק והטיבו למצוא מבע להמיית הלב היהודי הבוכה על חורבן ביהמ"ק וצער שכינתא דאיהי בגלותא. אפס כי מעומק המושג וקוצר המשיג, בהתמעט הלבבות, נעשתה אמירת הקינות כ"מצוות אנשים מלומדה" בגלל שרוב האנשים לא מצאים יד ורגל במכמני הלשון הפיוטית של משוררים קדושים אלה. אמנם נתחברו במרוצת הדורות כמה פירושים לסדר הקינות, במיוחד נפרץ הפירוש "מטה לוי" ו"בית לוי" שמבאר כמעט את כל הקינות במילואם, אעפ"כ לא היו עדיין הדברים שווים לכל נפש, מאחר שפעמים באו דבריו בארוכה פעמיים בקצרה, ויש שהשאיר כמה קטעים קשי־הבנה ללא פשר.

ובכדי לזכות את הרבים התעורר האברך כמדרשו, רבי בנימין זאב הלוי שישא, מגידולי ירושלים, אשר יגע ועמל והו"ל אשתקד סדר קינות מבוארות כדי שכדבריו "בעת שאנו מקוננים, שלפחות נבין את הדיבורים שאנו מוציאים מפינו, כי הבנת פירוש המלות מעוררות את הלב". טרח וחיפש במפרשים, השווה והקיש. עד שלא הניח כמעט שום תרוה או פיסקא קלה בקינות ללא ביאור צח המקרב אותן אל תפיסתנו. אף הגיה בדקדוק עצום את גוף הנוסח של הקינות לנפותו משיבושים ולצרפו מסיגים שעירבבה בהן הצנזורה הנכרית וכיו"ב. נוסף לזאת הקדים מבוא חשוב שעל־ידו אנו מתוודעים מי ומי היו מחברי הקינות. השנה הרחיב את היריעה במהדורה תניינא, בה נוספו כמה מדורים חשובים, כמו ה"קרובות" לת"ב מרבי אלעזר הקליר. שהתקין לאומרם בחזרת הש"ץ (אך מכיון שלא נהגו בהם בימינו נדפסו בסוף הקינות), סיפורי חז"ל מהחורבן בתרגום ללשה"ק בסגנון קולח, מדרש עשרה הרוגי מלכות, וסדר תיקון חצות.

"אבקר בקינות בכל שנה שלחי" מקונן מרנא ר"א הקליר. בס' "מרביצי תורה מעולם החסידות" (ח"א) מובא אודות הה"ק רבי אברהם מטשכנוב זי"ע, שציפיתו לגאולה הגיעה עד כדי כך, שאחרי אמירת קינות בת"ב לא היה לוקח את ספר הקינות להחזירו לביתו, כאומר: "מה לה לקינה בביתי? וכי לשנה הבאה אני צריך לה? והרי אני מחכה לו בכל יום שיבוא..." מאחר שלדאבון לבנו עוד לא בא, לבל ידח ממנו נדח (ה"אמרי אמת" מגור זי"ע היה אומר, מדוע יבוא משיח רוכב על החמור הפוסע לאיטו, ולא על גבי סוס דוהר שיחיש בואו? אין זאת אלא שאם עדיין נמצא אחד מפושעי ישראל אשר טרם חזר בתשובה, ולצפות אליו, שיספיק בינתיים לתקן נפשו), מוכרחים אנו לרכוש שוב גם שנה זו "קינות לתשעה באב", וכודאי כל אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל יכירו טובה למחבר רב"ז שישא. ולמכון "אור הספר" המפיץ את הקינות, שבעזרתם יכלו להבין יותר טוב את פשר הקינות, ויהיו הדברים יוצאים מן הלב. ומי יתן ויקרא קוב"ה מועד עלינו ביום זה ותגילה גם נשמחה בישועתו באמת.

א. ספרן

"פלא"
משרד לשידוכים
לחרדים וחסידים
לכל הגילים
בשעות 1־11 לפנה"צ
02־273713
02־288040

למוסדות, ארגונים ועסקים!
לוח קיר
לשנת תשמ"ח־1988
בעיצוב מיוחד
לפרטים: 03־700290

המודיע
העתון של
היהדות החרדית

הופיע גליון מס' 57
גליון חודש אב
המחיר 2 ש"ח
חטף פתח
חוברת תשבצים ושעשועים מרתקים לכל המשפחה
פרסים לפותרים
פרס ראשון — 80 ש"ח
עוד 4 פרסים ספרים
· 5 פרסי קסטות
מבצע מנויים — פרסים בחוברת
להזמנות טל. 02־520618, ת.ד. 5364 ירושלים
— להשיג בחנויות למכשירי כתיבה —

עשי בעצמך!
כל אשה יכולה לתפור לעצמה בשיטה קלה ומודרנית ובחיסכון רב
בקורס תפירה למתחילות
חולצות־חצאיות
שמלות
לציבור הדתי!
כתות מיוחדות לנשים ונערות
נסי גם את!
בית ספר לאופנה
מרים
התחלת הקורס: 16.8.87 23.8.87
ימים א'–ה' בין השעות 9.00–12.30 16.00–19.00
קורסים מקצועיים לאופנה
תעודת הסמכה
• תכנון וציור אופנה
• תדמיתנות קונפקציה
• תופרת דוגמאות (שלוו)
"יעוץ מקצועי"
פרטים והרשמה:
ירושלים החבצלת 19 02 242512 242513
תל־אביב אלנבי 19 03 658408 657945

יעקב ב. פרידמן

על ספרים וסופרים

עם הופעת הספר "באר מים חיים" לסופרת ר. פרידמן

"העוה"ז הוא עולם המעשה. א"א לבא להשלמתו אלא ע"י מעשה. וכח הציור הוא חלק מהמעשה. וכאשר האדם מזכיר לעצמו מעשה צדיקים, הוא משתמש בכח הדמיון והציור בטוב, ובזה ישיג התגברות השכל על החומר, ואז ינוצח היצר! (מרן ה"משגיח" — "אור יחזקאל" מכתב כ"א).

החלק הזה של המעשה: "הציור" הוא מן החלקות שלא עובד בכרם ישראל, לכל אורך הגלות. כל תופס קולמוס נתקל עם כתיבתו, בערפל העגום שנפרס על־פני תקופות פוריות ומזהירות בדברי ימי ישראל, רק בשל חסרונה של עט נאותה שתגיד צדקתו לעם נולד. אם המאורע עצמו השתמר איכשהוא, נגוז הברק והחן באבק הדורות, ושלד־מאורע ללא להדלוהית והויות, אינו עוד מה שהיה.

הערה מיותרת תהא זאת, אם נאמר, כי שלא כבספרות הביאוגרפית הכללית, נחשבת אצלנו "ידיעת חכמי הדור, לבם ומדותם — גופי תורה" (קובץ אגרות חזון־איש): ובאף ספרות אין צורך, כפי שנדרש בביאוגרפיה החרדית, שיהיו קוראיה "קוראים באמת" (!) (בטוי של הגרי"פ עפשטיין זצ"ל).

סוג הכתיבה הזה לא נועד — מובן מאליו — להזין צרכי דמיון, או לפרנס את יצר הבטלה והבלוי. הוא קשור קשר נמרץ — אומר מרן המשגיח — ל"מעשה"; מעדן את כלי־העשיה, מרפד את התפיסה המחשבתית ומחדד את החושים להבחין בין הטמא והטהור, בין תכלת ל"קלא אילן".

חסרונה העגום, הטראגי כמעט, של ספרות משובחת משלנו שהכה קשות את חוסן הדור שלפני השואה, הניב מפנה חיובי, אולי חיובי מדי, בתחום זה. השוק החרדי הוצף עד לסחרור בשפע של ספרים וסופרים; חלקם בעלי זיקה טבעית לעט וקסת, חלקם בעלי זיקה קרובה יותר לעולם המסחר (אם כי ספרים מן הסוג היהודי — מלמד הנסיון — גם לא השיבו על צרכי מסחר). ישנם ספרים שערכם הספרותי־חנוכי רב לאין ערוך על עשרת השקלים המושקעים בהם, כשם שישנם גם כאלה שהקורא מיצר במהלך הקריאה, שה"סדר" לא הותיר לו כמה דפים חלקים לשמוש ביתי.

באחת מאגרותיו כותב הרמב"ם, שהמפרסם ספרים (בקנה־מדה המצומצם בן זמנו!) הוא "כצועק מסוף העולם ועד סופו!". ובכן, לצעוק עד סוף העולם, או בחלק ממנו, דרושה מדה רבה של העזה ותבונות. דרוש איפה עט שיצדיק איכשהוא העזה בסדר גודל כזה.

ספרי ילדים הם ענין לעצמו. ישנם ספרים המביאים אותנו לחשד, שילדינו לוקים חלילה בצמצום שכלי... מה שרחוק כמובן מכל מציאות. ספר ילדים, גם הוא קולו הולך בחלק נכבד מעולמנו; שומה על סגנונו לְמַתֵּן אמנם נסוחים מסורבלים, אך ה־א חייב בהחלט לשמור על רמה סבירה, ועל הה־דגשים הרגשיים שלשמם מוגש הספר.

ספרי הילדים של הסופרת הנודעת ר. פרידמן מהווים חריגה מפתיעה ומעודדת מהרבה נוסחאות מקובלות. "באר מים חיים — ספרה החדש, הוא ביסודו הגשה צבעונית, רעננה, של הקֶסֶר הגדול בחותמה הספרותי. זה שהקנה לה את שמה ואת פרסומה הגדול. הספר הזה, כמו הסדרה המפוארת שקדמה לו: "מטבעות של אש", מואר בשלל ניצוצות חסידיים, ואת כַּדָּיו — המרתקים מחמת עצמם — מדשנים ניחוחות מבושמים של הודי חסידי, חצרות ואורחות־חיים בעולם שחרב. הוא מחדיר, תוך שמירה מעורלת כבוד על כללים ספרותיים, את נקודת־המוצא החסידית, לגיל שמושגי ההוד הללו טרם גובשו בלבבו.

* *
*

"...אש החלה מתלקחת... לשונותיה החלו להשתרג; לנסך את הקירות החיצוניים... קולות נפץ ורעם בקעו מעם בית הוד רושת... המולה מאין כמותה: אדם ובהמה, צאן ובקר, תמרות אש ונחלי יי"ש; קולות פרועים תהלת שכורים... ובתוך ניצב לו יושקיה עיניו שוטפות דמעות, והוא מנגן בכנורו... צלילים עגומים פשטו סביב... ר' שלמה ניצב כנגד המנגן, ורגליו נישאות ברקוד..." (פסקא מתוך הספר "באר מים חיים").

ההצגה המרתקת של זה מול זה: כעור החיים על סממניו החריפים: חביות שיכר־ניגר; תהזורי בהמות וצווחות שכורים המאבדים את שמץ־השפיות לפני חבית שיכר מתנפצת, מול ר' שלמה — יהודי של מסירות נפש המעלה את כל רכושו באש (בשל פגם במכירת חמצו) תושא רגליים בריקוד מאושר... ישקה — שיכור הולל המתרפק, שטוף־דמע על כנורו, ו"צלילים עגומים" המתנגנים לפתע מתוך ההמולה - - -

הנה לנו הסממן הדרוש! ילד, הוא יצור בעל נפש. הוא לא יֵדע לומר זאת, אבל כאשר מתארים לו טוב נגד רע, צֶדֶק נגד רֶשַׁע, הוא מתפעם על הרגשה נשגבה של "עושה הטוב", על רגש טמיר שאינו כובש לו מוצא, ועל דקות ועל תחושה. הוא יידע להבחין בין מעשה טוב גרידא, לבין דרגה של רקוד... הוא יתרגש מבכי של אושר כמהלך "נסיוך" (לאו דוקא בכי צער על אבדן שקית כסף...) ואף יבין מושג שאינו "צבוע" "שחור־לבן": פרל שיכור הוותה כר של יי"ש בשביל להתמוגג בדמעות על צלילי כנור...

תאור דורש קֶצֶב. אין אפשרות להטביע כתיבה רדודה במשפטים כמו: "דמעות אושר זלגו..." "התרגשות עצומה אחזה ב..." — בעוד מהלך הספור נותר מסורבל, מתנכר, חסר דמיון־וחיים. כל מבקר שטחי, גם נער, ידחה אינסטינקטיבית ספור המשורבב לפתע קטעים מרגשים, רק בגלל שהבנין והשעה מחייבים התרגשות...

הספר שלפנינו שומר על השלב, הקצב. שומר, על אף ההכרח לוותר על דרכי גישה מסורבכים, על אף ההכרח לְפַשֵּׁט מושגים ולתרגם מצבים לקליטה הצעירה. הוא נוטל אותנו ואת יזהושותינו יד ביד, ומרפד בהרבה רגשות ולהט חסידי את דרך הפתחים של הגאון הקדוש בעל "באר מים חיים".

רבי חיים טירר, מאבות החסידות בגליציה הבוקובינית, הטביע חותם כביר על דרכה של התפיסה החסידית באמצעות ספריו: "באר מים חיים" ו"סדורו של שבת". את תולדות המחבר, כאת ספר החיים, של מרבית גדולי דורו, כסה אבק הזמן. פרשה לעצמה היא, הדרכים והמקורות בהם השיג החומר לספר שלפנינו. כותב השורות רואה חדוש מרענן בעצם השקעת חומר בעל ערך ארכיוני רב כל כך, לשמו של הדור הצעיר.

* *
*

העולם הישיבתי מספר על רבי חיים עוזר מוילנא שהעניק לאחיינו הגרא"ע דסלר זצ"ל, בעת פרדה, את ספרו הנודע "אחיעזר". יחד עם המהדורה המתוקנת והמהודרת של ה"אחיעזר" העניק לו גם עותק מיושן מהוצאה קודמת. "הכרך המתוקן שהענקתי לך" באר לו רבי חיים עוזר, "הוא בן זמננו. הסתגל למושגים של היום... כריכת משי, אותיות מוזהבות... רציתי שתראה גם "אחיעזר" שהודפס בדור הדעה שחלף... כריכת בד אפורה ואותיות שחורות ועירות..."

דְּשְׁנוֹ של הספור הנפלא הזה לא פג היום, בעידן הספרים המצועצעים. כותב השורות המצוי בשטח הזה, יודע מה מאמץ מושקע בעיצוב הכריכה, הצבע, כותרות, כותרות משנה... דור דור וספריו אך טוב יהיה אם נזכר פעם, בדור שולג על צבע וכריכה, ואת דעתו על ספר קבע רק על סמך המסר שמספיקות ה"אותיות הקטנות".

הערה טובה כשלעצמה, אך מיותרת בנדון שלפנינו. הכל מרדים כי צבע ההדר — כרת העבוד הגראפי המרושים בספר שלפנינו — נותנים טעם לשבח כשמדובר בספרי ילדים ונוער.

כאן המקום לבקש בשם צרכני הכתיבה החרדית המשובחת, — המשך שלישי ליצירתה, הנהדרת של ר. פרידמן: "מטבעות של אש", שתבסס תוצאה כבירה להקסמת הבנה ומרשים בהודי החסידי, ולהשקת יין הרקח המשומר בכדי־בדולח מרהיבים, כידה הטובה. כותב הטורים מכיר מאות אברכים ומשפחות חסידיות, שהספרים הללו, שפורסמו בערבי חגים מעל דפי עתוננו, מלווים עם ניחוחם המיוחד את חרדות החג ומעניקים, ברעננותם ובכשרון — נופך מרשים להווי החגיגי ומשמעותו. יישר כחה וחילה!

ספר "אות ברית" על הלכות שבת לפי מנהגי הספרדים

"כל מה שלומד אדם אפילו בסדר קדשים וטהרות, הוא מקיים בזה מצוות עשה של תלמוד תורה, מ"מ עיקר לימודו חייב להיות כלימוד המביא לידי מעשה" דברים שכתב בעל ה"חפץ חיים" בהקדמתו למשנה ברורה. ואם כל לימוד המביא לידי מעשה חשוב ונחוץ לכל יהודי באשר הוא, על אחת כמה וכמה הלכות שבת.

ספרים רבים, לאין מספר, יצאו ונדפסו כבר בשנים האחרונות על הלכות שבת, אך זה לראשונה מופיע ספר על הלכות שבת לפי מנהגי בני עדות ספרד, דהיינו הלכות שמרן המחבר בשלחן ערוך סמך על ידו עליהן ופסק כמותן.

רבות הן ההלכות, ובמיוחד בדיני שבת, שחלוקות הדיעות בין האשכנזים, קרי הרמ"א, ובין הספרדים, קרי: המחבר; נכון שמחברים מבני ספרד פרסמו חיבורים בהלכות שבת, אך למרות הכל הורגש חלל ריק, ובמיוחד בהלכות המעשיות, הנהוגות לפי עדות ספרד.

הרה"ג ר' בנימין אלקיים, מחשובי כולל "חזון איש" בבני ברק וממרביצי התורה המפורסמים בדרום תל אביב, הוציא זה עתה חיבור מצויין ומושלם בשם "אות ברית", על שם שבת קדשנו שהיא האות והברית שבינינו ובין יוצר בראשית בורא העולם. את ספרו הוא מחלק ל־2 חלקים: הראשון, הלכות שבת, כולל 22 סימנים, שהם סיכום רובי ההלכות במלאכות שבת, וכאמור לפי דעת מרן ה"בית יוסף" שפסק את הוראותיו אליבא דהני שלושת עמודי ההוראה, הרי"ף הרמב"ם והרא"ש. בשולי ההלכות הפסוקות ציין הרב אלקיים מקורות על כל דין ודין מהגמרא והפוסקים, ראשונים ואחרונים. בחלק זה יש גם הרבה הלכות שנתחדשו לו בלימוד הגמרא והפוסקים בדיבוקי מילתא למילתא כדיבוק חברים בכולל "חזון איש". בחלק ראשון זה נוכל למצוא את כל הלכות שבת, בישול, שהייה וחזרה, הטמנה, דישה וסחיטת פירות, בורר, טחינה ועוד ועוד. ההלכות כתובות בסגנון צח ובהיר, קריא וברור.

החלק השני של הספר כולל חידושים וביאורים ובו 33 סימנים, ובו משא ומתן על הסוגיות המדוברות בענין ל"ט מלאכות, מבוארות לפי שיטות אחרונים וראשונים, בפלפול ובסברא, והרב בנימין אלקיים, שהוא תלמיד חכם חשוב ומפורסם, מלבן את הדברים כיד ה' הטובה עליו.

מהסכמות הרבנות מאת גדולי הפוסקים וראשי הישיבות בדורנו, ניתן להווכח איזו הערכה והערצה הם רוחשים לספר "אות ברית" ולמחברו הדגול.

ספר זה הוא פרי־ביכוריו של הרה"ג ר' בנימין אלקיים, ומעורר התפעלות בחוגי הישיבות והכוללים, בהיותו מקיף את רובי הלכות שבת השכיחות והנצרכות.

גם אנו נצטרף לברכות המעטורות בימים אלה על ראשו של המחבר שימשיך להרוות מעינותיו חוצה לתועלת הלומדים והמעיינים.

משה מיכאל צורף.

ארוכת בת עמי

חז"ל אמרו שהקב"ה הראה למשה דור דור ודורשיו. ספר ארוכת בת עמי, אשר חלקו השלישי הופיע לא מכבר, יכול לשמש דוגמה לספר דורש משובח מתאים ליָמֵינו.

המחבר הדגול הרב הגאון רבי יעקב מן רקובסקי שליט"א, רב המרכזים הרפואיים של "הדסה" בירושלים, השכיל והצליח להגיש לפני הציבור ספר ישר, אשר רבנים ודרשנים עשויים להפיק ממנו תועלת רבה בכל עת אשר הם צריכים להשמיע מדברותיהם לפני הציבור, בהזדמנות מאורעות שונים.

לא חדש הוא המחבר בעולם הרבנות והדרוש. נטוע הוא כבר דורות בעולם הזה, בבחינת "ולא ימושו", אביו הגאון רבי ברוך אבא זצ"ל, מלבד גדלותו בתורה היה אמן הדרוש וההבעה, בשעתו עמד בראש מכון מיוחד בישיבת "עץ חיים", שבו למדו מצויני הישיבה את אומנות הדרוש, במכון זה השתתפו מבחורי הישיבה, בניהם כאלו שהם מגאוני דורנו ומפאריו.

גם סבו, הגאון רבי יוסף בנימין שמעתוביץ זצ"ל בעל "ימין יוסף" על התורה, היה ידוע באמרותיו השנונות והיה משמיע חידושים גאוניים באגדה ובדרוש, ספרו שהובא לדפוס בידי נכדו הרב רקובסקי, הינו אחד מהספרים המיוחדים בשטח זה. זכות אבותיו מסייעתו, ואף הוא הולך למישרים ומשמיע בכל עת דברים עמוקים הערבים לאוזן שומעיהם.

עיקר הספר מכיל נאומים שנשא במסגרת ביה"ח הדסה. המחבר, בתוקף תפקידו רב האחריות שהוטל עליו ע"י רבה הגדול של ירושלים מרן הגרצ"פ פראנק זצ"ל, הינו עד ראיה ועד שמיעה למאורעות שונים, נסים ונפלאות, מקרי שמחה ולעומתם מקרי צער ויגון, הרב רקובסקי מלוה את בית החולים ואת המון הבאים בשעריו, ציבור הרופאים והעובדים, באהבה ובמסירות, הוא שמח בשמחתם ובצרותם לו צר. יש בספר הנאומים שנשא בהזדמנות מאורעות מדידים ועגומים, אשר כל אחד היה מעדיף לעבור מן הצד, ואילו הוא מוצא תמיד מילה מתאימה, ומר־ציץ טל של תחיה ושל עידוד וחיזוק.

המחבר מנצל היטב את העובדה, שבתי חולים מהווים לצערנו מקום מפגש לאנשים מכל גווני הקשת של הציבור, ומטבע הדברים, עצם השהות בין כתלי בית החולים בחדרי ימים כאשר האדם אין לדרכו ואינו מוכן לעצור אף לרגע־קט את מהלכו, להקשיב ולשמוע.

המחבר משמיע דברים כדורבנות, על אהבת תורה, אהבת חסד ומדות הנפש, ובעיקר על חיזוק האמונה בבורא העולם, אשר הוא מכה וחובש, מוריד שאול ויעל.

ספריו של הרב רקובסקי הם בבחינת "קנקן חדש מלא ישן", לבושו החיצוני חדיש ומהדרני, הלשון בהירה, הסגנון מלוטש, הדברים מותאמים לטעמו של בן דורנו, אף החיצוניות נאה: הגהה מדוייקת, פרטים מעודכנים, בקיצור ספר כליל השלימות, בפנימיותו ובמהותו הוא ספר הבנוי על פלג מלא מים, רעיונות מקוריים השאובים ממיטב אוצרותיה של היהדות.

המחבר צירף לספרו דברים שנשא בענייני רפואה עפ"י ההלכה, בנושא הנדסה גינטית והשקפת ההלכה לגביה, ניסויים רפואיים. האם מותר לרופא לגלות לחולה את מצבו האמיתי? נסיעות לחו"ל לשם ריפוי, הוא קורא לרופאים להושיט את כל העזרה הדרושה לחולי־לב המעוניינים לנסוע להינתח בבתי חולים בחו"ל, מכיון שלבו יודע מרת נפשו, ויש חשש שהדאגה והמתח הנפשית עלולים לגרום לשינויים משמעותיים בלבו של החולה.

הרב ש.דביר

הגיגים לפרשת השבוע - דברים

ה. אבן־שהם

דבר התורה הנצחי והקיים

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל.

רבותינו ז"ל דרשו בלשון הכתוב "כל" ללמדנו שמשה הוכיח את "כל ישראל" כאחד, בלי יוצא מן הכלל, (עי' רש"י כאן), ושכולם, בלי יוצא מן הכלל היו ראויים לשמוע ולקבל דבריו (עיין בזה בילקוט שם).

עוד מצאנו לרבותינו ז"ל שדרשו (דב"ר א, א):

הרי משה עד שלא זכה לתורה, כתיב בו, (שמות ד, י): "לא איש דברים אנכי", כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו, והתחיל לדבר דברים, מנין? ממה שקרינו בענין: "אלה הדברים אשר דיבר משה".

ומכאן, באה הדרשה ללמד שדברי תורה מרפאים את הלשון.

ושתי דרשות אלו, מאירות לנו זו את זו. ומלמדותנו בינה זו מזו: מוצאים אנו בעולם הזה, שגם ממקום שאין בו תורה כלל, יוצאים ומתהדהים דיבורים רבים למכביר, בלשון מדברת גבוהה גבוהה, ואדרבא, "קול כסיל ברוב דברים" (קהלת ה, ב), אלא שהלשון שאינה מדברת דבר תורה אינה אלא רעה חולה, היא מפיחה רוחות אכזב שאין בהם כדי להרוות את צמאון הכל, ולא כדי ללמד את הכל, ואין ברקם עומד אלא לשעה עד שהרעיון שזהר אתמול כמלוא ברקו ומשך אליו המונים נלהבים מוטל היום כפגר מובס כטיט חוצות. ואין לך חולי לשון גדול מזה, כשאין לדיבור ולרעיון כח חיים. לכן, עד שלא ניתנה תורה, אמר משה: "לא איש דברים אנכי", ומשזכה לתורה, זכה לדבר דברים "אל כל ישראל", דברים שיש בהם הכח הנצחי לדבר אל כל ישראל בכל מקום ובכל שעה. אל כל איש לרוחו לנפשו, ובכל דור ודור, מכוחה של תורת א־לקים חיים, תורת אמת, תורת נצח, המביעה רעיוני אמת ותוכחות נצח, דברים חיים וקיימים.

* * *

ארבע מדות ביושבים לפני חכמים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, בעבר הירדן, במדבר בערבה מול סוף, בין פארן ובין תפל, ולבן וחצרות ודי זהב.

כל המדרשים והמפרשים, הבינו את שמות המקומות האמורים במקרא הזה כרמזים אל מה שהיה תוכן דבריו של משה בתוכחות אלו, ורבים הרמזים שהתפרשו בפסוק זה (עיין אוה"ח עה"ת) בפנים רבות.

והרשות לדרוש רמז זה, על פי מה ששנינו (אבות ה, טו):

ארבע מדות ביושבים לפני החכמים: ספוג ומשפך משמרת ונפה ספוג — שהוא סופג את הכל; משפך — שמכניס בזו ומוציא בזו, משמרת — שמוציאה את היין וקולטת את השמרים; ונפה — שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת.

ולהבדיל ממה ששנינו שם למעלה (שם במשנה יב) על "ארבע מדות בתלמידים", ששם אין מדובר משמרים ויין ומקמח וסולת, אלא ממהירות השמיעה וקושי השכחה, שכן שם מדובר בתלמידים הבאים לשמוע דברי תורה בהלכה, שכולם יין צלול וסולת נקיה, שיש לשומעם בקיל ולא לאבדם, ואילו כאן שנוי הדבר "ביושבים לפני החכמים" ללמוד מהם אורחות חיים ותוכחות מוסר, שיש לכל יושב ויושב לפי דרכו לדעת מה לברור, מה לקלוט ומה להניח כדי לקבל סולת נקיה ויין צלול של דרך ארץ ונתיב חיים.

וזה רמז כאן בראש ספר תוכחת משה רבן של ישראל: "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל", החכם מדבר דברים "אל כל ישראל", אלא שכל אחד מישראל צריך לדעת איך לקבל כל דבר ודבר לצרכו ולתועלתו, וארבע מדות יש בשומעי תוכחת חכם:

"בעבר הירדן" — שהדברים עוברים באזני השומע מבלי להקלט במח ולב כלל, כמי הירדן העוברים ושוטפים מכאן לכאן בלי מצוא מקוה, וזוהי מדת המשפך, מכניס בזו ומוציא בזו.

"במדבר בערבה מול סוף" — בורר לו את הדיבור הערב, ומל וקולף וחודק את סופי ושיירי הדברים, אחרי הברירה והזיכוך, וזוהי מדת הנפה, להוציא את הקמח ולקלוט את הסולת.

"בין פארן ובין תופל" — אינו מבחין לברור בין הדיבור המפואר לבין הדיבור התפל, ומקבל וקולט הכל, וזוהי מידת הספוג. שהוא סופג את הכל.

"ולבן וחצרות ודי זהב" — מלבן וברור לעצמו את מה שיש להשליך החוצה מן הבית אל החצר החיצונה, את הדברים שאינם צריכים לפנים, ואילו למה שצריך לומר "די", הוא אוגר וקובץ כזהב לפני, וזוהי מידת המשמרת, שמוציאה החוצה את היין הצלול וקולטת לה את השמרים.

* * *

הוי שמח בשמחתם של ישראל

ראה, נתתי לפניכם את הארץ.

פתח הכתוב בלשון יחיד ואמר "ראה", וסיים בלשון רבים ואמר "לפניכם" (ועי' אוה"ח עה"ת כאן).

דיוק זה ניתן להדרש בכמה פנים:

לכל יחיד ויחיד מישראל אומר משה: "ראה" השתדל להכין עצמך, אתה כדי שתנתן הארץ לפני כולכם, שכל יחיד יראה וישתדל לכך, ונתן הדבר לכולם.

ולכל יחיד ויחיד מישראל אומר משה: כבר "נתתי לפניכם את הארץ", הארץ כבר נתונה לכם, ומה שאין הדבר יוצא לפועל ואינו נראה בשטח, "ראה" — אתה היחיד צריך לראות שלא תעכב בדבר.

ולכל יחיד ויחיד מישראל אומר משה: "ראה", השתדל שהארץ לא תנתן לך בלבד, אלא "לפניכם", כולכם, חייב כל יחיד להשתדל לטובת הכלל כולו, ולא לשמוח בטובתו של עצמו.

ולכל יחיד ויחיד מישראל אומר משה: "ראה", יהא הדבר "ראה" ומוצא חן וממציא סיפוק בעיניך, אשר "נתתי לפניכם את הארץ", כשהטובה נתונה לכלל כולו, יראה הדבר בעיניך וישמחך, גם אם אין אתה בעצמך ניזון אלא בקב חרובים, שמח בשמחת ישראל.

* * *

בחר לך רב שיפלס דרכיך

הבו לכם אנשים... ואשמם בראשיכם.

יש להבין למה האריך הכתוב לומר "אנשים" שאם אמר "חכמים ונבונים" יודע אני שאין מדובר כאן אלא ב"אנשים"?

אלא, הכתוב בא ללמד למי שבאים לבחור להם רב, שלא יבחרו להם מראש באיש חלש אופי שיהא הוא נכנע אל בוחריו, ונתון בידיהם כחומר ביד היוצר. שכך אמר משה לישראל: "הבו לכם" — אתם הבוחרים לכך את מי שאתם מציעים לפני לתפקיד הזה, אבל בחרו לכם "אנשים" צדיקים וגבורים, חזקי אופי, שתודעו עליהם מראש אשר אני "אשמם בראשיכם", הם יהיו נתונים על ראשיכם שלכם, לפלס לכם דרכי חיים, הגם שאתם הבוחרים וממנים אותם לתפקיד.

* * *

עשה לך רב מבני שבטך

אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם.

התואר "חכמים", "נבונים", מובן ופשוט, אלא שיש להבין מה תוכן יש בתואר "ידועים", ושכן גם להלן אומר משה: "ואקח את ראשי שבטיכם, אנשים חכמים וידועים, ואתן אותם ראשים עליכם", מה זה "ידועים"?

זו רעה חולה בקרב העם, שגם אם יכבד את התורה ואת החכמה, גם אם יקבל עליו מרותו של חכם בישראל, נקל יהא עליו לקבל מרות ולכבד חכם אשר ממרחק יבוא, ואינו מבני עירו ושבטו, ואילו אל מי שהוא מכיר מנעוריו ושכונתו יביע לצג חלקה, והוסר כבוד תורה יש כאן.

ובא משה רבינו ואומר: "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים, לשבטיכם", כל שבט יבחר את החכמים והנבונים הידועים לו, ואותם יכבד לקבל על ראשו עול הנהגתם, וזה כבוד־התורה, וזוהי אהבתה באמת.

ויותר מכך, סימן טוב וגדול הוא לחכם המנהיג שבני עירו מכירים וידועים בו מנעוריו ועולו נתון על ראשם בכבוד ויראה, הרי כאן אות אמת שיש כאן צדיק וחסיד וירא ה' מנעוריו, וזהו כבודה של תורה.

המתנה האידיאלית לבר־מצוה
ספר משלי ע"פ רבינו בחיי
וילקוט פירושים
למשפחה ולכל אותע כדאי להגיש ספר
"חנוך ילדים"
להשיג בכל בתי מסחר לספרי קודש בארץ ובחו"ל
הפצה: 02־813071

לך האדון! "חיים של אושר"
* * *
להשיג בחנויות הספרים
הפצה ראשית: דויטש, מא"ש 57 02־829973

לשבת חזון

בצלאל לנדוי

הכותל המערבי הגלוי והנסתר

אין בכוחן של מילים, ותהיינה מלית פיוט נרגשות, כדי לציין את הקשר הנפשי הקיים והעומד בין רבבות אחינו בני ישראל ובין שריד בית מקדשנו "הכותל המערבי". באשר הם שם היו אחינו בני ישראל נושאים את עיניהם אל המקום הזה מידי יום ביומו ובייחוד בימי שבת חג ומועד. ובשעה שהיו מתפללים ושופכים את נפשם בתפילתם "שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעלה ונראה - - - ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו", הם מתבוננים בדמיונם להר מרום הים, עיר הקודש והמקדש, כסמל ומזכרת.

ציורו של הכותל המערבי היה מצוי בבתו של כל יהודי, אם כשהוא קוק או מצויר על גבי המקום במיוחד בכניסה לבית, שנועד לו הדין לסמל "זכר לחורבן", אם על גבי נרתיק המחזור, על גבי המשקוף, אם על גבי כוס הקידוש, להעלות את זכר ירושלים בימי שבת ומועד. אם על גבי סבל המצות בליל הסדר, אם על גבי קישוטי הסוכה, ואם בשערי הספרים שהובאו לדפוס בעיר הקודש.

ברבבות בני ישראל בגולה היה מצויר איפוא את הכותל המערבי, כדי לקיים את הפסוק "זכרו את ה' מרחוק וירושלים תעלה על לבבכם". על גבי אחד הציורים הקדומים של הכותל המערבי, לפני מאתיים שנה ועלה, צוין "זה הכותל המערבי והיו עיני ולבי שם כל הימים".

לכותל המערבי יהדות המוני בית ישראל יומם ולילה לא יחשו, וחיבה יתירה נודעו למקום זה כי השכינה לא זזה מכותל המערבי, כדאיתא במדרשים ובזוהר הק'. ולדברי רבי ש"א לנטשיץ בספרו "כלי יקר" (ואתחנן, דברים ג כ"ה) "לפי שעוקר ראיה זו הנותרת קדושה. יתירה הוא, ע"י ראיית השכינה שבכותל מערבי, כמו שנאמר ויראו ממערב את שם ה'".

לדברי בעל "שפתי כהן" על התורה "אחת עובי כותל מערבי שם מצומצם ונכלל כל המקומות המקודשים, עד שאפשר להיות שקדושת כל ירושלים מצומצם שם".

במאמרנו האחרון על שער הרחמים הבאנו את המקורות כי במשך מאות שנים שומרי אמונים שופכים את ליבם לפני שערי הרחמים ואין עולי הרגל שהגיעו לירושלים מזכירים את הכותל המערבי. עובדה זו, חוסר איזכור הכותל מערבי, מעניקה אמינות מסוימת לאותה מסורת על הכותל המערבי שהיה מכוסה במשך מאות כלים בגלל אשפה עד אשר נחשף בלקו, והפך להיות מקום תפילה הקדוש ביותר.

את אמרנו הנוכחי נקדיש איפוא לסודות שהגיעו לידינו בפרשה זו, ועל פי דרכנו נביא את המקורות לפי סדר הזמנים, אם כי נביא טענותיהם של אלה המערערים על מסורת זו, שאינה מעיקרי אמונה.

מקורות ראשונים על גילוי וכיסוי ביסודות הכותל

לפי מדרש תנחומא (אחרי) "מקדש ראשון סלע ישכנך", ושתיה היתה נקרא — שממנה הושתת העולם, במס' סוכה נ"ג ע"א מובאים דברי רבי יוחנן "בשעה שכרה דוד שיתין, קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא, אמר דוד חמש עשרה מעלות והורידן", בשעה שכרה דוד שיתין [המערות והנקבים ביסוד המקדש] עלה התהום עד שרצה הדיח אותו. בגמרא מוסיף רב חיסדא השלמה למאמר זה, כי בשעה שהתהום רצה לשטוף את העולם, שאל דוד אם יש מי שיודע אם מותר לכתוב שם של קודש על חרס ולזרוק אותו לתהום על מנת להורידו. לא היה מי שיאמר לו דבר, דוד הזר על קריאתו "כל מי שיודע לומר ואינו אומר לי דבר יחנק בגרונו", רק אז גילה לו אחיתופל לכתוב שם קודש על חרס ולזרוק אותו לתהום. התהום ירד שש עשרה אלף אמות, עד שדוד המלך אמר חמש עשרה שירי המעלות והעלה אותו.

הקשר בין התהום והאבן השתיה הוסם אותו ובין יסוד ביהמ"ק, מוכר גם בפרקי דרבי אליעזר פרק ל"ה, שם מסופר על יעקב אבינו שיצא מבית אביו, כשהוא בן שבעים ושבע, והגיע לשם בחצי היום, וישב יעקב ולקט האבנים, ומצא אותו כלן אבן אחת, ושם אותה מצבה. מה עשה הקב"ה, נסל רגל ימינו וטבעה האבן עד עמק התהומות, ועשה אותה סניף לארץ, כאדם שעושה סניף לכפה. לפיכך נקרא "אבן שתיה" ששם הוא טבור הארץ, ומשם נמתח כל הארץ ועליה היכל ה' עומד שנאמר והאבן הזאת וכו', ולפי משנתנו ביומא לעיל האבן מכוונת כנגד קדשי קדשים. הרד"ל מסמיך מקורות בזוהר (ויחי) על פי הכתוב "על מה אבניה הטבעו".

בירושלמי מסופר כבר על התהום ביסודו של המקדש, (סנהדרין פרק י"א): "בשעה שבא דוד להפוך יסודות של ביהמ"ק חיפש חמש עשרה מאות אמין, ולא אשכח תהומא, ובסופא אשכח חד צעיץ ובעי מידמיתיה, א"ל לית אנת יכול, א"ל למה, א"ל דנא הכא כביש על תהומא, א"ל מן אימת את הכא, א"ל מן שעתה דאשמעיה רחמנא לקליה בסיני, "אנכי ה' אלקיך", רעדת ארעא ושקיעת. ואנא יהיב הכא כבוש על תהומא, אע"כ בן לא שמע ליה, כיון דרימיה, סליק תהומא ובעי לטפויי עלמא וכו'.

במדרש שמואל משולב סיפור זה עם דברי הגמרא שהובאו לעיל על אחיתופל שגילה את הסוד: "אלף ות"ק אמות חפר דוד על משתיתה של ארץ ומצא בה חרש". אמר "כל יגיעה זו שיגעתי ואח"כ מצאתי חרש". באותה שעה נתן הקב"ה פתחון פה לחרש, ואמר "אין זה מקומי אלא בשעה שנבקעה הארץ ירדתי כאן. אם אין אתה מאמיני, הרי תהום תחתי". נטלן דוד, עלה תהום והציפו, אמר "כל מאן דידע למימר מלה דמוקמיה דיין תהומא, ולא מקים ליה, יתחנק ההיה תמן אחיתופל, ואמר מלה ואוקמיה". לפי ילקוט שמעוני (תהלים ק"כ) התכוון אחיתופל שדוד ימות והוא ימלוך במקומו.

בספרי יראים מסופר שיונה בן אמיתי ראה את האבן לפני התהום, בשעה שהיה במעי הדג ועליו היה המקדש בנוי, ובני קרח עומדים ומתפללים. באבן זו נבראו שיעלמות ניתן לגלות את הקץ.

הר"מ חאגיז על גילוי הכותל בימי השולטן סאלים

המקור הידוע והנפוץ ביותר הוא ספר "פרשת אלה מסעי", הנדיר ביותר. והקטן ביותר שיצא מתחת ידי רבי משה חאגיז, בן 17 דפים. הוא פותח את דבריו בדברי רבי אלעזר בן ערך, שנתקיימה נבואתו כפי שהובאה בזוהר חדש מדרש הנעלם פרשת ויצא כ"ז ע"ב: כאשר רבי זירא נכנס לפני רבי אלעזר בן ערך, מצא אותו יושב ועיניו נובעים מאין הפוגות, מרחש בשפתותיו ובוכה, רבי זירא חזר לאחוריו, וכך היה רבי אלעזר בן ערך יושב ובוכה על אותה אבן, אבן המקודשת ביותר בכל העולם, עתידים בני אומות העולם לזלזל כך ולהניח גופותיהם של המתים לטמא את המקום המקודש וכל הטמאים יקרבו אליך. על הפסוק "ויקח מאבני המקום", מאיזה מקום, המקום הידוע, שהוא מקום התהום, ששם אבנים ששוחקים מים לכל העולם, הדא הוא דכתיב "אבנים שחקו מים" (איוב י"ד ט). האבן הזאת היתה עיקר לכולם והיתה עולה עד מקום שהיה שם ביהמ"ק.

אבן זאת שנקראת "אבן ישראל" (בראשית מ"ט כ"ד), על שנתן לבו ועיניו עליה, והקב"ה עשה אותו בית עלמים, ושמה היתה שכינתנו, ועל דא בכינא דחזינא, דעל האי אבנא זמיני לשוואה סואבת עממיא ופגרי מיתיא כאן לא יבכה — בכה רבי זירא אמר "מלאכא קדישא ידע, דין יאות הוא למיבכי עלה".

יש איפוא לקונן ולהצטער על התגשמות אותו חזון בלהות, שחזה רבי אלעזר בן ערך מגדולי ישראל, שבאותו מקום הגויים מכניסים שם את המתים וכו'. וכבר הזכרנו כי מתקופות קדומות היו המושלמים מכניסים את ארונות מתיהם לכפת "אל אקצא", ואחר היו מביאים אותם לקבורה בבית הקברות שנועד לחסום את שערי הרחמים.

לפנינו תיאור המבנים בהר הבית: "שקבע שם מקום ליד הערלים, שהוא כעין דוגמא ראשונה, וקרא לכל אותם הציורים אותם השמות כשמות אשר היה להם מקום: עזרה, תבית קודש הקדשים ומדרש שלמה". מדבריו משתמע שהכוונה לאל אקצה כדבריו "וכל מת שלהם שהוא בפיר קודם קבורה, מכניסים אותו לכיפה, שאותו החדר נקרא כהיום מדרש שלמה". הוא כביע דעתו לגבי שטח הר הבית. אך אין כאן מקום להאריך בדיון בנושא זה ואנו חוזרים למסורה על חשיפת הכותל.

בין המבנים שהמושלמים בנו על הר הבית ועל שעריו, מורגשת תשומת לב מיוחדת לבנין ה"מחכמה" במערב, ליד "שער השלשלת", ולדבריו היה זה מקומה של "לשכת הגזית" שנחשב למקום חול, ולכן היה מותר לשבת בו: "והוו בעונותינו, מקום המשפט שם הרשע (קוהלת ג ט"ז), שיושבים בה היום שופטי הגויים הנקרא קאדי, והוא נראה מקום מוכן ומזומן ומתנו לבית ועד, כמו שהיה פתח אחד לצד החיצונה, להר הבית, והוא אותו הפתח שיש לאותו בית לבוא בתוכו, ופתח שני לצד הפנימי, אשר ממנו יבואו לעזרה". והוא מוסיף, "וזה עוד סימן מובהק, שרוש מהבנין ישן, כי הוא היה מפואר מאד כבנין מלכים ממש, שכפי הנשמע בין הישמעאלים, היה חצר מלכות הקיסר שלים, כשכבש העיר, ומחכמתו בא לידי גילוי בית המקדש שהיה שם".

הר"מ חאגיז מספר על חשיפת הכותל

"וכך היא השמועה ששמעתי מפי המלומדים שבהן והבקיאים בדברי הימים של מלכות עותמאן שהם הטורקן (התורקים), שהיה תוכן גדול ביניהם — הוא ממשיך לספר — דשלש מאות שנים קודם שכבש הקיסר שלים את העיר, כתב בספרו זה לשונו, כעין חידה, "כשתתחבר ותכנס את השי"ן בשי"ן ותתגבר השין ותכנוס תוך השין כפולה". אחר שהיה מעשה אמרו שהבינו את החידה, דהיינו כשהמלך אשר יקרא שין, דהוא שלים, ימלוך בשנת שלש מאות, שהוא שין אחרת, תתגבר השין, והוא המלך, ותכנוס תוך ש', השין כפולה, דהיינו דמשק וירושלים, שכבש אותם בשנת שי"ן.

חכמי המוסלמים הם המספרים "דכשכבש המקום בחר לו לבית מושב, אותה לשכה שאמרנו שהוא בית ועד משפטם", "המחכמה" ומשם נתגלגלו הענינים עד להשיפת הכותל המערבי".

"יום אחד — הוא מתחיל את סיפורו — ראה דרך החלון אשה גויה זקנה, יותר מתשעים שנה, שהיא מביאה שק או קופה של זבל, וכשלכת שם במקום סמוך ונראה ללשכה שלו, ועל זה חרה אפו, כי אעפ"י שהיה רואה שהוא מקום אשפה, לא שת לבו, כי אמר אין להקשות על זה, למה כאן ולא במקום אחר, דגם במקום אחר היתה נופלת שאלתו, ואח"כ אין לדבר סוף, אבל האיל והוא היה שם, סמוך ונראה לחצר מלכותו, חרה אפו, איך ימלא לבם בחוצפה כזאת, להוסיף על האשפה, ולכן שלח לאחד מעבדיו להביא את האשה ההיא עם שק שלה".

"כשבאה שאל אותה מאיזה עם היותה, והיא השיבה שהיא מהרומיים, ושאל לה באיזה מקום היא דרה, השיבה לו, רחוק מכאן ארבעה ימים, ולפיכך היא עייפה ויגעה, שהיתה מחויבת כפי הנימוס שלהם, שהטילו ראש המנין [הרומיים] להביא שק או קופה של זבל על כל פנים, פעם אחת ביום — אותם הדרים בעיר, ושתי פעמים בשבוע — אותם הדרים סביבות העיר, ואחד לשלשים יום — לכל הדרים בריחוק שלשה ימים, ולהשליך במקום ההוא, לפי שהיה שם בית אלקי ישראל, וכאשר לא היו יכולים להחריבו עד היסוד, גזרו בחרם שלהם אם לא יקימו בסדר זה כדי שישתקע שמו ולא יזכר שם ישראל עוד עליו".

"ובכן, — המשיכה אותה זקנה בדבריה — אל יחר בעיני אדוני המלך, אם באתי בשק של זבל נגד הצד מלכות שלך, כי לא להכרות עיני מלכותך עשיתי, חלילה, רק מצד חיוב האמונה שלי".

המלך שמע בנחת את כל דבריה, אבל לעבדיו לעכב אותה, עד שידרוש ויחקור אם כדבריה כן הוא, ורצה לאיזה מן העבדים שילכו ויעמדו ברחוק, וכל מי שיראו מביא זבל לאותו מקום, יקחו להפיכה ויביאו לפניו. והנה גם הוא מציץ מן החרכים ומשגיח מן החלונות, אם היו באים, וכיון שראה הביאו לו עבדיו כמה וכמה כאותן המביאים, ושאל את פיהם, ומצא דבריהם מכוונים אל דברי האשה. צוה להניחם בתפיסה".

לאחר שהגיע למסקנה שכאן המקום, שבו היה בנוי בשעתו בית המקדש. החל בחשיפתו: "ופתח אוצרות כספו והזהב, ולקח לו כמה כיסים מלאות מטבעות, הלך נבל של סל ומגריפה, ותלה לו באחוריו. והוציא ברזה "כל מי שהוא אוהב למלך ורוצה לעשות לו נחת רוח, ממנו יראה וכן יעשה", הלך על האשפה, ופיזר שם כיס מעות, כדי שיהיו העניים קופצים עליה, ומחייבת המכוך יקחו מהזבל שבאשפה.

והוא עומד על גביהן. — הוא ממשיך לספר — ומזרז אותם ע"י פיזור ממון, ולשרים שלו, כדי לחייבם בסל ובמגריפה כמו שהוא בידו. היה עומד ומתעסק עם העם לפנות אותה האשפה כמותם, ומי ראה הסל המגריפה שביד המלך, הם לא יעשו כמוהו, באופן שכל אותו היום עמד שם, ומוציא כרוז בכל יום, על האופן הזה, והיה מפזר על גבי אשפה בכל יום כיס מעות.

העומדים היו כפי דבריהם כשלשים יום, יותר מעשרת אלפים איש, שהיו בפנים באותה אשפה, עד שגלה את הכותל המערבי, והיסודות הנראים היום לעין כל".

על טיפוח המקום ומתן רשות לבנינו המחודש של ביהמ"ק

בסדרת המאמרים שפורסמו ב"המודיע" לפני כחודשיים, על הציפיה לבנין המקדש, מיד לאחר חורבנו "מהרה יבנה המקדש" הגענו בקירוב לתקופת מלחמת בר כוכבא, ולפי מקורות מספר הוחל בשיקום בית המקדש, אולם גם במאות השנים הבאות היו הצעות ואף נעשו נסיונות לבנינו, ופרשה מופלאה, היא הרשות שניתנה ע"י אחד משליטי רומי שזכה על כך בתואר "יוליאנוס הכופר" שתידון על ידינו בס"ד, אולם כבר עתה נציין כדברי דוד המלך "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו" (תהלים קכז).

רמז למחשבה זו הועלה ע"י הר"מ חאגיז, אם כי הוא קבע את המועד כאלף שנה מאוחר יותר, וכן הוא משלב כאן מאמצי השלטונות המוסלמים למנוע את חילול המקום מכאן ולהבא, וכך הוא מספר "בכל אלו הימים, כל אותן הרומיים שהיו מביאים זבל, מהם היו בורחים וחוזרים לאחוריהם, ומהם היו נתפסין, ומכל התפוסים הפילו גורלות עליהם, ויצאו שלשים איש ושמונה נשים, שצוה המלך לנתח אותם לנתחים ולקובעם במסמרות סביב לעיר, ועל הכפרים הסמוכים להטיל איסור חמור על כל איש ואשה, תינוק או תינוקת, שימלאנו לבו, לזרוק על אותו מקום, כי קדוש הוא לאלקינו".

"אחר כך קרא הסולטאן סרלימאן למקצת יהודים דלים שהיו שם ודבר על לבם: "הנה מאת ה' היתה זאת לי, ושמא גרים להחזיר עטרת הבית על ישנה, כמו שהיה כאשר בנה המלך שלמה דשמו בקרבי, סולימאן=שלמה, ואתם יש לכם דין קדימה, הרי היסודות לפניכם, בנו אותה על הוצאות שלי, ואל תשגיחו בהוצאה".

"והיהודים נשבר לבם בקרבם וגעו בבכיה, ולא ענו אותו דבר, אמר להם המלך "למה אתם בוכים במקום שהיה לכם להיות שמחים, כי למחיה שלחני אלקים לכונן את בית מקדשו, אשר החריבו אותו הרומיים, ולא ידעו בערך קדושת מקום זה וסגולתו, ואם על מכון אתם דואגים, כבר אמרתי לכם כי על ההוצאות שלי תהיו בונים אותו".

ענה זקן אחד שבהם בבכיה רבה "יחי אדונינו המלך ויאריך ימים על ממלכותו, אנו עבדיך מברכים לבדך את ה' אשר יעצך, ולהחזיק לך טוב על חסדך זה האחרון מן הראשון, שאתה מתנדב בהוצאה בנין הבית, אמנם כפי אמונתנו אין בידינו לבנות הבית, לפי שאנו מאמינים ומקוים שהבית הזה יהיה בנוי לנו מאת ה' מן השמים, כשיהיה ברצונו ית' ולא זולתו".

אמר המלך אכן ידעתי כי שלמה המלך ע"ה בקש בתפלתו "וגם אל הנכרי הבא מארץ רחוקה למען שמך", והתפלל אל הבית הזה, שתהיה תפלתו נשמעת, ובכן אני אבנה אותה ואקחה לבית תפילה שלי". ואמנם המוסלמים בנו את מסגדיהם הטמאים על הר הבית המקודש.

אנו ממשיכים בהמשך סיפורו של רבי משה חאגיז "ופטרם לשלום, ונתן להם חירות דירה (חופש מגורים), וכל מלאכה שהיו יכולים להתעסק בה. כלאחד מבני עמו, חזר וביקש מהם שיתנו לו תבנית המקומות שהיה במקדש, וכפי הנראה תבנית האורך והרוחב ממה שהיה בבית ראשון ובית שני לא נתנו ודאי, אמנם מה שנתנו לו היה על גבי כותל מערבי ולפנים, ולשליש ולרביע עשו לו עזרת אנשים ועזרת נשים ועזרת כהנים, וכעין כיפה שקורין אותה בית קל ומדרש שלמה".

סיפורו של הר"מ חאגיז על גילוי הכותל בימיו של הסולטאן מובא גם ע"י הר"ה הורביץ בספרו "חיבת ירושלים", וכן ע"י רבי מנדיל ריישר בספרו שערי ירושלים: "בשנת ש' לאלף השישי נגלו יסודות ביהמ"ק שארית הפליטה ע"י מקרה, כי כאשר כבש הסולטאן את ירושלים, אוה למושב לו בלשכה אשר בה עתה בית מועד שופט ישמעאלי במערב ביהמ"ק היא לשכת הגזית, ישיבת הסנהדרין בלשונם "מאחכימא", לשון חכימא על שם חכמי הסנהדרין, ויהי היום וירא אשה זקנה נכריה מביאה שם שק מלא אשפה", והוא ממשיך בתיאור של ר' משה חאגיז וכו'.

במאמרנו הבא נביא מקורות נוספים, ומהם קדומים, ומאידך דעות שכל הסיפור הוא בתחום ההשערה והדמיון. לפי שעה נסכם את מאמרנו שהמסורה נקלטה יפה וכל העוסקים בתולדות הכותל המערבי מביאים אותה ללא הסתייגות.

כדוגמא נצטט מדברי הר"מ סוקצינסקי בספרו "עיר הקודש והמקדש", הפותח בדברי הגמרא בסוכה נ"ג ע"ב שהבאנו בראש מאמרנו, ומדגיש שדברי חז"ל כרה דוד שיתין (סוכה נ"ג) דאין כוונתם רק לכריית יסוד המקדש, משום שדוד בנה היסודות צריך היה לבנות בעומק את הכותל לתמיכת ההר, עד לרצפת הר הבית אשר עליו תבנה חומת חצר הבית.

בשלשת הצדדים, צפון מזרח ודרום של ההר, בנה דוד את היסוד רק בשעור הכריה שכרה במעבי האדמה, אבל במערב ובחלק מן הדרומית מערבית, ששם היה חלק העיר בעמק "עמק טירופיון", בנה כותל גבוה ששמש ליסוד, ומהאי טעמא דוקא כותל זה לא נחרב, כמו שלא נחרבו היסודות, כדברי חז"ל (סוטה ט ע"ב) משה ודוד לא שלטו שונאיהם במעשיהם.

הר"מ סוקצינסקי מקבל איפוא ללא עוררין את המסורת, כי במשך שנים רבות, כשלש מאות שנים, היה הכותל מכוסה בעפר, שהרי הנוסע ר' בנימין מטודילה (ד"א תתקל"ג) וכן בעל כפתור ופרח (פ"ב לאלף הנוכחי) ותיירים שאחריו לא הזכירו את הכותל המערבי, בספריהם ובאגרותיהם, רק בשנת רמ"ח מזכירו רבי עובדיה מברטנורא. וגם אז לא היה המקום היחידי הקבוע לתפלות, ועוד היו משתטחים בתפילה גם על יד חומת המזרח (שערי רחמים) או על יד חומת הדרום (שערי חולדה).

(על מקורות קודמים למסורת זו ועל הערעורים בנידון במאמרנו הבא, ערב שבת נחמו).

קויטלך — פתקאות בכותל, גילוי והסתרה גם כאן.

התמונה באדיבות גנזך קידוש ה'

תמונה עתיקה של מתפללים ליד הכותל המערבי.

יצחק אנגל

הגלות סיבתה ומשמעותה הפנימית

(ע"פ המהר"ל ועוד)

לבאור פשוט: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו" כל תינוק יודע ספר קרא בבי תלמודו את התוכחה בספר ויקרא (כ"ו, כ"ט, ל"א, ל"ב, ל"ט): "ואם בזאת לא תשמעו לי... והשימותי מקדשיכם... והשמותי אני את הארץ... ואתכם אזרה בגוים". וכן בספר דברים (כ"ח, ס"ג, ס"ד): "ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה, והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ", וכדברי חז"ל: "עבודת כוכבים והשמטת שמיטין גלות בא לעולם (שבת ל"ג א').

הנה כי כן רואים אנו ברורות, כי הגלות היא תוצאה מהפרת הברית שבין ישראל להקב"ה, בה הבטיח להם את הארץ הקדושה, על מנת שיקיימו את התורה. וכך אנו חוזרים על הדברים יום יום פעמים, בקריאת שמע של שחרית וערבית: "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם וכו' ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לכם".

ואכן נביאי ה' שעמדו להם לישראל כל ימי בית הראשון הוכיחו את העם על הפרת הברית שבינו ובין אלקיו; והזהירו את העם השכם והזהר על התוצאה המרה הצפויה להם בגלל התלקותם מדי התורה. עד שנים רבים לפני החורבן הם נבאו על הרע העתידה לבוא, על הרס המקדש על הגלות האיומה של העם. כך הורה הנביא ישעיהו בן אמוץ: "ארצכם שממה, עריכם שרופות אש, אדמתכם לנגדכם זרים אוכלים אותה, ושממה כמהפכת זרים. (ישעי' א', ז).

וכך עמד ירמיהו הנביא בשער בית ה' וקרא לעם להיטיב את דרכם ולשפר את מעשיהם, ובכן ה' הזהיר אותם שבאם לא ישובו מדרכם הרעה ומעלליהם הלא טובים: "ועשיתי לבית אשר נקרא שמי עליו אשר אתם בוטחים בו ולמקום אשר נתתי לכם ולאבותיכם, כאשר עשיתי לשילו, והשלכתי אתכם מעל פני, כאשר השלכתי את כל אחיכם את כל זרע אפרים. (ירמיה ז', יד-טו).

כל עיר על תילה בנויה...

אכן, להמונו לצערנו כל נבואותיהם הקודרות והאיומות התקיימו עד לאחת. עם ישראל שתה ומצה את קבעת כוס התרעלה עד תומה. כך היו עתים במשך כל שנות גלותינו לכל מיני פורעניות, גזרות קשות ואכזריות, שחיטות הריגות ומיתות משונות. סבל צער וייסורי תופת היו מנת חלקו של עם ישראל באנכת הגלות עד האחרון הכביד באחד כיבושי הנאצים ימ"ש.

לעומת זה אותם העמים, אשר ישראל סבלו כל כך מידם ומזעמת הצריצה, עדיין לא באו על עונם, וגמול ידם לא הושב להם. יותר על כן יש מהם אשר יושבים שלוים תחת גפנם ותאנתם וכל רע לא אירע להם.

וכאן בוקעת ועולה אותה השאלה החמורה והמציקה, אמנם קטנה בינתנו ועמוקה דעתנו מלהשיג הדברים הנעלים במכבשונה של ההויה וההנהגה המופלאה המכוסה של קורא הדורות מראש, ברם השאלה כאילו צצה מאליה, הלא נתונה לנו מנוח — כל אימת שאנו מתבוננים במצבנו הקשה והמיוחד של עם ישראל, במשך שנות גלותנו הארוכים.

המהר"ל מפראג זיע"א אחד מגדולי ההוגים והמעמיקים במחשבת היהדות הרחיב את דבריו בנושא המיוחד הזה ודן בו מכל צדדיו והבטיו. נמסור גם את השאלה בלשונו הוא: "יש לך לשאול, למה זה ועל מה זה באו על אותם שהם עם ה' רבוי הצרות המשונות, והרי הגוים חוטאים ולא מצאנו שבאו עליהם פורענות כמו שבאו על אותם שהם עם ה', ובשביל זה לא תספיק התשובה, שהחטא הוא והיה הגורם, באשר אין ספק שנמצא החטא גם כן בשאר האומות יותר ויותר ולא באו עליהם הפורענות כל כך".

השאלה נוקבת ויורדת, אכן עונותינו עשו אלה ובפשעכם שולחה אמכם, ברם מדוע על עם ישראל לסבול יותר מכל אומה ולשון היהודים פי כמה וכמה מהם? מדוע מדת הדין פוגעת דוקא בעם ה' הנעלה והמרומם ולא באומות הגרועות והשפלות?

המהר"ל מדגיש: "כי לגודל הקושיא הזאת לא תספיק תשובה רגילה יש להשיב עליה בהרחבה פנים עד שתסולק השאלה מכל וכל" נגשה ללכת אט אט בעקבות המקובל האלוקי, אשר דבריו משמש יסוד ובסיס למשנתם של בעלי המחשבה הדגולים ברוחות שלאחריו וביחוד לתלמידי הבעש"ט הק' ותלמידי תלמידיו זיע"א.

רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה...

מתוך ההעמקות מקפת בנושא, ומתוך חדירה לעומק השאלה והתבוננות רחבה במקורות חז"ל, מגיע המהר"ל לידי הנחה מבונת ומפתיעה. והיא: שדוקא עם ישראל, מפני שהם עם ה' — עם הנבחר, מוטל עליהם לסבול יותר על חטאם משאר העמים: מתוך שהם כל כך נעלים ומרוממים מעצם הויתם, הרי החטא הקטן ביותר — מיד פוגם ועושה רושם בולט ביותר. חשיבותם ומעלתם היא המטילה עליהם אחריות כבדה ביותר, והיא היא המחייבת אותם במשנה זהירות: אינו דומה שר המלך הנכבד ונשוא הפנים הפוגע באדונו לאדם פשוט המזלזל בו.

"כי הפגם של החטא בישראל — מציין המהר"ל — הוא הרבה יותר גדול מאצל שאר האומות, וזה מרוב מעלתם וקדושתם ולכן העונש הוא גם יותר גדול וכדברי חז"ל (ב"ק נ' א') על הפסוק (תהלים נ' ג'): "וסביביו נשערה מאד" — מלמד שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, כי לגודל קדושתם אין ראוי להם חטא כלל, ולפיכך החטא אצלם יותר מושך היציאה מן הראוי, ממה שמושך החטא לאומות העולם."

כן הדבר במציאות הטבעית, רק על הבגד הלבן והצח ביותר גם הכתם הקטן והזעיר ביותר בולט הוא ונראה מיד לעין. עם ישראל לפי שרשו אור צח ומצוחצח הוא — כך, שגם הגוף החומרי הקטן ביותר מסתיר את אורו המלא ומטיל צל. כדי שעם ישראל יגיע לידי יעודו הנשגב, צריך הוא להטהר מכל סיג ופגם, לעבור זיכוך אחר זיכוך עד היותו כולו זהב טהור קודש לה'.

נקודת מבט זו על העונש מוצאים אנו גם בפירושו של הרד"ק, על הפסוק (עמוס ג', ב') "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה, על כן אפקוד עליכם את עונותיכם" — לפי שידעתי אתכם ובחרתי בכם מכל עם, לפיכך אפקוד עליכם את כל עונותיכם" — שאתם ראיתם וידעתם את כל אותותי ומופתי שעשיתי לכם, והטבותי לכם, לפיכך הדין הוא שאפקוד עליכם עונותיכם כי המלך יכעס על עבדיו העומדים לפניו אם יעברו מצותו, יותר ממה שיכעס על אחרים הרחוקים ממנו: כי משפחות העכו"ם איננו חושש להם אם יסיבו או יקרבו, אלא אם יהיה חמס כדור המבול... אבל ישראל לפי שהם קרובים אלי אעניש על עונם כמו שכתוב: "בקרובי אקדש"...

יוצא אם כן שבתוך השאלה עצמה כלולה התשובה: דוקא ישראל שהם כל כך קרובים למקום, עין של מעלה צופיה עליהם תמיד, ונתבעים הם בעונש מיד על כל דבר עבירה ועון, קטן וגדול.

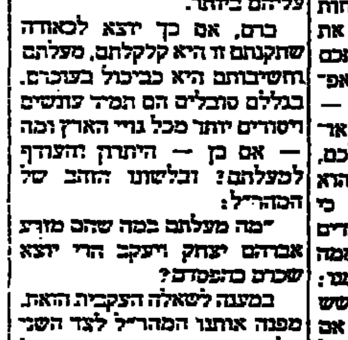

רום מעלתם וגודל ערכם היא המעמידה אותם בין אלה היושבים ראשונה בפמליה של מעלה והיא היא הגורמת למדת הדין המתוחה עליהם ביותר.

ברם, אם כך יוצא לכאורה שתקנתם זו היא קלקלתם, מעלתם וחשיבותם היא כביכול בעוכרם. בגללם סובלים הם תמיד עונשים ויסורים יותר מכל גויי הארץ וכה — אם כן — היתרון והעדיף למעלתם? ובלשונו הזהב של המהר"ל:

"מה מעלתם במה שהם מזרע אברהם יצחק ויעקב הרי יוצא שכרם בהפסדם?

במענה לשאלה העקבית הזאת, מפנה אותנו המהר"ל לצד השני של המטבע: כשם שהעונש על העבירות הוא מופלג ומיוחד, כך גם השכר על המצוות הוא לאין ערוך ושיעור. כללו של דבר, קנה המדה אצל עם ישראל הוא שונה לגמרי מאשר אצל אומות העולם הן לרע ח"ו והן לטוב:

"זה לעומת זה, כי אם ישראל קרובים אל העונש כן הטעם שאינם... כן השי"ת, בשביל מצוה אחת קטנה נותן להם שכר גדול מאד מה שאינו נוהג אצל הגוים". וכידוע מדה טובה מרובה ממדת פורענות.

"ונתנך ה' עליון על כל גויי הארץ"

זאת ועוד, עם ה' מצד שרשו כולו רוחני, מופשט ונבדל מן החומריות הגסות, ואומות העולם כל שרשם בחומר ובגשמיות. גם הנפש שבקרבם כפופה לחומר והוא המושל עליה, מה שאין כן בישראל החומר כפוף ובטל לנפש:

"אצל אומות העולם הנפש בטלה אצל הגוף וכאילו היה כולו גוף החומר בלבד ואצל ישראל בטל החומר אצל הנפש, ואין החומר רק נושא שעליו רוכבת הנפש". קיצורו של דבר: ישראל בבחי' נפש וצורה ואומות העולם בבחי' גוף החומר.

הכלל היהודי בכל הבריאה הוא: כי הצורה היא הפועלת ומושלת בחומר. על כן כאשר הכל כתיקונו וכסדרו — "כאשר ישראל עושים רצונו של מקום הם באמת מושלים על כל האומות. ואז מתקיים הכתוב הנאמר בברכה: "ונתנך ה' עליון על כל גויי הארץ". הם כאשר הם במדרגה השלימות, אז יש להם משפט ומדרגת הצורה". ברם כאשר אין ישראל עושים רצונו של מקום אזי העולם יוצא מסדרו הראוי ונהפך הגלגל רח"ל. כי כאשר יוצאים הם מן השלימות, כאילו ח"ו אין להם מציאות כלל, וכאילו הם נעדרים, ואז הכל מושלים עליהם" והוי הכוונה "הצורה", כאשר איננה בשלימות מאבדת היא את כל ערכה כחה וחוסנה עד שהיא פשוט בטלה ח"ו. ולעומת זה כאשר היא בשלמותה ומלואה — שלטונה ותוקפה היא בלתי מצומצם ובלתי מוגבל.

ומכאן מסקנה חשובה ביותר, תוצאה מכרעת: "שאין לישראל שום מדרגה בינונית או שהם מושלים על הכל, או שכולם מושלים עליהם".

המהר"ל הק' מבסס בזה על דברי המדרש על הפסוק: "אל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו (במדבר כ"ג, כ"ב) וכך היא מרוחו — חטאו קבצא כהדין כצוף, שנאמר: "אפרים כעוף יתעופף (הושע ט' י"א). זכו — מרום אותם לכוכבים כעוף שנאמר (ישעי' ס', ח') מי אלה כעב תעופינה". לאמר: קלותו של העוף ותכונת הצפיפה שלו מרמזת על הבחינה הרוחנית של ישראל. זכו מדרגת העוף גם להם שהי מהירה: שאם הם עושים רצונו של מקום כדוגמת העוף עולים הם ונהיו רוממים "ואם חטאו קבצא" — אזי מודים כעוף שהצורה שאין בה שלימות כאילו היא בטילה וכאילו אין לה מציאות כלל ח"ו.

אתם נצבים היום כולכם

כך הם דברי חז"ל במסכת מגילה (ט"ז א'): דרש ר' יהודה "כי נפל תפול לפניו (אסתר ו' י"ג) שתי נפילות הללו למה? מלמד שאומה זו נמשלת לעפר ונמשלה לכוכבי שמים, אם יורדין, יורדין לעפר ואם עולים, עולים עד לרקיע. בשני המשלים של הכוכב והעפר מגלה המהר"ל יעוד נפלא אחד. והוא, שגם בתוך ירידתם בעומק נפילתם יש הכח לקיום של תקוה, מקור נתה ההצלה כאמור: (ויקרא כ"ו מ"ד) "אף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם". המשל הראשון מדמה את ישראל לעפר, פורח היורד גם לארץ וכן הגדל: כשהן יורדין, יורדין עד לעפר... לאמר לך, אמנם עפר זה כולם דורכים ודוחסים עליו אבל אין גם כעפר דבר יציב וקיים. האדמה היא היסוד הבסיס לכל דבר — "והארץ לעולם עומדת" — ללמדך, שאין הצרות והיסורים באים ח"ו לכלות את ישראל, אלא לזקק ולצרפן והן מעמידים וקיימים אותם בארץ הלזו, אשר לעולם היא עומדת.

סוף דבר: מטרת הגלות היא איפוא, לתקן ולהכשיר את ישראל לקראת יעודיו הרוחניים הכבירים, להזדכך ולהטהר מכל הטינופת והטומאה שנדבקה בהם, כדי שיהיו ראויים לאור הגאולה השלימה לאורה של משיח, ואז יתקיים בהם המקרא: "שמחנו כימות עיניתנו שנות ראינו רעה" — כי כל הימים שהיו ישראל בגלות, ואור לא נגה עליהם; אותו האור הראוי לאותם הימים לא נאבד. הקב"ה גנזו באוצרותיו וכשיגיע הזמן לפתוח אותם, אז יצא כל האור ההוא באחד, ואז יהיה זמן שמחה לישראל אשר כמוהו לא נהיתה (המהר"ל, נצח ישראל, מאמר הגאולה)

ORS בני-ברק
עבודה זמנית וקבועה
בס"ד
דרושים
★ סוכנים
להפצת מוצרי אלקטרוניקה
לאזורים: מרכז, ירושלים והדרום (ב"ש) חיפה והצפון.
בעלי רכב, נסיון וחוש מסחרי
★ אנשי תחזוקה
עם רקע טכני, לעבודות אחזקה במלון.
★ מלצרים
בעלי נסיון בלבד, לעבודה במלון
★ מלוה
לאדם מבוגר, כולל לינה
(דובר אידיש)
★ "שף" / טבח
בעלי נסיון בלבד
העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ומתנאים סוציאליים מלאים!
טל: 03-702148
בני ברק, רח' רבי עקיבא 65 (הכניסה מרח' ירושלים 10)
או. אר. אס... וזה עובד!

هكذا من الأصل

ענבי השביעית גדלו בשפע רב למרות אזהרות מומחי החקלאות

"הזמירה המוקדמת תהרוס את הכרמים" - הזהירו, אך השנה הניבו אשכולות בכמות הגדולה מאשתקד ★ קומביין הבציר המיוחד במינו "הסתער" על משוכות הגפנים ★ הכורמים ועובדי היקב - שלוחי בית הדין בראשות הגר"נ קרליץ ★ בעוד שבועיים-שלושה תחל חלוקת מיץ הענבים והיין במחיר שנקבע ע"י בית הדין ★ התקוה לשנות השמיטה הבאות: בציר ענבי שביעית בכל כרמי ישראל

מאת אמיתי שולמן

בשטחי הכרמים ליד קיבוץ שעלבים שבעמק איילון העלו [illegible] אבק. חקלאים בכובעי קש, רכובים על טרקטורים [illegible] לעבר כרמי הגפנים.

ביִמים כתיקנם לא היו יכולים החקלאים להתעסק בקבלות פנים לאורחים. אלא שבשנת השמיטה שונים פני הדברים. העבודות המעטות המוטלות עליהם בשנת השמיטה, מאפשרות להם לשבת בהיכלה של תורה, ללמוד דף יומי ופרשת השבוע ולעסוק בעניני הלכה הקשורים למצוות התלויות בארץ. וכאשר באים אורחים כה רבים, כיצד זה לא יצאו לדרוש בשלומם.

אנדאס נקבצו האורחים לפאתי הכרם, מלווים בחקלאי שעלבים, שהסבירו להם כיצד מקיימים משק בשנת שביעית. "הכרם כולו הופקר לכל מאן דבעי מבלי להקפיד להיתר מכיה". אמרו הכורמים. "אנחנו הפכנו להיות שלוחי בית דין, בית דינו של הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א מבני-ברק, ופועלים בכל דבר קטן כגדול לפי הנחיותיו".

מאי משמע "פועלים"? הרי, בעצם, לא נעשו כל עבודות בכרמים, מלבד כאלו שבהן יש הכרח וכהתאם להלכה?

ובכן — היא הנותנת. ראשית: עבודות המותרות לפי ההלכה. ריסוס, הדברת מזיקים וכדו'. אך העיקר, מה שנעשה עוד לפני ראש השנה של שנת השמיטה: זמירת הגפנים.

זמירת הגפנים, היא עבודת כרם הנעשית מדי שנה. הכורמים זומרים את הגפן באמצעיתה. מעל המקום שבו צומחות בדי הגפן מציץ שתי "עינים" על הגבעול. החיתוך. היא הזמירה, "מעוררת" את צמיחת הגפן ומהרת אותו. עד שמתפתח אשכול הענבים, שממנו עושים את היין או את מיץ הענבים. הכל כהתאם לזן ולסוג הענבים.

מדי שנה זומרים הכורמים את הגפנים לאחר החורף. הזמירה "מעוררת" את הגפנים מתרדמת החורף הארוכה. ובשילוב עם שמש האביב מתפתחים הענבים במהירות הרצויה.

● חקלאות בשביעית ובכל שנה

אלא ששלוחי בית דין לא נהגים ככל החקלאים. כאן פועלים חוקים והוראות אחרות. כל התורות החקלאיות והשיטות הידועות בעולם בתחום זה — יפות לשעתן. בשנת השביעית יש מצב אחר. אם בכל שנה, כאמור, נעשית הזמירה לאחר החורף, כאן הורה בית הדין להמיר את הכרמים כולם לפני החורף. והוא שאמרנו: עוד לפני ראש השנה של השנה השביעית היו כל כרמי הגפנים זמורים כדת וכדין.

הזמירה המוקדמת הזו נעשתה לא רק בכרמי שעלבים. גם כורמי הישובים מתתיהו, גימזו, מבוא חורון, כוכב השחר ויסודות, כולם ישובי פא"י, הפקידו את כרמיהם היו שלוחי בית דין. גם הם זמרו את גפניהם בסוף השנה הששית, בדיוק כפי שהורה להם בית הדין.

השמועה על הזמירה המוקדמת, חסרת התקדים במדינה ואולי בעולם כולו, לשתה לה כנפיים בעולם החקלאי. כורמים ותיקים מכל רחבי הארץ התעניינו והביעו תדהמה. פנו לכורמים שלוחי-בית-הדין ושאלו: "מדוע זמרתם בטרם זמן? הרי הדבר עלול לסכן את הכרמים"?

כל כורם יודע מה משמעות הזמירה המוקדמת. אם זמירה בעונה "מעוררת" את הגפן וגורמת לה להבשיל כראוי ובזמן, זמירה מוקדמת עלולה להזיק לגפן ואף לייבשה לחלוטין. בלבד הזמירה שלאחר החורף עשויה "תרדמת החורף" להימשך והגפן עלולה שלא "להתעורר". גם אם "תתעורר", הדבר עלול לבוא באיחור רב, ולאו הבשלה בזמן.

אך עלול לקרות דבר חמור מכל אלה. זמירה מוקדמת עלולה להצמיח שריגים דקים מדי וארוכים, שאינן מתאימות לצמיחת אשכולות הענבים. אם אכן כך יקרה, כמו גם אם אין הגפן "מתעוררת" בזמן, הרי שבבוא האביב והקיץ השפעת השמש על הכרם מתהפכת: במקום לזרז צמיחה — מתייבשת הגפן וכל העמל שהושקע במשך שנים, ולפעמים עשרות שנים, יורד לטמיון. די לציין, שנטיעת דונם גפנים עולה 1,500 דולר, מלבד עלות כל העבודה והגידול שאחר-כך. ואם מדובר באלפי דונמים, הרי שההשקעה היא של עשרות מליוני דולרים.

חבריהם של הכורמים שלוחי-בית-דין הביעו פליאה על הסיכון הגבוה שחבריהם לוקחים על עצמם. הם לא הסתפקו רק בעצות ידידותיות. אלא מצאו לנכון להזהיר, כי כל הכרמים במקומות שם נעשתה זמירה מוקדמת עלולים להתחסל.

● תחזיות שחורות מול המציאות

הדבר הגיע גם לאזני ראשי הסוכנות ומשרד החקלאות. כמה מהם התבטאו, ש"הכורמים האלה יכולים להביא בלדוזרים ולחרוש את הכרמים שיתייבשו תוך חודשים ספורים". הם לא הסתפקו רק בדברים שבעל-פה. אחד מהם, האחראי על ענף הכרמים, הודיע בחודש חשון השתא, חודשיים לאחר הזמירה המוקדמת, כי הנזקים של הזמירה נראים כבר בעין. הוא הודיע, שלכורמים נגרמו נזקים קשים, שלא יחלפו במהרה, והציע ללמוד לקח לשנות השמיטה הבאות.

אולם החקלאים שזמרו לפי הוראות בית הדין לא נבהלו מכל מה ששמעו. הם הודו לחבריהם ולכל היועצים ונשארו בשלהם. "כאן פועלים חוקים אחרים", אמרו אותם גיבורי כח עושי דברו לכורמים מרחבי הארץ, שלא חדלו מלהתפלא על הסיכון שלקחו על עצמם. "נחיה ונראה", אמרו.

החורף עבר, כמוהו האביב והקיץ בעקבותיו. אנשי יקבי כרמל מזרחי הופיעו בכרמים ה"מחוסלים", ועכשיו הגיע תור התדהמה שלהם. "זה לא יתכן. שפע כזה של פרי הגפן למרות זמירה מוקדמת? ממש נס".

מדי שבוע ביקרו אנשי היקב כדי לראות. מתי תגיע כתיקונם הענבים לרמה הדרושה לתחילת הבציר. לפני שבועיים ניתן האות וההכנות נכנסו ל"הילוך גבוה".

כרמי שעלבים. כמו ביתר הישובים שומרי שביעית, נטעו מעל משוכות, הניצבות בשורות ארוכות. קילומטרים של משוכות הע[..]ליהן גפנים בשפע. הכרמים שהיו צריכים להיות יבשים, לפי כל כללי התורות החקלאיות, לא פעלו לפי התכניות של המומחים. לא זו בלבד שהצמיחו אשכולות ענבים יפים, אלא שהכמות גדולה יותר מזו של אשתקד.

● הקומביין "מסתער"

הקומביין הענקי והמיוחד לבציר התנוע ויצא לעבר הכרמים. זהו טרקטור ענקי, שריחה גדול מצוי בין הגלגלים הימניים והשמאליים שלו, בצורה כזו המותירה לו די מקום למעבר בעל לשורות הארוכות של משוכות הגפנים.

הנה כך מתבצע הבציר: הקומביין הגדול "מסתער" על משוכת הגפנים. שני גלגלים מימין ושנים משמאל והגפנים מתחת לגחונו. לוחות מיוחדים מתחילים לנענע את שריגי הגפנים בחוזקה, עד שהאשכולות משירים את הענבים. למטה מעביר את הפרי שנבצר זה עתה מסוע מיוחד מעלה-מעלה, לעבר כלי הקיבול הנמצא בחלקו האחורי של הקומביין.

הבציר בשעלבים הוא מחזה מיוחד במינו, ולדברי החקלאים המקומיים גם הקומביין הזה הוא יחיד מסוגו בארץ ואולי בעולם כולו. יש כלים חדישים ממנו, אבל אלו אינם מחזיקים מעמד יותר מ-4-5 שנים. "הקומביין המיושן שלנו חזק כפלדה ומחזיק מעמד כבר שנים רבות".

כמעט מיותר לומר שאותם גיבורי כח עושי דברו, החקלאים שלוחי בית הדין של הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, לא ימהרו להזמין לחגיגת הבציר את היועצים והמזהירים למיניהם. לדידם של אלו, כרמי שעלבים כבר לא קיימים בכלל, או לפחות נפגעו בצורה קשה ביותר. אלא שהמציאות, כידוע, טופחת על פניהם.

הם הזמינו את הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א וחברי בית הדין שלו, כדי שיעקבו מקרוב אחר הבציר ויראו כיצד נבצרים הענבים הללו, הקדושים בקדושת שביעית. לראשונה בישראל ובעולם כולו.

ההתרגשות מובנת. שיירת המכוניות של האורחים כבר עמדה והמתינה, עד שהגיע הגר"נ קרליץ ועמו חברי בית הדין מבני ברק. מה שראו היה מעל ומעבר למצופה. שריגי גפן ארוכות, עמוסות באשכולות ענבים עסיסיים ומתוקים. הכל הפקר. כל אחד יכול ליטול מכאן כרצונו.

המנוע של הקומביין הגדול מותנע והבציר מתחיל. תוך דקות ספורות וכבר שורת גפנים ארוכה מעורטלת מאשכולות הענבים, שאך זה עתה עוד היו עליה בשפע. עכשיו נראים האשכולות בלי הענבים, בדיוק כמו האשכול שכל אחד מאתנו אוכל בביתו. כאילו הורידה יד נעלמה את הענבים עצמם מהזמורות.

ענין הבציר כפי שנראה במחוש — מרשים ביותר. עוד מספר דקות, וכבר אפשר להמשיך כרכנו. הקומביין נעלם הרחק לאורך משוכות הכרמים. הגר"נ קרליץ שליט"א הביע את שביעות רצונו משמירת הכללים שקבע ואנו פונים לעבר יקבי כרמל מזרחי. שלצורך ענבי השביעית הפכו גם הם לשלוחי בית הדין.

● כורמים ויקב שלוחי בית דין

עד שהגענו ליקב, התברר, כי כל כורם, המקבל על עצמו להיות שליח בית דין, הדבר נעשה בחתימת ידו ובכתב. מוותר גם על הכנסה גדולה שהיתה צפויה לו מעבי כרמו. שהרי אם זן הענבים יכול לתת לו מחיר של עד 1,000 דולר לטון, עכשיו הוא מקבל רק עבור הוצאות בלבד, כנהוג לגבי שליח בית דין. הכורמים שקדו למלא מתחילת השנה טפסים מיוחדים, בם פירטו הוצאות דלק והוצאות עבודה אחרות, ורק אותן קיבלו מבית הדין.

גם ביקב שורות התרגשות. אנשי היקב, שבכל שנה ושנה מקפידים על הידור רב בעשיית יינות ומיץ ענבים למהדרין, מלאי

(המשך מעמוד י"ד)

חברי בית הדין ורב אגודת הכורמים עוקבים אחרי הענבים הנשפכים למיכלי הענק ביקב.

בית הדין סוקר מקרוב את הגפנים בכרמי שעלבים. מימין: אחד החקלאים; הגר"נ קרליץ, הרה"ג ראי"י ינובסקי, הרה"ג י. רוס, הרה"ג י. סילמן והרה"ג י. אפרתי.

הקומביין הגדול "מסתער" על משוכות הגפנים עם החל הבציר. משמאל: חברי בית הדין והחקלאים.

אתיופיה — דמותו של עריץ — מאת ד"ן

אלה ברעב ואלה בויסקי

האיש שהביא לידיעת העולם את דבר הרעב באתיופיה תוקף את המשטר בארצו ומאשים את הנשיא מנגיסטו שסבלם של המוני בני עמו והסכנה שריחפה עליהם כלל לא עניינה אותו. בשעה שעשרות אלפים נפחו נשמתם בדרכם למחנות הצלה ולמצוא קצת מזון עסקו הנשיא וממשלתו בתכנון חגיגות נצחון וייבאו וויסקי למסיבות הוללות בעיר הבירה

הרעב האתיופי הנורא, שבו מצאו את מותם למעלה ממיליון בני אדם, "אסור היה שיקרה". אך הוא אירע בגלל קשיחות לבו ואכזריותו של האיש החזק באתיופיה, הקולונל מנגיסטו היילה מאריאם. כך עולה מדבריו של האדם שניצח על מלאכת ההצלה בממשלת אתיופיה. האיש, דאווית וולדה גיאורגיס, שערק משורות המשטר ונמלט לפני כשנה ללונדון, הפר לאחרונה את השתיקה שגזר על עצמו, והוא מתאר במלים מפתיעות בחריפות את מה שהוא מכנה "אסון שנגרם בידי אדם".

"באבדן הנורא הזה של חיי אדם, ובסבל הלא יתואר, ניתן היה לטפל טוב יותר ומהר הרבה יותר, וניתן היה למנוע אותם לגמרי", הכריז גיאורגיס לפני הציבור שהתאסף לאחרונה במכון המלכותי לענינים בינלאומיים בלונדון. והוא מוסיף, "למרות הכל נקפו חודשים וכלום לא נעשה, וזאת בתקופה בה בזבז מנגיסטו מיליונים על חגיגות לציון המהפכה שהביאה לעלייתו לשלטון. כמה אירוניה יש בכך שמהפכה זו באה על כנפי הבשורה לחיים טובים ומאושרים יותר לפרט ולכלל. המשטר של מנגיסטו פנה עורף בברוטאליות ובציניות לאידיאלים של המהפכה שחוללו הוא ואנשיו.

"כאיש שהיה אחראי להביא את הידיעה על הרעב לתודעת העולם, לעורר להושטת עזרה ולפקח על כל פעולות הסיוע וההצלה, מצוי הייתי במרכזם של האירועים הנוראים. כמה מתסכל הוא שבתוקף תפקידי זה נאלצתי פעמים רבות לעקוף את האדישות, הבערות ואף ההתנגדות של ראשי ממשלתי שלי כדי להביא מזון וסיוע לאומללים הרעבים. בחודשים שלאחר שהגשתי את הדו"ח המדאיג הראשון על הרעב המשמש ובא, נתקיימו פגישות אחר פגישות של הדרג הממשלתי הבכיר, אך אלה היו מוקדשות אך ורק לנושא אחד — איך להגביר את הסטגנציות ההרשם של החגיגות המתקרבות ובאות. זכורה לי במיוחד פגישה שנערכה בסוף יולי 1983 כאשר במרבית חלקי הארץ לא ירדו גשמים. במהלך שלושת ימי הפגישה, בה נטלו חלק הנשיא וכל פמלייתו, לא הוזכר הרעב השורר במדינה ולו במילה אחת. רק הדמות אתיופיה, המשגשגת, הבלתי תלויה, [illegible] של אפריקה, נישאו בפי הנשיא.

בעוד החגיגות לציון 10 השנים למהפכה קרבות ובאות, וההכנות תוכפות ובאות, החלו להגיע ידיעות על כך שמספר המתים ברעב מגיע ל-17,000 ביום. מובן שמספרים אלה הגיעו ממקומות ישוב מוכרים ומחנות הצלה שהוקמו, אך יש לשער שהיה גם מספר גדול של נפגעים בכפרים נידחים ובאזורים שאין גישה אליהם. דרכי אתיופיה מלאות היו במאות אלפי איש שנסו מכפריהם כנוסת בהלה, כשרגליה נושאות אותם בקושי רב אל כיוונים שמשם באו שמועות על המצאות מזון. פליטים אלה השאירו את הזקנים והחולים לגורלם המר, ובחרו כשהם משאירים מאחוריהם הכל.

60 אחוזים מהנמלטים לא הגיעו כלל ליעדיהם. הם מתו בדרכים מרעב, או שהיו חלשים מדי מכדי להגן על עצמם ממלתעותיהן של חיות טרף. אך בכל זאת הגיעו אלפים רבים אל מחנות ההצלה, ומה שחשוב יותר, אל הבירה. ואז, כאשר הגיעו לאזניו של מנגיסטו השמועות על אלפי השלדים החיים עוטי הסחבות המתקרבים לאדיס אבבה, נדרך הנשיא לפתע לפעולה. משטרת אתיופיה נצטוותה לחסום בגופה, ממש גדר חי של שוטרים, כדי למנוע מהרעבים מלהגיע לבירה ולפגום באווירת החגיגות והשמחה. בעוד הארגון המרכזי לפערות. לות החודש עמל יומם ולילה כדי להביא לידיעת הקהילה הבינלאומית את דבר האסון הפוקד את אתיופיה, עמלו אמצעי התקשורת הממשלתיים באתיופיה עצמה בהצפנת הידיעות על הרעב והסתרתן מהאוכלוסיה.

במשך כל אותה תקופה בה הלך הרעב והחמיר, ולמעלה ממיליון בני אדם מצאו בו את מותם, היתה דעתו של מנגיסטו נתונה לחגיגות העשור, לצבא ולאוכלוסיה העירונית, במיוחד זו שבאדיס אבבה הבירה. הוא הד[illegible] לא יכולתי לעמוד מנגד ונסיתי להעמיד אותו על חומרת המצב באיזורי הארץ, אך הוא היסה אותי בגסות ודיבר בתקיפות על הצורך לדאוג לכך שהצבא ואזרחי הבירה יהיו מרוצים ושבעי רצון, לפחות עד לאחר החגיגות. בסיום אותה פגישה דרש ממני שלא לראות את פניו עד לחודש אוקטובר, עד כדי כך כעס עלי ועל עמדותי.

ביוזמתי התמנו שני כתבים משירות השידור הבריטי, האלה הכינו סרט על אימי הבצורת ומצוקת אזרחי אתיופיה. סרט זה שהראה אתיופים מדי רעב ללא כבוד לעורם שצפד על בשרם וללא תקוה בעיניהם, הוא שעורר לפתע את מצפון העולם. ממשלות, ארגונים פרטיים ואנשים מכל שדרות החיים החלו נחלצים לעזרה, ומיליונים בעולם כולו, בהם אף ילדים וזקנים החיים על פנסיה, הרעיפו על אתיופיה את הסיוע.

מנגיסטו היה חסר אונים אל מול היוזמה הדינמית שהחלה לפתע לשטוף את הארץ, יוזמה שלמעשה היה הוא צריך לעודד וליזום. מול עיניו ראו כיצד הקהילה הבינלאומית מחלצת על מלאכת ההצלה ולו עצמו אין השפעה על המתרחש. כאשר החל הסיוע להגיע היה צריך לנצח על חלוקתו ולקבל החלטות חשובות, ואילו המשטר של מנגיסטו הצטרך, נמנע ממעורבות כלשהי בפעולה המקיפה ולפעמים אף ניסה להפריע לפעולות הסיוע.

ואילו אני נותרתי כבצבת בין הבעיות האנושיות הנוראות לבין לחץ האינטרסים הפוליטיים הצרים של ממשלתי. באותם ימים הגעתי ללונדון, אך ידעתי כבכש המטוס הותקף מיד בכתוריסר עתונאים ואתם שגריר האתיופי, שהיה במקרה חי. נלקחתי למסיבת עתונאים מיד הומטרו עלי שאלות ברבה התנהגות השערורייתית של ממשלתי, לא חסכו ממני שאלות מביכות אודות החגיגות המפוארות וכמות הויסקי העצומה שהוזמנה לכבודן מלונדון.

לא הייתי מוכן לכל זה. ידעתי כמובן הכלל התנהגות המבישה של ממשלתי, אך חשתי שאם אומר מלה מיותרת ביחון אחטיא ואסכן את מטרת שליחותי. לכן שקרתי במצח נחושה ואמרתי שממשלתי עושה כל אשר לאל ידה כדי לסייע לפעולות ההצלה.

נלקחתי אל מי שהיה אז השר הבריטי לפיתוח חוץ, טימותי ריסון, השר אמר לי בכנות שהוא נתון בביקורת חריפה על רצונו לעזור נוכח גל השמצות על מחדלי ממשלתי, ולכן הוא מציע בשלב זה לשלוח טייסת של חיל האויר הבריטי כדי לסייע בהובלת מזון לאזורים השונים של מדינה. ידעתי היטב שהופעת יחידה של חיל אויר מערבי תהיה צנינים בעיני מנגיסטו ותוציא אותו מכליו, אך חשתי שאי אפשר לנצל בדרצונם הטוב של הבריטים. לא יכולתי ליצור קשר עם אף הבי[illegible] הסמכות להענות להצע. יצאתי ספורים לאחר מכן, כאשר נוחתו מטוסי חיל האויר הבריטי באתיופיה, נתמלא מנגיסטו זעם. הוא טלפן אלי לניו יורק ושפך עלי את כל זעמו. "האם זו הרפה של חילות נאט"ו?" צעק. "נו נלחמים פה ברעב ולא בחילים של כוחות נאט"ו".

עימותים ואירועים כאלה אפיינו את כל התקופה בה שרתלוו, מתי מעט, לרבו ולכון אמצי ההצלה על אפם וחמתו של אישי השלטון. לו היו הדבר אחרת היה ניתן להציל הרבה יותר.

היינו דאמרי אינשי.../

מאת נתן קוטלר — פתגמים עממיים —

פתגם מרוקאי אומר: אַל כְלַאם כְּלַא מְעְנַא — טְבִיח בְלַא מְנֻא... כלומר, דיבור ללא פתגם כתבשיל ללא תבלין. פתגם ספרדי אומר: "לכל הצרות הצרכים, קח עצה מן הפתגמים" ואילו המזרח אירופאי מפליג ואומר: "א שפריכווארט איז להבדיל א תורה" לאמור, שהפתגמים מאלפים הם, להבדיל, כדבר תורה. ואכן חז"ל משתמשים בפתגמים עממיים לרוב כדי להעמיד על דברי תורה, מאות פעמים תמצא בש"ס ובמדרשים — "אמרי אינשי" או "משל אומר" כשמיד מופיע פתגם שהיה נפוץ באותה עת וממנו נלמד דין בדיקין או באישות, בנדרים או בהלכות דיינים. כה גם, כמה וכמה עניני מוסר ואגדה חובקים זרועות עולם.

משל אומר, בור ששתית ממנו אל תזרוק בו אבן; אמרי אינשי, קדירא דבי שותפי לא חמימי ולא קרירא = קדירת השותפים לא חמה ולא קרה...; אמרי אינשי, תעלא בעידניה סגיד ליה = שועל בשעתו (המצליחה) השתחוה לו; לאו עכברא גנב אלא חורא (=החור) גנב; כפן עניא ולא ידע = העני רעב ואינו יודע... דאכיל אליתא, טשי בעיליתא = האוכל אליה (מזון יקר) מתחבא בעליה (מפני נושיו...)

כמה חכמה ונסיון של דורי דורות משוקעים בפתגם העממי הפשוט: הסבתא לא הספר סיפור כלשהו מבלי לתבלו בפתגמים מהצרוים הישן שכה עשיר היה בפולקלור החנוני הזה, ואף אנו, עד היום, כמעט ולא השים שפתגמים וחלקי פתגמים מושמעים על ידינו בכל הזדמנות. שכן, אלה מלאים מוסר השכל וחכמת חיים ובדברים מעטים מביעים רעיונות אדירים.

וכה אומר רבי משה ב"ר יעקב אבן עזרא המכונה "הסַלָּח" (ע"ש הסליחות והפיוטים הרבים שלו): "שלשה מידות במשל: מילים מועטות, כוונה נכונה ודמיון יפה" — כזה הוא הפתגם; "פתגם טוב משול לדבורה: מתוק, עוקץ וקטן" — אומרת אימרה עולכית; חד וחלק הוא הפתגם ותוקע ויורד עד עומק השיתין; הוא "קורא לילד בשמו", אומר את כל האמת על הבריות ועל הרגשות, על התקוות ועל הנחמות, האכזבות והאשליות.

"הפתגם היא משפט קצר שנולד מתוך נסיון ארוך" כותב אחד מגדולי הסופרים בעולם מלפני ארבע מאות שנים בקירוב. האימרה השגורה בפי ההמון מהווה מסקנה נבונה וחוליה אחרונה של שרשרת ארוכה של מחשבות ופילוסופיות; היא מכילה תמציתה של רְאִיָה חודרת בחיי היום יום. הפתגמים מייצגים בין היתר את "פי העם" את אפיה של האומה או העדה שבו הם פועלים, דעותיה, נסיונותיה, סבלותיה, אכזבותיה ותקוותיה. בסקוטלנד אומרים: "כעם, כן פתגמו" ואם אומות העולם כך, עם ישראל על אחת כמה וכמה, שהרי משלי התנ"ך, היו נר לרגלי העם כל הימים, לאורם חיו והתנהגו דורות ובעדם השקיפו על העולם הזה ועל העולם הבא, לא מליצות יפות היו אלו. אלא חמיכות אמונה וכללי חיים, הוראות דרך והלכות הנהגה.

"אוצר גדול של משלים ופתגמים גנוז ביצירה היהודית — כותב מחבר ספר פתגמים — דומה, בזה היה כוחו וגבורתו של הגאון היהודי, לא משלי שלמה וקהלת בלבד שופעים אמרי-חכמה ופתגמים חריפים, אלא בכל ספר וספר שבתנ"ך פזורים הם ומבהיקים באורם זה אלפי שנה. ואף אחרי חתימת התנ"ך נמשך תהליך היצירה בשדה זה, התלמוד והמדרשים וספרות ימי הביניים, עדות הם לאותם נכסים גדולים וכבדים שנצברו בבית הגנזים של האומה... משלי התנ"ך לפתגמיו הפרו את כל האנושות בכל הדורות; אין לתאר את גודל השפעתו של התנ"ך שתורגם עד היום לאלף לשונות ועגות... וההשפעה אינה מתבטאת בזה בלבד שפתגמי התנ"ך תורגמו כמו שהם והונחלו לכל העמים ונעשו נכסי צאן ברזל של כל תרבות, אלא גם בכך, שהעמים עשו כמתכונתם, שינו את צורתם, החליפו סדר המלים, המירו את הנושא והפתגמים הישנים נראו כחדשים; הם יצקו מטבעות כדוגמתם, אולם, הבקיאים ובעלי העין החדה, מבחינים בהם את הגרעין התנ"כי שעטפוהו קליפות זרות ומוצצות"...

אכן, פסוקי תנ"ך רבים מהוים אבי אבות פתגמים נפוצים ואם אמנם אין ח"ו התנ"ך מהווה אוסף של פתגמים, אלא דברים עליונים, גבוהים ונשגבים, הרי פשוטם של דברים יוצר מגוון רב של אמרות כנף — "הרצחת וגם ירשת?!" "לא על הלחם לבדו יחיה האדם" "קטנו עבה ממתני" "אכן חציר העם" "שקר החן והבל היופי", ועוד ועוד.

אך פתגם בתוך פתגם ממש אנו מוצאים בשמואל א' כאשר דוד המע"ה אומר אל שאול מלך ישראל: "ישפוט ה' ביני ובינך... וידי לא תהיה בך" והוא מוסיף ומטעים בפתגם: "כאשר יאמר המשל הקדמוני: מרשעים יצא רשע" (ופירש המצודת דוד: "תומת אתה ביד רשעים וידי לא תהיה בך). במידה לא מעטה ניתן לראות גם בפסוק שבתורה "על כן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון" — כוונה לפתגם שנשזר בעקבות סיחון (עיין דעת זקנים במדבר כ"א, כ"ז).

אמנם כן מוצאים אנו בתנ"ך גם את דרך הוצרותו של פתגם ידוע. כאשר שאול המלך החדש פגש בחבל הנביאים ואף הוא החל מתנבא היה הדבר לפלא בעיני אלה שהכירוהו קודם וקראו בתמהון: "הגם שאול בנביאים?!" ומכאן "היתה למשל — הגם שאול בנביאים" (שמואל א' י').

ההומור שבפתגם

ברוך כלל אין הפתגם בא רק כדי למסור מסר נבון, בפתגם העממי משוקע משחק מילים או תורה נאה, קטע מסיפור רקע מבדח, או עקיצה סאטירית מובהקת, מכל מקום, לא מעט הומור יש באימרות הללו, אם זו מזכירה תטוטרת או התול בשק, או אם זו משתמשת בחיבור לשני מצחיק.

בתימן כאשר רצו לרמוז כי הלה "יושב ליד הסיר" ואינו גוֹוֵע מרעב... אמרו: "אל תרחם על מנהל המטבח ולא על נוטר הכרמים"... ובפרס כאשר נוספה צרה על צרתו של מאן דהוא ל"ע היו מפטירים: "על חטוטרתו צמחה עוד חטוטרת" ובמרוקו, כאשר מישהו מתנצל על אי בואו לחתונה כתירוץ לא סביר יאמרו: "לא מצא נעליו — אחרות היה כא"...

אך אולי יותר מבכל עדה יהודית שנונים פתגמי יוצאי מזרח אירופה עד כדי אבסורד. כשמבקשים, למשל, להתבטא על איש שנוטל יוזמה גדולה ממימדי אישיותו, פתח עסק או מוסד ענק, ידמוהו לאח המסתובב בחצר ענקית לשוא ויאמרו: "אדם א מענטש, קאטשקע דריי זאך"... אימרה נשענת על הלווה כספים בחריצות רבה של מגחך: "בארגעלע — לאכעלע, צאלעלע — וויינעלע"... (בעת ההלוואה צוחק ובעת התשלום מילל).

כשאדם דואג דאגה המשותפת לכלל אומרים לו באידיש: "מה שיהא עם כלל ישראל, יהא עם ר' ישראל"... וכאשר מבטיחים כסף: "עוד הבדל רב בין 'זוכן היה אומר' ל'כך היה מתנה'..."; "אימתי שמח הגיבן כאשר הוא רואה את גיבנת חברו"...; "הכל דואגות, זאת — משום שמחרוזות הפנינים דלילה מדי וזאת על כי דייסת גריסי הפנינה דלילה מדי..."; "כשהשם רוצה. יורה אף מטאטא"; "מי שאינו יודע לרחוח אבק שריפה לא יצא למלחמה"; "בידי הזולת נעים לגרוף גחלים"; "כשהצבי אוכל עוף — או הוא חולה או העוף...".

פתגמים מחורזים

החלק הארי של הפתגמים מהווים חרוזים, נזכיר שוב פתגם מרוקאי: "אַלִי אטיהַהַא — כִּי בִּיהַא" שבהעתקתו להרוץ עברי זה אומר: מה שנתת, לעצמך שמרת. פתגם ערבי ירושלמי אומר: "סְכְּנֶה יַא גְדִיס, תַאִיטְלַה אִיל חַשִׁיש" = חכה שושה עד שיצמח העשב... כלומר, עוד הדרך ארוכה. כעין "יעלו עשבים בלחייך" בטרם יתקיים הדבר.

ושוב באידיש: "א נאַר איז א אייבּיגער צער" = כסילים הינם צער עולמים; "מען דער קענט נאך די באַקן, ווי די ציינער קנאַקן" — מבחינים בלחיים, מה שטוחנים השיניים. כלומר, המראה הבריא או החולני מבטא את המצב הזונתי מעין: "רוק בפכי ותשכח בנגרי" (= טחון בשיניך ותמצא ברגליך): "מען מוז זיך שטרעקן לויט די עקן" = חייבים להתמתח ולהשתתח, בהתאם לקצוות; "אז מ' איז פויל, האט מען נישט אין מויל" = לנרפה, אין בפה... מעין "טמן עצל ידו בצלחת, נלאה להשיבה אל פיו" (משלי); "מיטן מלאך המוות, טרייבט מען נישט קיין קאטאוועס" כלומר, אין המוות צחוק "אין מתלוצצים עם מלאך המוות"; "בארגן מאכט זארגן" = חובות — כעס ומכאובות; "יעדער ווערטל האט זיין אָרטל" = לכל פתגם ופזמון — מקומו הנכון...

תרגומים והעתקות

כבר אמרו חז"ל: "המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדאי" ואם בפסוק כך, הרי, להבדיל, בפתגמים בולט ההבדל בין המקור לתרגום לא רק באיבוד העסיסיות והחינניות של הפתגם, אלא במקרים רבים באבדן הצלצול המהדר.

אם שמתם לב, ניסינו בפרק הקודם, בהצלחה לא מועטה, לתרגם פתגמים ולחרוז מחדש, תוך הוספת נופך או גריעתו של פרט קטן. מומחים יותר גדולים ניסו לא מכבר לעשות זאת ואף הם נזקקו לשינויים קטנים בפתגם כדי לעַבְרְתוֹ.

בספר משל הקדמוני מצאנו: "אורח בא לשעה ומעלה (!) בבית ראה" ונזכרנו מן האידיש: "א אורח אויף א וויל, זעהט אויף א מייל" — מישהו תירגם: "אורח לשעות רואה פרסאות" אחר הגזים יותר: "אורח ליום, רואה כל סדום" אך המעודן יותר אמר: "אורח לדק, רואה למרחק" ואילו הקובע הסופי קבע: "אורח לרגע, רואה כל פגע".

פתגם גרמני אומר: "מאָרגֶנשטוּנְדֶה הט גולד אין דֶה מוּנְדֶה" — לשעת הבוקר — זהב בפה. כלומר, ניתן להספיק "זהב" בא המתרגם וקבע: אדם בבוקר יוצא, זהב מוצא...

בגמרא אמרו שכשהראה משה רבינו את אותותיו הראשונים במצרים אמרו לו ראשי המכשפים: "תבן אתה מכניס לעפריים?" כלומר, האם למרכז הכישופים אתה מביא כישוף, הרי אתה כמי שמייבא למרכז התבן "עפריים" תבן נוסף! ענה להם משה: "אמרי אינשי: למתא ירקא, ירקא שקול" = לעיר הירקות, הבא ירקות. מבלי לנגוע ח"ו בקדושת דברי הגמרא המרמזים למה שמרמזים (ראה מסכת) שומעים גם היום את האנגלי אומר: "מכניס פחמים לניו קאסל" (— מרכז הפחם) והגרמני: "מכניס ינשופים לאתונה" (— מרכז הנשופים).

כמו כן, פתגם הגמרא שהוזכרנו לעיל "לאו עכברא גנב אלא חורא גנב" (עיין רש"י פסחים פ"ס): בגלגולו האנגלי — ההזדמנות עושה את הגנב — דומה יותר ל"פירצה קוראת לגנב" (סוכה כ"ו:) וכשהעברי אומר "נכנס יין יצא סוד" אמר להבדיל הרומאי: "אין וינו וֶריטס" = ביין — האמת. חכמי עמנו אומרים: "ממונו של אדם מעמידו על רגליו" ואילו להבדיל אלף הבדלות האמריקאי אומר "מוֹני מייקז דֶיה מֶן" = הכסף עושה את האדם...

חֵקֶר הפתגם

"חקר הפתגם היהודי — אומרים העוסקים בכך — נמצא עדיין בראשיתו". הוא עם ירידת ערכו של הפתגם בלשון המדוברת החלו חוקרים בארצות שונות לתת את דעתם על איסוף החומר, לפני שיאבד סופית. הם עוסקים באיסוף ומיון הפתגמים, אך המלאכה קשה ועדיין רחוקים הם מלברך על המוגמר. חוקר בשם רובינשטיין הציג לפני כשלושים שנה מיון שיטתי של פתגמים, אך הדברים יגעים ודורשים עבודה עצומה והבנה עמוקה. ריבוי האספקטים, כמו: "התוכן-מילולי, רעיון, או רעיונות שונים בפתגם אחד, צורה, דימוי, שינויי גירסאות (!...), דימוי זהה לרעיונות שונים, רעיון זהה בדימויים אך בשלמות — כל אלה מכבידים על הצעת שיטה חשובה ואחידה למיון ולמיפתוח.

אם אמנם לדידנו, יהודים חרדים, מעוררת שאיפת החוקרים גיחוך, באשר עיקר עמלנו בתורה ואין לנו עסק בדברים בטלים, הרי השורשים גם לנו נכסים תרבותיים שלנו מעולמנו הישן במזרח אירופה ובארצות המזרח הרחוק ואפריקה, שלא ילכו לאיבוד. מאחר ובהם מאד בהם מקופלים הרבה מדברי ימי עמנו בפזוריהם, חכמתם סבלותיהם, שמחותם ותקותיהם.

— משנה מקום, משנה מזל בלאדינו: "אבולטר קזאל, אבולטר מזל" = משנה כפר משנה מזל; "לא לשם ההגדה, אלא לשם הנפתאות"; "א צדיק אין פעלץ" = צדיק בפרוה; "ראש חודש ניסן, איז א טייערער ביסן" = ראש חודש ניסן הינו עסק יקר... ועוד מאות פתגמים יהודיים המשקפים הלך רוח, אמונות ומצבים, יקרים לנו, ואנו חפצים בהשתמרותם".

★ במאמרנו הקודם השתבש קטע והוא צריך להיות כדלהלן:

אליבא דאמת אין אדם זקוק למישהו אחר שיהפנט, הוא יכול לעשות זאת בעצמו אם אך יאומן לכך על ידי מומחה "כי הדיבור יש לו כח גדול" אמר רבי נחמן מברסלב ברצותו להמחיש את אותה ההשפעה החזקה שיש ל"שיחה בינו לבין קונו" — תפילה הפרטית של האדם שהוא שח בלשונו הוא — "התבודדות". כי "הלא יכולים ללחוש על כל צרה, שקורין ביקס, שלא ידה". הטעים. ולאחד מתלמידיו הורה "שבשעת ההתבודדות ידבר הרבה בפרטיות עם כל איברי גופו ויסביר להם שכל תאוות העוה"ז הבל, כי הלא סוף האדם למות[...]. עד שזוכה אחר כך שכל איבר ואיבר שרי עמו בפרטיות נמשך אחר דבריו כל כך... ויה שיבחר לצמצם דבריו מאד בכדי שלא תצא ממנה חיות".

מיום שעמדתי על דעתי הייתי כמצטער, שלמה יבוקש בתורה מלתא דאמרי אינשי "בנראים דברים במליצ שבזו מלכם ובכמה מקומות מתתלמוד מורח למצוא מה דאמרי אינשי ספק מן התורה. ואחד ההיפרש מצאתי בלב אהרן, ז"ל (דף פ"ש ע"א) שהרגיש בזה והשיב תשובה נכונה אין כמוה בהקדמה, הביאה כהפלמפסים האלקיים, שהרמב"ם והרב בעל השקהה ז"ל, וגם כל חכמי האומות מסכימים לזה. והיא, כי החכמה של עולם על דבור אחד (= הסכמת כל העולם לרצון כלשהו) תמיד אל אמיתת אותו דבר שאומרים. והדבר ידוע, שכל כה שהוא אמיתי, לא תחסר כמנו התורה "קלא קדה" לזה היה שואל רב לרב מורי: "מנא הא מילתא דאמרי אינשי" (= מהיכן אנו למדים זאת שאומרים אנשים...) ירצה (= רצה לומר): באיזן לנו בתורה הא מילתא שהוא אמת בודאי, כיון דאמרי לה אינשי, כלם מסכימים בה, כל האנשים, ואם כן, בודאי שלא תחסר מן התורה דהפוך בה והפוך בה דכלא בה". (מדרש תלפיות)

פתגמי חול בש"ס — לבושים לרזים

...שאיזה עיקר גדול תכבד ירמוזהו בדברים נראים לכאורה קלים ובלתי עיקרים, כמשלי הדיוטים. והם מכוונים בזה על עניינים נכבדים ורמים. אשר בדברים הקלים ההם, הם הערה להם, אצל מי שידוע ברמיזות האלה ויודע לשוטט בשכלו ולנשא מחשבותיו מהדברים הגלויים להנסתרים ומהשפלים לרמים.

דרך משל, כשאמרו: "ינקותא כלילא דוורדי; סיבותא כלילא דחילפי" (=ימי הנעורים — עטרת ורדים; ימי הזקנה — עטרת זרדים) וכל "אַדְלָא אבְדָנָא בְּחִישָׁנָא" (=משל על זקן ההולך שוחח כאומר: מה שלא איבדתי אני מחפש...) ורבים מאוד כאלה... לא יוסיף ולא יגרע על אמיתות הענין הנרמז, היות הלבוש המשליי ההוא אשר הלבישוהו אמיתי או לא.

כי הכוונה היתה, להלביש הסוד ההוא במה שהיה מפורסם בדורות ההם בין החכמים. ואותו ענין עצמו היה יכול להתלבש בלבוש אחר, כפי המפורסם בדורות אחרים וכך היה מלביש אותו בעל המאמר עצמו אילו היה אומר אותו בדורות ההם.

(הרמח"ל)

ופתגמי חז"ל עצמם...

... תשתוקק לדברי חכמת חז"ל אשר גבהה בה ידם. בכל מקום שתמצא מרגלית ממאמריהם, קטנה או גדולה, אל תבז לה, עדה עטרה לך... כתבה על לוח לבך על ספר חוקה, אזי יפלו לך חבלים בנעימים ויעלה גורלך בחלקה...

וראה מהפלגת עֲצֶמֶת חכמת לשון חכמים זכרונם לברכה, איך פִּלְלוּ כל שבח החכם במאמר קצר מאד, באמרם: "איזהו חכם — הרואה את הנולד" — ארבע תיבות הללו גדורות (=מגדירות) כל ענין החכם באמת בתכלית האפשר, כשיסתכל האדם בענין השכל הבהיר.

(רבי יעקב עמדין)

פתגמים גויים מתקדשים

... וזה בחינת של ה"היינו דאמרי אינשי" שהם דיבורים של גויים ואחר כך כשבאו בתוך ישראל, שנדברו ביניהם, על ידי זה נמתקו ונעשו מהם דברים עליונים. וזה בחינת מי הים שהם מלוחים ואי אפשר לשתותם וכשהולכים דרך הרים של חול, על ידי זה נמתקים, כי החול ממתיק המים ואזי ראויים לשתות - - -

(שיחות הר"ן)

אמרי אינשי:

★ "איסתרא בלגינא קיש קיש קריא" = מטבע (בודד) בסיר ריק מקשקש בקול גדול — רמז למי שאין בו תוכן רב ועושה רעש...

★ "במתא שמאי; בלא מתא-תותבאי" = בעירי שמי (מכבדני); בעיר שאינה שלי — שמלתי (מכבדת אותי) — שם יש להתלבש יפה...

★ "דנחית ליה חויא, חבל מדחיל" = מי שנשכו נחש (אי פעם) מפחידו חבל — הסיוט רודף אחריו...

★ "חברך מית — אשר; איתעשר — לא תאשר" (אם שמעת) חברך מת — האמן; חברך התעשר — אל תאמין. שכן אומרת הגמרא קודם לכן: "מיתה שכיחא, עשירות לא שכיחא"...

★ "טבא חדא פלפלתא חריפתא, ממלא צנא קרא" = טוב (גרעין) פלפל חריף אחד, מסל מלא קישואים (קרא) — סברא חריפה אחת, טובה מהרבה סברות קלושות.

★ "סבא בביתא — פאחא בביתא; סבתא בביתא — סימא בביתא" = זקן בבית — מאורה בבית; זקנה בבית — אוצר בבית...

★ "שותא דינוקא בשוקא — או דאבוה או דאימיה" = שיחתו של הילד ברחוב — או (ממה ששמע) מאביו או מאמו...

مكامن الامس

תהליך הסוגר מעגל: פניה הרוחניות של חיפה שונו עד לבלי הכר

יתכן שאצל רבים מבני הצבור החרדי נתפסת העיר חיפה בכינויה הותיק: "חיפה האדומה". כינוי שיש בו כדי להרתיע, אולי מפחיד ולא מבשר טוב מבחינה רוחנית. אך מסתבר שכל אלו הם שיריים מן העבר. כיום, חיפה - היא משהו אחר לחלוטין. י. אריאל ביקר בחיפה ומצא בה חיים רוחניים מפכים בעוז ולדעתו הוא גם גילה את סוד השינוי: אחדות בין יראי השם

"חיפה האדומה מתחידה ההולכת" — כך טבע את משפטו כ"ק האדמו"ר הקה"ס בעל "מקור ברוך" זי"ע מסערט-ויזניץ עוד לפני שלושים שנה. לאחר שנחנכה קרייתו הנאמנה בחיפה, היא "רמת ויזניץ" המפורסמת, קבע הרבי זצוק"ל משפט כה רב־משמעות שרק אמתה התמימה של חסיד היתה יכולה לגרום שלא ללעוג לביטוי הזה.

חיפה, בימים ההם, היתה "אדומה" לכל דבר. עיר פועלים, עיר בעלת אוכלוסיה מעורבת של יהודים וערבים, ויחד עם זאת מבחינתנו: עיר שבקושי חיים בה יהודים חרדיים וכודאי שלא מתנהלים בה חיים רוחניים עד כדי כך שישפיעו על אוירתה.

ניתוח לאחור, יצדיק ללא ספק את אימרתו של הרבי. הוא זי"ע ששיקע בעיר הזו מסירות נפש ויגיעה רבה, ידע את שהוא אומר. הוא ידע אל נכון אלו כוחות רוחניים חוברים להם כאן יחדיו, עד שיצלח בידם ברבות ימים להוציא מחשבת קודש מן הכח אל הפועל.

היה זה הרבי זי"ע מסערט ויזניץ בצידה האחד של העיר. לעומתו, היה זה הגאון הצדיק רבי מאיר דב רובמן זצוק"ל, אשר עמד בעבר אחר, וכונן את ישיבותיה הראשונות של חיפה, שהביאו לה לעיר את "בני-הישיבות" הראשונים מן העולם הליטאי.

גאון וצדיק זה. הפך לחלק בלתי נפרד מגופה הרוחני של עיר הכרמל. גם הוא הצוק"ל האמין במהפך העתיד לבוא ולהתחולל. גם הוא לא נרתע מפני אלו שביקשו להקשות על המלאכה ולשאול את השאלה שאז היתה בלתי נמנעת: מדוע להשקיע כחות כה רבים דוקא בחיפה?

היו אלו בתוך ההויה של עיר הכרמל, ראשונים המקומים, אשר הניחו יסודות ותכניות לבנין רוחני. כ"ק האדמו"ר מגור הצוקללה"ה בעל "אמרי אמת". שלח את ראשוני חסידיו לעיר הכרמל עוד בראשית שנות התר"פ. הוא ציוה עליהם לגור בעיר זו ואת החסר בה בחיי הרוח — יראו לכונן, לייסד ולהשלים. קבוצת חסידים זו, היתה לעמוד התוך בחייה הרוחניים של חיפה שעלו והתפתחו אולי לאט, אבל בביטחה רבה.

חסידים ומתנגדים, אשכנזים וספרדים, בני-ישיבות וצבור "עמך" חברו להם יחדיו בעיר הכרמל, ב"חיפה האדומה" כדי לחולל בה שינוי. בראשית הדרך הם לא ידעו בדיוק לאן הם אמורים להגיע. הם אולי לא האמינו כי העיר הזו. "האדומה כל כך" תאבד מן האדמימות לטובת החרדיות. אולי לא האמינו, כי בשנת תשמ"ז, שמונים או תשעים שנה לאחר שהחלו בעמלם ניתן יהיה לפרט "יש" רוחני כה גדול על המתרחש בעיר זו.

המבקר המגיע לעיר, כדין כין בחיים הרוחניים ומטה אוזן לסיבוע ולדרוש את כה שבתארים בבנין בתוך הנוף הרוחני — אינו יכול שלא להשתאות. אינו יכול שלא להתפעל. חיפה, היא לא אדומה. היא בהחלט כתומה. בהחלט מקום מגורים החינוך אידיאלי למשפחה החרדית, למשפחת בן-תורה או משפחת החסיד הצעיר הרוצים לבנות בית נאמן בישראל.

בנתיבותיה של עיר הכרמל

חיפה, בתשמ"ז, היא עיר שיש בה בתי כנסיות ובתי מדרשות לכל חלקי היהדות הנאמנה. חוגיה עדותיה ושבטיה. עיר שבה דרים תלמידי חכמים מובהקים, בעלי־מוסר והכמה. חסידים ואנשי מעשה, אישי חינוך, רבי חסד. עתירי מכש ורבי פעלים. אישי חינוך וצבור, אנשי מדות, פסקנים וגבאי צדקה, פתוסי צבור ובעלי נפש ולב.

בחיפה תשמ"ז ניתן למצוא את ה"תלמוד תורה" הותיק "תורה אמת" — שכשעריו יצאו וצמחו בעבר גדולי תורה ויראה. כיצד הוא ממשיך בפעלו. ה"חיידר" המפואר "זכרון מאיר". לא רק שמוניטין יצאו לשמו ולשמעו. אלא שנדמה הדבר, כי הוא החיידר היחיד מסוגו בארץ: לומדים בו חסידים ומתנגדים. מכל החוגים ומכל שבטי ישראל — והם חיים בשלוה. באחוה וברעות.

מאות ילדי חמד בכל אחד ממוסדות אלו. והוסף עליהם את בתי הספר של החינוך העצמאי הפזורים ברחבי העיר.

גני ילדים ברמה גבוהה. נתווספו בשנים האחרונות מידי שנה בשנה. עדות לגידולו של הצבור החרדי בעיר.

ומפאתי העיר במדה מסויימת, מרמת ויזניץ, עולה החשבון ונשלם לכל תחום ותחום בו ידובר נכבדות: גני ילדים, חיידר מפואר, ישיבת "יחל ישראל" הנודעת; כוללי אברכים; מפעלי צדקה וחסד; שעורי תורה תמידין כסדרן; קהילה רוחנית מגובשת, מאורגנה למופת, דבקה בכל נימיה למורה וראשה, כ"ק מרן אדמו"ר מסערט ויזניץ שליט"א.

יש בה בחיפה את בית היוצר לבת החרדית, "בית יעקב". ביה"ס היסודי שרמתו משובחת. צבור אל ההיכל שמוניטין יצאו לשמו והימנו אל הסמינר הותיק והמפורסם.

בתי מדרש, רשתות שעורי תורה, ישיבות ערב, ופעילות הח־נית ענפה של חוגים שונים: גור, ויזניץ, בעלזא, צאנז, חב"ד, בני תורה ליטאים, "חניכי הישיבות", "דגל ירושלים", צעירי אגודה ועוד.

יש בה, בעיר הכרמל, את מוסדות "יגדיל תורה". שהם לשם ולתפארת כמוסד חינוכי רם מעלה השייך לבני עדות המזרח. יש בה את הקהילה החרדית מיסודו של הרא"י קליין זצ"ל, את קהילת "אהבת תורה" ועוד.

בין ישיבותיה של חיפה נמנות הישיבות הותיקות "תפארת ישראל", "תפארת הכרמל", ישיבת הגר"א, ישיבת "משכן יעקב" — הנודעת לתהילה, ישיבת "יחל ישראל" דויזניץ, הישיבה הגדולה למצויינים דחסידי גור, ישיבת "נחלת הלוים" בראשה עומד חתנו של מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל.

כוללי אברכים: ויזניץ, גור, צאנז, "חכמי ברודי" מיסודו של הגר"י קלופט זצ"ל, "בית יואל" הכולל של הרב דילבר ועוד. כוללי ערב, כולל מיוחד לאברכים אשר החלו לעסוק בעבודה לפרנסתם משך חצי יום, כוללים לבעלי־בתים, כוללים לבעלי תשובה — וכמובן הכולל במסגרתם של מוסדות "יגדיל תורה", כולל "מורשה" ועוד.

פעילות ענפה מתרקמת בעיר הכרמל ע"י ולמען בעלי התשובה שבורך בהם דורנו. אם אלו מוסדות "נתיב בינה", או אם פעילות מגוונת אחרת למענם של קרובים ששוב התקרבו עוד יותר ובאו להסתפח בחבירות השם.

חיי חסד, חברה וקהילה: חוגים לנשים, שעורי תורה בנושאים מיוחדים, צרכניה במחירי הקרן מיסודם של חסידי גור, צרכניה בקרית ויזניץ, גמחי"ם לסוגיהם עסקנים לכל דבר שבקדושה, גבאי צדקה וחסד.

בזכותה של אחדות

רשימה מאלפת זו, של מוסדות תורה וחסד בחיפה, קיבלנו כמעט כמו "אגב אורחא" לעת בקורנו בעיר הכרמל מתוך רצון לשמוע על ה"יש" הרוחני הקיים בה, ההופך את חיפה לעיר אידיאלית למגורים עבור בני הצבור החרדי. התר ומחפש אחר מקום מגורים שעלותו אינה יקרה, אך התשתית הרוחנית שלו איתנה.

סיבה זו, והיא בלבד, עשויה להיות היחידה שבגינה אולי פסחנו על אי מי או מה ממוקם החיים הרוחניים בחיפה — ובידינו יהיה לתקן זאת בעתיד.

המעניין הוא — והדבר מקובל

(המשך בעמוד י"ד)

הנותן בים דרך...

אם אין בני־ברק הולכת לים - הים בא אל בני־ברק...

עוד אחת מפריצות הדרך בעלות המעוף של ראש עירית בני ברק הרב משה אירנשטיין, שהפליא לעשות גם בתחום חשוב זה. בתכנית: הקמת "פארק מים חדשני"

מאת: בן ציון קלוגמן

על המן בן המדתא האגגי (שבבני בניו למדו תורה בבני ברק), המשילו חז"ל משל:

"...לאברתי שקינן על שפת הים. עלה הים והציף את קנו. מה עשה? התחיל ממלא פיהו ונותן לתוך החול, וחוזר וממלא פיהו...

בא חברו ועמד על גבו ואמר לו: מה אתה עושה ומתיגע? אמר לו: איני זז מכאן עד שאעשה הים הזה — חול, וזה החול — ים!..."

בני ברק איננה שוכנת לחוף ימים. אולי, על דרך שנאמר בירושלים, מפני מה אין בה חמי טבריה, כדי שלא יגיעו לשם אנשים "לכבודי" המרחצאות וישכחו את העיקר...

כיצד אפשר איפוא, לסדר חוף נפרד, במקום שאין ים?... הרי זה כמו לטפח סלסול לאדם קרח...

כך נראה החוף, לפני שבא שעריו, בשעת שחר מוקדמת, כאשר הציבור טרם הגיע והמצילים עוד מתארגנים. (צילום: "המודיע")

אין דבר העומד בפני הרצון והמעוף של ראש עירית בני ברק, ר' משה. אפשר ואפשר, להעניק לבני ברק חוף, בשיטת "ביצת קלומבוס"...

מסופר על כריסטופר קלומבוס, שנשאל בשעתו, לפני כ־500 שנה, מה חכמתו ותגליתו, במציאת היבשה החדשה והמסתורית? הן כל אדם שיסע בדרך זו, סופו שיתקל ביבשה...

האיש, שהיה מן הסתם קצת חכם, נטל לידיו ביצה קשה והניחה על השולחן. מבקש הוא מהשואלים כי ינסו, איש איש בתורו, להניחה על אחד מקדקודיה...

כמובן שהכל נכשלו בנסיון להציב את הביצה על צידה החד או הכד...

בתנועה של מה בכך, נטל כריסטופר את הביצה, נקשה בה קלות על השולחן, עד שנפחסה פחוסה במקום אחד והניחה יציבה על המשטח...

חיוך של ביטול הסתמן על שפתי המסובים. הרי "חכמה" מעין זאת יכולנו גם אנו להראות!... — קראו.

אמת! השיב קולומבוס. אלא שהחכמה הזו, לא עלתה בדעתכם... בדיוק כשם שלא העליתם אף בדמיונכם את גילוי אמריקה!...

נשמע אולי קל ופשוט, "להביא" ים לעיר שאינה שוכבת לחוף. אבל לאבי הרעיון ומבצעו מגיעה טפיחה על שכם...

שרידים מהמבול...

המרחצאות וחופי הימים, הם אתרים פרובלמטיים מבחינת הצניעות וגדרי המוסר. יש לכך סיבות שורשיות.

כאשר הקב"ה סכר את מעיינות תהום לאחר המבול הרותח ששטף את תבל ומלואה. הותיר בחסדו מקצת מעיינות רותחים, שיש בהם צורך לעולם. אחד מהם נודע בשמו "חמי טבריה". (ראה רש"י נח).

לא יפלא איפוא, שיצר הרע מרקד במרחצאות ועל חופים ומנסה למוטט גדרי צניעות... וכי קדושה וטהרה יהיו "אורחי הכבוד" במקום שנותר כ"זכר לחורבן" מהמבול?...

ורבי דוד מדינוב זצ"ל היה אומר, כי נשארו המרחצאות כ"פינת יקרת" מהמבול, כדי שהבריות לא יבואו בטרוניה, על מה ולמה איבד הקב"ה עולמו. כאשר יראו איך נראים המקומות ש"שרדו" מהמבול — יבין הכל...

אלא שליהודים יש תמיד "זאת זה תאכלו" לעומת "זאת אלה לא תאכלו". מוכרח להיות תחליף כשר. אין המדובר דוקא באלה המבקשים לבלות בים, למען ה"הוויה" וההתפרקות. הכוונה בעיקר להורים ולילדים הזקוקים לים מטעמי בריאות וחילוץ עצמות.

בני-ברק איננה יכולה להתפקד ב"הכשר" דחוק. העיר מועדת רק בהכשר המעולה שלה, שיצא לו מוניטין בכל העולם כולו. כשרות של לכתחילה ולא בדיעבד. גם הים חייב להיות על פי קריטריונים אלה. אין מקום לפשרות. במיוחד כשמדובר באביזרייהו. רבים, הדירו רגליהם מהחופים, משום "ועוצם עיניו מראות ברע". גדולי תורה, ראשי ישיבות ויראים ושלמים, מצאו עצמם מתמרים מהשימוש בחוף הים. לעתים גבל הדבר בנזק לבריאות.

עתה, בעקבות הפעילות הנמרצת — איכא דרכא אחריתא. ים על טהרת הצניעות. יראי ד' הקטנים והגדולים כולל בני תורה, חסידים ואנשי מעשה וכן רבנים וראשי ישיבות, מנצלים את האפשרות לעשות למען בריאות הגוף, כדי שיוכלו לעבוד ה' בבריאות שלמה.

והים יהיה נוח...

ראוי לציין, כי רבים מתושבי ערים אחרות, גם מרוחקות, מבצלים את הים הכשר. ביום שישי רגיל, ניתן למנות לפחות 10 אוטובוסים מאורגנים המגיעים מירושלים, נוסף לרבים ממקומות אחרים.

בשפת המעשה, התחיל הענין בשיחות הבנה בין ראש העיר הרב אירנשטיין וראש עירית הרצליה מר אלי לנדא. נבחר אתר נקי, תוך שים לב לענין היסודי — הצניעות.

את הים עצמו, הכין עבור עם ישראל בורא עולם. פיסת הים הזו, קרקעיתה נוחה וטובה, ללא "הרים ובקעות" וללא סלעים.

בני הרצליה הסבירו אף, לא הזרימו שפכים מצחינים אל הים, ומי שנתקל בהם במקומות אחרים — יודע להעריך זאת...

לאחר התקנת דרכי הגישה, המגיעים עד לחוף ממש, תוך שימת לב לגני-שעשועים לילדים מרשים, החל בהתקנת מתקני החוף.

מלתחות רבות, מסודרות ומאורגנות היטב, מהסוג המעולה ביותר הקיים בשוק, מפוזרות על פני החוף הנרחב. לא עוד ברזים נוטפים דולפים ותחת כיפת השמים הלוהטים. הוקמו מבנים טרומיים מעולים, המאפשרים לציבור לקבל את השירות לו הוא זכאי. כמובן גם מתקנים סניטאריים.

המבנים האחרים, החיוניים לחוף הים המושלם, ניצבים אף הם על עמדם. שירותי הצלה מתוגברים, נקודת עזרה ראשונה.

לפי הוראה מיוחדת של ראש העיר, הותקנו גם מתקני משחקים משוכללים והוכשר מרחב־משחק בכדור ומשטחי התעמלות. אנו מוצאים קונסטרוקצית ענק מעץ ופיברגלס, עליה משתובבים הילדים בטיפוס, זחילה וגלישה.

"אסקימו, ארטיק לימון!"... — נשמעת הקריאה העתיקה על חופי הים. בחוף של בני ברק — גם בזה שונים פני הדברים... הקיוסק הרשמי, מוכר אך ורק מוצרים בעלי הכשר מיוחד למהדרין. בימים ובשעות לגברים — ניצב מוכר ואילו בזמנים אחרים — מוכרת. יאכלו ענוים וישבעו גם בים, על טהרת הקודש.

אסור לשכוח לספר כי קל למדי להגיע אל הים. למי שדורך על הדרושות בעצמו — מוזמנת חניה עצקית חינם — בעוד שבמקומות אחרים החניה מוסדרת בתשלום. (לא בדקנו האם אין סידור לחובבים הפרטיים בתל אביב על חוף הים). כלל הציבור מגיע בנוחיות מירבית באוטובסים הארוכים כמו הגלות (אוטובוס כפול) של "דן".

כל הסיפור עלה עד כה בכסף גדול, כששים ריבוא דולרים ששוקעו בים, או בשקלים — למעלה ממיליון שקלים חדשים.

ים של יראת שמים

כדרכו, לא סמך ר' משה על "דעת בעלי בתים" ופנה לקבל את חוות דעתם של רבני העיר מכל שכבות הציבור. נציגי גדולי התורה של העיר ובראשם, הגאון המנוח רבי יעקב לנדא זצ"ל, רבה של בני ברק, ירדו אל החוף.

היתה זו מסירות נפש של ממש, מצד רבה הישיש של העיר. הוא הגיע בשלבים המוקדמים שעה שההתפורים עבדו והקימו דיונות של חול שטרם כבש ו/או סולק. הרב לא היה מוכן לשמוע על האפשרות שיזיז את המקום מרחוק ושמה לא ברא.

הפשיל הרב שלי האיצטלא דרבנן, ותיפס בעצמו רב על הרדי החול השוקעני, עד שהגיע לפיסגתו. אחר, טיפס דיר עד החוף. — מבצע מפרך שגם צעירים ובריאים היו מתעייפים מאד בעקבותיו...

אם הוא נותן את ה"הכשר" או ההסכמה, חייב הוא לראות בעצמו — היה הרב נודס.

על פי פסק הרבנים, נחתם בתחום שבין עיריות ב"ב והרצליה סעיף מיוחד הקובע, כי כל

"לחוף בן עדין" — הוסיף קשקשן על כל שלטי ההכוונה לחוף הרצליה של בני ברק, בצחוק של קינטור, ספק ברצינות של הכרת תודה... (צילום: "המודיע")

מפי שמוליק המציל

המציל העובד בחוף הרצליה-ב"ב, שמוליק, מציג עצמו כמי שמניח תפילין כל בוקר. על זה בודאי אין מגיעה לו ברכת תודה. זו חובתו כיהודי.

אולם הוא מעיר, על העובדה שאנשים שהציל מטביעה, "שכחו" לפעמים אפילו לומר תודה... הוא מבקש בכלל, שיציינו יותר להודות המצילים, בשום פיקוח נפש.

שטח המשחקים סמוך ממתקני השעשועים לילדים (צילום: "המודיע")

גלאקסי "נו פרוסט"

מקרר באיכות אמריקאית למשפחה הגדולה במחיר תוצרת הארץ

הפתרון המתאים ביותר לבית החרדי,
לזוג הצעיר, ולמשפחה ברוכת ילדים.

קשר בגאל

תדיראן
אחריות ושירות

לוסטיג-שטראוס 29 ירושלים טל. 02/241929
סלון המרכז-לוסטיג - רח' ירושלים 21 בני-ברק טל. 03/702153
יעקב חשמל-יחזקאל 2 ירושלים טל. 02/271569
מאיר יוסף-רבי עקיבא 41 בני-ברק טל. 03/782584
חזי אלקטרוניקה, רבי עקיבא 28, בני ברק
בחנויות החשמל המובחרות וברשתות השיווק

המודיע

הרב אליהו שוועי*
ראש ישיבת פילדלפיה

החינוך לאמונת חכמים

יסוד של נצח היהדות

אמונת חכמים היא אבן־שתיה ליהדות. על המקרא "רק השמר לך פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך" וגו' אומר רמב"ן, שמתייחס למעמד הר סיני. התורה מזהירה אותנו מפני שכחת מעמד זה כערובה לקיום מצוותיה. ואם תאמר: מה ערובה היא בשביל הדורות הבאים, אשר לא עמדו בהר סיני. ולא ראו את הקולות והברקים? משיב רמב"ן, כי הע־רבה מיוסדת על האימון שרוחש כל ילד יהודי להוריו; על האמונה שמאמין כל תלמיד ברבו.

ועל יסוד איתן זה, אכן, נתגב־שה כל המסורה היהודית. כה נמשכה שלשלת הדורות של אר־מתנו במשך אלפי שנים עד לת־קופתנו. מהידוע כיצד רבינו, הגר"א קוטלר זצ"ל, דיבר אודות המסורה האישית שלו. היה מספר בהת־רגשות כי ה"חפץ חיים" זצ"ל עוד הכיר בעצמו יהודי שהכיר את הגר"א מוילנא זצ"ל. הרגשנו איך בהתרגשות שלו הוא מאשר את המסורה שלו: הוא עצמו קיבל מה"חפץ חיים", הח"ח מתלמידי הגר"א — וחלק חשוב מאתנו, בני הדור הזה, קיבל תורה מפי רבי אהרן קוטלר זצ"ל וראינו איך אצלו "הדברים שמחים כנתינתן מסיני". ראינו אצלו את כל האש הגדולה, את ההתלהבות, של מעמד הר סיני.

מהות האמונה בחכמים

חז"ל מספרים בריש בבא־בתרא, כי הורדוס הרג את כל חכמי ישראל; ובכדי שיהיה לו עם מי להיוועץ, הותיר בחיים את בבא בן־בוטא. לימים התחרט הורדוס וביקש לתקן חטאו, יעצו בבא בן־בוטא לשכלל את בית־המקדש במלים האלה: "אתה כיבית אורו של עולם", כי החכמים הם האור, שנאמר, "כי נר מצוה ותורה אור", "לך ועסוק באורו של עולם", הוא ביהמ"ק, שנאמר "ונהרו אליו כל הגוים".

בהתאם לנוסח אחר בגמרא, אמר לו בבא־בוטא: "אתה סימית עינו של עולם", כי תלמידי־חכמים נקראין "עיני העדה" — "לך ועסוק בעינו של עולם", הוא ביהמ"ק, שנאמר עליו "מחמד עינ־כם".

ורבינו מהרש"א (בחידושי אגדות) מבאר ההבדל בין כ' הנו־סחאות. בעל נוסח א' סבור שביהמ"ק מסוגל להשלים את חסרון האור; עמיתו סבור שביה־מ"ק עשוי למלא את חסרון העינים — ואילו בתלמידי חכמים מת־גלמין שתי המעלות יחדיו. הם האור והעין. הם נושאי אור התורה, והם עיני ישראל; הם אשר מראים לנו כיצד ללמוד ואיך ליהנות מן האור שתורתנו מקרינה ושופכת על חיינו.

במובן זה יש להאמין בחכמים.

במשקפים יהודיות

רבי שרגא מנדלוביץ' זצ"ל, מנהל המתיבתא "תורה ודעת", פירסם לפני עשרות שנים בעתון חרדי ("דאס יידישע ליכט" ניו־יורק) מדור שבועי בשם "במשקפי היהדות" ו"בחומשי היהודי". היתה זו לכאורה כותרת מוזרה. מה שייך "משקפים יהודיות"? מאי משמע "חומש יהודי" דוקא?

אלא כשמתעמקים, הולך ומתחוור בעליל, כי קיים בלי־ספק מושג כזה: משקפים יהודיות, עי־נים יהודיות. בודאי ישנו מבט יהודי ספציפי, אספקלריה יהודית, וכן חוש ריח יהודי מיוחד, אנו מסתכלים על העולם במבט שיש בו מן הערבוביא, בעינים מבולב־לות. הסתכלותנו היא קצת בעינים יהודיות, קצת בעינים חילוניות, קצת בעינים אמריקאיות, וקצת — כשעולה על הפרק ענין יהודי — בעינים "ציוניות". אך ברור שקיים מבט יהודי טהור, גישה מקורית, יהודית, לעולם ולבעיו־תיו. חכמינו אשר חיים כליל בעולמה של תורה, בוחנים גם את העולם סביבנו בעינים תורתיות, במבט תורתי — ורק מהם נוכל ללמוד איך להסתכל על העולם.

בן סורר ומורה

יש פרשה אחת בחומש, המ־למדת אותנו איך הוא המבט התורתי על העולם, ועל חיי אנוש. זוהי הפרשה המתמיהה של בן סורר ומורה. פרשה שאין הבריות מסוגלין לירד לסוף דעתה.

במקרא המדובר בהורים שבאו לבית־דין ואומרים "בננו זה סורר ומורה, איננו שומע בקולנו, זולל וסובא" — ובשל־כך תובעים להרגו. מדוע נתחייב אחד כמותו עונש מיתה? אומר רש"י: "נידון על שם סופו". בן סורר־ומורה אינו נשפט על חטא שכבר ביצע. החטא שלו עדנו פעוט מדי. אלא מאי? לפי הערכת התורה לא יצמח אדם מהוגן. אחרי שרואים אותו "מכלה ממון אביו ומבקש לימו־דו", הולך אחרי תאוות לבו וקונה לעצמו הרגלים מכוערים, התורה יודעת מראש, כי בסופו הוא "עומד על פרשת דרכים ומלסטם את הבריות".

המסוגלים הבריות להבין גישה כזאת, היבט כזה לעבר החיים? אולי בימינו אפשר להבינם יותר טוב. מקרב הנוער האמריקאי מתבלט במסכנותו הטיפוס האומלל של "מבקש לימודו". רבבות צעירים רכשו לעצמם הרגלים נפסדים שאין תרופה למכתם. הענין מתחיל על־ידי ש"מכלה ממון אביו" במילוי תאוות מסויימות, אחר־כך נהפך לשבוי בידי הרגליו הרעים, עד שבאמת נעמד על פרשת דרכים ומלסטם את הבריות.

איך בעצם מתרחש התהליך שצעיר נעשה בן־סורר־ומורה? אומר רמב"ן: כאשר נכשל בב' חטאים. האחד — שמקלה אביו ואמו; השני — שנצטוינו "קדושים תהיו", והוא עובר על הצווי ומתנחש לו.

לכאורה דברי רמב"ן תמוהים. כאשר לומדים פרשת "קדושים תהיו", נדמה, שהיא מתייחסת לצדיקים, לאנשים גדולים, אך מה שייכות לילד רך עם "קדושים תהיו"? אכן זה החידוש נפלא משמיענו רמב"ן: עלם שאינו מזדהה עם "קדושים תהיו" הנהו אישיות אבודה. באותו רגע שהילד מתמכר לעיני עולם־הזה יותר על המדה, ומתחיל לראות בזה תכלית ומטרה לחייו, כבר נהפך הוא ל"מבקש לימודו", לשבוי בכל־כדה תאוותיו, אשר אפס תיקון ממנו. הידרדרותו עד שיהא "מלסטם את הבריות" היא בלתי נמנעת.

האבן־עזרא אומר: בן־סורר־ומורה חוטא באפיקורסות. מדוע נחשב לאפיקורוס? מהו אפיקו־רוס? לפי שסובר, כי העולם־הזה נברא כדי ליהנות ממנו; וכל תכ־לית הבריאה להתענג אנוש על מטעמיה. אחד כמותו אבוד ללא תקנה, הוא בן סורר ומורה, ממנו לא תצמח טובה — ואחד דינו למיתה.

ברם, מי מאתנו האידנא סמור אחרת? האין כולנו, במדה חלקית, נגועים מהיבט כזה לעבר החיים?!

על הכתוב "וקרא בו כל ימי חייו", אומר ה"חתם סופר", התו־רה צריך שתהא היא עצמה הכיר גרופיה של מלך ישראל. עליו לק־רוא וללמוד מתוכה כל צעד בחייו. ואמנם גדולי התורה לבדם, באור־התורה ובעיני־התורה שלהם, מסוגלים להראות לנו הדרך כיצד לחיות על־פי תורה.

הדרכה אפילו בעשיית מצוה

ערך נוסף ספון בכח "עיני העדה".

חז"ל מספרים, במס' דרך־ארץ זוטא (פרק ח'), איך רבי עקיבא בתחילת שימושו בא פעם לבית־מ"ד וסיפר לפני רבותיו, רבי אלעזר ורבי יהושע, שבדרכו מצא מת־מצוה וטלטלו ד' פרסאות עד שהביאו לבית־הקברות. שמעו החכמים ואמרו: "על כל פסיעה ופסיעה כאילו אתה שופך דמים". ובעלי התוספות מבארים. מה היה חטאו, לפי שמת מצוה קונה מקומו" וצריך לקוברו במקום שנמצא. רבי עקיבא עבר, איפוא, בטלטול המת ממקומו על דברי חכמים — וכל המבזה דברי חכ־מים חייב מיתה.

ולהלן בגמרא מכר, שרבי עקיבא נשא קל־וחומר בעצמו: "ומה בשעה שנתכוונתי לזכות נתחייבתי לשמים. בשעה שלא נתכוונתי על אחת כמה וכמה!" — ומה בשעה שלא היה בלבי שום ספק, כי מצוה אני מקיים, נחוץ גדול להיות "נתחייבתי". לעבור עבירה, בעת שאין כוונתי בכלל למצוה כאמר"ב שלולי אנכי להיכשל".

הלקח מסיפור זה רב מאד. סבורים, לכאורה, שאנו זקוקים להדרכה הכמ־תורה רק בעת שמתעסקים בדברי הרשות. אך כשהולכים לקיים מצוה, מעשה טוב, מה שאלה יש פה? אולם כפי הנראה, אף כשבאים לעשות מעשה טוב, גם כשהולכים לקיים מצוה, עלולים להיכשל בעבירה חמורה. רבי עקיבא מלמד, כי גם בבואך להקן. להועיל. הנך זקוק לרב ומדריך וללמוד מפיו, האמנם טוב הדבר ומוליך לתכלית הרצו־יה.

נהירנא: לפני יותר מ־30 שנה כשהכיתי לשמש את גאוני הדור ההגרי"ז מבריסק והגרא"ז מלצר, זכרונם לברכה, בהיותי בארץ־ישראל, צפה ועלתה בא"י תכנית לייסד איגוד רבנים מסרים. המטרה בודאי היתה טובה: חיזוק הדת, הרמת קרן הרבנות. מה מקום פה לשאלות? אלמלי אנחנו נשאלים אז, בודאי היינו משיבים בחיוב, רעיון טוב ומועיל.

והנה זוכר אני היטב כיצד גאב"ד בריסק לא נח והתייצב בכל כחו לסיכול התכנית. בעיני התורה שלו, המאירות והמרחיקות ראות, חזה מראש כיצד יצמח מזה קלקול תחת תיקון. אחרים רבים לא הבחינו בזאת ולא הביעו אפשר התנגדותו. אולם אין ספק, כי הג־און דבריסק היטיב לראות מהם, ואכן בשל סיבה זו מתרצים לנו. הרבה פעמים עיני־האור של חכ־מינו, אשר מבטם מרחיק ראות יותר ממבטנו, ואשר מסוגלים להבחין מראש — אפילו אם הכ־וונה טובה — בתוצאות פטאליות ח"ו והיפך המטרה שחותרים לק־ראתה. רק חכמי התורה מסוגלים להורות הדרך לעם ה'.

הנער ירהב בזקן

איתא בגמרא (ב"ק — נ"ב) "כד רגיז רעיא על ענא עביד לגדא סמיותא". כשהרועה קוצף על צאנו, מפקיד עליו בראש העדר עז סומא להוליכם, ובעקבותיו הכל נמשכים אל הביצות והשוחות. זהו משל על כנסת ישראל: בחרות אף השי"ת בישראל מעמיד עליהם פרנסים ומנהיגים סומים. אפילו במחנה הדתי יש כביכול מנהיגים שהוכו בסנוורים. אין כינוי הולם יותר לאותם מנהיגים שבפה מלא תובעים להישמע לתביעות הנוער. אחרת, אומרים הללו, נאבד אותו כליל.

לאמיתו של דבר חזו חכמינו מראש תופעה כזאת, באמרם, ש"בעקבתא דמשיחא" יהיו "פני הדור כפני הכלב". הכלב, כידוע, רץ תמיד לפני בעליו, אך בעת ובעונה אחת מפשיל עיניו לאחור ומבחין לאן פני אדוניו מועדות. הנך רואה כלב רק ואתה סבור שהוא מוליך את בעל־הבית, אבל למעשה אינו כן, בעליו מוליכו לכלב. חזו חכמים מראש, כי בעקבות משיחא יהיו מנהיגי הדור כפני הכלב, הם יעמידו פנים שכ־ביכול הם המנהיגים את ישראל, אך לאמיתו של דבר הם יהיו המו־נהגים, ויהיו מוכנים אפילו שנערים ינהיגו אותם בכל הקפריזות הול־דותיות.

במסכת חגיגה (י"ד ע"א) שני־נו: "י"ח קללות קילל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר "ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד". מה פשר הדברים? ישעיה הנביא, שחזה מראש את החורבן, הרגיש, כי אף שפרט ומנה ח"י קללות, עוד לא תיאר ומיצה כהלכה את נוראיות החורבן, עד שבישר בשורת־איוב כי "ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד".

מה פירוש "נער"? הגמרא מפרשה: "נער" — "מנוערים מן המצוות". הללו יהיו מתגאים לעומת הזקנים אשר "מלאים מצוות כרימון".

מה פירוש "נקלה"? מפורש בגמרא: מי שנחשבין אצלו "חמורות כקלות". אדם שמתייחס בקלות־ראש לכל הדב־רים. אינו מתייחס ברצינות לשום דבר. העבירות החמורות נחשבין בעיניו כמעשים פעוטים. אנשים כאלו יתנשאו בעקבתא דמשיחא על פני אותם ש"קלות כחמורות" בעיניהם, אשר נוהגים בזהירות. וחרדים אף מפני עבירה קלה שבקלות.

זוהי הטרגדיה של הדור. לפיכך איננו מבינים מה אמרו הגדולים. אנו שרויים במצב שאצלנו "חמו־רות כקלות" ובעיני הגדולים "קלות כחמורות" — ולכן רבים מתוכנו לא מבינים מה ריבתו גדול התורה ומרהיבים להמרות פיהו.

בעקבתא דמשיחא

המהרש"א מעיר בנוגע לספור ש"לא נתקררה דעתו" של ישעיה עד שהוציא מפיו הקללה "ירהבו הנער בזקן" — וכי תעלה על דעתך שביקש לקללם קללה נמר־צה דוקא? אלא, אומר מהרש"א, כל זמן שלא חזה "ירהבו הנער בזקן" לא ראה שום סימן גאולה; רק כאשר חזה "נערים פני זקנים ילבינו" שמע ישעיה את פעמי משיח.

הסבא דסלובודקה זצ"ל שאל פעם: האם זה יתכן? אם דורות קודמים לא זכו לביאת משיח, איך עוד יכולים אלו לצפות אליו? אכן היא הנותנת: בדיקות גדולים מקדם, דור שלפני הקודש, של רבי עקיבא איגר זצ"ל ושל ה"חפץ חיים" זצ"ל לא היה קושי להיאחז איתן ביהדות. לא היתה שום רבותא אם דבקו כשרי ישר־אל בתורה ובמצוות, מתוך מסירות נפש. אלא אם גם לעת כזאת, בימים שהחושך "יכסה ארץ", אפשר לבוא יהודים המחזיקים עוד בתורה באמתה, הרי זה חזיון שגיא. זכות גדולה, ההדרת לה רשאים אנו לקוות שנזכה — ביחוד של זקני הדור — לראות בגאולה השלמה.

*) מתוך הרצאה בכנס מורים שנערך מטעם איגוד "תורה ומסורה" בניו־יורק. ראש ישיבת פילדלפיה הוא חתנו של הגר"א קלמנוביץ זצ"ל (מנהל ישיבת מיר מרחבים), ותלמיד מובהק להגר"א קוטלר זצ"ל בלייקווד, וכיום [illegible] באמריקה.

בשדה החינוך

ח. ש. שואר

ההורים עסוקים, והבנים?...

אמנם כבר נכתבו רבות על חשיבות ההתעניינות של ההורים בלמוד בניהם וחינוכם. וביחוד על חשיבות ההידברות בין ההורים הילדים וכל שכן עם הנערים (ראה בספרנו "חנוך ילדים" פרקים יג, כב. כח), אולם כל עת אשר אנו מוצאים דברים שיש בהם משום חידוש ותועלת הרבים אין אנו נמנעים מלהביאם ולפרסמם בר־בים — על אף שיתכן וקוראים רבים אולי ימצאו ביניהם בענין הזה על דברים שכבר נאמרו ונ־כתבו.

* * *

החכם מכל האדם לימדנו (משלי א ח) שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך, ופירש רבינו המאירי, ז"ל: וקראה הנה "מוסר אב" — כלומר תוכחת אב, שהיא על הדבר כלימוד החכמה, והאם תשתדל להדריכו במוסר המדות, וקראה אותה "תורת אם" — ז"ל הטבת אם מלשון זאת תורת הילדת (ויקרא יב, ז) וכו' (ע"ש באריכות).

זאת אומרת שהאב חייב ללמד תורה ומיסרו ומוכיחו בדברים על כך, והאם מלמדת אותו תורת דרך ארץ והנהגה ברכות דבריה.

לעומת זאת מצאנו (שם ד, ג) כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי וַיֹּרֵנִי — שהיה אוהב אותי יותר (רש"י) ועם כל אהבתו אלי למדני וכו' (מצודות דוד). ובפרק לא, א נאמר: משא אשר יִסְּרַתּוּ אמו, כלומר ממקראות אלה משמע שאביו לימדו תורה מתוך אהבה ואילו אמו הוכיחתו בדברי מוסר וגם לא נרתעה מלהלקותו כדאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מלמד שכפאתו אמו על העמוד — להלקותו (רש"י סנהדרין ע' ב) ובתנחומא (שמות א') נאמר: ומכה אותו בשבט ומיסרתו ומה היתה אומרת לו מה ברי וכו', אמרה לו הכל יודעין שאביך ירא שמים, עכשיו אם תצא לתרבות רעה, יאמרו שאתה ברי (בני) ואני גרמתי לך וכו' ולפי שיסרתו לפיכך ויחכם מכל האדם (מלכים א, ה, יא)

* * *

טרם נגש לפתוח את הדברים, כדאי שנדע כי המלה מוֹרָה מתייחסת גם ללשון יְרִיָּה — השלכה וגם ללשון הוראה ולימוד (ראה רש"י ורמב"ן איוב ל, יט הוֹרַנִי לחומר) — כי המלמד כאילו ירה אבן פינת החכמה ולי־מוד בלב תלמידו, או כאילו ירה מצבה לציון על דרכו לבל יתעה. יש גם המפרשים שענין ההוראה השאל מן יוֹרֶה ומַלְקוֹשׁ לפי שמט־רה דיעה כאילו מוריד גשמי ברכה להצמיח הכשרון הנטוע בלב. ומי הם שנמסר להם תפקיד ההוראה יותר מהורי הילד ובעיקר אבי הילד שנאמר ולמדתם אותם את בניכם (דברים יא, יט).

על כל פנים מצאנו כאן ששל־מה המע"ה ייחס את ענין ההוראה פעם לאב — וַיֹּרֵנִי ופעם לאם — תּוֹרַת אִמֶּךָ. ולפי המשתמע מהמפרשים הוראה זו היא ברכות ואהבה. ואילו ענין המוסר וה־תוכחה ייחס פעם לאב — "מוּסַר אָבִיךָ" ופעם לאם — "אשר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ", אולם יחד עם כל זאת מצאנו בדברים אלה כי גם בעת היסורים, אמרה לו דברים של טעם והסבר ובזה שיכנעה אותו ללמוד את חכמת התורה, וכבר עמדנו והס־ברנו כי תּוֹכֵחָה משמעותה מוסר ויכוח והוֹכָחַת דברים.

* * *

זאת ועוד, אם נתבונן היטב במקראות הללו נוכל ללמוד דבר עקרוני וחיוני שכיום הוא חסר לנו מאד, והוא הדבר הפשוט ביותר — זמן!...

דוד המלך ע"ה עם כל עיסוקיו הרבים בתור מלך ישראל אשר היה דואג לכלל ולפרט, ועל אף שהיה מנהל מלחמות וכובש ערים וארצות, על אף שהיה עושה משפט וצדק עם עמו ולא היה מעלים עיניו מאחד מהם, גם היה מלמד תורה לרבים לשם שמים (תוא"ר ג), וגם היה עוסק בעניני טומאה וטהרה ועוסק הלכותיהן (ברכות ד, א), לימד את השבים כסופר המלמד תינוקות (תנחומא נשא, כט) והיה קם בחצות לילה להודות להשי"ת בשירות ותשב־חות, יחד עם כל אלה, מעיד עליו בנו החכם מכל האדם — וַיֹּרֵנִי! כלומר, האב הגדול מצא לו גם זמן בשביל בנו הקטן לשבת אתו וללמוד ספר, לחנכו ולהכמו ע"י מוסר ותוכחה של אהבה, ורק ע"י זה הוא זכה לראותו יושב על כס המלוכה כסא ד', ומולך על כל העולם כולו. ואילו אצל אדוניה בן חגית נאמר: ולא עצבו — ולא הכעיסו — אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית — לפיכך יצא לדרך רעה ולמרוד באביו (רד"ק, מלכים א,א).

גם בת שבע אם שלמה לא שמה לב לכל טכסי וגינוני המלכות השייכים אליה, ולא מסרה את חינוך בנה הרך והענוג בידי אומ־נת, מטפלת, שומרת־טף, אלא היא היא אשר יִסְּרַתּוּ, ושמא תאמר שרק הכתה אותו בשבט, חלילה! יחד עם השבט הרבתה עליו בדברי טעם, וכך אמרה לו: מה אבקש ממך ברי (בני) ובר־בטני לא כספך תתבקש, רק שתשמר מכל אורח רע! (ראה באריכות בילקוט פי־רושים" שבספרנו משלי — ורבינו בחיי, ל"א, ב) ולכן: ריכהתימו לספר מוסרי אמו הזו לשבח אשת חיל לכבוד אמו למען היות לה לזכרון" (מצודת דוד).

* * *

אחרי שהבאנו את הדוגמא האמתית איך חייבים לנהוג במ־צוות החינוך, בואו ונראה אם אמנם נוהגים לפיה.

מזמינים את האב ל"אסיפת הורים" פעמיים בשנה, מה מבק־שים ממנו? — אנא בא ושב ערך של 15 דקות עם האיש אשר הפקדת בידו את עיקר רכושך, והוא ימסור לך דו"ח, אם הוא נושא פירות, או שיש למצוא יחד שיטה או דרך אחרת איך שישא פירות. הנה כאן נראה כי מעטים הם ההורים אשר באים להשתתף לשמה ולשמר, ישנם הורים שבכ־לל אין להם זמן לבוא, ויש הורה אשר אם הוא בא הוא "עומד על רגל אחת" — כי מחכים לי... ישנם הורים האומרים, הרי אני נפגש עם המלמד בכל יום בתפלה (ובעת חזרת הש"ץ הרי הזמן המתאים לשוחח...) או ביום ששי אחה"צ בלכתנו ל... כבר עצרני הורה בעת לכתנו בלויה וזה־ויל ושם ביקש לשוחח אתי!...

ואני שואל, מדוע עושים כך הורים המוחזקים ליראי שמים. האם כאשר מנהל הבנק או הגזבר יזמינו לשיחה עסקית גם ינהגו בצורה כזאת? מדוע לא יזכור אבא כי הפקיד את נפש בנו ביד מחנך אשר יוכן ואותה שנה שהוא נמצא אצלו, שנה זו היא אשר תוצרה את דרכו לכל ימי חייו, וע"י שיתוף פעולה והתייעצות קלה אפשר לג־רום לכל תהליך זה.

פעם העיד בפני אחד הרמי"ים החשובים מישיבה ידועה בקנדה, שלמד אצלו אחד מבניו של סוחר גדול מניו־יורק, והאב קבע אתו שבכל יום חמישי בשבוע הוא מצלצל אליו, והיה משוחח אתו אודות התקדמות בנו באמרו: כל עמלי הוא כדי שאוכל לגדל את בני לתורה ויר"ש, ואם היה לי סניף מעסקי בקנדה, האם לא הייתי מתקשר ומתעניין בשגשוגו?! — אכן ישנם גם הורים כאלה אשר מבינים את חובתם במצוות החי־נוך.

* * *

ישנם אבות המשאירים במת־כוון או שלא במתכוון את תפקיד חינוך הילד בידי אמו. וכאן ישנן כמה שאלות, א. האם האם מחו־יבת במצוה זו? ב. האם כל אם מסוגלת לתפקיד זה? ג. ואם כאשר הילד זקוק לעזרה בלימוד משניות או גמרא, האם זהו תפקידה של אשה? ד. אפילו במקצועות אחרים, מה יעשה ילד שאביו "אין לו זמן" ואמו עסוקה בהוראה או בפקידות, האם אחרי חזרה מע־בודה מפרכת מסוגלת היא לשבת אתו ולעזור לו בשיעוריו, או אפילו סתם להאזין לו לחוויותיו במשך היום? — דבר שהילד כ"כ מצפה לזה.

* * *

ואם כבר נגענו בנקודה זו אולי כדאי שנתעכב קצת ונשוחח על אותם הבתים בהם האם נאלצת (לא תמיד...) לצאת לעבודה, ומוסרת את טיפול ילדיה בידי מטפלת או בידי עוזרת משק בית, (גם לא תמיד לפי רוחנו והמהגנ־נו...) וכשהיא חוזרת עייפה, רוצה אז' ההורים הילדים מה"חדר", מהגן ומביה"ס, כל אחד דורש את התשומת לב. אליו, ובאותו זמן צוהל התינוק בראותו את אמו וגם הוא יצור השייך למשפחה. ומה גם אם נמצאים בבית בנים בגיל הבגרות העמוסות בשיעורים או שיחויבות עכשיו" לשיעורי נגינה, ציור, קרמיקה, דומה, אז שהבן חוזר עכשיו מ... כלשהי מהישיבה, והאב טרוד מעבודתו או מהכולל, והמגמה תוגעת בבית בכל פינה...

ומה הן התוצאות? — האם מה תי"ר מאפיסת כחות, הילדים מרגישים מיד שלאמא אין סבלנות אליהם, הם חוטפים משהו לאכול ויורדים למטה" — עם אוירת בשת מהאם, בהיותם שם, מסתכל עליהם עם מי הם משחקים, ובמה הם משחקים, איפה הם מטפסים, אם אין ח"ו סכנה בדבר, או שוללים ברחוב פיצה ופלפל, בלי נט"י ובלי ברכה.

עם רדת החשיכה מתחילה המקהלה מלמעלה למטה וממטה למעלה... יענקלה, משה'לה, שרה'לה לעלות הביתה... אמא לכם לעלות מיד... רק רגע אמא והרגע נמשך עד שהאם מאבדת מרוב צעקות, הילדים, מתחילים מלוכלכים, ומתחילה "ישיבה הרוחצה" — כי איך אפשר באופן להכנס כך למטה צחורה, הבעיה העיקרית כי כל מה שנעשה כאן הוא לפי "הטונים הגבוהים" תחת נובר. גם שעון הקיץ... האבא אינו מרוחם והוא מתקרב ל־9-10 מי תפלת ערבית ומה ברכת המזון או קריאת שמע. הילדים מפלבם ציפים ומיהודים לתוך מטותיהם, הדלת נפתחת והאב מופיע... איזה מזל יש לך — "פונה האם אליו — כשאתה נכנס הכל שקט... לו היית בא חצי שעה קודם. היית לפחות מאמין לי... הויכוחים בינו לבינה רק מתחילים ולעולם גם לעיני הבנות או הבנים המתבגרים — דבר המסוכן כשלעצמו. ואם מרשים ונותנים ל"בעל־דבר" להכנס למקום שהיה יכול להיות משכן שאננים תוצאותיו מי ישורן.

כמובן, אם הולכים לישון מאוחר, הרי קשה היא הקימה והנה בא יום נוסף והאב חייב לקום לתפלה, ואם נמשכו הויכוחים עד שעה מאוחרת, הרי אחד מהשניים או שהוא מהפה שכבר יאיר הבוקר והוא יצא מהבית במקום להתח־כה, או שהוא נשאר ואיחור לתפלה ואלך להתפלל ליד "הכותל" ...שוב דבר שקשה לקראו חינוך לילדים; גם הילד מופיע ל"חדר" או שמאחר או שבא בזמן והוא עיף מבלי שנם לו שינה הלילה החיונית, והתוצאות ברורות גם לגבי ההתקדמות בלימודים וגם לגבי ההתנהגות — בהיותו בלתי רגוע. ובמצב הטוב ביותר מופיעים

(המשך בעמוד י"ד)

בית שמש סוערת עקב שריפת ספרי קודש בבי"ס החינוך העצמאי

"אמרתי לכם שכדאי להציב מארב", קרא המנהל ופרץ בבכי

"בית הספר היה נראה כלאחר פוגרום, הפורצים לא בחלו בשום דבר והשחיתו כל אשר נקרה בדרכם; הטלפונים נגנבו על המזוזות הותז ספריי שחור, חלונות נשברו ודלתות נעקרו — על הכל עוד היה אפשר להבליג; אך כשעליתי לקומה השניה וראיתי את שריפת ספרי הקודש, פרצתי בבכי נסער שניחר מתוך גרוני" — במלים אלה תיאר בפנינו מנהל ביה"ס החינוך העצמאי בבית שמש הרב רחמים אדרעי את שעבר עליו בליל־הזוועות בו אירעה הפריצה. גם אנחנו "פרצנו" השבוע את מחסום המסתורין שאפף את ביה"ס ובשיחה ארוכה עם המנהל למדנו על עברו המפואר, על ההווה הצועד לפניו ועל עתידו המובטח

כתב וצילם משה מיכאל צורן

כשישב הרב רחמים אדרעי, מנהל בית הספר של החינוך הע־צמאי בבית שמש, על הארץ בתשעה באב שיחול בעוד מספר ימים, תהיה לו סיבה נוספת, חמו־רה מאין כמוה, לקונן ולבכות, להצטער ולהתאבל. יהיה לו להרב אדרעי חורבן משלו. בביקורנו בבית הספר השבוע, נוכחנו במימדי ההרס והחורבן, שכבר התבצע למעשה מספר פעמים במשך החודשים האחרונים בביה"ס והכביד ביותר בפעם האחרונה בשריפת ספרי הקודש בשבת פרשת "מטות מסעי" והשמדתו של חלק מציוד המוסד.

הרב רחמים אדרעי כמחנך במקום 26 שנה. הוא קשור לבית שמש בכלל ולביה"ס בפרט בכל נימי נפשו ולמרות שיש לו הרבה מה לשמוח בהשגים שהתבטאו במאות בוגריו, אין הוא יודע את נפשו מרוב צער על מה שאירע.

★ ביקשו להרחיק ונמצאו מקרבים

לפי הוראת מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל נוסד בית הספר בבית שמש, לפני 28 שנים. בניגוד לבתי"ס אחרים שנפתחו עם מספר מועט של תלמידים נוסד החינוך העצמאי בבית שמש בשנתו הראשונה עם לא פחות מ־350 תלמידים. ההרשמה היתה מוצלחת ביותר, כללה את כל תושבי העיירה, שהעדיפו להעניק חינוך טהור לילדיהם. בתקופה הראשונה כיהן כמנהל הרב אבר־הם וילהלם והכתות שוכנו בכל מיני צריפים ובקתות עלובות.

עקב הצפיפות האיומה והתנ־אים הבלתי־נסבלים עזבו חלק גדול מן התלמידים והעתיקו את מקום לימודיהם לממ"ד והנהלה הפעילה בסופו של דבר לחץ כבד על הגורמים העירוניים וקיבלה מיבני חצרות במרכז בית־שמש שם השתכנה מספר שנים, עד שאוכלוסיית התלמידים גדלה והתעצמה ושוב הורגש הכורח לעבור למבנה רחב יותר שיענה על ההתפתחות.

המועצה המקומית ראתה את הגידול וההתרחבות והיקצתה מבנה גדול באיזור שהיה באותם שנים מקום נידח ביותר בעיירה; מאחורי הפרגוד של החלטת המועצה תוגבה השמועה שה־סיבה להקצאתו של המבנה, המשמש עד היום את ביה"ס, היתה שבכך ירחיקו את המוסד החרדי ממרכז העיירה והשפעתו תפחת ותקטן.

★ הבוגרים מכהנים במשרות תורניות בכירות

כנראה שרצון הבורא לא היה בדיוק כך... כיום הפך האיזור כולו למרכז חשוב כשהוא מהווה קו מגביל בין שכונת שרת שהוקמה לפני 7 שנים ומתגוררים בה 7,000 תושבים, לבין מרכז בית שמש. ביה"ס החינוך העצמאי ממוקם כיום במקום טוב ביותר בעיירה.

ותיקי העיירה זוכרים עדיין את מעמד הנחת אבן הפינה וחנו־כת הבית למבנה שנתרם ע"י הנ־דיבים מרקר ואוהדי. מעמדים אלה נערכו ברוב פאר והדר וב־השתתפות גדולי התורה והדראה.

מנהלו השני של ביה"ס היה הרב חיים לוק שכיהן בתפקידו 18 שנה, עד לפני שנתיים, אז נכנס לתפקיד הניהול הרב רחמים אדרעי, שלמעשה מילא את מקומו של המנהל הקודם בתקופה מסו־יימת וכיהן כבכיר המחנכים לכי־תות ז'-ח' במשך עשרות שנים. הוא עצמו התגורר בעיירה מגיל 14.

הראיה הטובה ביותר להצלחתו החינוכית של המוסד היא הבוגרים שחלקם מכהנים כיום כרמ"ים בישיבות ובתפקידים נוספים. רוב הבוגרים מופנים לישיבות קדושות וגם אלו שאינם כשירים לכך, מופנים ע"י הנהלת בית הספר למוסדות המתאימים. הקשר בין ההנהלה, צוות המורים והמורות עם כל תלמיד ותלמידה גרם לכך שגם אלה מהבוגרים המצליחים כיום בעמדות מפתח בתחומים שונים, שומרים על דתיותם, מקיימים מצ־וות ומקדישים מזמנם ללימוד תורה.

הרב אדרעי מצביע על ספרי הקודש שנשרפו.

כדוגמא מזכיר המנהל קצין בכיר בצה"ל מתלמידיו שלמרות עיסוקיו המקצועיים ומעמדו הקים בית חרדי לתפארת ומקדש שם שמים ברבים. כמוהו רבים.

(המשך בעמוד י"ב)

בביה"ס "בית יעקב" בפ"ת יודעים בבירור "מיהו יהודי"...

3 שבועות שהו מאות תלמידות ביה"ס של החינוך העצמאי בית יעקב בפ"ת בקייטנה מיוחדת במינה כשבסופה אירגנו תערוכה למופת עלהנושא עליו הושתתה הפעילות כולה: "עם ישראל במשל", הדוגמאות שנתנו חז"ל למהותו של עם ישראל ולהערכת חיבתו אצל הקב"ה

כתב וצילם משה מיכאל צורן

יש קייטנה ויש קייטנה.

דבר טוב ויפה עשו צבורנו יוזמי הקייטנות בכל אתר. המדובר הוא, כמובן מאליו, על בתי החינוך החרדיים, השהות הנוספת של 3 השבועות במסגרת חינוכית־יוצרת היא אקט חיובי בהחלט.

למעשה, ניתן לומר שאין כמעט אף בי"ס שאינו מקיים קייטנה כלשהי גם לאחר תום השנה "הרשמית" ללימודים. לא כל המקומות שווים ולא בכל בתיה"ס יש כח חינוכי פורה ויוצר המסוגל לארגן קייטנה ברמה נאותה. באופן טבעי ההתייחסות לפעילות של קייטנה, איננה בדיוק כמו לשנת הלימודים הרגילה. פשוט זה כך.

★ הקבוצות הוכתרו בשמות המסמלים את עם ישראל, ובתוספת צבע מיוחד

לתלמידות ביה"ס "בית יעקב" של החינוך העצמאי בפתח־תקוה, עם ישראל איננו משמש רק כמשל. מאות התלמידות במוסד המפואר שהוקם לפני 55 שנה בעידודו של מרן גאון ישראל ה"חזון איש" — יודעות להיות את תפקידו של עם ישראל באופן מעשי, בקיום המצוות תוך הקפדה דקדקנית על כל תו ותג, ביישום ציוויי התורה בחיי היום יום.

כך חינכו אותן במשך כל עש־רות השנים המייסדים הגדולים וביניהם הגאונים רבי ישראל שקאלל, רבי משה הכהן אילר ביצקי והרב יהודא ראם כולם זכר צדיקים לברכה, ממייסדי ביה"ס ומקרבי התורה בפתח תקוה משך שנים רבות.

בין המורות הותיקות של המוסד ניתן למנות את הרבנית שרה רוטברג, כיום — מפקחת, ורעייתו של הגאון רבי זלמן רוטברג ראש ישיבת "בית מאיר" בבני ברק, המורה חנה אידלמן, המורה רוס־פרקל. בך גם מנהלת את התלמידות הס־תהלת הערוכה הגב' אסתר לוין, שהיא דמות חינוכית ואישית ברוכת פעלים. התלמידות מרגי־שות את תפקידן היהודי במוחש.

★ עבודות נפלאות של תלמידות בגילאים צעירים

150 תלמידות, מעולות לכיתה י"א ועד עולות לכתה ה', השתתפו השנה בקייטנה של ביה"ס בית יעקב בפ"ת, בריכוזה של י. ראם, בוגרת ביה"ס. המדריכות, צוות מסור ומאורגן, כולן בוגרות בית הספר, ולאחר מכן המשיכו את דרכן בסמינרים. הרעיון לרכז את המטר בקייטנה על הנושא "עם ישראל במשל" קרץ ברגע הראשון לכולן. קבוצות הקייטנה חולקו לשמות המאזכרים את דוגמאות חז"ל: "רימון", כפלח הרימון רקתך, "שושנה", כשושנה בין החוחים; "ענבים", כענבים במד־בר מצאתי ישראל, "יונה", "שמן", ועוד. לכל קבוצה נבחר צבע שונה, המתאים למשל שלה לעם ישראל. המוטיבים שנבחרו לעבודות־יד עסקו גם ברעיונות אלה, כשאל כל הפעילות הזאת נלוותה גם פעילות רגילה, כמו יום מוזיקה, יום מטבח, בו הכינו כל הבנות מאכליהן בכתות צמן והתרגלו להיות "אם הבית". ביום נוסף הלכו הבנות אל בית המדריכה. הדגמה היה של כיבוי אש בהתנע מכבי האש בפ"ת, ודיון על הנושא בין המצרים וירושלים, שנערך לאחר חצי יום הכנה על הקונכר הנידון ועוד ועוד.

פעילות השיא שבקייטנה היתה ללא ספק התערוכה הנפלאה על הנושא "עם ישראל במשל" אותה הכינו התלמידות בכתות צבמן, ללא סיוע המדריכות. ביקור בחדר התערוכה וכמעט שלא ניתן להאמין שאת עבודות היצירה הללו ביצעו תלמידות השייכות לכיתה ב' ואף פחות מגיל זה. החדר מקושט כולו בציוריים של המוטיבים העוסקים במשלים של עם ישראל, שושנה, שמן וזית, ועל השלחנות מוצגות העבודות הנפלאות של הבנות שעיקרן היה נושא זה.

כיום הזה — כשעם ישראל נתון בלבטים ובספיקות על מהותו וכשעל הפרק עולה השאלה "מיהו יהודי" — מצאנו לכך תשובה מדוייקת ומוגדרת בתערוכת הקייטנה של ביה"ס בית יעקב בפ"ת

مكامن الوهن

מבט על קהילה יהודית

ק"ק מעלבורן - הריחוק המאחד המעכב את חיידקי הפירוד

ק"ק עדת ישראל עם הפנים כלפי העתיד עם התפנות כס הרבנות ביציאתו לגימלאות של הרה"ג ר' אלימלך אשכנזי העוזב לארה"ב — קהילה חרדית מגוונת שחיי תורה וחסד מפכים בה ★ עשרות חובשי שטריימלך שינו את הנוף של הציבור היהודי במקום

הרוצה לתאר חיים יהודיים במעלבאורן שבאוסטרליה הרחוקה, עליו להיות מחונן בפרספקטיבה נכונה. אם אמנם רוצה הוא להקיף את כל המסגרות והפעולות, וגם אז תהיה מלאכתו לא קלה. נשתדל להציג כאן "תמונת מצב" קצרה בעקבות בהתפתחות האחרונה במעלבארן החרדית, עם עזיבתו של הגאון רבי אלימלך אשכנזי שליט"א לאחר שמונה עשר שנות רבנות, בהם נשא את דגל התורה ברמה ופעל לבצר את חומת היהדות, כאחד הדמויות הבולטות בעולם הרבנות בדורנו.

במוצאי שב"ק לסדר במדבר, נערכה מסיבת פרידה נהדרת להגר"א אשכנזי שליט"א רבה של הקהילה החרדית "עדת ישראל" במלבורן בהיכל המפואר המיועד לשמחות ואירועים מיוחדים שע"י הקהלה, ובהשתתפות קהל רב, כל חברי הקהלה והציבור החרדי שבעיר.

קרוב לשמונה עשרה שנה פיאר הרב אשכנזי את כס הרבנות של ק"ק עדת ישראל. למלבורן הוא הגיע מסאן פאולו — ברזיל, שם כיהן ברבנות שתים עשרה שנה. לפני כן כבר נודע שמו לתהלה בהיותו איש ירושלים בין השנים תש"ח-תשי"ח, ורבים מבני ירושלים יזכרו בודאי את שיעורי התורה שמסר, ועסקנותו הציבורית שהיתה לדוגמא ומופת. הגאון מטשעבין זצוק"ל שהרב אשכנזי נמנה על מקורביו הוא שעודד והמריץ את הרב לצאת ולהשפיע מתורתו וכשרונותיו בתפוצות ישראל.

18 שנות הפעילות במלבורן ותוצאותיהם הברוכות, באו לידי ביטוי בדברי הפרידה החמים שהשמיעו רבני העיר, הרה"ג ר' יצחק דוד גראנער שליט"א מנהל ומנהיג המרכז החב"די במלבורן, והרה"ג רבי בנימין וויצנבוגער שליט"א ראש כולל בית התלמוד. בגידוליה המפוארים של מרכז התורה בלייקוואוד ארה"ב. דברים נלהבים בשבח פעולותיו של הרב נאמרו גם ע"י ראש הקהל ר' מנחם דאנענבוים, וע"י היו"ר והמנחה של הערב המפואר הרב שמעון אופמאן מנהל מוסדות החינוך של הקהלה.

הרב שליט"א עצמו, בכשרון הרטורי שלו, השיב למברכיו ושעה ארוכה נאם בפני הקהל שהקשיב בדריכות רבה. על תפקידי הקהלה בחיזוק וביצור היהדות. לא חסרו כמובן מומנטים מרגשים כאשר המאזין החיובי של 18 שנה הוצג בפני הקהל, ותפלה חרישית קיננה בלב הכל שאכן לא יכבוש המעין והכל ימשך וימשיך להתקיים להבא. בסופו של הנאום המרגש קרא הרב לא להרפות ולא להתרפות חלילה משיעורי התורה הקבועים, והציב את הקיים לפיהם תמשך גם בהעדרו כל המערכת של הכשרות וסדרי השחיטה המהודרת של הקהלה, עד לקבלת רב אב"ד.

* * *

מעלבארן היא עיר ואם בישראל כהיום הזה. הקהלה החרדיה במקום היא "צעירה" יחסית. מייסדיה הם פליטי השואה שמצאו מקום מנוחה במלבורן, רובם המכריע יוצאי קהלת הונגריה שמורשת החת"ס ותלמידיו טבועה בדמם. העזובה במלבורן היתה רבה בכל השטחים למורת הקהלה הכללית הוותיקה שהיתה קיימת זה מכבר, וחרדי הונגריה היקרים החלו הכל מבראשית, והקימו קהלה עצמאית שקראו לה "עדת ישראל". במסירות נפש עצומה, מתוסר כל, במדינה זרה ומנוכרה, ייסדו שחיטה, הקימו מקוה טהרה מהודרת, פתחו תלמוד תורה ובית יעקב. בנו מערכת כשרות, קנו שטח רחב לבית מועד לכל חי, וחיי תורה שלמים הפכו למציאות חיה במלבורן האנגלו־סכסית.

רבה הראשון של ק"ק עדת ישראל היה הגה"צ רבי יצחק יעקב ניימאן שליט"א שהתקין תקנות קבועות וכיסס את קוי היסוד של הקהלה. לאחר שהות של שנים אחדות עבר הרב הגה"צ שליט"א למנטריאול קנדה, והוא כיום אב"ד ק"ק מחזיקי הדת שם לאי"ט. אחריו הובא מירושלים ת"ו הגה"צ רבי בצלאל שטערן שליט"א מחיים שו"ת בצל החכמה ומגדולי הפוסקים בדורנו. שבין היתר היה פעיל מאד בהרבצת תורה לתלמידים ועד להיום הזה חברי הקהלה כתלמידיו קשורים אליו בקשר אמיץ. בשנת תשי"ל נקרא לכהן פאר הגאון הצ' רבי אלימלך אשכנזי שליט"א. תחת דגלו הורם קרן היהדות והשלום והאחדות בין פלגי הקהלה הגיעו להרמוניה מושלמת. המרא דאתרא שליט"א הרביץ שתורי אשר השי"ת ברכם כבנים ובני בנים רבנים מפורסמים יושבי על מדין בניו יורק רבתי, העתיקו כעת את מושבם לעיירה סי'געיט, סמוך למשפחה הענפה בלעה"ר: — וראשי הקהלה מקיימים מגעים עם רבנים מפורסמים שליט"א שהציגו מועמדות.

עדת ישראל מאחדת בתוכה (בלעה"ר) למעלה מ־150 משפחות יראים ושלמים, בעלי בתים בני תורה, אברכים חסידיים מכל הקשת הרחבה של חצרות החסידות, סאטמר, בעלז, גור, וויזניץ, תולדות אהרן, סקולען וכו' לצד יוצאי ישיבות ליטאיות ובוגרי ישיבות ע"פ מסורת הונגריה — כולם בכפיפה אחת ותחת סמכות אחת במסגרת הקהלה. זהו בעצם ייחודה של מעלבאורן, ובעיני מבקרים ואורחים מרחבי העולם היא כחידה ותעלומה, הכיצד לא הגיעו למעלבאורן "הזעזועים" הפנימיים ובעקבותם ההתחלקות המפרידה והמפלגת! אכן יש גם משהו מן הטוב בנראה. בריחוקה של מלבורן ממרכזי היהדות העולמיים.

בתלמוד תורה "עדת ישראל" ובבית יעקב לבנות, מתחנכים למעלה משלש מאות תלמידים כ"י, שפת ההוראה בתלמוד תורה היא אידיש כמובן. המראה החיצוני. החן יהודי־מקורי אשר על פני התלמידים היקרים דומה לכל לכל הת"ת החרדיים בכל מקום שהוא. בוגרי מוסדות החינוך של הקהלה

מאה וחמישים משפחות חרדיות של קהילת עדת ישראל נמנים על כל חוגי היהדות החרדית והשפעתם גדלה והולכת

כולם ללא יוצא מן הכלל, ממשיכים דרכם בישיבות הקדושות בארץ הקודש, בארה"ב או באירופה, והבנות בסמינרים החרדיים לסוגיהם. ולמען האמת, שעדים רבים לה, האיכות היא למעלה מהסטנדרט ומנהלי מוסדות נוהגים להעדיף תלמידים ממעלבורן בכל הקשור לקבלת תלמידים.

אוירה תורנית מובהקת נסוכה על כל הפעילויות, לימוד התורה מתחזק ומתרחב מסגרות חדשות של לומדי תורה נוצרו ונוסדו, אברכים מהקהלה מיד אחר הנישואין שחשקה נפשם בתורה, מצאו להם מקום כלבבם ב"כולל" המקומי שנוסד בשנת תשמ"א ע"י אברכים חשובים בני תורה אצילים שהגיעו הנה מלייקוואוד ארה"ב, והיא כיום פנת יקרת ואבן חן בכתרה של מלבורן, ואילו הבעלי בתים ממלאים את ביהמ"ד בבוקר ובערב לשיעורי תורה מגוונים וללימוד בחברותות. הצליל הערב והנצחי של לימוד התורה נשמע עד לשעות הקטנות של הלילה. ומאחרי השבת הם תלמידי הישיבה קטנה, המתנהלת ע"י כתות הוראה מעולים בראשות הרב יוסף לאבנשטיין הי"ו. — ומביהמ"ד לחוצות הלובש אופי יהודי, במיוחד בשבתות וי"ט, וכיום נראים בחוצות מלבורן כשלושים וחמש חובשי שטריימלך, ביניהם אבנך יקר גר צדק ממדינת ניו זילנד הסמוכה, שהכיר את היהדות לפני עשרים שנה, ומצא את שורשיה היסודיים בק"ק עדת ישראל.

נקודת אור נוספת לה למלבורן שראוי לייחד עליה את הדיבור. החסד והנדיבות של בני מלבורן קנו להם שם עולם, החמימות והקירבה לאורחים, רוכב שליחי מוסדות מארה"ק הם כסימני ההיכר של ק"ק עדת ישראל. ובאותה מדה העזרה ההדדית הניתנת כאחד למשנהו במאור פנים, במסירות בהירות ובחביבות. בעיקר שמחה רבים הם העוזרים להכין את המסיבה, ובעת צרה ל"ע מוכנה יד עזרה מעודדת, נשים צדקניות פעילות במעשי צדקה וחסד, ומתנדבים רבים שמים לקיים מצות ביקור חולים וכיוצא באלו.

התמונה לא היתה מושלמת אם נדלג על פרט מסוים, שתדלתו עצומה ממש לא יתואר בפה. הרב אשכנזי שליט"א ארגן ויסד

אם אין גדיים אין תיישים.

מפעל "ויהי כלה" להופשת הקיץ, המתקיים מדי שנה בהצלחה רבה. בהופשת הקיץ נוהגים כולם "לברוח" מהעיר ולהנפש בהרים או סמוך לחוף, וכמובן שיהודים חרדים נמנעים בכך כל עוד אין מקום מאורגן רציב המבטיח מנין לתפלה, כשרות, צניעות וכו'. הרב שליט"א בקפה מצא להתגבר בה ויהי הקמה במפעל ויהי כלה, עשרות משפחות יוצאות במאורגן במשך הופשת הקיץ לקמפוס אדיר שנשכר למטרה זו, באיזור נאה וסביבה שקטה, מכשירים את המטבח וחדר האוכל, הופכים את אולם ההרצאות לבית המדרש, ופעמיים ביום מוסר הרב שיעור למשתתפים, נוסף לכל מיני פעילויות חינוכיות לתלמידים ומבוגרים. משהו שיש בו ענין להסטוריונים: בשנים הראשונות לקיום ויהי כלה, נהגו לצאת לעיר באלאראט. ולאחרונה לעיר בנדיגו, בשני המקומות היו בעבר קהלות יהודיות שומרי תורה ומצוות שכיום אין זכר להם, לבד המצבות בחלקה היהודית בבית הקברות המקומי. בבאלאראט עומד על תלו עד היום בית הכנסת המפואר הנשמר ע"י משרד התיירות הממשלתי, שנבנה בצורה נהדרת בשנת תר"ך, — לדאבוננו שומם וריק ממתפללים.

היהדות החרדית במלבורן ניצבה כעת עם הפנים כלפי העתיד בעקבות הצמיחה והגידול כ"י בשורות הקהלה, ובעזהשי"ת יש סיבה טובה לקוות ולהאמין. כי לא ירחק היום בו יתמלא כס הרבנות ויפקוד ה' איש על העדה הראוי והגון להפקיד רם תעלה זה, והשפעתו תגיע למרחקים לתפארת ותועלת העיר מלבורן כולה.

א.מ.

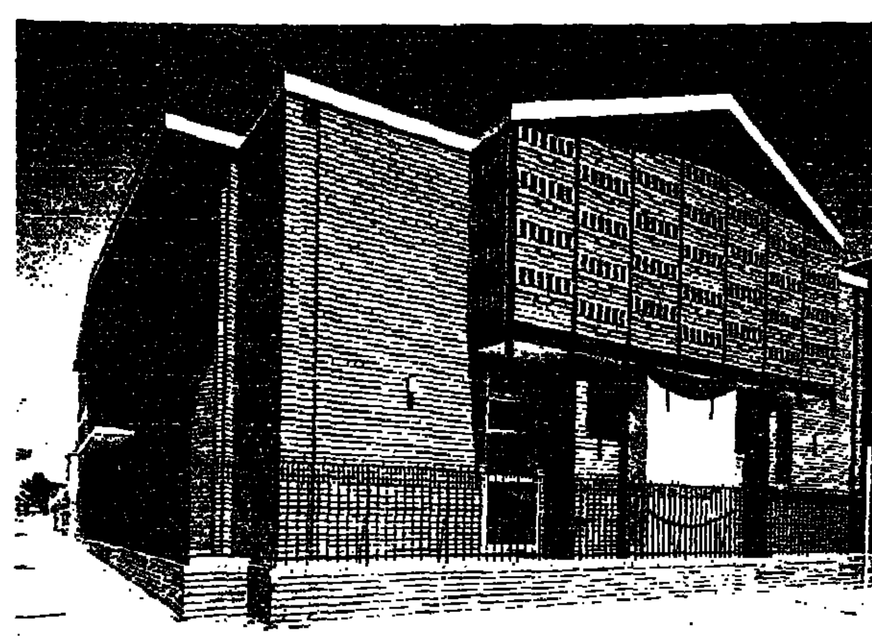
חזית ביהכ"נ "עדת ישראל"

כתה מילדי הת"ת של קהילת עדת ישראל.

הקהל הרב במסיבת הפרידה להרב אשכנזי.

תמונה מתוך תערוכה במוזיאון היהודי במלבורן.
ילדי הגן של התלמוד תורה.

למעלה: חזית בית הכנסת בעיר באלארט שם נערכה בעבר "ויהי כלה", בית הכנסת הוא אחד מן העתיקים באוסטרליה.
למטה: הרב אשכנזי מוסר שיעור בהיכל בית המדרש. (התמונות מאוסף הרב ש' נחי)

המודיע הצעיר

פרשת דברים

גליון 76

בינים

בודאי שמעתם על אריסטו. הוא נחשב עד היום לאחד מגדולי הפילוסופים בעולם. אריסטו היה יוני, וחכמתו וספריו היו מפרסמים ומקבלים בכל העולם. פעם מצאו אותו בשוק שכור, שותה עוד ועוד לשכרה, ומתנהג בהוללות. "אריסטו, איך מתאים לאדם כמוך — להתנהג בצורה כזו?!" שאלוהו ואריסטו ענה: "וכי מהנדס צריך להיות משלש? חכמתי־לחוד, ומעשי־לחוד"...

הספור הזה מדגיש את ההבדל בין חכמת הגויים לחכמת ישראל. אצלנו התורה אינה חכמה שלומדים אותה, ואחר כך עושים כל מה שרוצים. התורה היא תורת חיים! מלוה אותנו בשכבנו ובקומנו, בביתנו ובדרך. התורה מלמדת איך, מה, כמה ומתי לאכול ולשתות, לעבוד ולנוח, לשמוח ולהצטער.

כן, גם להצטער ולהתאבל מלמדת התורה. חכמים אסרו עלינו בימים אלה לשתות יין ולאכול בשר, לשיר ולנגן, לחדש ולקנות דברים חדשים. חז"ל ידעו שכדי שנרגיש באמת צער־לא מספיק להתאבל בלב, יש צרך בהגבלות ובאסורים.

וחז"ל ידעו גם להאיר את החשכה... צדיקים היו אומרים שהשבת שלפנינו שבת גדולה היא, דומה לנר שמכנס במקום אפל — ואורו חביב מאד. הלואי שבשנה הבאה תדמה השבת הזו לנר במקום מואר...

עד כאן בינתים,
חני

המתאבל על ירושלים

חני, שלום וברכה!

אנחנו אחיות בנות עשר ואחת עשרה. בשנה שעברה השתדלנו מאד לעזור כל היום, השגחנו יפה על הילדים הקטנים, השכבנו אותם לבדנו בערב. ואף על פי כן במוצאי הצום גערו בנו ואמרו: אתן והנה הצידה! צמתן היום?! תנה לגדולים לשתות משהו! זה מאד מעליב אותנו, מה נוכל לעשות?

ציפי ושבי מאשדוד

לציפי ושבי הנעלבות!

ראשית כל, אני מבינה מאד ללבכן. גם אתן צמתן חלק מן היום, והשתדלתן כל כך להיות בסדר ולעזור. והנה, בסופו של דבר, מסלקים אתכן הצידה כמפריעות... אם צרת רבים מנחמת גם במקרה הזה, אוכל לספר

עצות ומלח

לכן שזה קורה בהרבה משפחות. חשובנה לרגע על הצד השני של התופעה, ואז תבנה אותה: ההורים והילדים הגדולים שצמו כל היום מרגישים בערב חולשה ותשישות, ונראה להם שאין כל סיבה שגם אתם תשתו — בשעה שכבר שתיתם לפני שעה, לפני שעתיים, ועוד.

זה הסבר — אך זה לא לגמרי צידוק. יש לי ניסה נבונה, שבמוצאי כל צום היתה מושיבה את הקטנות לצד הגדולים, וכבדה אותם ממש כמו את כולם, כי זכרה היטב כמה היא היתה נעלבת תמיד כשסולקה הצידה... מה תוכלו לעשות? לדון על כך בבית יום לפני תשעה באב. כשלכולם יש כוח וסבלנות להקשיב. ואם גם זה לא יועיל, קבלנה את הדין באהבה... אולי זה חלקכן בצער על ירושלים?...

ספור

בשלב שני

"יצחק", פנתה אלי אמא ביום ששי אחר הצהרים. "קח בבקשה את שתי תבניות העוגה למשפחת גורדון". — "לכבוד מה?" שאלתי. — "שכחת שנולדו להם תאומים לפני חדש?" ענתה לי אמא. — "נו, אז למה לשלוח עוגות אחרי חדש? איזה טעם יש לזה?" לא הבנתי. אמא חייכה: "כמו שבכל דבר יש ענין של טעם אישי, גם במעשי חסד יש משג כזה. זה הטעם שלי בחסד". לגמרי לא הבנתי, אבל פניתי לקחת את העוגות. גברת גורדון פתחה את הדלת, ונראתה חורת ומתשת. "אמא שלי מסרה שבת שלום", אמרתי. כשראיתי שהיא מתפלאת, הוספתי בהתנצלות: "את בודאי מתפלאה למה רק עכשיו... אמא אמרה ש - - - שזה הטעם שלה במעשים כאלה - - -". מהר, אבל גברת גורדון כנראה הבינה. זיק של אור נדלק בעיניה, והיא אמרה בשביעות רצון: "תגיד לאמא שאם לעוגה יש טעם כמו למעשה — זה יהיה נפלא"... אמא התחיכה כשספרתי לה על התגובה. "שמור את הדברים בזכרונך, פעם עוד תבין".

ואמא, כרגיל, צדקה.

* * *

בערב קיצי אחד, ארוך כארך הערבים של שעון הקיץ, הסתובבתי לבטלה בלי לעשות, בעצם, שום דבר. פתאם הבחנתי באמא של יודי מסתובבת אובדת עצות, והפשטת במבטה משהו שיוכל לעזור לה. כשגלתה אותי אמרה: "יצחק, אתה ילד טוב, תוכל לעשות עמי טובה קטן?" אתם בודאי מתפלאים על העברית שלה, אבל משפחתו של יודי עלתה ארצה מרוסיה לפני פחות מחצי שנה, כך שזה היה טבעי ומובן. "לרינה הקטנה שלנו נהיה חתך בראש, אני להזמין מונית לקחת אותה לבית חולים. אבל צריך לחכות למונית בצמת. שידע לאן להכנס". הכניסה לביתם היתה סבוכה, והיא לא רצתה לטלטל את רנה עד היציאה הראשית. "כן, אני רץ" עניתי. חכיתי למונית והדרכתי את הנהג. כשנכנסו השתים למונית היא נפנפה לי לאות תודה ואמרה "יפי, עשית טובה גדול ליודי".

התבלבלתי לגמרי. וכי איזו טובה עשיתי ליודי? לה, לרנה, אבל מה פתאם ליודי? אולי התכונה לכך שחכיתי בצמת במקום יודי? אם כך הוא בבית, ואם הוא בבית — מדוע, באמת, לא ירד הוא? התחלתי קצת להרהר בדבר, ונזכרתי שאת יודי, שגר לא רחוק ממני, לא ראיתי עוד אף פעם מסתובב למטה. במה הוא כל־כך עסוק, הוד מעלתו? אני מכרח להודות בפניכם, שחשבתי על הדברים הללו במדה לא מבטלת של קנאה ואפילו של זעם. כשבא יודי לכתתנו הציג אותו המנהל בחשיבות רבה מאד: "זו משפחה שסבלה שנים כדי לעלות לציון. אני מקוה שתעריכו את גדל הזכות שנפלה בחלקכם לעזור לנער הזה". הדברים הרשימו מאד את הבנים. והם הציפו את יודי בעזרה ובידידות. אני בטבעי ביישן. אף פעם לא במרכז העניינים בכתה, תמיד מתגנן בעוד קצת חברים. וכאן, פתאם זוכה יודי בלי מאמץ בידידות של כל הנערים הטובים והחשובים! היתה תורנות בלמוד יומי אתו, לקחו אותו לסיורים בעיר. הוא הוזמן לשבתות קבל מתנות, וכהנה לא...

אז מה עכשיו? כנראה שאותו דבר. יודי מן הסתם מקף בחברים, ואני רק במקומי לצמה... רגלי נשאו אותי

לעבר ביתו של יודי. נקשתי כמעט בהקיפות, וכשלא נשמעה תגובה — גם נכנסתי. ומה גליתי? יודי ישב רכון ליד שלחן עמוס בספרים. הוא כסס בעצבנות את צפרניו ונראה נבוך ומבלבל. "יודי, מה העניינים?" שאלתי כאילו בטבעיות. יודי הראה באצבעו על השאלה הקלה והפשוטה שקבלנו באותו יום בבית הספר בגאוגרפיה. "אני לא מבין את השאלה, מסתכל במלון, אחר כך צריך לענות תשובה, נכון? אני לכתב ברוסית, לתרגם עם המלון לאנגלית. כי באנגלית יותר קל לעבור לעברית. ולפעמים יש משפטים שזה הולך קשה. אז אני מסתבך במלון צרפתית. שמה המלים זה קצת יותר קל".

אני מכרח לומר לכם שהייתי המום מן התהליך. והכל בשביל שני משפטים. שכל חבר בכתה יכל היה להסביר בקלי־קלות. פלא שהיה קשה לו להפסיק באמצע כל זה כדי לחכות בצמת? "אם אני להפסיק, אז אחר כך, צריך כל המלונים מחדש", התנצל. ראשית כל עזרתי לו לענות — יודי היה מכשר ותפס מהר. כשגמר אמר לי באנחת רוחה: "הרי, זה באמת קל עם עוד משהו". — "אבל, יודי", שאלתי בתדהמה, "איפה כלם? הרי היה תור בכתה מי יעזר לך, קדם, כלם רבו על זה, כלם היו פה. איפה הם? אני ממש קנאתי בך"... התודיתי.

הוא חיך בבישנות: "בהתחלה — זה דבר חשובה, אז כלם באים, זה עושה מענין, וזה — איך להגיד? — להיות בעניינים. אז בהתחלה באו יותר מדי. אבל לאט לאט זה הפסיק, ואחרי חדש נשארתי לבד".

אתם יודעים על מה חשבתי באותו רגע, נכון? על גברת גורדון, שעם הלדת התאומים בודאי הוצפה בעזרה ובדברי מאכל, אבל אחרי שבועיים שלשה נשארה עם העבודות והתאומים. ואז — כמה טעם היה לעוגות של אמא!

ספרתי ליודי לאט לאט את הספור. הוא אחז חזק בידי ואמר: "איך אומרים, מדרגים?" "לא. מדרגות". "אז אתה יודע? כלם רצים למדרגה הראשונה. אבל חשוב יותר שיהיה מי שיעזר בשניה".

מדרגים או מדרגות, אבל מכריחים לומר שגם במעשי חסד יש לאמא שלי טעם משבח.

טביל

בפרשת השבוע דברים

"ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם, וידבר ה' אלי". (ב, ט"ז) מפרש רש"י הקדוש: משילוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפרשה זו "וידבר" אלא "ויאמר". ללמדך שכל שלושים ושמונה שנה שהיו ישראל נזופים. לא נתיחד עמו הדיבור בלשון חיבה, פנים אל פנים וישוב הדעת.

לפי הדברים של רש"י נראה ש"וידבר" — זה בזמן חיבה, ואילו "ויאמר" — בעת נזיפה. הלא אנו יודעים ההפך מזה? הרי על הפסוקים לפני מתן תורה מפרש רש"י עצמו כה תאמר לבית יעקב — אלו הנשים. האמר בלשון רכה! וגם בגמרא נאמר במפורש "כל דבור לשון קשה"?!

נכון, אמנם כך. ויש כאן הוראה מוסרית גדולה וחשובה: עם אוהב שלך — אתה יכול ורשאי לדבר בלשון קשה בשעת הצורך. אוהב יכולים וצריכים להוכיח, והוא יקבל את הדברים בלי להפגע. אבל אם יש בליבך טינה על מישהו, דבר אליו רק בלשון רכה ותנונה. אל תגביר את האיבה, אל תפתח פתח למחלוקת. היה רך ונעים.

זה מובנם של דברי רש"י: כל זמן שהיו ישראל נזופים, דיבר איתם רק בלשון "ויאמר" רק ברוך ובנעימות. כאן התחיל לדבר איתם בלשון קשה, "וידבר". ומכאן שכבר נתרצה להם והתפייס. (חכמי המוסר)

هكذا من الأصل

המודיע השבוע לפני שלושים שנה

ב. ג. מתנגד לועדה צבורית שתחקור פרשת ההסתה האנטי־דתית

ירושלים, יום ד' (מאת סופרנו בכנסת) — ראש הממשלה מר ד. בן גוריון דחה היום מכל וכל בכנסת תביעתו של הרב ש. לורנץ להקים ועדת חקירה פרלמנטרית לחקירת ההסתה שבמשמר הגבול נגד החרדים מרב ההפגנות נגד גיוס בנות, כלייה שיפור קצין משמר הגבול לשעבר במשפט כפר קאסם.

בעל השאילתה הסתמך על ידיעה שפורסמה ב"המודיע" ביום ב' בתמוז ש.ז. לפיה העיד מר שמואל גוויצקי כי לפני ארבע שנים בעודו בשרותו כמפקד ראשון במשמר הגבול הוטל עליו לגייס את אנשיו על מנת שיקחו חלק בהפרעות המשטרה בעת ההפגנה של היהדות החרדית בירושלים נגד גיוס בנות. וכי הוא קיבל פקודה מגבוה להחדיר בין אנשיו שנאה לדתיים. הוא הוסיף ואמר כי אכן נהג עפ"י פקודה זו וביצע אותה כמצווה עליו.

הרב לורנץ ביקש מראש הממשלה לאשר ידיעה זו ודרש להקים ועדת חקירה פרלמנטרית שתחקור בקשר לידיעה כדי לעקור מדיניות של שנאה כלפי היהדות החרדית.

ראש הממשלה הכחיש בהחלטיות את דברי העד וטען כי "שום מוסד או איש מוסמך. מעולם לא נתן הוראה ולא יתן הוראה להחדיר שנאה לדתיים או לבלתי דתיים".

מר בן גוריון הוסיף ואמר: "אין ביכולתי לבדוק את דברי העד — כי הוא עומד כבעל־דין למשפט בעד עוון חמור שעונשו הוא מאסר עולם".

ראש הממשלה מגיע למסקנה כי אין צורך בשום ועדה ציבורית לברר הדבר אך הוסיף, כי ברגע שמבחינה משפטית אפשר יהיה לבדוק דברי העד הוא יעשה זאת ויודיע לשואל את התוצאות.

סופרנו מציין כי דבריו של ראש הממשלה נראו כסתומים ביותר ובלתי מובנים. מאחר שמר גוויצקי אינו נמנה על נאשמי כפר קאסם.

ב.ג. מתנגד להפחתת תקופת שרותן של בנות בצבא

ירושלים. יום ד' (מאת סופרנו) — ראש הממשלה ד. בן גוריון חזר והביע את התנגדותו להפחתת תקופת שרותם של בנות בצבא מהעמידה של 15 חודש.

הודעתו של ב.ג. ניתנה בתשובה לשאילתא שהוגשה ע"י ... רוקח.

בתשובה לדרישתו להטיל איסור על ביקורים בגרמניה הודיע ראש הממשלה כי הממשלה לא דנה בשאלה זו, אולם משרד החוץ ומשרד הפנים קבעו סייגים לביקורים בגרמניה.

במועצת עירית ירושלים

סוכל נסיון לפגוע בזכות מוסדות דתיים וצבוריים לשחרור ממסים

ירושלים, יום ב' (מאת סופרנו) — בישיבת מועצת עירית ירושלים התנהל דיון סוער על הצעת התקציב שהוגשה על ידי הנהלת העיריה, לפיה יחויבו מוסדות התורה, הצדקה והחסד שפטורים מתשלום הארנונה הכללית, לשלם מסים [illegible].

הצעה זו היתה עלולה לפגוע מלבד במוסדות הסעד הצבוריים, גם ביחידים ששוחררו מחובת הארנונה מטעמים סוציאליים.

הרב מ. פרוש הרב ה. ליברמן והרב י. בלוי יצאו בצורה נמרצת נגד ההצעה הפוגעת בזכויות השמורות למוסדות הצדקה והחסד עוד מימי השלטון התורכי בירושלים. הם ציינו כי מוסדות אלו, לא זו בלבד שהן אינם נהנים מהעיריה אלא שהן מספקים לצבור שרותים צבוריים שהעיריה היתה חייבת לטפל בהן על תקציבה היא.

בעקבות הבירור הכיר חברי ההנהלה כי ההצעה היתה קיצונית מדי והבטיחו להכניס בה את התיקונים הדרושים ברוח הדברים שנשמעו בדיון.

הרב מ. פרוש הביע את ההתנגדות עם קריאת ההודעות הציוניות, לפיהן נקבעו קונצרטים פומביים בעצם ימי האבל. בתשעת הימים בין ר"ח אב והתשעה באב.

המודיע
העתון של
היהדות החרדית

בי"ס מקצועי דתי כולל פנימיה
באזור המרכז

דרושים

1. עובד/ת סוציאלי/ת חצי משרה
2. מדריכים חנוכיים

להתקשר בשעות העבודה לטלפון 08־467025

פרשת רחובות מסעירה את הצבור

רחובות יום ב' — (מאת סופרנו) התכניות "לפתור" את סכסוך הרבנות ברחובות ע"י העברתו של הגאון רבי יואל קלופט חבר ביה"ד לעיר אחרה בנגוד לדעתם של הרבנים הראשיים וגדולי התורה החרידו בימים האחרונים ע"י חוגי משרד הדתות.

העברתו של הרב קלופט פירושה המעשי הוא הענשתו של דיין דגול בישראל על אשר עזר להקמתו ובסוסו של בית ספר של החנוך הצבאי. בצורה של גירושו מעיר בהעברתו לעיר אחרת.

בחוגי הרבנים ובני הישיבות גברה ההתמרמרות נגד משרד הדתות על צעדו זה.

אלוף פיקוד המרכז בעדותו במשפט קאסם:

אל"מ שדמי הגזים בהוראותיו החמורות

ירושלים, יום ב' — "אלוף משנה שדמי 'הגזים בביצוע' [illegible] אבל אלוף צבי צור, אלוף פיקוד המרכז, שהופיע היום כעד בבית המשפט הצבאי בירושלים, שבפניו מתבררים משפטם של 11 אנשי "משמר הגבול", הנאשמים ברצח 47 מתושבי כפר קאסם ב־29 באוקטובר אשתקד, ערב מבצע סיני.

בדברים מסוג זה וכיוצא בהם גם "בלי סנטימנטים" שיחסו לאלוף משנה שדמי הושמעו בישיבה הלילית שהתקיימה במטהו של אלוף פיקוד המרכז שעות ספורות לאחר הקריה בכפר קאסם. לפי הזמנתו של האלוף.

כשקיבל אלוף הפיקוד את הידיעה על הקריה כפר קאסם כבר לא נותר דבר לעשות, אלא לפעול לשם בירור נסיבותיה. לשם כך זימן העד את קציני מטהו וכן את אל"מ שדמי ורס"ן מלינקי אליו לפגישה שהתקיימה אחרי חצות. בפגישה זו מסר מלינקי על מעשיו אחריו אישר אל"מ שדמי באופן כללי את דברי מלינקי, בהסתייגות שלא היו מכוונות דוקא לביטויים שהוזכרו.

במהלך הישיבה התפתחו חילופי דברים בין האלוף לבין אל"מ שדמי. בהם גער בו האלוף על "היכום" הגזרה, בניגוד למדיניות. וגם הטיל אשמה בפיקודיו שאילו היו פועלים בהתאם לפקודותיו לא היה קורה אסון.

הסורים ירו לתוך שטח ישראל

תל־אביב, מוצ"ש — דובר צה"ל מודיע: היום במשך שעות הבוקר פתחו הסורים כמה פעמים בירויות בודדות אל תוך שטח ישראל בסביבות משמר הירדן. לא הושבה אש ולא היו נפגעים.

2 הערים הראשיות בנסיכות עומאן נהרסו ע"י התקפות הבריטים

קהיר מוצ"ש (כ"ד) — נציגות נסיכות עומאן בקהיר מסרה אתמול כי שתי הערים הראשיות בנסיכות, ניזווה ואזיי, נהרסו כליל על ידי התקפות מרובות של חיל האויר הבריטי.

בהודעת הנציגות נאמר: "קבלנו קריאה מסגן האימאם. אמיר צאלח בן עיסא אל חרסי. הקוראת לכל העמים שוחרי השלום להחיש עזרה רפואית למחוסרי הבית ולפצועים".

דוברו של השייך גאלב אל אלי, האימאם של עומאן, אחד ממנהיגי המורדים בעומאן ומוסקאט, טען היום כי הוא קבל הצעת עזרה מאת פקיד של סין העממית.

הוא אמר: "פקיד של הריפובליקה הסינית פנה אלי והציע את עזרת סין לעומאן. השבתי לו בשלילה לפי שעה והודעתי על כך לאימאם ובקשתי הוראות ממנו".

תגובה אמריקנית למאורעות

בואשינגטון תיאר אתמול דובר משרד החוץ האמריקני בגילוי דעת רשמי את ההתקוממות בעומאן כ"פעולה בקנה מידה קטן" ואמר שאין לארה"ב כל אינפורמציה מיוחדת בקשר לידיעות המספרות על נשק שהובא לעומאן ממדינות חוץ.

בגילוי הדעת הובעה תקוותה של ממשלת ארה"ב כי הקשיים הנוכחיים יחוסלו במהרה.

הוא הוסיף ואמר שאף על פי שאין לממשלת ארה"ב אינפורמציה כשירה על הקשיים הנוכחיים בעומאן. קיבל מיניסטריון החוץ אינפורמציה כללית מהבריטים.

אם כי אחדים מהמשתתפים בהתקוממות הנוכחית בקרב לאחרונה בערב הסעודית, הרי השטח של עומאן הפנימית, איננו שטח אשר לגבו תובעת ערב הסעודית ריבונות — נאמר בגילוי הדעת האמריקני.

מסתננים פצעו תושב כפר טייבה

תל אביב, מוצ"ש — דובר צה"ל מודיע: היום לפנות בוקר פצעו מסתננים ירדניים בירית את אחד מתושבי כפר טייבה ולאחר שגנבו פרה ועגל מחצר ביתו חזרו ונסוגו אל מעבר קו שביתת הנשק הישראלי־ירדני.

סופרנו מוסיף כי שם הפצוע הוא עבד־ל רחמן בלעץ. הוא נפצע ברגלו מירות סטן. במקום התקרית נמצאו עקבות של 3 מסתננים נעולים נעלי גומי.

לוח זמני השבוע — דברים-נחמו ו-י"ב מנ"א תשמ"ז

יום החודש	יום השבוע	תמוז	עלות השחר	עטיפת טלית	נץ החמה	סו"ז קר"ש להמג"א	סו"ז קר"ש להתניא והגר"א	סו"ז תפילה להמג"א	סוז"ת להתניא והגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
ו	ש	דברים-חזון	3.06	3.58	4.50	7.25	8.17	8.51	9.25	11.44	12.18	3.47	5.13	6.39
ז	א		3.07	3.59	4.51	7.26	8.17	8.51	9.25	11.44	12.18	3.46	5.12	6.39
ח	ב	ערב ת"ב	3.08	3.59	4.52	7.26	8.17	8.51	9.25	11.43	12.18	3.48	5.11	6.38
ט	ג	תשעה באב	3.09	4.00	4.52	7.26	8.17	8.51	9.25	11.43	12.18	3.45	5.11	6.37
י	ד		3.11	4.01	4.53	7.27	8.17	8.51	9.25	11.43	12.18	3.45	5.10	6.36
יא	ה		3.12	4.01	4.53	7.28	8.17	8.51	9.25	11.43	12.18	3.44	5.09	6.35
יב	ו		3.13	4.02	4.54	7.28	8.18	8.52	9.26	11.43	12.17	3.44	5.09	6.33

לפי אופק ירושלים — כל הזמנים לפי שעון החורף — מתוך לוח דבר יום ביומו

"אמרתי לכם שכדאי להציב"

(המשך מעמוד ר')

★ **הפורצים משחיתים בכל פעם את מה שתוקן ושופץ מהפריצה שעברה**

כיום לומדים במקום 230 תלמידים, כולל 3 הגנים המסתפים לביה"ס. עד כיתה ג' הלימודים הם במעורב מחוסר אפשרות טכנית אחרת, ולאחר מכן מופרדים הלימודים בכל מספר שה.א. רוב המורות מגיעות מירושלים ועל צוות המורים נמנה רבו של אחד המושבים באיזור, ת"ח מופלג.

כשאנו עוברים שוב לנושא הפריצה וחילול הקודש, נתקע הדיבור בגרונו של הרב אדרעי. אין הוא מסוגל לפצות פה. דמעותיו שפרצו כשטף מים בעת שהבחין בפעם הראשונה בחילול הנורא, שבות וניגרות מעיניו.

"עוד לפני שנים, התריעתי בפני כל הגורמים הבטחוניים שבית ספרנו אינו שמור מבחינה בטחונית כלל וכלל", אומר הרב אדרעי. "אין גדר, אין מחסומים, כלום. פריצות לביה"ס היו דבר שבשיגרה במשך השנים אלא שהן החמירו ביותר החל מתקופת חג הפסח השנה.

מיד לאחר החג היתה פריצה שבה ניגנב ארון טבע שניבנה בי־סודיות מרובה ובמאמצים גדולים במשך 5 שנים תמימות. כל המאמץ המרוכז ירד לטמיון. עד הפריצה האחרונה אירעו עוד 6 (!) פריצות נוצות, כשהפורצים אינם בוחלים להשחית כל מה שנקרה בדרכם ומקלקלים את מה שתוקן מהפריצה שעברה. לפני חודש, שברו הפורצים 7 דלתות במוסד, השחיתו ציוד רב, שברו חלונות בכיתות והפכו את ביה"ס על תילו.

כל הפריצות הללו נערכו בעיצומה של שבת קודש, זמן שהפורצים ניצלוהו לצרכיהם כיון שביה"ס משותק כליל ובסביבה הקרובה אין שכנים והם יכולים לעשות מעשיהם באין מפריע. שבת לאחר מכן, אירעה פריצה נוספת ובה הושחת כל הציוד שתוקן מקודם ושהסתכם בהון תועפות, ונגנבו ציוד חדיש שנרכש לקייטנה, מכשירי טלפון עם שלוחות ופריטים נוספים.

★ **ההלם**

בכל פעם הגיש המנהל תלונה במשטרת בית שמש, החוקרים שמעו, הבטיחו למצוא את כל החקירה אך עד היום לא אותר הפורץ או הפורצים.

לפני השבת האחרונה, מטות מסע, הגיע הרב אדרעי לתחנת המשטרה ביום שישי ובפיו בקשה: "כיון שבכל השבתות האחרונות אירעו פריצות חמורות לביה"ס, הציבו בשבת זו מארב ותתפסו אחת ולתמיד את החבורה". התחנן המנהל בפני השוטרים.

תשובת המשטרה היתה שוב שהם נוקטים בכל ההליכים הדרושים והסבירים, ואין הם יכולים להיענות לבקשתו. הרב אדרעי שב לביתו בבושת פנים וקיבל את השבת מתוך חרדה גדולה והתכונן לקבל את פני הרעה שלא תבוא.

אך היא באה. ועוד איך.

הפעם הגדילו הפורצים שאת ועברו את כל הגבולות. להרב אדרעי התבררו הדברים רק במוצאי שבת כאשר באו להודיע לו את הבשורה המרה, אך השכנים באיזור ראו את ההשחתה והחילול עוד בשבת, מיד לאחר הפריצה. יותר מאוחר התברר גם שאנשי המשטרה שהוזעקו מיידית לביה"ס עקב האש והעשן הסמיך שהיתמר מעל גג המוסד — עשן משריפת ספרי הקודש — הגיעו גם לביתו של המנהל אך אחד השוטרים הציע "לא להפריע את מנוחת השבת של הרב אדרעי", ולכן נחסכה ממנו לפחות עגמת הנפש בעיצומה של השבת.

כהגיעו לשערי בית ספרו במוצאי שבת, חשכו עיניו של המנהל. וזאת, עוד לפני שעלה לקומה השניה שם בוצעה שריפת ספרי התנ"ך וההלכה. כל פינה בבנין היתה מושחתת עד היסוד. משרד ביה"ס היה נראה ממש כמו אחרי פוגרום, כל מכשירי הטלפון נגנבו. הפורצים לא הסתפקו בכך. הם התיזו ספריי שחור על חלקים נרחבים של הקירות, ללא כל סיבה. וגם על המזוזות שבפתחי החדרים. המראה היה זוועה אחת גדולה.

המראה המזעזע המתין להרב אדרעי בקומה השניה שם הרציאו הפורצים את ספרי הקודש מהארון המיוחד שבהם אוכסנו, ספרי תנ"ך, ספרי ההלכה, בן איש חי. חומשים וסידורים והעלום באש יחד עם הארון.

השבוע ביקר בבית הספר ראש המועצה, יהודה בן זאב, וכן נציגי חברות הביטוח ומבקרים נוספים שפשוט לא האמינו למשמע אזניהם והתעקשו לבוא ולהוכח בספרים השרופים שהיו עדיין מונחים על שלחן באחת הכיתות בקומה השניה. גם מאות מתושבי העיירה הגיעו לביתו שבמרכז בית שמש והביעו את זעזועם ושאט נפשם ועודדוהו להמשיך בפעולות החינוכיות שנטל על עצמו מאז ומתמיד.

בסיום שיחתנו מביע הרב התמים אדרעי את תקוותו שהמקרה יזעזע את כל תושבי בית שמש והם ישתדלו לעקור מתוכם הפעות כגון אלה גם אם הן נעשות ע"י יהודים.

אם אין בני־ברק הולכת...

(המשך מעמוד ד')

השותפות אינה אלא לששת ימי המעשה ולא לשבתות ומועדי ישראל. סעיף זה חיוני, שכן ככלות הכל אין החוף מצוי בבני ברק באורח פיזי ויש צורך לעגן את ההתעצרות והוסר השייכות המוחלטת למה שעשוי להיות בחוף ובסביבתו בזמנים שאין לאנשי בני ברק שליטה שם.

גדולי הרבנים ופוסקי ההלכה בדבו על פריצת הדרך של ר' משה בתחום חשוב זה. רבה של בני ברק, הגאון רבי משה לנדא שליט"א, אף יצא במודעות, בהן הוא מתריע על אלה הנוסעים לחופים אחרים, בהם הפרוץ מרובה על העומד, בשעה שיש "דרכא אחרינא".

הוטעם גם כי "יורדי הים צריכים להודות", על הפעולה החשובה שנעשתה למען הצניעות והטוהר המציינים את עיר התורה והחסידות.

כל הנחלים זורמים אל הים והוא איננו מלא. התוכניות אף הן זורמות ואינן מסתיימות בקו החוף. בלשכת ראש העיר, שמענו על התכניות להמשיך בפיתוח החוף.

בתכנית הקרובה — כמובן לא לעונת רחצה זו — הקמת "פארק מים" משוכלל ומתוחכם, עם מגלשות מים מהדרניות. תהיה בכך אטרקציה מיוחדת ונוספת, חידוש מיוחד בחופים הנפרדים בארץ.

יוקמו גם מתקני משחק נוספים ומגוונים.

מה הים לעולם פתוח — אומרים חז"ל — כך גם שערי תשובה. (ילקוט תהלים). אלא ששערי הים בהרצליה פתוחים דוקא בתשלום... ניסינו לעמוד על סיבת התשלום — אמנם זעום — הניגבה מהתושבים.

ראשית, היתה כאן דרישה מצד עירית הרצליה. בחופי הרצליה הכלליים נגבה תשלום מן האורחים. אם החוף הנפרד יהיה חינם ירגישו בני הרצליה הפליה לרעה בלתי מוצדקת. עירית הרצליה מנמקת את גביית התשלום הסמלי, גם בצורך הפסיכולוגי להודיע לתודעת הציבור כי המקום אינו הפקר ויש לשמור על נקיונו ועל שלמות הציוד. כאשר אדם משלם, הוא מתייחס למקום ביתר הערכה.

אולם גם מהבחינה האובייקטיבית, יש מקום לתשלום — טוענים העוסקים בדבר. פיתוח והחזקת המקום, עולים בכספים רבים. הזכרנו את ההשקעה המירבית של כמיליון שקל עד כה. העיריה מוסיפה מדי שנה רבבות דולרים נוספים. כשמדובר בחוף נפרד — תקציב משכורות המצילים, למשל, אף הוא גבוה מהרגיל. שכן עונת הרחצה הכללית, לגביה משולמות המשכורות, נמשכת כחצי שנה. בעוד שתקופת הרחצה של שומרי תורה, קצרה בהרבה, בגין ימי ספירת העומר ותשעת הימים.

אגב, בני ברק מעניקה לתושביה את האפשרות לשלם סכום מוזל חד־פעמי ולקבל "תעודת תושב" המקנה רחצה חינם והנחות בבתי עסק רבים בעיר. מחיר הכרטיס — רק 8 ש"ח למבוגר ו־4 לילד, סכום המתקזז מהר מאד.

גילתה: שולמית

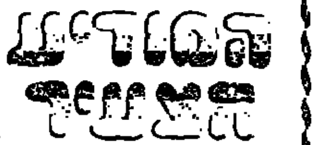

שמאחורי

בשכונה שלנו

סיפרה: שולמית

נדמה לי שאין ימים עצובים מהם. אינני יודעת איך, אבל פתאם כולם משוחחים בשקט, מתהלכים בכובד ראש. אפילו אנחנו, הילדים, מרגישים פתאום חסרי מקום. אסור לשיר, אסור לשמוח, אסור לעשות שום דבר. השבוע, כשהיינו אצל מר בורשטיין, הוא סיפר לנו מאגדות החורבן. זכרתי אותן משנה שעברה, אבל בקול העצוב והזקן שלו זה נשמע אחרת...

כשיצאנו ממנו, לקחה אותי ציפי דרך החצר

תשעת הימים

החשוכה. מתחת לעץ התאנה שאלתי אותה בשקט, ממש בלחש: "ציפי, את מאמינה שהמשיח יכול לבוא עכשיו? ממש הרגע?" ציפי חשבה שתי שניות, וענתה אף היא בלחש: "בטח שאני מאמינה! תארי לך, יהיה כל כך טוב! לא יסעו בשבת בשום מקום, אולי תהפוכנה חנויות הערבים שבדרך לכותל לישיבות"... ציפי עצמה עיניה וסחפה אותי בדמיונותיה: "כולם ילבשו בגדים לבנים, תהיה דממה, וישמעו את השירים מבית המקדש!..."

— "מה נעשה בשביל להתכונן?" צעקתי אותה. "בגדי השבת שלי נקיים ומוכנים", השיבה ציפי. "אז מה נלבש בשבת, כדי שלא יתלכלכו?" — הקשיתי.

— "אם יבוא עד אז — מצוין, ואם לא — נלבש בשבת בגדים קצת פחות יפים. את היפים ביותר נשאיר".

אמרנו ועשינו.

מיד כשחזרתי הביתה הוצאתי את בגדי השבת שלי: ישרתי ותליתי אותם על קולב נפרד. בערימת הכביסה שקיפלה רוחלה מצאתי זוג גרביים שלם ויפה. באמת שאינני יודעת איך, אבל כשניגשתי לקחת אותם, הפכתי את הערמה המקופלת. אתם יכולים לתאר לעצמכם את תגובתה של רוחלה: "מה בוער לך הגרביים כעת, את פוחדת שהם יברחו? מספיק שאינך עוזרת, לפחות אל תפריעי".

— "אל תגידי לי כך!", עניתי בכעס. "אם את הולכת הרבה מהבית ולא רואה מה שאני עושה פה, זה לא אומר שאינני עוזרת". המריבה הלכה וגברה. רוחלה דרשה בתוקף שאסדר מה שהפכתי, ואני — בלהטה של המריבה — מצאתי עשרים סיבות למה אינני צריכה לעשות זאת.

בלילה, כשנשכבתי לישון, לגמרי לא ידעתי להסביר לעצמי איך נגררתי לריב הגדול. (ואולי גררתי?...) היה לי נורא עצוב על שבדיוק בתשעת הימים רבנו כל כך. יותר מהכל ציערו אותי הבגדים שהכנתי לעצמי. "מה עוזרים הבגדים, כשהלב לא מוכן?" חשבתי בצער.

"אמרו חכמים: חמישה דברים ארעו את אבותינו בתשעה באב, ואלו הם:... חרב בית המקדש הראשון, חרב בית המקדש השני ונלכדה ביתר"...

היכן נמצאת ביתר? מתי חרבה? מדוע נזכר חורבנה בנפרד? הסיפור הוא סיפורו העצוב של תשעה באב, חמישים ושתים שנה אחרי חורבן הבית השני.

ילדי בית וגן קוראים לו "העמק". בהמשך מעט דרומה ואחר כך מערבה יש כפר ערבי גדול שנקרא בַּתִּיר. לא רחוק ממנו שכנה ביתר העתיקה. חז"ל מספרים לנו שהיו בה. בביתר, חמש מאות בתי סופרים ובכל אחד מהם לא פחות מחמש מאות תינוקות של בית מדרש. ועוד היה שם — הגיבור "בר כוכבא" ולו צבא של ארבע מאות אלף חיילים. כנגדם עמדו שמונים אלף מפקדי צבא אדריאנוס במשך שלוש וחצי שנים. איך עמדו היהודים מול צבא רומאי אדיר כזה?

לא נשכח שהתקופה היא אחרי חורבן בית שני. הרומאים שולטים בארץ וליהודים אסור להחזיק נשק ולהתארגן להגנה. את הסוד הזה מגלים באזור שפלת יהודה. לפני כמה שנים יצא נער מנערי המושב "אמציה" לטייל בסביבות המושב. הוא גילה מערה, נכנס לתוכה ולהפתעתו גילה שזו אינה מערה יחידה. היה זה פתח לעולם קסום של מחילות תת קרקעיות. כך התגלתה מערת חזן. מתוך חפירות ארכיאולוגיות התברר, שישנן באזור יהודה עשרות מערות מסוג זה.

מגילות ומטבעות שנמצאו במערות הללו מוכיחות ללא ספק שהן מימי מרד בר כוכבא. עכשיו נוכל להבין כיצד התארגנו היהודים לעמידה, ואפילו זמנית, נגד הרומאים. נכון, מעל לפני השטח אי אפשר לבנות חומה. אבל מתחת לפני השטח, ממש תחת אפם של הרומאים, חפרו היהודים מערכת מערות סבוכה ומפותלת. בתוכן אפשר לראות עד היום: בורות מים עקיים, פתחי אוורור, המון חדרים וחדרי חדרים כדי לקלוט את התושבים בעת צרה. המחילות צרות מאוד — זר שאיננו בקי בהן לא יכול לנוע. בכל חדר ישנה גומחא קטנה לפתילת השמן, ויש חדרים בעלי שקעים לאחסון כדי השמן, כאשר תעלות קטנות מחברות את כולם ומובילות למקום אחד — כך לא תלך לאיבוד אף טיפת שמן! המחילות נסגרות בדלתות אבן, ואפשר אפילו לראות חדרים מיוחדים לשומרים.

מלמעלה עצי חרוב תמימים, עצי אלון — אי אפשר להאמין לְמַה שקורה מתחת לרגליים, עד שלא רואים...

שלוש וחצי שנים ניסה אדריאנוס

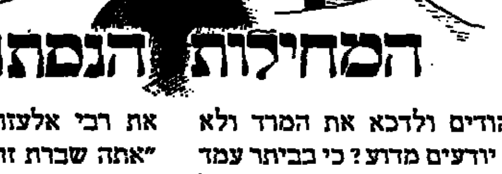

המחילות הנסתרות

להילחם ביהודים ולדכא את המרד ולא הצליח. אתם יודעים מדוע? כי בביתר עמד בתפילה רבי אלעזר המודעי: "ריבונו של עולם, אל תשב בדין היום"... אדריאנוס כבר כמעט שהתייאש, אז בא אליו כותי אחד ואמר לו: "עד שרבי אלעזר עומד בתפילה לא תוכל להילחם נגדם, אגרום לו שיהרג". הלך הכותי ולחש משהו באוזנו של רב אלעזר. ראו היהודים כך, הביאו את הכותי לפני בר כוכבא. לשאלת בר כוכבא ענה הכותי: "אם אומר לך מה אמרתי לרבי אלעזר יהרגני אדריאנוס; אם לא אומר לך תהרגני אתה". בר כוכבא הבין מתוך הדיבורים שרבי אלעזר מוסר סודות לאדריאנוס. רבי אלעזר שהיה שקוע בתפילתו בכלל לא שמע את דברי הכותי. בר כוכבא כעס והרג את רבי אלעזר. יצאה בת קול ואמרה: "אתה שברת זרועם של ישראל — זרועך תיבש".

כיוון שכך התגברו הרומאים. אז נחרבו כחמישים ערים חשובות; תשע מאות שמונים וחמישה כפרים נשרפו באש. כל כך הרבה דם זרם מביתר, עד שחז"ל מספרים לנו שסוס שהתהלך שם, שקע עד חוטמו בדם.

חמישים ושתים שנה אחרי החורבן, ושוב בתשעה באב חרבה יהודה כולה. בניה נהרגו וגלו ועדין אין להם מנחם.

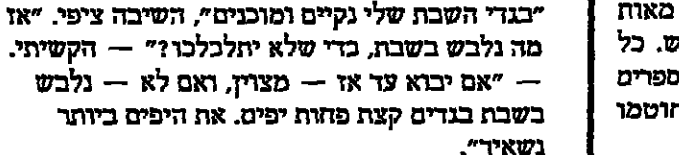

גלות לילות ללילות

אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּבָּ"ה:

— רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! לְשֶׁעָבַר הָיִיתָ מֵאִיר לִי בֵּין לֵילוֹת לְלֵילוֹת. בֵּין לֵילָן שֶׁל מִצְרַיִם, לְלֵילָן שֶׁל בָּבֶל. בֵּין לֵילָן שֶׁל בָּבֶל, לְלֵילָן שֶׁל מָדַי וּבֵין לֵילָן שֶׁל מָדַי, לְלֵילָן שֶׁל יָוָן. וְעַכְשָׁיו נִסְמְכוּ לִי לֵילוֹת לְלֵילוֹת...

(מדרש רבה שיר השירים)

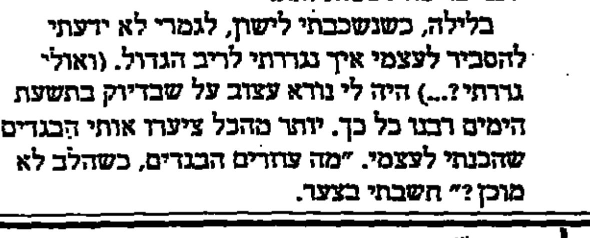

גלות ללא תחנה

בְּשָׁעָה שֶׁבָּא נְבוּכַדְנֶצַּר וְשָׂרַף אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִגְלָה אֶת יִשְׂרָאֵל, לֹא עָשָׂה לָהֶם תַּחֲנָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא הָיוּ רוֹדְפִים אוֹתָם. שֶׁהָיוּ חוֹשְׁשִׁים לְנַפְשָׁם וְאוֹמְרִים: אֱלֹקֵיהֶם שֶׁל אֻמָּה זוֹ מְצַפֶּה לָהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ תְשׁוּבָה! שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ תְשׁוּבָה כְּשֶׁהֵם נְתוּנִים בְּאַרְצָם, וְהוּא עוֹשֶׂה לָנוּ כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה לְסַנְחֵרִיב? לְכָךְ לֹא עָשׂוּ תַּחֲנָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

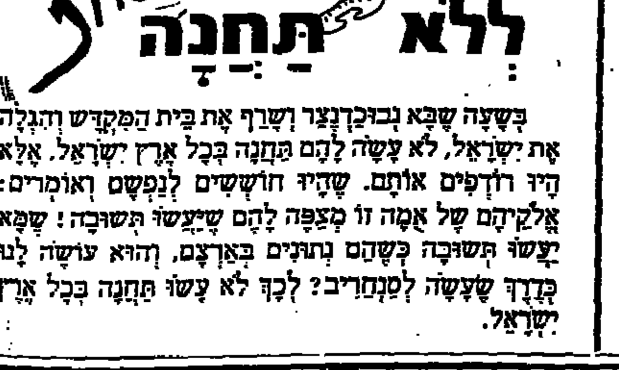

גלות בזכות משה

לָמָּה הַגָּלוּת הַזֹּו אֲרֻכָּה יוֹתֵר מִגָּלוּת הָרִאשׁוֹנִים?

— בַּגָּלֻיּוֹת הָרִאשׁוֹנִים נִגְאֲלוּ בִּזְכוּת אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אֲבָל גָּלוּת זוֹ תִּגָּאֵל בִּזְכוּת מֹשֶׁה. עַכְשָׁיו חָטְאוּ בַּתּוֹרָה שֶׁנָּתַתִּי לְמֹשֶׁה. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ וְיַחְזְרוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה — בִּזְכוּת מֹשֶׁה אֲנִי גוֹאֲלָם.

רגע, חושבים! 76

1 מילת מפתח!

עינו בפרשת השבוע ומצאו בה מילה אקטואלית לימים אלה. למתקשים: המילה היא בת 4 אותיות.

2

לפניכם הגדרות לצרופים בני שתי מילים. המילה השניה בכל צרוף היא הראשונה בצרוף הבא אחריו. ההגדרה האחרונה (10) מתחברת באופן כזה גם לראשונה.

1. בית חרושת קטן.
2. עבודה המבוצעת בצורה ידנית.
3. מוות וחיים...
4. הסגנון של מי שכתב דבר מה.
5. המוען הוא...
6. מכתב שמבקשים בו משהו.
7. שְׁאִילַת־תחנונים.
8. רחמים שהם סמל לרוך ולאהבה.
9. "היא" שמחה, הללוקה.
10. חשים עצמם כחלק מן הבית.

3 מה יוצא דופן?

מצאו את יוצאי הדופן מבין הקבוצות הבאות:

א. ביצה, בשר, אפר עדשים.
ב. איכה, איוב, ירמיהו, תהלים.
ג. אמה על אמה, כוס בחופה, קידוש לבנה.
ד. שמעו דבר ד', רחי עקרה, שוש אשיש, נחמו.

פתרונות לרגע חושבים 71

1. ריקועי פחים, חלב ודבש, שדה וכרם, דגן מן הגורן, מלאה מן היקב.

שמות הזוכים גליון 71

משפחת רובין
שטראוס 11, ירושלים 95142
מאור הגולה, י.ל. לוין

רבקה יעקובוביץ
קריה חסידית חצור הגלילית
ר' אייזל חריף, י.ל. לוין

הטור שלנו ושלכן

בקשה לחברות המיצרות שמן

מדוע מופלה השמן לרעה לעומת הסירופים למיניהם? מבחינת השימוש בו — הוא בודאי מתחרה נכבד להם בכ-מות ובגוון. שמן צורכים כולם, סירופים — לא כולם. יש עדין במאה העשרים ובעיצומם של החמסינים אנשים המרוים צמ-אונם במי ברז פשוטים או בסודה שקופה ולא צבעונית. ובכל זאת זוכים הסירופים למגון של אריזות נוחות וחד-שות ולפקקים מצויינים. לאח-רונה משווק לנו בקבוק סירופ בכמות של ליטר עם פקק מצוין, אפשר לשלוף אותו בהברגה ואפשר לפתוח אותו באמצעו — ולגלות פתח צר וגם לשפיכת כמות קטנה ומי-דית. רק השמן נשאר בבקבוק פלסטיק דק, שביר ולא נח ועם פקק סרבן שתמיד הולך לאבוד. יצרני השמן — אנא, רכשו את הידע מיצרני הסי-רופים לטובת הצרכן, לא תצאו בהפסד. תנו לנו בקבוק יציב יותר. עם פקק שנפתח אבל נשאר מחובר, ולכן נשמר. ועם אפשרות להסירו לחלוטין כשאנו זקוקות לכמות גדולה של שמן. בינתיים, עד שהרעיון המוצע כאן יקלט ע"י החברות המיצרות שמן אפשר למלא את בקבוקי הסירופ הריקים בשמן ולהנות מיתרונותיהם ומנוחות השמוש בם.

יחי החופש?

מאת: נעה בארי

זה מדבק, אני מרגישה את זה קרוב קרוב, מריח מתקרב, אופף את ישותי במסך ערפל כהה נג-מיש, שולח לעברי זרועות ארוכות מחבקות משהו... חונקות קמעה, חודר אל תוכי ליבי באצבעות קוראות, ומקרבות. בואי בואי הסחפי...

* * *

הפעם נכון לי קרב קשה, אולי בגלל גילם של הילדים הנקלים בתוך השם בלע"ה, אולי בגלל גלי הפירסומת המשתכללת והמצוד-רת" (אפילו), התחדרת אלינו על כל מרכיבה ופגעה, הלועסים טיפין טיפין לבלי הרגש את החלקות התמימות עדין שבמוחנו ואת ההחלטות מהשנה שעברה...

עדיין טרי זכרון החום הדביק וה"גברת תיקחי את הילדים על הידיים את לא רואה שברכבת צפוף?..."

"אבל הידיים שלי כבר תפוסות עם שני תינוקות קניתי כרטיסים לכולם... ו..."

— "לא חשוב. ילדים יכולים לשבת בערמות, לעמוד, מי אמר לכם ליסוע ככה... ? ..."

הכבישים, המדרכות, הרחובות והמראות...

"אמא בואי נלך למקום שיש צדיקים, תגידי להם שהשם צוה, אז הם ידעו — למה את לא אומרת להם, תגידי ככה, השם נתן את התורה..."

עדין טרי.

* * *

פגשתי השבוע את גב. ב. הח-ביבה. רק השבוע חזרו מסיור מקסים באיים הקריביים (?) ונכשיר היא מחייכת אלי בהומור ואולי ברצינות? הם קונים הרבה ג'ינסנג אולי יוזיהו טיול למזרח הרחוק, מי יודע?

* * *

— "מה אתם לא נוסעים...?

— "לא".

— "לא מחליפים דירה. אויר, אטמוספירה... משהו?"

— "לא."

— "לפחות לים או לגלי האושר והוצאה. יש עכשיו כל כך הרבה אפשרויות הסעה..."

— "לא."

— "לפחות לספארי, אתם מונעים מהילדים חינוך, ילדים צריכים לראות חיות להכיר את העולם — קופים..."

— "לא! יש לידנו פינת חי נחמדה, ברווזים... כיבשה חז-מור..."

— "לחוות חיות — כתוב בכל ספרי החינוך גרדיים..."

— "איזה ספרים?"

— "נו באמת! איזו בורות! אם את פנאטית, הילדים שלך לא צריכים לסבול, את לא חיבת למ-נוע מהילדים..."

— "היה להם טיול כתתי..."

— "זה לא מספיק כשהיית קטנה איש לא החסיר ממך, ים כל ים, טיולים..."

— "נכון, אבל שכרי יצא בהפ-סדי ללא ספק, האמיני לי אינך יודעת מהי התמימות והחן שכה חסרים כשהגדילים כה רבים... הרי גם את מתפללת שיהיו גדולים בישראל..."

— "אז מה, לא תעשו כלום "בין הזמנים"...?"

— "בלי נדר נבקר אצל הסבא וסבתא — כיבוד הורים."

— "וזהו?"

— "נארגן את הבית בסדר מיוחד. יש לי הרבה רעיונות על-הם שמעתי וקראתי. אקנה בעז"ה חוברות עבודה, עבודות יד, צבעי גואש ומכחולים.

ולפי סדר יום וימי השבוע נת-ארגן בע"ה.

אפיה שבועית משותפת ועליה של עוגת גבינה, או פיצה או ביג-עלעך. ותהיה לנו חגיגה של בצק. גם ארשה ללקק. טיול איטי אחר הצ"צ לגן העיר ולפינת החי, אל השבילים בין ההורים היפים שמסביבנו. לקטנים שעת בוקר של בריכה בקערות כביסה גדולות בחצר, קרטיבים תוצרת בית, כל יום.

שעת קריאה משפחתית בספרי ספריה.

אולי נקליט את עצמנו מספרים ומציגים, אולי גם נתחפש — אולי גם ארשה ל..."

— "בכל זאת זה לא כלום, איך יתכן שילדים לא יכירו את העולם, התרעננות אגירת כוחות מחודשים..."

— "יתכן וצדק איתך, לכן בע"ה נמנין אלינו אורחים, חברים, קרובים, הרוצים להחליף אוירה. יהיה יופי יהיה שמח..."

— "אתם מונעים מהילדים התפתחות חיובית והכרחית."

— "אנחנו מונעים לדעתי מהם התפרצויות בלתי חיוביות והכר-חיות".

* * *

במשפחות שלנו בלע"ה אנחנו לא פעם מרגישות שכל ילד בנפרד הוא "בן יחיד" והוא המשפחה גדולה ככל שתהא, מה יותר טוב לבריאות הנפש ולאושר הילד מאשר להיות ביחד כאילו כל אחד לחוד? אם מוכנים לכך מראש רעיונית ורגשית הרי הלחץ של "כולם בבית" נעלם. בואו נחשוב חיובית — איזה יופי! זה חשוב, הרי שיהיה טוב ונעים ללא ספק.

הימים קרבים ואיתם הגלים הכחולים הסוחפים. עדין אני בראש זקוף, גאה, לפני המערכה הגדולה, עזה לדרישות בתחנות האוטובוסים:

א — "חייבים לנוח, להתרענן לאגור כחות מחודשים, לחזור הביתה בחיוך. חזרתי השבוע מקיטנת האמהות, היה נפלא, זו מצוה גדולה מה שהם עושים, האפשרות לתת למשפחות ברוכות ילדים ימי מנוחה חויה שכאלה."

ב — ונחת?

א — "היה נחמד ומעניין שר-תחנו עד 1.00 בלילה.

ב — ונחת?

א — אוכל מהדר ובשפע — ואיזו מסירות.

ב — ונחת?

א — יישר כח למארגנות — הרצאות שיחות אנשים חשובים...

ב — ונחת?

א — ב... אהא.. כן —

ב — בקיטנה?

א — לא בבית... נחתי, יומיים ישנתי, רצוף, כמו אחרי טיול כיתתי או מתנה קיץ לסרטי יהודה. עייפה אך מרוצה.

ב — אין דבר עוד מעט בין הזמנים, תוכלי לנוח...

א — כן בטח, נוספים לכינרת אולי לצפת עוד. לא החלטנו, מחירים נוחים וקוסית את יודעת כמה עולה יום בבית מלון רגיל? הנחות לילדים, חמש ארוחות ביום, סיורים, טיולים, אוטובוסים חינם, מיקלחות, רחצות, מיגלשות, סוסים...

ב — את תרכבי על סוס? את תתני לילדות לרכב על סוס? בעלך ירכב?

א — לא אבל יש שם...

ב — והתקציב? בעלך אברך לא כן? הלימוד?

א — נקח הלוואות, מה יש, כולם לוקחים גמחים, לפעמים זה יותר חשוב מאוכל — "ביטולה הוא קיומה"..."

כן זה סוחף — אני כבר רואה בדמיוני את הבנין הריק ואת משפחתנו הצעירה נוהגת לשמור על העציצים של השכנים. את השכנה המביאה לי את שאריות החלב ועגבניה "קחי, חבל לזרוק. כל השתיה, זה יתקלקל עד שנחזור..."

את ילדי השואלים — "מתי גם אנחנו ניסע?"

ואת תשובתי המגמגמת כשהו — אולי נסע לירושלים לכותל... יבואו אלינו...

את המאבקים שלי עם עצמי והחינוך — הרגשת ההפסד כאי-לו, אולי נתלה פתק מעל שולחן האוכל במטבח

"אין מצוה בביטול תורה בבין הזמנים"

והוא כותני דו משמעית גם תורת הבית, תורת האם...

אני רואה את מבטי הרחמים של שכני הגיחוכים בין המוזהות המונית —

"טוב אין לכם אוטו, אם היה לכם אותו..."

או — "אין דבר הילדים יגדלו, יהיה לכם יותר קל..."

או — בע"ה בשנה הבאה יותן — פתסה מן השמים...

או — "לכם אין לאן ליסוע... אני מבינה..."

התחופשה מתפרצת בינות לחומות שבביתי. מסתתרת בריחה המשכר.

אני אוחזת עט ועיד — חרבי — קשתי ומגיני — ומבקשת מלפניך אלוקי —

אנא תן לי כח, תן לי כח להיות נאה ומעוטרת בבית, ביתי שלי...

חם לכולנו, ובכל זאת זה לא מנחם

לבוש בהיר וקל, ושמירה קפדנית מפני קרני השמש פלוס שתיה רבה - מרשם בדוק להשרדות בחמסינים, אסור להחשף לשמש בין השעות 10 - 4 לפי השעון הרגיל

מאת: שו"ש

את הפגנות הגבורה כנגד מזג האויר כדאי לטמון במגירה. אין זו, לא חכמה וכלל לא גבורה להתרוצץ לסידורים במזג אויר לוהט, יש שעות פחות להטות ביום, יש סדורים שאפשר לדחות בשבוע, בקצור — יש לתכנן את החיים בחודש הנוכחי בהתאם לחמה שהוצאה מנרתיקה.

נזקים מידיים ומצטברים

שתיה מרובה, כלומר, בין חמש עשרה לעשרים כוסות ביום אינה פינוק אלא תנאי יסודי לשמירת המוזל ולהמנעות מכאב ראש ומהרגשת תשישות מוגזמת, מי שחושש מפני הסוכר שבמים יכו-לה להמתיקם בתחליפי סוכר או לשתות את המים כפי שנבראו בששת ימי בראשית. כשהם קרים, הם הרבה יותר קלים לשתיה, יש המעדיפים אותם תוססים, כך או כך כמה שיותר. מאידך — ככל שטוב לשתות כך לא טוב לאכול, הנסיון מראה שצום חלקי או במ-לים אחרות הסתפקות מינימלית במזון, וצריכה בלעדית של מאכ-לים קלים מסיעת מאוד לשמירה על הרעננות בימים החמים ביותר. ההסבר הגיוני מאוד, אכילה ועי-כול מחממים את הגוף המסכן. שגם כך צריך לטרוח הרבה כדי לשמור. על מידת החום הקבועה שלו שלא תשתנה, לכן אכילה מועטת עוזרת לו בכיוון זה, ושתיה רבה עוד יותר.

איני יודעת מדוע השיזוף, אליל העולם החילוני, מוצא לו מקום כה נכבד על החופים שלנו, השיזוף הקל באמת מיפה את האדם, אבל השזופות מוגזמות איננה רק סבל ויסורים של שבועים ומעלה אלא נזק לטווח רחוק, ובה-חלט חסר תקנה, קרני השמש הלהוטות חודרות הרבה יותר בקלות לעור חשוף, אם אדם לבוש המהלך בשמש קולט 150 קלוריות בשעה, הרי אותו אדם, כשהוא חר שף את עורו לשמש קולט כשלש מאות קלוריות לשעה! חשיפה לשמש בשעות המסוכנות אינה רק נזק מידי, כאמור המתבטא ביסורים מתמשכים, אלא מזיקה גם את העור, נשים רבות המגלות בפניהן קמטים וקכסים בגילים צעירים יחסית, יכולות ליחס אותן, אם רק תעשינה חשבון נפש קטן, לפולחן השיזוף שכה סגדו לו בגילים צעירים, ועוד לא אמרנו כלום על סכנת סרטן העור שלפי סטטיס-טיקה נמצא בעליה ולדעת הרופ-אים בגלל החשיפה לשיזוף.

בהירי העור מקבלים את העונש מיד, וזה דוקא לטובתם. אין הם מנסים שוב לעבוד את הסבל, אבל גם לכהים צרות משלהם בנושא זה. אם שיזוף הוא "חובה חברתית" בגילים מסוימים כאמור, יש לעשות זאת באטיות ובזהירות בסמוך לשעות המוקדמות אפשר להוסיף לחמש דקות ולהוסיף מדי יום חמש דקות, ולהמשיך להנות מהמים והחול בשעות שאין בהן סכנה.

משחות שיזוף עם מקדם הגנה גבוה. המיועד למתחילים בנושא זה: נמכרות בכל חנויות הסדקית הפרפומריות. כל מי של-בושה בצניעות היא מתחילה בת-חום השיזוף וחיבת להשמר. אגב, החזרה לרחצה בחלוקים איננה כיום נחלת מעטות, יותר ויותר נשים וגם נערות רוחצות בחלוקים ונהנות מקרירות המים בלי לסבול מקרני השמש.

ונחזור אל החום, אנשים רגי-שים, כמו אלה החולים בכלי דם שלהם או בדרכי הנשימה חשופים לפגיעות חום. לקבוצה זו מצטר-פים ילדים וקשישים. כל האמור לעיל, כיצד להלחם בחום, יש להקפיד בו במיוחד כשמדובר בקבוצות אוכלוסיה אלו.

המודיע
העתון של
היהדות החרדית

רשות לרופא

סיבוכי סוכרת ודרכי מניעתם

מאת פרופ' ח. בר־און מנהל היחידה לסוכרת

סוכרת מכל סוג שהוא, תהיה זו סוכרת הנעורים או סוכרת המ-בוגרים, מצטיינת בעליה מתמדת של רמות הגלוקוז (סוכר) בדם מעל לערך הנחשב כתקין (100 מ"ג %). עליה זו אף תתגבר בעקבות ארוחה ובמיוחד אם תהיה זו עשירה בפחמימות כגון סוכר, דברי מאפה ומיני מתיקה אחרים. לחולה הסוכרת יכולת מוגבלת לנצל. את רוב הסוכרים הנכנסים לגופו. ויתירה מזו הכבד של חולה הסוכרת מפריש לתוך הדם כל הזמן גלוקוז. מכאן אנו למדים שבמרוצת 24 שעות היממה, ביום וגם בלילה, התאים של הגוף כולו, ובעיקר התאים המצפים את כלי-הדם, שרויים בחולי גוף המוצף-רים בעודף גלוקוז. לריכוזים כה גבוהים של גלוקוז (שהם אינם נורמליים) השפעה מזיקה על תאי הגוף. יכולת הגוף להסתגל לרמות גבוהות של סוכר בדם ובחולי-הגוף בחולה הסוכרתי — מוגב-לת. מאידך, קיים שיפעול הגברה של מעגלים של חילוף חמרים שהם רדומים או מחולשים באופן נורמלי אך מאד פעילים במצב הסוכרתי. הכיצד? המפתח להכ-נסתו לתוך התאים של הסוכר לשם ניצולו הנכון והנורמלי, דהיינו העדר האינסולין, - הוא הגורם הראשוני להצטברותו בדם, ולכן הסוכר העודף מחפש לו מוצאים ומבואות על מנת להסתלק.

אנו מכירים כיום שני אפקטים ממשיים שהם חולניים והקשורים קשר ישיר עם תוצאות עודף הסו-כר בדם:

א. חלבונים החודרים בדם או אלה המהווים חלק חשוב בתאי הגוף, או סביב התאים ולהם תפ-קידים עיקריים במבנה התאים או בתיפקוד התאים, או מהווים תמיכה לאברים בגוף — משמ-שים מטרה נוחה להיצמדות הג-לוקוז העודף אליהם. היצמדות זו היא מעין "ציפוי מתוק" ע"י הג-לוקוז בצורה המשנה את מבנה החלבון ואת התנהגותו בגוף. ההנחה היא כי "חלבונים מסוכ-רים" אלה עומדים בבסיס חלק גדול מן השינויים הפתולוגיים (החולניים) שאנו עדים להם בחולי הסוכרת. עיבוי הרקמות, היצרות נימיות הדם, נטיה להתקרשות דם מוגברת ועוד ועוד הם אולי תוצאה של הופעתם ההדרגתית וסילוקם המופחת של "חלבונים מסוכרים" (או חלבונים מצופי סוכר) אלה. ככל שעודף הסוכר גבוה יותר, ומשך הזמן לשהות של סוכר גבוה — כן יגבר הסיכוי לגלות חלבונים מצופי־סוכר אלה. כיום ניתן למדוד אחד מחלבונים אלה בדם והוא ההמוגלובין המסוכר. המו-גלובין הוא החלבון של הכדורית האדומה והוא אחראי לנשיאת החמצן בזרם הדם על מנת לספק חמצן לתאים. גם אליו נצמד עודף הגלוקוז. באופן נורמלי רמתו בדם של המוגלובין מצופה סוכר זה הוא עד 5% מכלל ההמוגלובין כולו. אצל חולי הסוכרת רמתו עולה ואם אנו מגלים ערך שהוא למעלה מ־12% אנו טוענים שה-סוכרת איננה מאוזנת ומחייבת טיפול נמרץ יותר. אנו חותרים לערכים שיהיו למטה מ־7% וב-אופן אידיאלי עד 5%. במעבדות של רב בתי־החולים והמרפאות ניתן לבדוק "המוגלובין מסוכר". ורצוי לבצע זאת אחת לחודשיים — שלושה וללמוד על מאזן הג-לוקוז לטווח ארוך אצל חולה הסוכרת.

ב. עודף הגלוקוז מפעיל בתאים מסוימים ובעיקר בעיניים ובעצבים מעגל מיוחד שהופך את עודף הסוכר לסורביטול — פחמימה אחרת — שתנועתה מן התאים והחוצה איטית. מכאן שהסורבי-טול מצטבר בתאים, מנפח אותם במים, מונע חילוף חמרים תקין ופגיעה קשה בתיפקוד. חלק גדול מן הפגיעה במערכת העצבים בסוכרת מקף על חשבון הפרעה זו. גם עכירות עדשת העין בסוכרת נגרמת ע"י הסורביטול המצטבר בה. יש בין המרעננים הקשורים גם פגיעות אחרות, כגון בכליות, בעיניים ובכלי הדם עם הפעלת מעגל הסורביטול.

החלבונים המסוכרים כמו גם עודף הסורביטול בתוך תאי הגוף הינם כאמור גורמים חשובים בשינויים המופיעים בכלי הדם הגדולים ובכלי הדם הקטנים. בסוכרת המבוגרים ישנם גם מנג-נונים אחרים התורמים להתהוות חסימות בכלי דם. נמצא שבדמם של חלק חשוב מחולי הסוכרת, ובעיקר אלה המטופלים בצורה מוזנחת ואיזון רמות הגלוקוז בדמם אינו טוב, זורמות כמויות גדולות של חלקיקים שומניים ובעיקר כאלה המכילים כולסטרול וטריגליצרידים.

בעשרות השנים האחרונות הוכרה החשיבות שיש לשומנים גבוהים בדם ולקשר שלהם עם מחלות לב ובכלי דם. בגלל נוכחות שומנים ברמה גבוהה בדם בחולי הסוכרת הינם נחשבים כקבוצת סיכון גבוה להתפתחות טרשת עורקים = היא היא המחלה הסותמת בהדרגה ובהחידות את כלי דם למוח ללב ולרגלים.

תופעה נוספת שמופיעה בחולי סוכרת הינה יתר פעילות טסיות הדם בגלל שינוי בהתנהגותם כתוצאה מרמות הסוכר הגבוהות. יתר פעילות זאת מביאה למאור-עות חסימתיים בעיקר בכלי דם קטנים.

אנו למדים על כן כי לסוכרת נלוות תופעות רבות המיוחדות לה והמהוות מקדם חולני חשוב וקובע להתפרצותם של סיבוכי הסוכרת.

כיצד נעכוד בפרוץ, נמנע ואף נילחם בתופעות החולניות האלה? בזכות המחקר הבסיסי, הקליני והאפידמיולוגי קודמה הרפואה בעשרים השנים האחרונות באופן המאפשר לנו כיום להבין יותר טוב, ולעשות מעשים המכוונים לטובת החולה הסוכרתי. וכל זאת על מנת להאריך את חייו, לשפר את איכות חייו ולהיטיב בצורה בולטת את מצב מחלתו.

בשלב הראשון מן הדין שנגלה מוקדם ככל שניתן כי לפלוני יש סוכרת. מסתבר כי כמחצית מחולי הסוכרת המבוגרים נושאים את מחלתם בצורה סמויה. ואף אלה מהחולים שלהם סיבוכים מבסורים שהעלמים שהם ואינם פונים לרופא או לאחות. עייפות מוגזמת, גרד מתמיד בעור או בירייזה, הפרעות בחמיזות בראיה, עקצוץ ונימול בקצות האצבעות, שכיחות גבוהה של זיהומים בעור הינם לפעמים אותות מוקדמים של המחלה.

לאותם אנשים תשים להם סיפור משפחתי של סוכרת, או שהם שמנים מאד ובודאי לבני אדם הצמאים מאד, מרבים לשתות ולהם תכיפות הטלת מי־רגליים גבוהה, מן הדין שיפנו מיד לקבל עצה במרפאה.

כיום ניתן בקלות לגלות סוכרת ע"י בדיקת שתן או דם במקום. במקרים גבוליים אנו מבצעים העמסת סוכר.

הצעד הבא של הרופא לע-שותו הוא להעריך את חומרת המחלה ועצמתה ולהתחיל בב-דיקות נוספות ובטיפול מידי.

הטיפול כיום הוא מוצלח ואינו מהווה קושי גדול לחולה. במקום ראשון הדיאטה שהינה מוכתבת בידי אחות דיאטנית מוסמכת המדריכה את החולה גם באורח חיים נכון.

במידה והדיאטה אינה מספקת, מוסיפים תרופות המורידות את הגלוקוז בדם. בחולי סוכרת מבוגרים בדרך כלל אין צורך בטיפול באינסולין אך לפעמים נזקק החולה לטיפול בזריקות וב-עיקר לפני נתוחים או בזמן שיש לו זיהום קשה.

בשלב הבא, עלול הרופא לג-לות מצבים נלוים נוספים כגון, יתר לחץ דם. יתר שומנים בדם, ולהוסיף טיפול על מנת להפחית ולצמצם תופעות אלה.

תפקיד חשוב שמור לו לחולה עצמו:

1. הקפדה על הוראות הדיאטה והטיפול התרופתי.
2. לבצע פעילות גופנית בענף ספורט כל שהוא או בהליכה או ריצה.
3. לחדול מעישון.
4. לבדוק בפרקי־זמן קבועים את מצב הרגליים ונקיונם.
5. לבקר במרפאה בפרקי זמן קבועים ולמלא אחרי בקשות ה־צוות הרפואי לשמירת משקל הגוף, למדידת עצמית של סוכר בדם או בשתן, ובדיקת לחץ דם.

אנו כיום בטוחים כי הקפדה תקיפת אמצעי הזהירות בכל הנוגע לרמות סוכר תקינות או קרובות לנורמה, הימנעות מהשמנה, אכילה של מזון נכון ובריא, הפס-קת עישון, פעילות גופני סדירה, שמירה על לחץ דם תקין ובקורת ע"י רופא או אחות מיומנים ירחיקו מן החולה הסוכרתי את סכנות הסיבוכים או אף ימנעו אותן לח-לוטין.

מוגש ע"י ארגון רפע"ה ארצית
ת.ד. 3518 י־ם

מקררי "גלאקסי" זכו לתו תקן בארבע מדינות

מקררי "גלאקסי" בהיקף מיליון דולר הוזמנו ע"י גורמים בצרפת

מאת כתב "המודיע"

בעקבות השתתפות מקררי "גלאקסי" בתערוכה הצרפתית הגדולה "מוצרי צריכה", זכה מקרר היוקרה "גלאקסי" להזמנה גדולה בסך מיליון דולר מגורמים צרפתיים. המקרר, שזכה לתואר "השם הבהיר 87" בארץ, נבחר גם בצרפת כאחד משלושת המוצרים ההדישים ביותר בתערוכה.

משפחת מקררי "גלאקסי", זכתה לא מכבר להכרה של ארבע מדינות בקבלה את תו התקן של ארה"ב, קנדה צרפת — שהיא הפתח לשוק המשותף באירופה וכן של ישראל. 60% מיצוא מקררי "גלאקסי" מופנה לאירופה, בעוד שהיתרה נמכרת בארה"ב ובקנדה. "תדיראן" צופה השנה להיקף יצוא של 4.5 מיליון דולר.

מנהל שיווק ארצי של מקררי "גלאקסי" מר יהושע תדהר, הצביע באוזני כופרנו על היתרונות המיוחדים של מקררי "גלאקסי" שעוצבו ותוכננו בקפידה במשך 5 שנים. לפני שנפתחו המפעלים החדשים בהשקעה של 17 מיליון ד'. משפחת המקררים החדשים הותאמה במיוחד לצורך המשפחה בימינו המשתמשת יותר ויותר בטכניקת הנו־פריסט וההקפאה. חידושים מיוחדים נוספים המוצעים לצרכן כוללת גם ידית בקרה ממוחשבת על תיפקוד המקרר. "קיוסק" לפיס קרח ומתקן מיוחד המייצר קוביות קרח. זאת בנוסף לשני הסלים נפרדים למקרר ולתא ההקפאה, הפועלים בשיטת ההקפאה הקירור היבש "נו פרוסט". כמו כן מצוידים מקררי גלאקסי ב"מפסק שבת" המבטל את פעולת התאורה במקרר.

חידוש מיוחד במקררי "גלאקסי" — הצביעה, בשיטה אמריק-נית מיוחדת, לפי התהליך בו צובעים את מכוניות "קאדילאק", מעניק את הגימור הציבוע האמריקאי ההדיש המתקדם.

החברה מעניקה 12 שנות אחריות למערכת הקירור, כולל המדחס ומערכת הגז, אחריות ליובש הרפנות הוצגונים, בנוסף אחריות כוללת לשנה הראשונה.

בימים אלה, מתקיים מבצע במירה של "גלאקסי". ב־12 תשלומים שקליים שווים ללא מחיר הופים.

לדברי מר תדהר, מקודת החברה על הבנה כקוד ביותר כמיעיה על דרישות מיוחדות של הציבור הדתי.

מהמטבח שלנו

ארוחה חלבית (2)

ניסינו כוחנו ימים מספר לתמרן במטבח חלבי — שישביע, שלא ישעמם ושגם לא יעסיק יותר מדי זמן במטבח ביום שרבי (והשבוע במיוחד טעמנו כוחו של שרב...). לפניך רעיון נוסף לארוחה חלבית טעימה ומהנה.

התפריט:

1. מנה ראשונה — קשואים בתמלית חלבית
2. מנה עיקרית — קציצות דג מטוגנות + פשטידת גבינה מלוחה + סלט ירקות חי
3. קנוח — קרם קרמל

קשואים בתמלית חלבית:

½ ק"ג קשואים בינוניים
200 גר' גבינה צהובה מגוררת גס
3־2 תפוחי־אדמה מבושלים היטב ומעוכים
3־2 ביצים
קופסת רסק עגבניות קטנה
מלח
ביצה טרופה
צלחת עמוקה קמח
שמן לטגון

אופן ההכנה

רחצי ונגבי את הקשואים בק-ליפתם. חצי כל קשוא לאורכו ורוקני בעזרת כפית את תוכו, זרי מעט מלח והעמידי על מגש לשעה כשהקליפה כלפי מעלה.

ערבבי את הגבינה, הביצים ומחית תפוחי־האדמה. מלאי בתערובת את הקשואים. טבלי כל קשוא בביצה ובקמח. טגני מכל צד בסיר שטוח או מחבת גדול — בשמן חם. תחילה טגני את צידו החתוך של הקשוא.

העבירי את הקשואים המטוג-נים והמושחמים קלות לסיר שטוח ורחב או לתבנית אפיה. דללי את רסק העגבניות במים וכסי את הקשואים. תבלי במלח. בשלי על אש נמוכה ¾שעה — או אפי בתנור בחום בינוני זמן דומה.

הגישי חם.

קציצות דג מטוגנות
(כ־15 קציצות יפות)

קילוגרם דג בקלה ללא עור ועצמות
או דג ים אחר
כמה גבעולי פטרוזיליה (למי שאוהבת)
2 פרוסות חלה שרויות במים
קמח מצה או פרורי לחם — לטבול
כפית מלח, כפית פפריקה אדומה
5 שיני שום
בצל גדול
ביצה

אופן ההכנה

חתכי את הדגים לרצועות נו-חות לטחינה, סחטי את הלחם. קלפי את הבצל וחתכי לארבע לאורכו. קלפי את שיני השום. שטפי היטב את גבעולי הפטרוזי-ליה. טחני את כל החומרים. תבלי את התערובת, הוסיפי ביצה וע-רבבי היטב. חממי שמן במחבת גדולה. צרי בידיך קציצות עגולות ושטוחות. טבלי בקמח מצה או בפרורים וטגני בשמן כ־10־8 ד' מכל צד בחום בינוני.

הקציצות מצוינות בהקפאה

פשטידת גבינה מלוחה

חבילה של 250 גרם שבלולים "אסם"
200 גרם גבינה מלוחה
גביע שמנת מתוקה
3־2 ביצים
מלח, פלפל, מעט אגוז מוסקט טחון
פרוסות גבינה צהובה

אופן ההכנה

בשלי את השבלולים לפי ההוראות שעל גבי האריזה. שמני בחמאה תבנית אפיה בינונית (כ־30×27 ס"מ), שימי שכבת אטריות. ועליה גרדי במגוררת גסה מחצית מכמות הגבינה. כסי בשכבת אטריות שניה ושוב גרדי את יתרת הגבינה.

ערבבי את השמנת, הביצים והתבלינים — וצקי על האטריות. כסי את הפשטידה בפרוסות גבינה צהובה.

אפי בתנור חם בחום בינוני עד להשחמה קלה של הגבינה. כסי את התבנית בניר כסף והמשיכי לאפות עוד כרבע שעה.

הגישי חם.

סלט ירקות — חי ורענן וטרי.
אופן ההכנה

קרם קרמל: (כ־6 מנות)

לקרמל — 5 כפות סוכר ושרויות בכף מים
חצי כוס מים להגדלת הכמות
לקרם — 3 ביצים מופרדות
100 גר' סוכר
סוכר וניל
½ליטר חלב
3 כפות קמח
כף חמאה

אופן ההכנה

שלב א': הרתיחי את הסוכר בערך בכף מים. בשלי על האש עד שהסוכר נמס ומקבל גוון זהוב עמוק. הוסיפי לסוכר המושחם את המים (בזהירות שלא יתיז), והמ-שיכי לבשל עד שהסוכר נמס היטב במים. חלקי לשש צלוחיות.

שלב ב': הקציפי את החלמו-נים והסוכר. הוסיפי לקצף חלב קר, ובשלי על להבה נמוכה עד לרתיחה. המסי את הקמח במעט חלב קר, וצקי תוך כדי בחישה לתערובת הרותחת. המשיכי לבשל ולבחוש עד שהתערובת מסמיכה. הורידי מהאש והוסיפי חמאה וסוכר וניל. ערבבי היטב. וצקי לצלוחיות שהכנסת לתוכן קודם את סוכר הקרמל. קררי ושמרי במקרר עד להגשה.

עבודה נעימה — בתאבון!
צ.ק.

קורס לאם וגן לבת - באידיש

השפה שליוותה את עם ישראל במשך דורות רבים - זוכה לטיפוח מחודש. בירושלים קיים כבר שנתים גן "בית יעקב" בשפת האידיש וקורס ללימוד השפה החל בסדרת שעוריו בשבועות אלו מטעם נשי אגודת ישראל ב"ים

מאת: שו"ש

"העממיות והתמימות של האידיש אינן ניתנות לתרגום, ולכן קשה לי כל כך שאינני יכולה לק-רוא יצירות שנכתבו באידיש במקורן" סיפרה לי הגב' ק. אחת המשתתפות בקורס לאידיש שהחל בסדרת שעוריו בשבועות אלו בי-רושלים. הגב' ק. גרה במאה שע-רים. ולכן חסרונה של השפה מורגש אצלה יותר מאשר לו היתה גרה בשכונה אחרת, אבל גם הגב' ל. סיפרה לי שמעבר לים משמשת האידיש עד היום מפתח להרבה שערי הכרות.

מי שגדל עם השפה הזו ומכיר אותה, אפילו אם היא איננה בשי-מוש יומיומי בביתו, חש בכל מאודו כי לדעת אידיש פירושו — להיות יותר יהודי, לכן אין פלא שרבים היום פונים לתלמודי תורה ולבני ילדות בשפת האידיש, עד שהבקוש גרם לרענון הוצאת ספרי קריאה באידיש ולקורס לאידיש, כפי שציינו לעיל.

מארגנות הקורס מספרות בהנאה כי למעלה ממחצית המשתתפות בו הן בנות עדות המזרח, מה שמוכיח כי הנושא מעניין לא רק נשים שיש להן רקע לא מספיק באידיש אלא גם כאלה שעבורן זו שפה זרה לחלוטין, שכדאי להן להתאמץ ולגלות את אוצרותיה.

גן "בית יעקב" באידיש

בירושלים ובבני ברק קימים כמה וכמה גנים בשפת האידיש שנוסדו על ידי חוגים מסוימים עבור ילדותיהן. החידוש הירו-שלמי הוא, בגן, שנוסד ומנוהל על ידי רשת הגנים של "בית יעקב", בהנהלתו של הרב גולדקנופף, המסור מאוד לרעיון.

מה החידוש כאן? — גני בית יעקב ידועים ברמתם, ובאכות הטיפול הניתן בהם לילדות, הגננות מוסמכות כולן ועומדות תחת פקוח רשת הגנים, כך שיש כאן שלוב של הידע והנסיון המשמש של רשת הגנים עם מטרה נוספת שהורים רבים חפצים בה: הקנית שפת האידיש גם במסגרת הגן, אם כהשלמה לחנוך שבבית (בב-תים בהם משוחחים רק באידיש) ואם כשפה נוספת הנקלטת בקלות בגיל הרך הזה. הגן פועל בהצלחה כבר שנתים. וההורים מרוצים מאד מהגננת המסורה.

ועד האמהות התומך ומעודד את קיום הגן מבקש להודיע לצבור הרחב כי ההרשמה לגן בית יעקב באידיש היא כעת בעיצומה והר-שום מתבצע במשרד רשת הגנים במרכז ירושלים.

החלום, שיש לו כל הסיכויים להתגשם הוא — הקמת כיתות המשך באידיש במסגרת "בית יעקב". אין כל סיבה שרעיון זה לא יקרום עוד וגידים. פשוט מתבקש שיהיה המשך לרעיון ולב-צוע המוצלחים של "גן באידיש".

לסיום נזכיר לאמהות הרוצות להשתלם בשפה היהודית "אידיש", כי אפשר עדין להשתלב בקורס לאידיש מטעם נשי אגודת ישראל בירושלים, וזאת ניתן לעשות ע"י פניה אישית או טלפונית למשרד שברחוב שומר הכותל בירושלים.

נוטילי 330
הדיאטה המהפכנית
ירידה 6 עד 9 ק"ג ב־3 שבועות
באישור משרד הבריאות
03־5740958

אמא חיפאית יקרה
השנה קונים את כל הציוד לבית הספר כולל היומנים החרדיים
אצל
א. לוז ובנו
בע"מ
רח' הבנקים 3 חיפה
כי אצלם המחירים זולים השרות אדיב ומקבלים שי על כל קניה

נופש
שוויצריה הקטנה
(גבעת וושינגטון)
נותרו מקומות אחדים לנופש וכן מקומות לסופשבוע
במחיר מבצע
טלפונים: משפ' זייבלד: 02־813926
02־665163 02־234431

הוצאת כפיר
שמחה להודיע על הופעת הכרך 6
הש"ס לנוער
על מסכתות
סוכה ביצה
הפצה ראשית
"מרכז הספרים"
רח' הרצל 2 בני ברק
טל. 03־794114

PRINCESS
"הפרינצס" מגיעה!

מתוק
5 האגילות
שבהוצאת
"כפיר"

מכון בית יעקב למורות
כפר הרב לוין ירושלים
הודעה לבוגרות
הספרים שהיו בדוכנים בכנס הבוגרות, נועדו למכירה,
כדי לא להכשל באיסור גזל מתבקשות הבוגרות
להחזירם לבנין הסמינר
כל יום בין השעות 9.00-1.00
או להפקיד 10 שקל עבור כל ספר
2.1 שקל עבור כל חוברת "מעלות"
לאחד מסניפי בנק לאומי בכל הארץ.
לזכות מכון בית יעקב למורות ירושלים מספר חשבון 110-74500-00
או לשלוח בצ'ק לת.ד. 511 כפר הרב לוין ירושלים
בברכה
המנהל

המרכז וראה בנים לבנין
URE BONIM L'VONECHO
הפועל בהמלצת גדולי התורה והפוסקים בא"י
בנין מדיכלל רח' שמואל הנגיד 1 ירושלים
טל: 221961, 02־224327
מודיע על הפעלת מוקד מידע
קו טלפוני פתוח לשאלות הציבור
המוקד פועל בימים א'-ה'
ביום ראשון ז' אב 2.8.87 יעסוק המוקד
בנושא רפואת האישה
בין השעות 19.00-20.30 טלפונים: 221961, 02־224327

הורים יקרים
בהגיע בנכם לגיל השידוכים פנו לאגודת דור ישרים
בבדיקת דם ניתן למנוע מחלות גנטיות ה"ו
האגודה פועלת על פי ברכתם של גדולי הדור באה"ב ובארץ
ביניהם הגרש"ז אויערבך שליט"א הגרי"ש אלישיב שליט"א
הגר"ש וואזנר שליט"א והגר"נ קרליץ שליט"א
טל: 02־431972 02־864274 03־792352 03־705436
הבדיקות נערכות ללא תשלום ובאנונימיות

עירית תל־אביב־יפו
בס"ד
עירית תל־אביב־יפו פעילות קהילתית תורנית
מינהלת החינוך הנוער והתרבות המחלקה לתרבות תורנית
ע"ש הרב י. ידידיה פרנקל זצ"ל רבה הראשי של תל־אביב
נשים יקרות!
כיצד תשפרי את התקשורת האישית והחינוכית שלך ותתפקדי באופן יותר רגוע ויותר יעיל?
על כך תשמעי מפי הרב נחמן רוזנשטיין
בבית הספר בית יעקב אוליפנט
רח' סעדיה גאון 6 תל־אביב
ביום רביעי י' באב
בשעה 8.30 בערב
נשמח לראותכם
ארגון אחות לאחים
בסיוע עירית תל־אביב
* דמי השתתפות 2 ש"ח

هكذا من الأصل

מי מסית - מי מדיח?

(המשך מעמוד ב')

מי אמר: צריך להפסיק לחייך אליהם, במאה שערים — זה סרטן בגוף המדינה!

מי אמר: אם היו שואלים אותי — לא הייתי סוגר את רח' יפו ביום הפורים! (בהלוויית הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל)

מי אמר: יבורך מפקד משטרת ירושלים, שפיקד על אנשי המשטרה בערב סוכות שנישרלו פצצה ממכונית עמוסה בלוני גז, יבורכו אנשי המשטרה שמסכנים חייהם בגן (!!!) עבור תושבי מאה שערים!

והרשימה היא רק מידגם.

מי אמר? לא אחר מאשר ראש עירית ירושלים, אשר השבוע הזה הסית את חברי הסתדרות הרבנים, המבקרים עתה בארץ ישראל, נגד בטאונה של היהדות החרדית — "המודיע", באומרו "אני קורא יום יום את המודיע ו...מתחלחל?"

ממה מתחלחל קולק?

נודע לנו כי השבוע הוגשה לידיעת בכירי העיריה בירושלים, דו"ח על הדמוגרפיה בעיר הקודש, ובו נאמר כי הנשים החרדיות עדיין משיגות את האוכלוסיה הערבית מבחינת הילודה. האם זה מה שמחלחל את טדי?

דו"ח אחר מוכיח כי האוכלוסיה החרדית בעיר הקודש הולכת ומתרבה — כן תרבה! וכי קיימת "סכנה" לחילוניותה של ירושלים.

אולי זה שמחלחל את טדי! שהרי מעתה שוב לא יוכל להלום על היהדות החרדית, כמו שעושה מדי פעם: "אתם המיעוט בעיר"!.

שטדי נוטה להתחלחלות העירה יותר מפעם עתונים אותם כינה "צהובים", מפני שסיפרו כיצד טדי יכול להתחלחל...

לא איכפת לנו מכל מה שמביא את טדי להתחלחל. זו בעייה אישית שלו. אבל אם הוא מתחלחל מ"המודיע", אך ורק מפני ש"המודיע" שואל אותו מדי פעם, למה לא נותנים מה שמגיע לאותו ציבור — גם אם הוא ציבור של "מיעוט", ומזה הוא מתחלחל ואינו נרגע עד שהוא מנפנף עם גליון של "המודיע" ומראה לכולם כיצד "מסיתים" נגד ראש העיריה, זה כבר מתחיל להרגיז.

לא נורא אם מתרגזים לפעמים — גם ראש העיריה עושה זאת מדי פעם ולעיני עם ועדה, ואז כל העתונים ה"צהובים" מספרים בפרטי פרטים איך וכיצד הוא התרגז, מה אמר בשעת כעסו ואל מי יזה את חיציו השנונים.

טדי אוהב גם לספר סחורות מן החדר. הוא סיפר לאותם חברי הסתדרות הרבנים, שישנם רבנים העולים אליו לרגל, וכאשר הוא מתנה לפניהם את צערו על ש"המודיע" מסית נגדו, הם, הרבנים, אומרים לו שהוא צודק! שאכן זה לא יפה ש"המודיע" כותב עליו כמו שכותב.

וטדי, לא נרגע וממשיך לספר, שהנה אותם רבנים, אשר בעיניו אומרים "זה לא יפה", הולכים ל"המודיע" ומכתיבים ידיעות חתרות נגד...

מר קולק — מה זו הסתה איננו יודעים בדיוק.

אבל האם מה שאמרת באותה פגישה עם אורחים רבנים מארצות הברית, אינה הסתה? האם מה שאמרת נגד רבנים שהם אחד בפה ואחד בלב — גם זו אינה הסתה?

וכל מה שהוצאת מפיך. במשך שנים רבות של שליטה על העיריה, נגד אנשים דתיים, נגד היהדות החרדית, נגד "המיעוט" שקורע לך את הלב אם הוא מתרבה, נגד האנשים אותם כינית: "הסרטן בגוף המדינה", נגד ריכוזים חרדיים בעיר הזאת, נגד אנשים שחיים פה דורות על גבי דורות, והגיעו לכאן בכחות עצמם וגידלו כאן דורות חדשים וטובים לעם ישראל, והם לא ירדו מהארץ, והם לא עושים בעיות עם המשטרה בכל תחומי הפשע בעיר הזאת, והם בונים את העיר בשכונות חדשות במיטב כספם והונם, ומוסדות הציבור והחינוך — חלקם גם בעזרת העיריה, וילדיהם מייפים את העיר הזאת — גם אם אינך מאוהב בפיאותיהם המשתפלות על לחייהם, והם יוצקים תוכן ורוח בעיר הזאת — גם אם זה לא תואם את מדיניות החינוך של המדינה, בדיוק כמו שאתה רוצה — כל מה שהוצאת מפיך עליהם זה לא הסתה, זה פשוט לטיפה, חיבוק, הערכה, וכל גינוני הכבוד אותם אתה מספק ביד נדיבה ל...כמרים ונזירים ולעוד דמויות שאין "המודיע" סובלן להצביע עליהן במפורש, אבל אתה יודע בדיוק למי אתה מספק את הכבוד הראוי ולמי לא!

תפסיק לדבר על הסתה. עם כל הכבוד המגיע לך כראש העיריה של העיר היפה הזאת — עדיין אינך בדיוק האדם הנכון לדבר על הסתה של אחרים — בוודאי לא של "המודיע".

שרידיו של הכפר אקוילונה בעמק ואלטולינה באיטליה. שטפון בוץ בעקבות הגשמים העזים סביבו. הזרם סחף עמו כל שנקרא בדרכו, הרס ושטף. עשרות אנשים נעצרו וכמה נהרגו.
בתמונה: צוותות הצלה עוסקים באיתור ניצולים

צילום: סייץ

"ערימה" של אוטובוסים שרופים בטבור מרכזה העיר ההרוסה בקולומבו בירת סרי לנקה לאחר מספר ימי קרבות נגד חוזה השלום שחתמה הממשלה עם הודו.
החוזה אמור להסדיר גם את בעיית הטאמילים, כ־40 אנשים נהרגו בהתפרעויות.

צילום: סייץ

ענבי השביעית גדלו בשפע

(המשך מעמוד ח')

ציפיה לימים אלו של תחילת בציר ענבי השביעית. המיכלים והמכונות הוכנו לקליטת הענבים מבציר השביעית. צינורות מיוחדים ומיכלי קירור — הכל בנפרד כדי להדר בבציר המיוחד, שנערך לראשונה מאז 106 שנות קיומם של יקבי כרמל מזרחי.

מאי משמע, שהיקב עצמו הופך להיות, על עובדיו ומנהליו, לשלוחי בית דין?

ובכן, פשוטו כמשמעו. היקב עושה את העבודה עבור בית הדין, סחיטת הענבים, מילוי הבקבוקים וכו' — הכל בהתאם להנחיות בית הדין וכפיקוחו המלא, מתחילה ועד סוף. גם השכר ניתן ליקב מבית הדין עבור שכר הפועלים, חשמל, דלק ואריזה, וכצפוי — עם מילוי הבקבוקים והאריזה — מועברים משלוחי מיץ הענבים והיין הישר אל מחסני בית הדין. הלא הוא אוצר בית דין הידוע: בקיצור — היקב רק עושה את העבודה, מבלי שהענבים נכנסים כלל למערכת הייצור והשיווק הרגילה.

כדי לבדוק את שמירת ההודאות — הגיע הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א וחברי בית דינו גם ליקב. עם בואם הפתיעה הנהלת היקב בטקס קצר, שציין את פתיחת בציר ענבי השביעית.

על משטח ברזל, הניצב מעל המיכל שאליו נשפכים הענבים מהמשאיות המגיעות מהכרמים, ניצב הרה"ג ר' אברהם ישעיהו יעובסקי, רב אגודת הכורמים ויקבי כרמל מזרחי. הוא הביע שמחת הנהלת היקב והעובדים, שזכו להיות שלוחי בית הדין ולקבל אימונו המלא, והודה למנכ"ל היקב על הגיבוי שנתן למבצע מיוחד זה. הרה"ג ר' ידידיה יעבסקי, שהיה רב אגודת הכורמים והיקבים במשך 40 שנה, השמיע דברי ברכה נרגשים ושיבח את החקלאים גיבורי הכח עושי דברו, שלא שעו ל"אזהרות" המומחים ועשו כמצוות בית הדין.

הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א שיבח את כל אלו שסייעו כדי שלנתן יהיה להתברך ביין הקודש בקדושת שביעית, ובירך את אלו שימשיכו לעשות, שיזכו לשכר בעולם הזה ובעולם הבא. הרה"ג ר' יוסף אפרתי הביע שמחה על הצלחת הבציר וקידוש שם שמים הכרוך בכל המפעל הזה, ותוך איחוד לבבות.

המעמד הקצר הסתיים בדברי מנכ"ל אגודת הכורמים והיקבים, אברהם בן משה, שהודה לבית הדין על האימון המלא שניתן להנהלה ולעובדים להיות שלוחי בית דין והביע התרשמותו ממפעל מיוחד זה, הנעשה לראשונה מאז יסוד היקב.

● סיוע לשומרי שביעית

עכשיו התקרבה המשאית הראשונה שהגיעה מהכרמים היקב. מנוף מיוחד היטה את המיכל שעליה ובקול שאון גדול נשפכו ענבי השביעית למיכל הגדול, שמיד החל בתהליך עשיית מיץ הענבים והיין. מערכת נפרדת מכל מערכת הייצור הרגילה של היקב החלה לפעול, כדי שעם סיום הבציר, בתוך שבועיים־שלושה, אפשר יהיה להתחיל בחלוקת בקבוקי היין ומיץ הענבים לציבור.

הגר"נ קרליץ שליט"א וחברי בית הדין נפרדו מהנהלת היקב ומהעובדים, שכולם הם שלוחיהם, לאחר סיור מקיף שערכו ביקב, כדי לעקוב אחר ייצור מיץ הענבים והיין.

כאן המקום לציין, כי גם מחיר בקבוקי מיץ הענבים — 2,25 ש"ח לבקבוק — נקבע על ידי אוצר בית הדין ולא על ידי היקב. המחיר כולל הוצאות הכורמים, הוצאות היקב והוצאות החלוקה בלבד, וכך מתקבל מחיר שהוא כמחצית ממחיר בקבוק מיץ ענבים רגיל של יקבי כרמל מזרחי.

אין ספק, שהציבור המגיע לתחנות החלוקה מבין עכשיו יותר מתמיד, כי קניה זו אינה קניה רגילה, אלא סיוע ישיר לשומרי שביעית. אותם הכורמים שעליהם נאמר "גיבורי כח עושי דברו".

בציר ענבי השביעית הראשון שהתקיים השבוע הוא פתח לבצירים דומים בשנות שמיטה הבאות, וכשם שכיום יש ברחבי הארץ אלפי חקלאים שומרי שביעית, למרות שבעבר הלא רחוק היה מספרם מועט, כך יש לקוות שבעידוד הציבור, שיטה שכם לסייע לחקלאים שומרי השביעית, נזכה בעתיד הקרוב לראות בציר ענבי שביעית בכל כרמי ישראל.

החמסינים הכבדים זירזו את הבשלת ענבי השביעית והקדימו את הבציר

החום והחמסינים הכבדים, שפקדו את האזור כולו בימים האחרונים, זירזו את הבשלת ענבי השביעית והגבירו את המתיקות שלהם — אמרו חקלאים ומומחים, שעקבו אחר הכרמים בשבועות האחרונים.

אנשי היקבים שסיירו בכרמים לפני שבועיים הודיעו, כי יש שפע של ענבים, אולם עדיין לא ברמת מתיקות מספקת, כדי שניתן יהיה להתחיל בבציר.

בדרך כלל, דורשת ההבשלה המלאה חודש־חודשיים, אולם החום והחמסינים הביאו להתפתחות מעניינת. כאשר ביקרו אנשי היקבים בשבוע שעבר בכרמים (הם מסיירים במקום מדי שבוע) לא "הכירו" את הגפנים, שרק לפני שבועיים היתה חסרה להם מתיקות במידה רבה.

"אפשר להתחיל בבציר לאלתר" — אמרו בשובם מהכרמים. "המתיקות הגיעה לרמה הנאותה"...

ההורים עסוקים,

(המשך מעמוד י')

האב לחברה שלו והאם בין ידידותיה כאילו הכל בסדר ביניהם, אבל את המשקע שבתוך לבם יודע רק בוראנו יה'.

* * *

ואותה אם עם כל הידע והמעלות שיש לה מתקשה להבין, מדוע אצל השכנה הסמוכה לביתה, המטופלת בלי ע"ה עם משפחה לא פחות קטנה מאשר יש לה, מדוע ואיך יכול להיות שהילדים יהיו כל כך שקטים ורגועים. הרי האמצעים שלהם יותר קשים משלנו, איך זה האמא שם שהיא עקרת בית אין לה טענות אל האב המביא בקושי את פרנסת היום, הרי עוד גם מהשמים שקיצבת הבטוח לאומי יכולה להשלים את פרנסת החודש, (ומה יהיה כאשר יצטרכו לחתן — היא מוסיפה...) והיא מוסיפה לתמוה, איך יש לאשה הזאת סבלנות לשוחח עם כל ילד, והילדים בלי ע"ה מתקדמים יפה בלימודים, ורק לראותם הולכים בשבת לבית הכנסת עם האב זה ממש תענוג. איך באמת מסתדרת האם? — היא שואלת — ושמא האמרו — היא ממשיכה — שהבית שם אינו מסודר, הייתם צריכים לבא ולראות איזה מלאכות הבנות עושות שם בבית, ממש מכלום... וכשצריכים להגיש לשלחן או להדיח כלים קיימת תורנות בבית, וכולם זוכרים שהאמא עייפה וצריכים לעזור לה.

בקיצור, חוץ מהתפרצויות קלות הרגילות בכל בית, אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה בבית הזה. מדוע, ואיך זה יתכן? — מחשבתה ודיבורה אינם מחמת קנאה ח"ו אלא פשוט היא רוצה להבין.

* * *

חושבני שעל כל השאלות והתמיהות שהבאנו עונה לנו דוד המע"ה (תהילים קכ"ח) בעת אשר הוא משבח את יראי ד' ההולך בדרכיו, וכך הוא מדריכו ואומר לו: יגיע כפיך (דיקא) כי תאכל אשריך (בעוה"ז) וטוב לך (לעה"ב). הכיצד? — אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך — שתצנה אשתך שתהיה כגפן פוריה בירכתי ביתך, כי אין לך עץ שנוטעים אותו בתוך הבית אלא גפן וכו' (רד"ק) וה"מצודות דוד" מוסיף: להשגיח בו לזבלו ולהשקותו בעתו שאז הפירות מרובות וטובות. כן אשתך תלד לך בנים מרובים וטובים. ע"כ כשתילי זיתים — המשולים לזיתים כי עץ הזית יהיה עלהו ירוק ולח בכל ימות השנה, כך הם יהיו בהדרם וביופים במעשים טובים. ואמר סביב לשולחנך — שיהיו לפניך לשרתך בעת שתאכל, ויהיו תמיד סביב לשלחנך שלא יהיו משולחים זוללים וסובאים, ולא יאכלו ולא ישתו אלא על שלחנך. (רד"ק). הנה כי כן יבורך גבר — שמתגבר עליהם להדריכם. וכי תימא הבנים ישנאוהו? — לזה אומר וראה בנים לבניך — שכשהם מגדלים בניהם למפרע יכירו בתוכחת אביהם הזקן וישלימו עמו והוו שלום על ישראל — סבא הזקן ("יוסף תהלות" בשם "יש נוחלין").

* * *

זאת אומרת בית אשר הוא מיוסד על אמונה ובטחון בהשי"ת שמזונותיו של אדם קצובין לו וכיון שד' הוא רועה — לא יחסר לנו דבר, בית זה הוא נוה שאנן ומתנהל על מי מנוחות הילדים גדלים ופורחים בו להורים יש זמן וסבלנות ללמד אותם, להאזין להם לכל בעיותיהם וחוויותיהם והם נשארים נאמנים להוריהם אשר גידלום וחינכום לתפארת ובע"ה השרשרת נמשכת הלאה. הלואי שנזכה לכך.

קרבות המאסף

(המשך מעמוד ה')

כי אינו מתלהב ממנה במיוחד. "אם שר הבטחון מתבטא כך, ברור שסיכוייה של הועידה הולכים ודועכים, ואולי כבר לא קיימים כלל", אמר השבוע מקור מדיני רב דרג בירושלים. "ואשר לרדיו מוסקבה בעברית, אפשר לענות לו על דרך "קול ישראל" ברוסית. מעבר לכך, לא כדאי לייחס לדברים חשיבות רבה מדי".

מקור זה הצביע על התנאים של בריה"מ לכינוס הועידה, כהוכחה נוספת לחוסר הסיכוי שלה: השתתפות אש"פ באופן רשמי; שיתוף המעצמות כגורם קובע בועידה ולא כסטטיסטים בלבד; ולבסוף — קבלת עקרון ההגדרה העצמית של הפלשתינאים, כלומר: הקמת מדינה פלשתינית ביהודה ושומרון. "לתנאים אלה" — אמר המקור. "לא רק שמיר מתנגד. אפילו שמעון פרס עצמו לא הסכים להם מעולם"...

● פגישה או קוקטייל

הפרסום הרב שניתן לפגישת שמעון פרס עם נשיא יוגוסלביה, כאשר שהה בבלגרד לפני שבועיים, מכוון אף הוא, נציג סוכנות הידיעות היוגוסלבית "טאנג'וג" הגיע בינתיים לירושלים והודיע, כי יפתח משרד קבוע כאן. הבכן, הרי לנו עוד הישג של שר החוץ, הישג המוכיח, לדידו, כי פתיחות מדינית כלפי בריה"מ תביא בסופו של דבר, לחידוש היחסים עמה שמעון פרס עם נשיא יוגוסלביה, ועם יותר מדינות מזרח אירופה.

הסיעון הזה, מבחינת הועידה הבינלאומית, לא גרם אפילו לתגובה במשרד ראש הממשלה. "ברור שאם מוסקבה מחייבת ועידה בינלאומית, כל מדינות מזרח אירופה תומכות בכך. ואשר לפגישה עם נשיא יוגוסלביה, מוטב שה"פרופיל" שלה יונמך, שכן מדובר בסך הכל בפגישה, במסגרת מסיבת קבלת פנים לאורחי הועידה, שלשמה שהה שר החוץ", אמרו מקורות יודעי דבר בירושלים. "להציג פגישה מקרית של שתי דקות במסיבת קוקטייל כ"פגישה מדינית", זה קצת יותר מדי...

לסיכום: אם נוטלים את כל התישובים הללו יחד: כניסת המערכת הפוליטית בארצות הברית לתקופת הבחירות, יחד עם ההדיים הרוסיים ה"בלתי אפשריים" לכינוס ועידה, ולא מייחסים חשיבות רבה מדי ל"יעצותי" של תאצ'ר, מיטראן וחבריהם — הרי שהועידה הבינלאומית נמצאת כבר במצב של גסיסה, ודעיכתה המוחלטת היא רק שאלה של זמן.

כדאי להוסיף בהקשר זה, כי מוסקבה מדברת על כינוס הועידה הבינלאומית דווקא בנובמבר 1988. אם נזכור, כי בחודש זה אמורות להתקיים הבחירות בארה"ב, נבין מדוע...

במשרד ראש הממשלה, בכל אופן, לא מדברים כבר על הועידה. נסיונות מפלגת העבודה להקדים את הבחירות מעניינים עכשיו יותר...

תהליך

(המשך מעמוד ה')

על כל חלקי הישוב החרדי בעיר — כי ה"יישי" המפואר הזה הושג בזכות של מעלה טובה ומיוחדת שנתברכה בה חיפה: אחדות, אחדות בין יראי השם וחושבי שמו שנגד עיניהם טובת העיר בכללותה וזו מאפילה ומעפילה על כל אינטרס חוגי צר כזה או אחר.

חיפה של היום — שונה בתכלית ממה שהיתה בעבר. היא עיר ואם בישראל. עיר שתושביה מלוכדים, עיר שתושביה אילפו עצמם לאורחות חיים פשטניים, בלתי יומרתיים ונטולי סממנים של מותרות שוא.

ראויים הם פניה הרוחניים של חיפה לבא לידי ביטוי פרטני: בפרט נוכח כמה יוזמות חדשניות ומקוריות של טובי בניה ועסקניה שגמרו אומר להרחיב את הישוב החרדי בעיר. על כך, נתעכב בע"ה ברשימתנו הבאה.

פגישה נוספת סוריה־אש"ף צפויה בפראג

כווית, — פגישה נוספת בדרג רם בין סוריה ואש"ף מתוכננת בעוד שבועיים בפראג, כתב אתמול העתון הכוויתי "אל אנבאא".

העתון הוסיף, כי בפגישה ישתתפו נציג של שירותי הביון הסוריים, עלי דובא, וחבר הוועד הפועל של "פתח", עבדול האמיד (אבול חול).

מקורות פלשתיניים מסרו, כי שני הצדדים כבר קיימו פגישה דומה ב־11 ביוני בלימאסול שבקפריסין, בה השתתפו אבול חול וקצין סורי, עדנאן אל־זאמדאני.

פגישה זו, שלא ניתן לה אישור על ידי סוריה, נועדה להביא לנרמליזציה ביחסים בין סוריה ואש"ף, שהגיעו למבוי סתום ב־1983 (ע"צ).

לארה"ב צפוי משבר אנרגיה חדש

ניו יורק — גידול יבוא הנפט וצמצום הפקת הנפט בארה"ב עלולים ליצור את התנאים למשבר אנרגיה חדש בארה"ב — אמר אתמול נשיא מכון הנפט האמריקאי.

בינתיים נמסר כי מחיר הנפט הגיע לשיא שלא היה כדוגמתו במהלך 18 החודשים האחרונים, שעה שהעולם ער להגברת המתיחות במזה"ת.

מחיר נפט "אינטרמדייט" של טכסאס המערבית, הגיע ל־21.65 דולר החבית, עליה ב־1.16 דולר לעומת מחיר הנעילה ביום ב', לאחר מכן ירד מחיר הנפט ועם סיום העסקים ביום ג' הוא נרשם כ־21.32 דולר החבית (ע"ר).

● קרית שמונה — כמה מהכבאים שהשתתפו בכיבוי דליקה הענק במוסכי נחלת המושבים בשמורת החולה יומלצו לציון לשבח. כך הודיע יו"ר איגוד שירותי כיבוי האש בצפון וראש מועצת ראש־פינה, צבי רסקי.

נציגי חברות ביטוח הגיעו לאיזור הדליקה, צילמו ואספו עדויות.

בדחיפות!!
לישיבה קטנה
בבני ברק
דרוש מבנה
בשכירות
לכ־60 בחורים
כולל חדר אוכל
ואולם
(בלי פנימיה)
03־792672
03־787089

רק רגע

מנכ"ל אדמיניסטרטיבי
בעל ותק, ונסיון מוכח
פנוי להצעות
טל. 03־779006

יצא לאור
גליון מס' 8
של
העתון המרתק המעניין והמומלץ לצעירים
להשיג:
בחנויות המכלת ובדוכני העיתונים ברחבי הארץ
להזמנות
טל. 02־520618
ירושלים

המסורה בע"מ — סדר צלם
רח' שד"ל 9, בני־ברק טל: 700290
☆ ביצוע עבודות סדר, הדפסה והוצאה לאור
☆ העברת טקסטים ממחשב אישי לסדר
☆ ברשותינו מבחר עשיר של אותיות בעברית ולועזית
★ ביצוע מהיר באיכות גבוהה ★

מלון המלך שלמה
ירושלים
★★★★★
במבצע

עד סוף החגים
150 ש"ח לזוג ללילה
כולל מע"מ
לינה + ארוחת בוקר
מינימום 3 לילות
גלאט כשר, שמיטה לחומרה
3 קומות נמוכות
בריכת שחיה
נוף העיר העתיקה
פרטים במחלקת הזמנות
02־241433
פרסום ליאור

לך הגברת! מגיע חיים של אושר
* * *
להשיג בחנויות הספרים
הפצה ראשית: דוטש, מא"ש 57 02־829973

בני־ברק
ORS
עבודה זמנית וקבועה
בס"ד
דרושות
★ כתבנית מעולה
עם נסיון של שנתיים לפחות
★ ספרנית
לאזור כפר־סבא
★ מזכירה דוברת שפות
לעבודה עם קהל
(כולל ידע בהדפסה
עברית/אנגלית)
★ טבחית
למטבח אירופאי (הונגרי)
★ פקידות קבלה למלון
בעלות נסיון בלבד!
העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ומתנאים סוציאליים מלאים!
טל: 03-702148
בני ברק, רח' רבי עקיבא 65 (הכניסה מרח' ירושלים 10)
או. אר. אס... וזה עובד!

לוח המודיע

****

דירות ובתים

****

ירושלים

למכירה

★ בבית וגן, 2, ק"א (1 קטן) הסקה., 19.00-16.00 (02)422375

★ לדתיים!! בנוה יעקב, 3, כ"ונים, תוספות, 35,000 (02)354425 ,(02)246381

בדמ"פ

★ ברח' הדקל 10, דירה בדמ"פ 3 חדרים, דוד"ש, מרפסות כיוונים טובים. (02)226440.

בערי הארץ

אופקים

★ חייבת להמכר דירה בהזדמנות מול הישיבה רח' הרי"ף 177 אופקים לפנות (051)888150

צפת

★ למכירה בהזדמנות בצפת ליד מאור־חיים 3 חדשה מאוורת + נוף (03)7518390

קייט

★ במנהדריה דירה נאה ומאוררת בת 3 חדרים ק"ב להשכרה מתאריך ט"ו מנ"א עד כ"א מנ"א טל. (03)816032

★ דירת 2 חדרים במרכז בית וגן החל מ־16/8/87 לשבועיים טל. (02)431497 בערב 10-8

★ לקייטנים בירושלים מסעדה ואורחות מוכנות הביתה מסעדת קוזין רח' מלכי ישראל 43 ליד בנק פא"י, ירושלים.

★ במרכז העיר באזור שקט דירת 3, מ"יד אב לשבועיים (02)537911

★ בבית וגן במרכז דירת 2 + טלפון + דוד"ש ק"ב, רק לזוג, (053)28147.

★ דרושה דירה גדולה ומאווררת מ"יד אב לשבועיים בשכון הזו"א במכון"יעקב או בבת"ים (02)811750

★ בירושלים דירות מסודרות ומאווררות בסביבה יפה ושקטה לתקופה מ"יד־כ"ה מנו"א להתקשר מיום א' (02)664515

עבודה

★ בס"ד, "נגרית עמנואל" מבצעים כל מיני והיטים במחירים סבירים, עבודה חזקה ויפה כולל הובלה לכל מקום (052)921146

★ חזן ספרדי בנוסח ירושלמי או חלבי פנוי בימים נוראים (02)868503

★ דרוש טבח לאולם שמחות (נסיון הכרחי) (03)786755, (03)703851

★ למלון דתי בירושלים דרושות (עברית אנגלית) 1) פקידת קבלה - משמרות. 2) טלפוניסטית - בשעות הערב (02)824411

★ מוכר לחנות לציוד משרדי ולטלפונים בעל חוש טכני (02)234563

★ משרד תווך (ועוד אפשרויות) בגאולה מחפשים שותף, מנהל, סוכנים (02)382471

מטפלות

★ בעזרת השם דרושה מטפלת לתינוק + עבודות בית קלות 4 פעמים בשבוע (02)811536

מכירות

★ מכירה חד פעמית של ב"ים 5 ש"ח למטר. "סלון ב"ידי" ר' עקיבא 79.

★ תנור "קלודיק" מתנקה מעצמו ואפיה כפולה, ודידאו אס־5 "פנסוניק" (02)521252

הובלות

★ הובלות באחריות בכל אזורי הארץ שרות אריב. יעקב זנד (03)700068

הסעות

★ כל סוגי הסעות במחירים נוחים טל: 703352 כל שעות היממה

בריאות

★ בית הבריאות בני ברק פדיקור רפואי רפלקסולוגיה + עיסוי רפואי וכללי פזיוטרפיה לנשים א־ד־ה, לגברים ב־ג־ו. טלפון: 781904

שונות

★ דרושה בחורה ללינה בימות החול עם אישה. מעונינות לטלפן (02)231959

מכונות תפירה

החודש במבצע
בחנויות לוסטיג
מכונות תפירה
מהפירמות:
מוריקס, ברדר, זינגר, פאף
תשלומים ללא ריבית
ובמחירים מפתיעים
שרות והדרכה במקום
אחריות 5 שנים
תקוני מכונות תפירה מכל הסוגים גם בבית הלקוח
ירושלים — לוסטיג, רח' שטראוס 29 טלפון 222946
בני ברק — סלון המרכז, רח' ירושלים 12 טלפון 702153

מחנך ותיק מתמחה בבעיות חנוכיות ולמודיות
מקבל תלמידים פרטיים
לקראת אלול סודיות מובטחת
03־5740992

מעון הורים
בית שרה
עמנואל תובב"א
נפתחה ההרשמה
למעון הורים
באוירה משפחתית
ובהשגחה רפואית
צמודה
טיפול אישי ומסור
בדבר פרטים
נא לפנות
02־249972
בין השעות
11.00–13.00

במלאת שלושים לפטירתו של
הרב ד"ר **אהרן גרינבאום** ז"ל
תיערך אזכרה בבית כנסת המרכזי ישורון
רח' המלך ג'ורג'
ביום ראשון ד' מנחם אב (2.8.87)
בשעה 5.00 אחה"צ.
ג'וינט ישיבות — ביה"כ המרכזי ישורון

הסתדרות צעירי אגודת ישראל
הנוער האגודתי בא"י
המועצה וההנהלה הארצית
החלפת מספרי הטלפונים במשרדי ההנהלה הארצית
הננו להודיע בזה שמיום חמישי י"א מנ"א תשמ"ז (6.8.87)
יוחלפו מספרי הטלפונים במשרדי ההנהלה הארצית
רח' השל"ה 2 בני־ברק
בתוספת כפרה 5, לפני המספרים הקיימים
מספרי הטלפונים מעתה יהיו:
03־5700121
03־5700122
03־5700123

הסתדרות צעירי אגודת ישראל
הנוער האגודתי בארץ ישראל
מחלקת הנוער סניף ירושלים
נותרו מספר מקומות מצומצם
לקייטנה יומית
שתתקיים לאחר ט' באב
פרטים והרשמה בסניף, רח' שטראוס 21 ירושלים
טלפון 02־232881
כל יום בשעות הערב

مكامن الامس

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ ברוממה מסודרת 4 חדרים + 2 מרפסות + מחסן, + דוד"ש טל. 02-535546

★ 3,4,5,6 בבניה בגוש 80 בשכונות מלאים "זורד" (02)245258 מ־10.30

★ דירת 4 חדרים יפהפיה ברמות להחלפה בדירה מתאימה לשנתיים־שלוש באזור עזרת תורה נוה־צבי 02-861180 02-866690

★ בהר־נוף, למרות העליה התלולה במחירים, 3-78,000, 4-86,000 5-94,000 נכון עד יום רביעי שעה 12.00 !!!! (02)822531 "ארמון"

★ בהר נוף 4 ק"א דרומית לוקסוס + נוף פתוח לכניסה מידית "אורטל" 02-288588 02-283812

★ בהר־נוף 4 ק"א דרומית + גינה + אפשרות ל־40 מ"ר תוספת, לכניסה מידית "אורטל" 02-283812 02-288588

★ בהר־נוף 3 חדרים מרווחים לכניסה מידית + נוף "אורטל" 02-283812 02-288588

★ 4 חדרים + (חדר תפוס בדמ"פ) ק"א בדוד ילין טענה שפרין 538990

★ במקור־ברוך, 3½, גדולה, ק"ג, גג רעפים 3 כיוונים, יפה ומשופצת $80,000 "דור־נוף" 243021

★ במרכז בית־וגן 6 חדרים מפוארת, דירה יחידה בקומה 4 דירות בכל הבנין !!! "דור־נוף" 243557 עד 8.00

★ בחזונבו־ין 2.5 גדולים ק"ק, מתאימה לגנה / משרד / מגורים 02-633766

★ בבית וגן 7 דירות בנות 3 חדרים, אפשרות לחיבור (02)761366

★ בשמואל הנביא 2 28,500 !!! ברמות 3½ 45,000 !!! ברמות ג' 3½ + מחסן 60,000 !!! ברמות 3 אמצעית 55,000 !!! (02)249247

★ הר־נוף, 5, נוף, מידי. 105,000 "אנגלו־סכסון" 02-221161 ("מלדן")

★ בהר־נוף פנטהאוז, 5, דרומי, נוף מרהיב. 130,000 כניסה מיידית "אנגלו־סכסון" 02-221161 ("מלדן")

★ מחירי מבצע בהזדמנות: ברמות ג' קוטג' נהדר, 5, + 3 מרפסות ענק. במעלות דפנה (ליד אור שמח) קוטג' נהדר 5, מרווח, תיווך "מוטי קוצר ושות'" 02-247937 02-225588

★ ברמות 03 דירת ארבעה + מחסן + ארונות, ק"א, כיוונים טובים 02-526395

★ למכירה 4 חדרים כניסה פרטית + מחסן + חצר + גינה "המשוד לנכסים" 02-243221

★ בהר־נוף, מבחר דירות 5-4 חדרים פנטהאוזים, מוכנות ובכל השלבים. 02-414184

★ בהר־נוף 4 חדרים מחסן חצר וגינה מיוחדת 02-538654 02-247444, 02-224769

★ 3½ הול בצאנז החדשה ק"ד כותים 85,000 "המתווך" 02-286951 02-273355

להשכרה

★ 4 חדרים גדולים, מרוהטת קומפלט + טלפון + דוד"ש + מכונת כביסה, בשמואל הנביא בבנין חדש ליד דושינסקי (לא בבלוקים) מר"ח אלול לתקופה ארוכה 02-381138 מיום ראשון

★ דירה במרכז רבי עקיבא 3 חדרים מתאימה מאוד למשרד 03-784820

★ ברמות א' (בנין חרדי) 3 חדרים ק"א ריקה לשנה $250 (תווך) 02-861180 02-866690

ביקוש דירות

★ דרושה דירה 3½/4 ק"ב באזור מקור ברוך / רוממה / זכרון משה 02-824879

★ דרושה 2½/3 להשכרה לתקופה, ממושכת לא מרוהטת בקרית צאנז 02-820787

★ דרושה דירה למחסן קומת־קרקע באזורים הדתיים (02)282998

★ דרושה ברחובות דירה בשכ"ח בהר־נוף לתקופה ממושכת 02-529032 02-411083

★ דרושה להשכרה דירה 4-3½ לא מרוהטת בצאנז לתקופה ממושכת 02-823522, 02-816495

★ דרושה 3½/4 חדרים ללא ריהוט, מידי, באזור דתי בשכ"ח 03-700088

★ דרושה דירה בשכ"ח בבני ברק + ריהוט רצוי מיידית 03-796016, 03-709401

★ דרושה דירה מרוהטת באזור מטרסדורף — עזרת תורה, לחג הסוכות. להתקשר בטלפון: 055-58436

מחסנים

★ דרושה דירה למחסן קומת קרקע באזורים הדתיים (02)282998

שיפוצים כלליים
★ ביצוע עבודות
★ שיפוצים כלליים
★ תוספות בניה והרחבה
★ מטבחים וצבע כללי
★ צוות מקצועי
כל עבודות הבניה באחריות
טפול ברטיבות בחומרים מיוחדים ואיטום גגות
טלפון 24 שעות ביממה 02-234454

עסקים

★ דרוש מחסן בדמי מפתח / קניה / השכרה + גישה לרכב בבטוחים והסביבה 02-825861

בני ברק

למכירה

★ לרציניים בלבד דירה חדשה 6 חדרים במקום מרכזי ושקט ע"י רמת אהרון כניסה מידית 03-703755 03-707979

★ למכירה בבני ברק קוטגים מפוארים 7 חדרים + מרתף עליון בהר־שלום, ברח' האדרים, פרטים במקום 052-545031 052-558151

★ למכירה במרכז בני ברק 3 גדולים ק"ב 3 כ"א 791976 בערב

★ 4 + 1 בגג חזית, במרכז כוונים טובים נימוד מעלה 03-703218

★ 3 חדרים 2 מרפסות ק"ג + דוד"ש וטלפון 3 כ"א 04-846396

★ 3 חדרים גדולים ויפים ק"א ברח' הראשונים 704667 700103

★ למכירה דירה 3½ חדשים שירותים כפולים בבית 4 דיירים חזית ק"ב במרכז טל. 703734

★ למכירה בבני ברק (וכרוך מאיר) 5½ ק"א 170 ממ"ר 4 צדדים 792087 $165,000

★ ברח' עזרא מפוארת ק"ג 3 חדרים גדולים + חדר על הגג + גג גדול ומגונן + ריהוט מפואר 03-703230

★ ב"מרכז בעלי מלאכה" 4 ק"ג חזית בבניה ע"י קבלן אמין "אורטל" 03-797413

★ "במרכז בעלי מלאכה" 4 + 1 + גג בבניה ע"י קבלן אמין "אורטל" 03-797413

★ בטבריה — קוק 4 ק"ב 3 כ"א חזית ר"4 + 1 + גג חזית 3 כ"א בבניה ע"י קבלן ותיק ואמין "אורטל" 03-797413

★ במרכז 4 ק"א חזית 3 כ"א בשלבי גמר "אורטל" 03-797413

★ בסביבת "רמת אהרון" 4 ק"א גבוהה 3 כ"א חדשה "אורטל" 03-797413

★ באבן גבירול 4 מפוארת, כיוונים מצוינים ק"ב + מעלית 03-700185 "האמן" $79,000

★ הזדמנות! ע"י רמת אהרון 5 בבניה חדשה $110,000 "האמן" 03-700185

להשכרה

★ להשכרה לשלושה חודשים מ־כ"א מנ"א דירה מרוהטת 4½ חדרים + מזגנים, טלפון ועוד באדמו"ר מגור ב"ב להתקשר 03-704919 בערב

עסקים

★ במרכז ר' עקיבא למכירה — השכרה, חנות בהזדמנות, בתנאים טובים "האמן" 03-700185

ערי הארץ

חיפה

★ למכירה בהדר 3½ גדולים + הול + 2 מרפסות סגורות, 4 כיווני אויר + ארונות קיר + מזגן + דוד"ש + שטח תניה פרטי 04-847263

סוף סוף יש מקום שמרכז את ההיצע והביקוש לדירות באיזורים חרדיים
"ישא ברכה"
ללא דמי תווך 02-282482
טעולה לבוש מרדכי 6

ערד

★ למכירה בערד 2½ ק"ג ע"ע 58 מ"ר + ריהוט אזור חרדי. תיווך "אורטל" 03-797413

צפת

★ דירה מאוורת מרוהטת להשכרה לקיט בשכונה חרדית 06-973576

אשדוד

★ למכירה בקרית הרב אברמסקי, דירת 4 חדרים (ק"ו), לכניסה מידית! "דר צד", רזנחין 12 טל: 055-21271

★ דרושה דירה בחיפוש להשכרה לפחות לתקופה של שנה באשדוד רובע ג' קומה א' טלפון 055-22063

★ לקיטנים במורחבת 3 מאוורת מאוד ומטופחת + מרפסת גדולה ק"ב 02-810248

★ בערד דירה מאוורת נחה ומסודרת במיוחד לקיטנים באזור החרדי 03-707376

★ למסחרים, בצאנז, מאוורת מאוד, 3½, 7 מטות, מכ"א אב לשבוע 02-814622

★ להשכרה 4 חדרים בבית וגן מ"י אב עד כ"ו אב 02-413377

★ בבית וגן, 3½, מ־10.8.87 ל־4 שבועות ריהוט קומפלט — מאוורת 02-421937

★ דירת נופש במרכז הר נוף 4 מאוורות למשך בן הזמנים 02-538234

★ להשכיר דירת קיץ בערד 3 כ"א + טלפון וריהוט מלא אפשרי עד 7 מיטות בתשלומים נוחים 03-79616 03-709401

★ דירות להשכרה לקיץ בצפת טל. 06-974253 מאור־חיים 336/66 לב־מין כהן

★ לקיטנים ברמות ב' 3 מאוורת מס"ד באב לשבועיים 02-864632

טרר...טרר...
...שלום, מה שלומך,
...אולי תתקשר מאוחר יותר
מה קרה?
החנות מלאה,
פרסמתי מודעה ב"המודיע"
אין תחליף
לעוצמת הפרסום
ב"המודיע"

קייט

★ דירה להשכרה במרכז בני ברק מכ"א עד כ"ו באב טלפון 03-782438

★ 4 מאוורות ליד ויז'ניץ מי"א אב עד כ"ג אב 700618

★ בבית־וגן 3½ ק"ב + מרפסות, מאוורת מכ"א אב לששה ימים 02-430756

★ לקיטנים בערד דירות להשכרה מ"ד עד י"ד באב במחיר מוזל 057-954313

★ מבחר דירות בערד להשכרה ולנופש ע"י התחנה לים המלח 057-959127

★ דירת 3 חדרים בבית וגן מאוורות ומטופחת לשבועיים מ"יד אב עד כ"ח אב, 02-422431

★ 3½ בדברי־חיים מאוורת, 4 מיטות + תינוק, מי"א — כ"א באב, 02-827264

★ בקרית צאנז נתניה 3 חדרים מאוורת + 2 מזגנים מי"א אב עד י"ט אב טלפון 053-61374

★ מחפשים דירה מרוהטת בירושלים באזור חרדי מט"ו עד כ"ג באב לזוג + 2, לטלפון: ביום א' 04-981912

★ להשכרה 3 חדרים ק"ק בבית וגן מי"ד — כ"ח אב (02)420683

★ בעזרת־תורה 3½ קומה לעלות + אויר הרים כ"ב — כ"ז אב 02-816169

★ באיזור שטראוס 3, מכ"א אב עד כ"א אלול ולחלקים (02)272912

★ בגאולה 3 חדרים אזור שקט מאוורת מכ"א אב לשבוע 02-288072

★ דירת 2 חדרים מרוהטת ברח' צפניה מיידית אפשרי לתקופה 02-829668

★ דירה גדולה ומאוורת, באזור מרכזי מכ"א — כ"ח באב 02-380754

★ בבית־וגן מאורת ואוורירית ביותר + נוף לשבועיים מ"יד — כ"ח אב 02-412927

★ דירה מרוחת ומאוורת מרוהטת באזור נוה־צבי מ"י אב טל. 02-829516

★ דירת 4 חדרים להשכרה בעזרת־תורה מי"א אב — לשבוע 02-813114

★ 3½ בבית־וגן מפוארת ומאוורת מי"ד — כ"א אב עדיפות לזוג 02-424560

★ דירה יפה ומרווחת (7 מיטות) בשכון חב"ד ירושלים, לחודש ועד שלושה 02-861107

★ עשרות דירות לקיץ ב"ישא ברכה" ללא דמי תווך גאולה, לבוש מרדכי, 02-282452

★ דירת שלושה במרכז סנהדריה המרוהטת לשבוע ק"ד מאוורת טל: 02-868067 בערב

טבעונות

★ הגיע משלוח חדש של חלב שקדים להשיג ב"סופר טבעי" רח' חזון איש 19 בני ברק

אמבסדור
AMBASSADOR
בית גיבור 116 ת"א
משלוח חפצים אישיים לחו"ל מדלת לדלת
★ אריזה ★ עמילות מכס ★ ביטוח
● העברת דירות בארץ עם אריזה
● העברת משרדים
טל. 03-5102014

עבודה

★ סוכן + רכב להפצת בגדי תינוקות רוחדים בבהרים 08-438656 03-773101 ברמת־גן

★ דרוש/ה טבח/ית מומחה/ית באופן דחוף ובתנאים מיוחדים!! למתאים/מה לפנות (02)639892

★ למוסד דתי בקסטל דרושות מטפלות לטיפול בבהדה שסובלות מפיגור שכלי (02)341127 (02)344675 דבורה

★ דרוש נהג לקבלן שמחות טל. (02)824286

★ דרושה גננת מנוסה שעות גמישות תנאים טובים (02)861968 (02)819331 ג'יטי

★ למפעל חרדי בירושלים דרושה מרכזנית טל. 539255 חיים, מיום ראשון 13.00 — 17.00

★ בחזה דתית מחפשה מגהים עם עוד בנות (03)792537

★ בבני ברק דרושה תופרת מנדסה ל־4 שעות לפנה"צ טלפון 780256

★ דרושות מוכרות בענף התכשיטים 2 שפות + עברית טל. (03)252148/9/0 ביום ב' 3/8 מ־9 — 13.30

★ דרוש/ה גרפיקאי/ת בעל/ת נסיון מוכחת של שלוש שנים לפחות טלפון (03)784820

★ למעון לתינוקות במכללה דרושות מטפלות + המלצות נסיון (02)422774 בערב

★ למכללה דרושה מצילה מדרפלמת (תעודה ממשרד העבודה) טלפון (02)422774 בערב

★ מעונינים לקבל תיקי הנהח"ש ודיווחי מס ופיצורים מעצמאים וממוסדות (03)707436

★ למשרד פרסום ותיק דרושה גרפיקאית (ביצועיסטית) 3 שנים נסיון לפחות (02)222404

מטפלות

★ דרושה מטפלת בבתינו לשתי פעוטות ימים א־ה מ־7.45 עד 1.45 טלפון (02)866019

★ דרושה מטפלת מסודרה בביתנו בימים א־ה להתקשר (03)795283 בשעות הערב

מכירות

★ שמלות ובדים אלגנטיים מיוחדים — גם תופרים לפי הזמנה אלי פאבי יצר אופנה, קינג ג'ורג' 32 קומה 6 טל: 02-246312 מ־10.00 עד 13.30 ומ־16.00 עד 19.00

★ שרינית סופר!! הדגם החדש לדלת הפלדה בעלת היתרונות הבלעדיים!! בתשלומים, וכתנאים נוחים!! לישיבות ולמוסדות תנאים מיוחדים (03)700185

★ בהזדמנות מכשירי קשר + תגד פ"ט + ממסרים (02)813706

★ מזכירה אלקטרונית עם שלט הסיכולת 350 ש"ח בהזדמנות טל. (03)5791063 (02)380775

★ מכונת כביסה "סופר לוהדקריסטל בחדשה. במצב מצויין + ביטוח מהחברה (02)531041

★ מקרר אמקור 13 במצב מצוין לחתן וכלה מחיר מיוחד (02)288137

מכוניות

★ למכירה פורד אסקורט 1971, 1100 סמ"ק, אחרי אוברול + קלץ צמיגים ומצבר חדשים, + טסט, בהזדמנות (02)826240

★ פיג'ו 304 סטיישן 74 1300 מחיר מחירון (02)535465

אבידות

★ בבני ברק אבדו 2 מזוזות כשקית ניילון טל. (03)794861

שיעורים

★ מה עדיין לא ניסית??? תוכים ללימוד קרמיקה "סטודיו רינה" (03)792710

חוקר ישראלי בסאן־פאולו: אין ודאות בזיהוי גופת מנגלה

סאו־פאולו — חוקר ישראלי, שעסק בסאן־פאולו בזיהוי הגופה המיוחסת לפושע המלחמה הנאצי יוסף מנגלה, אמר כי אין ודאות בכך שהמדובר אכן בגופתו של פושע המלחמה.

החוקר מר רגנב אמר לעתון "אסטאדו דה סאן־פאולו" שאף על פי חקירתם המצויינת של מומחים פתולוגים ברזילאים, הרי "נותר עדיין מידע מסויים שיש להבהירו, לפני שאפשר יהיה לפרסם הצהרה רשמית". מר רגנב לא הבהיר את דבריו אלה.

כזכור, פרסמה משטרת ברזיל אשתקד דו"ח חקירה בן אלף עמודים, שהוליך למסקנה כי מנגלה מצא את מותו בטביעה, בשעה שחיה, בקרבת סאן־פאולו בשנת 1979, ואילו מפקד המשטרה הברזילאית, רומיאו טומא הצהיר בתחילת השנה הנוכחית כי "תשעים ותשעה אחוז מן הנתונים מצביעים על כך שהעצמות אשר נחפרו והוצאו בבית הקברות אמבו אכן שייכות למנגלה".

רוגב, המסיים את שהותו בברזיל, סירב להרחיב את הדיבור על הנתונים המעוררים אצל ממשלת ישראל ספיקות לגבי עובדת מותו של מנגלה.

מנגלה, הידוע בכינוי "מלאך המוות של אושוויץ", נאשם ברציחתם של ארבע מאות אלף איש במחנה השמדה זה (ע"ר).

שופר הסיכוי להסכם בין מעצמות־העל

שרי החוץ של ארה"ב ובריה"מ יפגשו בספטמבר

ועוה, "הסיכויים להסכם בין מעצמות העל, שיחסל טילים גרעיניים לטווח בינוני, השתפרו לאחר שארה"ב עשתה ויתורים, שלדברי הנשיא רונאלד רייגן עשויים להביא לחתימת הסכם "היסטורי" בין ארה"ב ובריה"מ.

שעה שנציגים אמריקניים הגישו הצעות לחיסול הטילים לטווח בינוני ולטווח קצר ברחבי תבל, הודיע הבית הלבן, ששר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ, ייפגש עם עמיתו הסובייטי, אדוארד שוואורדנאדזה, בארה"ב בחודש ספטמבר.

דובר הבית הלבן, מארלין פיצווטר, אמר, כי הפגישה בין שולץ לשר החוץ הסובייטי נותנת מקום לאופטימיות באשר לעריכת ועידת פיסגה בהשתתפות גורבאצ'וב ורייגן.

פיצווטר גילה, כי שני שרי החוץ יקיימו התייעצויות ביניהם לפני שהעצרת הכללית תפתח בדיוניה בניו יורק ב־15 בספטמבר.

כזכור, סלע המחלוקת העיקרי בין שתי מעצמות העל בענין הטילים הגרעיניים הוא — 72 הטילים מדגם "פרשינג־1א" המוצבים בגרמניה. הסובייטים דרשו שראשי החץ לטילים אלה, הנתונים בפיקוח אמריקאי, יסולקו. האמריקאים מצידם סירבו להיענות לדרישה זו. (ע"ר־ע"צ)

חילוקי דעות בין חוסיין למלך מרוקו

בוזית, — שוני דב בהשקפות נתגלה בין מלך ירדן, חוסיין, ומלך מרוקו, חסן, במפגשים המשותפים שקיימו בלונדון, באשר מזהו בפרהורים הצבעים שיש לעשות בעתיד בתחום ההתיישבויות הערבית.

נקודות המחלוקת הבולטות הן על הצעדים שיש לעשות כדי לסייע לעריכת הפיסגה הערבית, שנדחתה כמספר פעמים. (ע"מ)

16 אנשים ניספו בגל החום בקפריסין

ניקוסיה, - 16 אנשים מתו בקפריסין בעקבות גל החום שפקד את דרום אירופה — זאת אמרו אתמול מקורות רשמיים.

הטמפרטורה באי הגיעה ל־45 מעלות צלזיוס במישור המרכזי של קפריסין.

הממשלה פירסמה אזהרה לאוכלוסייה להימנע מחשיפה לשמש ומהמאמצים גדולים. נוסף על כך נתבקשו תושבי האי לשתות הרבה מים.

מאתונה נמסר, כי גל החום, שנמשך עשרה ימים ושגרם למותם של כאלף אנשים ביוון, מתקרב כפי הנראה לקיצו, לאחר שהטמפרטורה ירדה ל־35 מעלות (ע"ר וע"צ)

סופת טייפון גרמה הרס במזרח סין

טיאול — סופת הטייפון "אלכס" עשתה אתמול תפנית אחרית לעבר קוריאה, לאחר שגרמה הרס במזרח של מזרח סין ולמותם של 38 איש. על דרום יפאן באייכת עתה סופת טייפון אחרת, "דיר" השבתת במהירות של 160 קמ"ש.

בפקינג מסר העתון "צ'יינה דיילי" כי הטייפון "אלכס" פגע ביום שלישי בכחה ז'אג'יאנג.

מבצע מדהים
שרשראות וצמידים זהב ופנינים
רפאלי
רח' ר' עקיבא 115 בני ברק

רפאלי רח' ר' עקיבא 115 בני ברק

לוח היום

בס"ד יום ועש"ק פ' דברים ה' מנחם־אב מ"ז
הדף היומי בבלי: בבא בתרא ע"ו
ירושלמי: ביטין י"א
משנה יומית: ברכות ד, ב־ג
הלכה יומית: או"ח שבת, לח־מ
שבת: פרקי אבות: פרק ב'

סוף זמן
קריאת שמע 8.25
תפילת השחר 9.50
7.40
מחר
זמן
4.06
5.50

קול הדף

לשמיעת השעור בדף היומי בטלפון: 02-241112, 04-672111, 03-243121, 04-672006, 02-223341 ...

תורנות בתי מרקחת

[illegible]

תורנות בתי חולים

[illegible]

למכירה
בנין שלם מתאים לישיבה/מגורים
בלב האזור הדתי בבית וגן ירושלים
זקוק לקצת שיפוץ
פרטים בטלפון: 02-761366

למתיבתא וישיבה בבני ברק
דרושים:
א. מגיד שיעור
ב. אב בית
ג. מורים ללימודי חול
נא לפנות טלפון 700156

שערים יציגים במטבע חוץ

יחידות המטבע	השער בשקלים
סל	1.6772
דולר ארה"ב	1.6156
לישי"ט	2.5808
מרק גרמני	0.8700
פרנק צרפתי	0.2616
ין יפני (100)	1.0738

ORS
בנק
עבודה זמנית וקבועה
בס"ד
דרושים
מלחים "פיליגרים" לעבודות תימניות בכליכסף
נהג אוטובוס עם נסיון מוכח
עוזר לטבח עדיפות לבעלי נסיון במלונאות
העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ומתנאים סוציאליים מלאים!
טל: 03-702148
בני ברק, רח' רבי עקיבא 65 (הכניסה מרח' ירושלים 10)
או. אר. אס... וזה עובד!

למוצא הישר!
אבד תיק צד בצבע שחור בקרבת שיכון ה' בבני ברק עם מסמכים ותעודות הטובים רק לבעליהם בלבד
חדד ויטל
המוצא הישר טלפון 03-780580 עד שעה 16.00, או לתחנת המשטרה הקרובה ויבוא על שכרו

משרדית
★ הכונת כח אדם
★ שרותי שליחים (מצוידים בקשר אלחוטי)
★ שרותי גביה
★ שרותי משרד
★ עבוד תמלילים, הנה"ח, כתבנות ותרגומים
טלפון־שלוחה 1,2־03-796365,
03-683920

בית "מלון מרכזי" בצפת
בהשגחת הרב ביסטריצקי שליט"א
3 כוכבים — רח' ירושלים צפת
טל: 06-972666
★ שירותים ומקלחות בחדרים
★ מיזוג אויר
★ טלויזיה, רדיו, וטלפון בחדרים
★ במרכז העיר, ליד העיר העתיקה ובתי הכנסת
המחיר: 75 ש"ח לאדם ליום
מתקבלות הזמנות לחודש אב (אוגוסט)
★ טיולים יום יום לאתרים בצפון ובמקומות הקדושים והכנרת

למשרד בבני ברק
דרוש
מזכיר
בשעות לפנה"צ
הכישורים הדרושים:
ידע בהדפסה עברית/אנגלית עדיפות לבעל נסיון בניהול משרד
טלפון: 9229067
בשעות הערב

OSTEX אוסטקס
קונפקציה עילית לגברים
יצרני חליפות גברים, בר־מצוה, דאבלים, בליזרים, חליפות ארוכות, קפוטות, פראקים, מכנסיים
חנות המפעל
מכירה: א'־ה 15 — 8, ו' 11 — 8
תל־אביב, רח' גרוזנברג 20 ק"ב טל. 03-656971
נקי מחשש שעטנז

זוכרים אותי?
כך נראתי לפני הטיפול!
חזרתי מחו"ל
אשמח לעמוד שוב לשרותכם
יועץ טבעוני חרדי בבני־ברק ובירושלים
מיכאל פרנקל B.S. 03-767640
מטפל בבעיות אסטמה, עיכול, חוסר ריכוז, מגרנות, ראומטיזם, אולקוס, לחץ דם, סכרת, בדיקות אלרגיה למזון

למכירה
בסוחצקין 4 חדרים
כ־140 מ"ר
ק"ז + מעלית (ללא גג) נוף + סוכה 3 חדרי ארונות, מסבה מסודר + גג ותנור שרותים כפולים
כניסה מידית
$90,000
02-813525

בס"ד
סלון "ארנון"
רח' לונץ 5, פינת בן יהודה, ירושלים טל. 02-234888
הספרית אתי (לשעבר מסלון "תפארת")
בעלת נסיון רב בחוג לקהותיה הדתיות
תשמח לשרת אתכן בעיצוב שער וכן טיפול בכלה בביתה (בהזמנה מראש).
בסלון שירות אדיב, נאמן וצנוע ובמחירים הזולים ביותר בעיר.
הספרית שרית (לשעבר מסלון "סוהי") הצטרפה אלי ותשמח לשרתכן.
המספרה פתוחה רצוף ביום ד'

סיון
מרכז הדרכה למחשבים
בית היוצר לאנשי תוכנה
פתחה מגוון רחב של קורסים לכל הגילים ובכל הרמות, לקבוצות נפרדות בבני ברק
קורס להכרת המחשב ושימושיו בתקופת בין הזמנים לבחורי ישיבה ואברכים
קורס עבוד תמלילים ודו"ח לבנותה הסמינרים ולנשים
פרטים והרשמה "בית המחשב" רש"י 3 ב"ב טל: 790712

דרושה גננת
מוסמכת
ותיקה ומנוסה לגן/חוזר במוסדות "תורה והוראה" בת"א לגילאי 5 — 4
(שרום הובה חובה)
המועמדות המתאימות תפנינה לטל: 3 — 2 — 302261 בין השעות 2 — 9 לקביעת ראיון
תנאים טובים למתאימות

שילב
שרות ישראלי לבקורת בניה בע"מ
מחפש שותף־משקיע עד $40,000
טל: 02-651842

חדש!!! הגיעו!!!
★ מכונת תספורת ביתית תוצרת WAHL ארה"ב
★ לתספורת מ־0000 עד 4 ★ אפשרות לתוספת מסרקות
מחיר מבצע! החל מ־59 ש"ח (כולל מע"מ)
+ אחריות מלאה לשנה!
★ מכונת גילוח חדישה מתוצרת "פיליפס" — במחיר מבצע!!!
★ מכונה לתספורת וסידור הזקן ★ מכונת תספורת לאף ולאוזן
להשיג אצל היבואן הבלעדי:
י. רובין
המרכז למכונות גילות ותספורת
תל־אביב יסוד־המעלה 6 (ליד התחנה המרכזית) — פתוח כל יום 9.00-14.30
יום ד' גם 16.00-18.00 וביום ו' עד 12.30. ובחנויות החשמל המובחרות
הגבר המבין — פונה ל"רובין"!

תחנת הרשמה לחן ומיץ ענבים מאתנר
בו"ד משלוח לבית בכל הארץ צישינסקי ר' עקיבא 152 טל. 796016

דרוש מלמד
בעל נסיון, לגיל הרך למוסדות "תורה והוראה" בת"א לשנהל תשמ"ח
הפתחות איה בר"ח אלול
בררר פרטים טל: 3—2—302261
תנאים טובים למתאימים

דרושים
א. מלמד לכתה א' גילאי 5 — 4
ב. מלמד לכתיבה בתה בינונית
טל. 02-818290
או 02-242788

פקידה
בעלת נסיון ידע בפרוגרמה גרפיקה השכבתה הנחה, מיקינה לקבלה הכנה לעבודה בביתה
03-796083

הדברת מזיקים
רק אצלנו
תקבלו שנתיים אחריות
★ לבתים ★ מוסדות ★ מפעלים
מחיר מיוחד לאברכים
"ברק" 02-534040

המודיע
עתון יומי — ירושלים
המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הוועד הפועל
העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל
אזור התעשיה מקור ברוך
רח' יהודה המכבי 5
טל' 8-539255 • ת.ד. 1306
דפוס "הדר", בע"מ
סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869
טלפון 624353
בשעות הערב: טלפון 614950
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן
סוכנות בארצות־הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 1 1230
U.S.A.

مكذا من الأصل

למרות המחאות ונסיונות השכנוע:

חילולי שבת יימשכו בבתי קולנוע בירושלים

— מאת סופר "המודיע" — זעם רב שורר בציבור החרדי בירושלים על כל שכבותיו וזרמיו לנוכח הידיעה שבתי הקולנוע בית אגרון וסינמטק ימשיכו בהקרנת סרטים גם בשבת הקרובה, למרות המחאות ונסיונות השכנוע בחודש האחרון.

מזה מספר שבועות שבבתי הקולנוע הללו מוקרנים סרטים בשבתות, כאשר לפי מה שנמסר ע"י עדי ראיה אין השתתפות גדולה של ציבור חילוני הבא לחזות בסרטים.

אישים ביהדות החרדית אמרו אמש, כי הדבר רק מוכיח שמטרת מארגני הקרנת הסרטים נועדה להתגרות בציבור הדתי, הנזעם על פירצה חמורה זו של פגיעה בקדושת השבת בירושלים.

כמו כן הביעו פליאתם על עירית ירושלים, אשר למרות הצהרותיה כי ייאסרו הקרנת סרטים בשבתות וכי אף יינקטו צעדים נגד מפירי חוק העזר העירוני, עדיין נמשכים חילולי השבת בבתי הקולנוע.

כפי שנמסר, בליל שבת זו תתאסף קבוצה של עשרות תושבים ליד בתי הקולנוע ויביעו את מחאתה של ירושלים בשם רבבות שומרי השבת, הכואבים את חילולה תוך זלזול מופגן ברגשותיהם.

הוגש כתב אישום נגד נאשם בהפעלת רשת חבלה

כתב אישום הוגש אתמול נגד נאשם בהפעלת רשת חבלה שפעלה בשליחות פלג אבו ניד'ל בפתח, רכשה נשק ב־20 אלף דולר בקירוב ותכננה לרצוח מנהיגים פלשתינים בגדה.

התובע הצבאי ראובן וולף מאשים את צאדק מסעוד מרזוק עודה, בן 33 מטול כרם, שהוא חבר בארגון אבו ניד'ל מאז 1978. ב־1980 נעצר וריצה תקופת מאסר לאחר שהורשע באימונים בנשק. לאחר שחרורו מסרו לו מפקדיו 19 אלף דולר כדי שירכוש נשק וב־1985 הוטל עליו לפגוע באליאס פריג', ראש עיריית בית לחם, בחנא סניורה, עורך "אל פאג'ר" ובג'עפר אל מצרי, מי שהיה ראש עיריית שכם ונרצח.

צאדק עאודה גייס שני אנשים. אחד מהם אמין טאבת רוקה מטול כרם, שנהרג ליד כפר סבא בעת שטיפל בפצצה שהכין באביב השנה, והאחר ואפסי מסעוד אשר כבר נידון על מספר פיגועים שביצע בשליחותו של הנאשם, ובהם הטמנת הפצצה באוטובוסים בקו 940 שני ה"חיילים" השתמשו בנשק שסופק להם על ידי צאדק עאודה, נאמר בכתב האישום. כמו כן החביאו חברי החוליה יחד עם עאודה 10 אקדחים ו"עוזי" בכ־קומות מחבוא שונים, ומשם נאספו על ידי אנשי אבו ניד'ל.

טרם נקבע תאריך לפתיחת המשפט.

כ"ק אדמו"ר מפיטסבורג ישבות בירושלים

שמחה בקרב חסידי פיטסבורג בירושלים עם בואו של כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג שליט"א לשבות השבת פ' דברים־חזון בירושלים. האדמו"ר ישהה בירושלים במשך השבוע הבא.

כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג שליט"א נעתר להפצרת חסידיו לשבות בירושלים ויערוך את התפילות והשולחנות באולם "מלכי ישראל".

קולק זועם על הבג"צ שהגיש נציג אגו"י:

משפטנים: ראש עירית ירושלים מתערב בהליכים בניגוד לחוק

הרב מ. פרוש משיב לקולק: "אינני מתרגש ממך"

מאת סופר "המודיע"

ראש עירית ירושלים מר קולק הביע אתמול את זעמו במכתב ששלח אל הרב מאיר פרוש נציג אגודת ישראל במועצת העיר, ובו הוא קובל על כך שהרב פרוש עתר לבג"צ — ובג"צ אכן הורה לו [illegible] בסלילת הכביש בהר הזיתים.

קולק טוען, שהוא מוקיע את הפרשנות שהביע הרב פרוש כבג"צ וזו נתקבלה. לדבריו, זהו יצר פרסום, אינטרס פוליטי וחוסר התחשבות.

משפטנים טוענים, כי יש צורך לבדוק, אם אין במכתבו זה של קולק משום התערבות בהליכי משפט. המשפטנים מציינים, כי מדובר בנושא שבג"צ הכיר בחיוניותו ולא יתכן שראש עיריה, אשר נגדו הוצא צו בג"צ, יעצב על העותר או ימחה על עצם העתירה ויסען מגרה.

במכתב תשובה אל מר קולק קובע הרב מאיר פרוש, כי אינו מתרגש מדבריו המקרה האחרון שבעקבותיו עתר הוא לבג"צ, הינו מקרה נוסף בשרשרת של ארועים שהיו בירושלים. כהם עולה בבירור, כי קולק אינו מוכן להתחשב ברצונו וברגישותו של ציבור גדול בעיר.

הרב פרוש מציין במכתבו: "נכון שאין זו פעם ראשונה שאני פועל בתחום משפטי ועליך לדעת, שאם לא תשנה את גישתך ולא תדע לכבד את רגשותיו של הציבור הדתי לא תהיה זו פעם אחרונה".

"לבי עליך שכראש העיר ירושלים ליבך אטום לרגשות יהודיים של אזרחי עירך אשר קברות סבותיהם מחוללים יום יום ואתה מחפש — כמו תמיד — את הפוליטיקה שבדבר ללא מחשבה מעמיקה שהנושא חייב לבא על פתרונו".

באשר לפעולותינו הנובעות לפי דבריך מתוך דחף לפירסום, למיטב ידיעתי, אין עוד רשות מקומית בארץ אשר לשכת הדובר משרתת רובה ככולה להאדיר אישית את ראש העיריה — ויעידו על כך חבריך.

יבוטל היטל של אחוז אחד על אשראי חופשי במט"ח

— מאת סופר "המודיע" — בעקבות קבלת חוק ההיטל על אשראי במטבע חוץ ע"י הכנסת, הודיע בנק ישראל, כי הוא מבטל את חובת התשלום של אחוז אחד לשנה, שהיתה קיימת עד כה, על מתן אשראי חפשי במטבע חוץ לתושבי ישראל.

נגיד בנק ישראל פרופ' מיכאל ברונו שדיווח על הביטול בישיבת הועדה המייעצת של בנק ישראל, אמר, כי לאחר שחוק ההיטל של 3% על אשראי במטבע חוץ מחו"ל אושר אין עוד מקום לתשלום נוסף על חלק מאשראי זה, בשעה שחוק ההיטל החדש מקיף מגוון רחב יותר של האשראי במטבע חוץ. הנגיד הזכיר, כי בעת הדיונים בהצעת חוק ההיטל בכנסת הודיע בנק ישראל, כי לאחר אישורו תבוטל חובת התשלום של אחוז אחד שהיתה מוטלת מאז 1979 על קטע מסוים מהאשראי החפשי במטבע חוץ.

בחוזר לבנקים, מטעם המחלקה המוניטרית של בנק ישראל, נמסר, כי ההסכם בין הבנק המרכזי והבנקים המסחריים בדבר חובת התשלום של אחוז אחד לשנה בגין אשראי חפשי במטבע חוץ מתבטל החל מיום ה' 6 באוגוסט 1987.

הנשיא רייגן ינותח היום - סימני סרטן עוד באפו

וושינגטון — הנשיא רייגן ינותח היום אחר הצהריים פעם נוספת, לאחר שבדיקה שנערכה לו גילתה תאים סרטניים בעור אפו.

דובר הבית הלבן אמר, כי יתכן שהנשיא רייגן יצטרך להישאר בשעות הלילה בבית החולים של הצי בבתסדה. הוא ביטל תכניות לבלות את סוף השבוע בקמפ דייויד.

הנשיא כבר נותח פעמיים ב־1985, כאשר נתגלו אצלו סימני סרטן באפו.

השלמה חקירת שוד הכספות

כתבי אישום בגנד המשמרת החשודים בפרשת הפריצה לבנק הפועלים ושוד הכספות יוגשו היום בבוקר בבית המשפט המחוזי בירושלים.

במשטרת ירושלים נמסר, כי צוות המשטרה המטפל בפרשה עסק בשבוע האחרון בעבודה קדחתנית להשלים את חקירת החשודים ואיסוף חומר הראיות נגדם (עתי"ם).

אורחים בישראל

הגאון רבי דוד ליפשיץ מראשי אגודת הרבנים דארצות הברית ונשיא "מורת תורה" הגיע לביקור בארץ.

במשך זמן ביקורו ידון עם רבנים גדולי תורה ואישי ציבור על הנושאים העומדים על הפרק.

שר החקלאות אישר את ההסכם עם בית ג'אן

תותר עיבוד שטחי חקלאות פרטיים בשמורת הר מירון

שר החקלאות אישר אתמול את ההסכם עם נציגי בית ג'אן, לגבי עיבוד שטחי הקרקעות החקלאיים שלהם בשמורת הטבע בהר מירון.

לאחר דיונים שנמשכו חודשים מספר בין נציגי רשות שמורות הטבע, אנשי משרד החקלאות ונציגי בית ג'אן, הוסכם על נהלים שיאפשרו את עיבוד שטחי הקרקע הפרטיים של חקלאי בית ג'אן הנמצאים בתחום השמורה, מבלי לפגוע בערכי הטבע בשמורה. כתב עתי"ם מציין, כי מדובר בשטחי קרקע פרטיים בהיקף של 13 אלף דונם ומעלה.

ההסכם שאושר ע"י שר החקלאות נתקבל על דעת כל הגורמים הנוגעים בדבר. הוא יאפשר הכשרת שטחים במקרה הצורך או חילופי קרקע, בתנאי שלא יפגעו שטחי השמורה (עתי"ם).

● רומא, — המפלגה הפרולטארית־דמוקרטית הודיעה היום שעם הפעלת ממשלת הקואליציה החדשה, היא תנקוט בצעדים כדי להביא להכרה רשמית באש"ף ע"י שלטונות איטליה. (עסס"א)

פעוט שטבע בבריכה ניצל בנס

גם רפואי אירע לפעוט בן שנתיים ו־8 חודשים, שטבע בבריכת שחיה במושב בית אהרן, הוצא מבנה כשהוא כחול כולו, החזר לחיים לאחר שעבר מיפוי? הדיאה.

כתב עתי"ם מוסר, כי, המקרה ארע, כאשר הפעוט עזב את אמו בשפת הבריכה. כעבור מספר דקות נדהמה האמא לראות כי בנה נעלם. המציל קפץ מיד לבריכה, משה את הפעוט מתחת למים העמוקים, שככל הנראה שהה שם בין 4 ל־5 דקות וביצע בו הנשמה, והעברו לביה"ח לניאדו בנתניה, ומצבו הוגדר טוב. (עתי"ם)

עתירה לבג"ץ להעמיד לדין פלילי את ח"כ אלוני

בעקבות החלטת שופט בהמש"פ העליון מ. אילן בפרשת נקש

בג"צ ידון בעתירתה של "הליגה למניעת הסתה" נגד היועץ המשפטי לממשלה, כי יאשים ויעמיד לדין פלילי את חברת הכנסת ש. אלוני על דבריה בעקבות החלטת שופט בית המשפט העליון מנחם אילן בפרשת נקש.

שופט בית המשפט העליון, משה בייסקי, הורה אתמול להעביר לדיון בפני הרכב של שלושה שופטים את עתירתה של הליגה למניעת הסתה. באמצעות עו"ד פנחס מעוז טענה הליגה, כי מטרתה למנוע הסתה נגד דת ישראל.

בעתירה נטען, כי אלוני אמרה בראיון פומבי בעקבות פסק דין נקש: "ישכחו השופטים הדתיים שאין הם כלי שרת בידי עסקנים דתיים, ואינם נציגי העסקנים הדתיים". העמותה פנתה בעקבות דברים אלה ליועץ המשפטי לממשלה וביקשה ממנו להעמיד אותה לדין פלילי באשמת בזיון בית המשפט.

בעתירה נטען, כי היועץ המשפטי לממשלה השיב לפונים, כי מאחר ודבריה נאמרו במסגרת תפקידה כחברת כנסת, חלה עליה חסינות ולא ניתן להעמידה לדין. העותרים טוענים, כי דבריה נועדו להטיל מורא על חלק מהשופטים, ופגיעה בבתי משפט אינה פריוילגיה של חברי כנסת ואין הם יכולים להסתתר מאחורי חסינותם. הם קראו לבג"צ להורות ליועץ המשפטי לממשלה להעמידה לדין, כתב עתי"ם דוד פרידמן מציין, כי זוהי העתירה השלישית התלויה ועומדת בפני בג"צ נגד דבריה. טרם נקבע מועד לדיון בעתירות אלה (עתי"ם).

רופאי קופ"ח ימשיכו ביום א' בשביתה הדרגתית

"רופאי בתי החולים של קופ"ח החליטו אמש להמשיך בהשבתה הדרגתית של בתי החולים, לאחר שהמגעים שנמשכו 12 שעות עם הנהלת קופ"ח לא נשאו תוצאות.

בהתאם לכך ישבתו ביום א' בית החולים "מאיר" בכפר סבא, וביום ב' — ביה"ח העמק בעפולה.

שביתת רופאי קופ"ח נדדה אתמול לבית החולים בילינסון בפתח תקוה, ובשום כך התנהלה העבודה בו במשך כל היום במתכונת שבת.

מרפאות החוץ לא קיבלו חולים בשל העדר רופאים ונתיחים מתוכננים לא דחופים נדחו. אולם חוץ מן הרופאים הגיעו כל שאר העובדים לעבודתם כרגיל, כך שרישומה של השביתה לא ניכר כלל במסדרונות בית החולים. במחלקות האישפוז החיוניות — דיאליזה, אונקולוגיה, פגים וטיפול נמרץ — התנהלה העבודה כסדרה.

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

איזנבך יוסף שרה	בן	ויצמן חיים רבקה	בת
אליהו חיים זיוה	בת	ויס שלום ונחמה	בת
אברגל גבריאל אסתר	בת	יעקובי משה מרים	בן
אשכנזי יוסף זהבה	בן	יהודה אריה צפירה	בן
אביכזר אלי תקוה	בת	כהן יוסף מזל	בן
אליהו שבתאי רחל	בן	כהן ישראל אורית	בת
אברהשמי חגי דליה	בן	כהן שאול חניטה	בן
אילוז דוד אורנה	בת	כהן מעון ביעה	בן
אוסטרובסקי שמואל אנה	בת	לוי ניסים גאולה	בן
אילוז גבריאל סימי	בן	לוי שלמה אריאלה	בן
בלוי זאב אסתר	בן	נח אלי דליה	בת
כסון יוסף לבנה	תאומים	ניסים נתן מרגלית	בת
ברנשטיין אשר רבקה	בת	נבון מאיר דליה	בת
ברלינסקי תמך שרה	בן	סגל מרדכי אסתר	בן
בן יהודה דוד אסתר	בת	סולוביציק נפתלי חיה	בן
בזאון צבי שושנה	בת	סלמן מנשה רחל	בת
ברנשטיין שרגא וחוה	בת	ערקבי יוסף ופנינה	בת
גפנר משה גולדה	בת	עמר אלברט יפה	בן
גמליאל שלום אסתר	בן	עוזן משה ודליה	בן
גוטסשטיין שלמה חוה	בת	פרץ איסה יוסף	בת
גורדון עובדיה חנה	בן	קרול משה אסתר	בת
דרדיק יעקב ולאה	בן	קיסוס בקציון פייגה	בת
דצינגר אליעזר אסתר	בן	קלר אריה ובתשבע	בת
דמרי אבנר שושנה	בת	קלמנוביץ חגי ורבקה	בן
דואני אשר זהבה	בת	רבין חיים פנינה	בת
דהן חנניה שרה	בן	רבין יצחק דבורה	בת
הרשלר דוד פיגה	בת	רוזנברג משה רבקה	בן
הניסברג זאב חיה	בת	רובין אברהם שיינדל	בן
הבלין אברהם חנה	בת	ששון יעקב דליה	בת
ויס מיכאל שרה	בן	שוורץ שמחה אסתר	בן
ויצמן משה מרים	בת	שרביט רפאל גנביב	בן

יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

למען תבין כוונת הפייטנים הקדושים מחברי הקינות לת"ב ופירוש מגילת איכה רכוש עוד היום את סדר קינות מבוארות לתשעה באב הפצה: "אור הספר" תחכמוני 35 ירושלים

דרוש מלמד דרדקי ירא שמים עם נסיון לגיל הרך (מכינה) להתקשר מיום א' 02-526133

פנטסטיק פלסטיק שמרת הבית לשנים ציפוי ניילון לספות כורסאות וכסאות ★ עבודה מקצועית ★ מתקבלות הזמנות גם לפרוזדור הארץ 02-810072 02-538001

ב־♥ הסיטונאים

בלב הסיטונאים רח' ירושלים 9 (פינת ר' עקיבא)

קרטון קנקל קריסטל (יחידה 1.30) 7.80

קורנפלור סולת נמס (רמדיה) 3.00

אורזן נמס (רמדיה) 3.40

ליסופים 10.00 — קורנפלקס תלמה 3.00

קמיל בלו עוק 4.90 — דרמפון חצי ליטר 3.90

ביומס 3 ק"ג 9.90 — ממרח טונה בד"ץ 1.10

סוד מאוד 3 ק"ג + שי 9.90 — דאורהרנס חלבלין 7.90

סיפ 5 ק"ג 10.90 — שמפו פלקס עוק 4.50

קיץ נעים בלב הסיטונאים ועוד ועוד והכל בזול

תודה ולהתראות

"חיידר" (חדש) ברמות

דרושים בדחיפות

מלמדים לגילאי 6-5-4

למתאימים (יראי שמים בעלי ידע ונסיון רב)

תנאים מעולים במיוחד

טל. 02-868799

הארבעה בע"מ

מומחים לביצוע עבודות בנין בניה כללית כולל היקף התוספות

שיפוצים חוץ ופנים כולל נגרות ★ ריצוף ★ טיח ★ אינסטלציה ★ מים ★ חשמל ★ צבע ★ זיפות גגות ★

מחלקה מיוחדת לשיפוץ וסיוד חדר מדרגות

★ מתקבלים עבודות בכל חלקי הארץ ★

בהשגחת מהנדס

03-827028 – שמעון 03-5618519 – מען

טיולי "שיבי" ב"בין הזמנים"

החלה ההרשמה לטיולי "שיבי" לאזור הצפון והדרום שיתקיימו אי"ה כדלהלן:

לצפון — ט"ו־ט"ז מנחם אב (11.8.87 — 10) רמת הגולן, הגליל העליון ואזור הבניאס ועוד.

לדרום: כ"ג־כ"ד־כ"ה מנחם אב (20.8.87־19־18) מכתשים, הר הנגב ועוד.

המסלולים הטובים ביותר שתוכננו אי פעם לציבור שלנו + אטרקציות מיוחדות

אוירה חרדית לפי מסורת "שיבי" אוטובוסים ממוזגים. לווי בטחוני וחובשים צמודים באישור הגורמים הבטחוניים

פרטים טל. 03-792880 03-785089

מבצע להלמידות הסמינרים! 20% הנחה ל־5 בנות הנרשמות יחד לקורסי הנהלת חשבונות וכתבנות שיתקיימו בימי החופש

מחשבת

בי"ס חרדי לפקידות

רחוב ר' עקיבא 56 ב"ב 03-782651

ירושלים — צפניה 41, 02-826251

חיפה 04-646876

פתוח 4.30-6.30 אחה"צ

נופש והבראה באשדוד

בקמפוס המפואר של ישיבת נוה־הרצוג

נותרו מספר חדרים מתאריך י"א — כ"ו באב

הזדרז פן תאחר

פרטים והרשמה טלפון: 055-21738 055-24204

4 סיבות לקנייה

מזגן אויר תדיראן אצל לוסטיג

המחיר — בגלל הכמות הגדולה הנמכרת אצלנו אנו מקבלים הנחה משמעותית ומחיר המזגן עבורכם נמוך ממחיר החברה היצרנית.

התשלום — תשלומים נוחים עד 12 תשלומים הנחה משמעותית בתשלום מזומן.

יעוץ — אצלנו תקבלו יעוץ ממהנדסי קרור בכירים בביתכם, במזגנים רגילים ובמזגנים מפוצלים.

שרות ונסיון — עשרות ישיבות מוסדות וחנויות ומאות משפחות אשר רכשו אצלנו מזגנים יעידו על השרות, ההספקה, וההתקנה המהירה והיעילה.

רשת חנויות לוסטיג

מרכזים למכירות מזגנים רגילים ומפוצלים בכל חלקי הארץ

בני ברק: רח' ירושלים 12 טל. 03-702153

ירושלים: רח' שטראוס 29 טל. 02-222946

קרוב ל־ $1,000,000 בתשמ"ז

יצוא "האחים חדד" לארה"ב ולכל העולם!

מליון דולר יצוא! - ערבות לאיכות "האחים חדד"

כדאי לדרוש את מוצרי הכסף המעולים והמקוריים של "האחים חדד" בחנויות המובחרות לכלי כסף!

מובטח לך כלי כסף מקורי, אמין, ובעל ערך רב!

"אחים חדד" רח' החשמונאים 7 בני־ברק טל: 03-787466

שירותי קייטרינג

ארוחות מוכנות יום יום עד פתח הבית

במהדרין עממיים ניתן לקבל אוכל לקשישים בהשגחת הרב לנדא אב"ד בני ברק

להזמנות 03-902844 9340130.טל

חדש בבני־ברק

בית החלמה לאנשים מבוגרים

לזמנים קצרים וארוכים במקום שקט ויפה טל. 03-703757 03-787304 בשעות הערב

לפנימיה לבנות בירושלים

דרושה מדריכה (כולל לינה)

להתקשר בשעות הבוקר 02-812207 ★ 812298

מי רואה אותם קוראים ולא נענה ?!?

געוואלד!!!

בס"ד

קרן להצלת משפחה (לנדבי עם)

הנני להמליץ להשתתף במצווה של הצלת נפשות כאשר משפחה מרובת ילדים זקוקה לעזרה כספית גדולה. האב חולה ל"ע במחלת כבד קשה והאם חולת סכרת גבוה ל"ע. על כן, פונה אני לאחינו בית ישראל בארץ ובתפוצות לעזור להנ"ל ולסייעם בסיוע שיש בו ממש להיות להם לאוחי־עזר - ולאחיסמך כדי שיהיא אפשרות לתמוך לעזור ולתת ביד נדיבה ויברכו העוזרים והמשתדלים והמסייעים שהקב"ה ימלא משאלת ליבכם לטובה ולברכה לששון ולשמחה ולהתברך בכל מכל כל הם ובניהם ובני ביתם אכי"ר בברכה והוקרה.

תרומות אפשר למסור בירושלים

בנק דיסקונט - סניף גאולה מס. חשבון 602337 - ירושלים

וכן תרומות אפשר למסור בבני ברק

בנק צפוןאמריקהבע"מ - סניף ב"ב 403 - מס. חשבון 47811 רבי עקיבא 115

הרב ש.י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני ברק

גם אני מצטרף להנ"ל הרב אליהו כץ

"הדייג" האחים רוזנר

בימ"ס לכל סוגי הדגים (בפיקוח ויטרנארי)

טל. 829222 829445 שוק מאה שערים ירושלים

מבחר גדול של דגים קפואים לתשעת הימים מצרך הכבוע! נקניק דגים 5½ ש"ח

בס"ד

מרכז אורי

רח' מלכי ישראל 6 ירושלים

אל תאחר את המטוס!

ההגרלה תתקיים אי"ה בט"ו באב

חבילה גלידה 450 CC 1.00 ש"ח בלבד

פיצה 1.70 ש"ח כל המוצרים בהשגחת בד"ץ העדה החרדית

פירמידה במחיר שלגון

עוגות גלידה חלביות 10 ש"ח בלבד

האינסטלטור לא הגיע! גם היום וגם אתמול!!!

צלצל ומיד נגיע

גלוי נזילות במכשיר אלקטרוני חדיש

★ ניקוי שופכין מבוצע ע"י מכשיר חשמלי חדיש

★ הרבבת כיורים וברזים

שור טל: 03-799936 ★ נסיון 14 שנה

שרות 24 שעות ביממה ★ מחירים נוחים

למחמירים!!!

אפשר להשיג נעלי תשעה באב וו"כ ללא גומי

בירושלים: ב"נעלי רוזנפלד" מאה שערים 102

בבני־ברק: "נעלי גיל" רח' הרצל 7

למנהלי מוסדות ובעלי עסקים

חברה חרדית המתמחה בשיווק מוצרי שי ופרסום כולל תמורות הוקרה, למיניהם אפשריות, מגוונות, תצוגה מתמדת ברחוב הסורים 32 פינת הזית 2 בפרסום מרכז טל. 381405

פרפומריה יעל

התמרוקים הכשרים שעונים ומתנות

רבי עקיבא 61 בני ברק

גם לך מגיע שעוני היוקרה

בהנחות בתשלומים + שי מתנה מערכת איפור נאה

ידחי כלה בהרי ירושלים

ירושלים עירית ירושלים המחלקה לתרבות האגף למפעלים תורניים

מחזור הקיץ של "ירחי כלה" בהרי ירושלים

בצפונה של ירושלים במלון "רמת תמיר".

מנפש ומרגוע, שעורים תורניים, שיחות במחשבת ישראל, טיולים מודרכים בעיר ובסביבה, כשרות למהדרין מן המהדרין, שמירת שביעית כדתה וכהלכתה

בימים כ"ב באב - ב' באלול תשמ"ז (17-27/8/87)

מספר המקומות מוגבל

פרטים והרשמה במשרד המחלקה לתרבות, האגף למפעלים תורניים רח' חיי אדם 2 עירית ירושלים טל' 02-226210/11

ותכניה תשלח לכל דורש

סוף לנזקים בבית ובעסק

דסום אחד וחסל

"פז" הדברת מזיקים 03-424244

באחריות

רשיון משרד הבריאות

"סלע"

הדברת מזיקים, רשיון משרד הבריאות 197. עם ריח ובלי ריח ללקוחות ללא הוצאת כלים. מחלקה לפוליש וניקיון 03-494936

דרושה גננת

בעלת נסיון

בדבר פרטים טל: 02-526133